ANUL VIII.—No. 326

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRĂINĂTATE

Duminică, 6 Martie 1927

Adevěrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Domnului Mihail Sadoveanu

„Stăpânul meu şi fratele meu",

Mi s'a întâmplat un lucru dureros pe care țiu să ți-l împărtăşesc şi să ți-l împărtăşesc în vileag.

Iți aduci aminte că ți-am vorbit cu multă aprindere despre o carte, a căreia citire mi-a pricinuit o desfătare şi o mulțumire, ce nu mai gustasem dela citirea *Amintirilor entomologice* ale lui Fabre. Era cartea lui Charles Buthod, intitulată *La pêche au lancer*.

Iți spuneam cum claritatea stilului, mulțimea sfaturilor şi a învățămintelor neprețuite, date frățeşte, frumusețea şi hazul anecdotelor şi episoadelor din viața de pescar a autorului, povestite cu o vervă scânteietoare, mă fermecaseră într'atât, încât n'am putut birui ispita de a-i scrie, spre a-l pofti să vie în țara noastră, la vară, pentru câteva zile.

Hotărîrea mea de a-i scrie a pornit nu numai din gândul plăcerii ce eram sigur că mi-ar fi procurat tovărăşia unui pescar desăvârşit şi a unui om spiritual ca dânsul, ci şi din alte considerațiuni.

Imi ziceam: Duşmani ai țării noastre, din motive pe cât de bine cunoscute lor, pe atât de puțin înțelese de mintea mea, duc prin presa străină, împotriva noastră o neîntreruptă campanie de ponegrire. Suntem înfățişați lumii ca nişte sălbatici asupritori, în mijlocul cărora cei de altă nație duc o viață de martiri, căreia de-o mie de ori ar fi preferabilă moartea. Pentru constatarea iadului în care sunt osândiți să trăiască, martirii aduc reprezentanți ai culturii apusene, care după ce vor fi văzut chinurile în care se svârcolesc, să meargă să le trâmbițeze şi să le pună capăt, stârnind împotriva noastră indignarea lumii civilizate.

Adânca, să nu zic indignare, dar mâhnire ce simt față cu asemenea fapte, când ştiu bunătatea, îngăduința, ospitalitatea nemai pomenită a neamului nostru, mă îndemna să reacționez, fără violență, pentrucă nu e în firea mea să fiu violent, contra acestor procedeuri. Şi m'am gândit: Ce folositor ar fi ca un om bun, înțelept, drept şi spiritual, cum răsărea din cartea lui că e Charles Buthod, să fie adus în țara noastră! Ce admirabilă propagandă de risipire a atmosferii vrăşmaşe, ce ni se creiază de duşmani, ar putea face un scriitor, cu atât talent, atâta spirit şi atâta curățenie sufletească. Imi propusesem, — par'că ți-am spus-o,—ca, dacă ar primi să vie, să te rog să-l întovărăşeşti împreună cu mine, în călătoria ce plănuisem, din delta Dunării până la pâraiele de cristal fluid ale munților noştri.

Prezența dumitale, scriitorul a căruia bunătate, a cărui dragoste de dreptate, grijă şi compătimire de soarta celor necăjiți şi năpăstuiți răsar din tot ce ai scris, o doream ca o garanție pentru toți, că Charles Buthod nu va fi fost îndoctrinat, că nu se va fi înlăturat din câmpul privirii sale nimic din soarta celor deplânşi de duşmanii noştri.....

Şi i-am scris o scrisoare lungă, prin care-i mulțumeam pentru nemăsurata plăcere ce-mi pricinuise citirea cărții sale; — şi mi-o sfârşeam aşa:

...„Imi închipuesc ce isvor de mulțumire trebue să fie o partidă de pescuit în tovărăşia unui desăvârşit pescar ca dumneata. Dar poate cineva îndrăsni să spere, când se găseşte la celalt capăt al lumii? Totuşi dacă răgazul dumitale şi-ar îngădui-o, îți pot garanta una din acele bune primiri, pe care noi niciodată nu le-am refuzat cetățenilor patriei dumitale, care ne e scumpă tot atât cât patria noastră. Avem în România minunate râuri de munte, în care se găsesc frumoşi păstrăvi şi lipani; iar într'unele din ele, ca admirabila noastră Bistrița, se pot pescui lostrițe care uneori ating şi chiar trec de 12 kilograme"....

I-am trimes scrisoarea şi aşteptam cu nerăbdare răspunsul, făcându-mi pentru cazul în care mi-ar fi răspuns că vine, itinerariul călătoriei noastre...

Ce încântătoare privelişti, ce colțuri de rai, ce murmure de isvoare ca lacrima îmi evoca mintea, cu prilejul făuririi acestui plan! Ce inexprimabile prin cuvinte ceasuri, de petrecut în tovărăşia lui şi a dumitale aşteptam cu siguranța că le voiu trăi!... Sufletului nostru îi trebuesc asemenea planuri, cum trebuesc unei plante agățătoare puncte de sprijin, fără de care se năruie....

I-am scris şi aşteptam răspunsul....

Eri mi-a sosit scrisoarea înapoi, nedeschisă. Ea poartă, scrisă de o mână tremurătoare însemnarea: „Le colonel Bastien (Charles Buthod) est décédé le 11 Fevrier".

Scrisoarea mea poartă data 12 Februarie. In ziua în care i-o scriam, el îşi da sufletul....

Ce pot să-ți mai spun?...

Cu frățească iubire

BRĂTESCU-VOINEŞTI

Oscar Han — Bustul lui Mihail Eminescu

(Expoziția Grupului celor patru. Sala Ileana)

Gânduri

Nu putem vedea în afară decât ceeace avem în noi. Dacă nu-i recunoaştem pe zei e din cauză că nici unul nu sălăşlueşte în sufletul nostru.

Caracterul nostru este mai tare decât voința. Oamenii îşi închipuie că nu învederează virtuțile sau viciile lor decât prin acțiuni vizibile, şi nu înțeleg că virtutea sau viciul se dau pe față în fiecare clipă.

S'a spus că „sufletele de rând au valoare prin ceeace fac, iar cele nobile prin ceeace au". Pentruce? Pentrucă prin acțiunile, cuvintele, privirile şi manierele sale, o natură adâncă, deşteaptă în noi aceeaş forță şi aceeaş frumusețe ca şi aceea pe care o evocă o galerie de pictură.

Călătoria este raiul proştilor. Intâia călătorie ne va face să descoperim că toate locurile de pe pământ sunt la fel. Când suntem acasă ne închipuim că aiurea frumusețea va fi mai mare şi tristețea ne va dispărea. Oriunde ne ducem însă, eul ne urmează şi pretutindeni spectacolele fermecătoare nu fac decât să ne împrospăteze vechile sugestii.

Acțiunea adevărată se săvârşeşte în clipele de tăcere.

Emerson

Nimeni nu poate prevedea ce va face cineva în anumite condiții determinate.

F. le Dantec

Oamenii nu cred în meritele altora, decât atunci când nu pot crede altfel.

Vauvenargues

Când îi văd cum trăesc mi-e atât de milă de oameni, că nici eu n'am curajul să-i mai chinuesc.

Dracul în „Faust" de **Goethe**

Oamenii se desprețuesc unii pe alții şi se iartă unii pe alții! Vor să se inlocuiască unii pe alții şi se înjură unii pe alții!

Marc Aureliu

Nimic mai rar pe lumea asta decât un om suportabil.

Leopardi

Vracul

Prin astrolabe, hărți, hrisoave moarte,
Şopârle, şerpi şi bufnițe 'mpăiate,
Zadarnic ceri puterea lui — ai parte
Doar de bucoavna strâmbă de pe carte

Ca tine şi ca mine e, şi n'are
Nici barba lungă, nici halatul mare
Când nu-l aştepți atuncea iți năzare
Atât de simplu că te-a prins mirare

Că nu poți face tu ceea-ce face.
Pricepi tot ce 'ți vorbeşte deşi tace,
Cum pomul lasă umbră, el dă pace
Şi câteodată, seara, se preface

Că ia un pumn de lut şi că'l frământă,
Cum fac copiii ce pasc vitele la țară...
Şi-o pasăre adevărată cântă
Şi scapă vie palmei lui şi sboară —

Şi nu 'nțelegi şi-ai vrea s'o 'nceapă iară.

ION PILLAT

Spiritul lui Romain Rolland

Când Francezul are idei, vrea numai de cât să le impuie altora, dar vrea să le impuie chiar când nu le are! Dacă nu poate, atunci perde ori ce interes pentru alții şi chiar pentru propria lui acțiune.

Cel mai mare rău pe lume este să nu vrei ceeace vrei, să nu îndrăzneşti să duci la capăt ce ai întreprins, să te opreşti la jumătate de drum în urmărirea unei idei rătăcind în toate direcțiile şi întorcându-te de unde ai plecat. Contrazicerea mi-e mai nesuferită ca greşeala. Când primesc o idee, simt în totdeauna un fel de spaimă, căci ştiu ce viitor amenințător poate aduce şi taina lui îmi e necunoscută; dar odată ce o primesc, primesc ori ce ar aduce cu ea şi m'aş disprețui dacă m'aş da îndărăt în fața poruncii sufletului meu.

O astfel de slăbiciune ar fi sinuciderea rațiunii.

Fericirea stă în a-i cunoaşte marginile şi a le iubi.

E adevărat că femeia e jumătatea bărbatului pentru că un bărbat însurat devine pe jumătate om!

Societatea Scriitorilor Români

— In jurul premiilor —

de M. SEVASTOS

Societatea Scriitorilor Români, — după ce-a atras atenția publicului, anul trecut, odată cu cointeresarea la jocul de cărți de la Constanța şi odată cu luarea în antrepriză a maşinilor de distracție publică din târgul Moşilor, — a venit acum la ordinea zilei mulțumită premiilor literare . .

Această societate a fost înființată, şi-i alcătuită şi astăzi în enormă majoritate, de oameni dela periferia literaturii — sau chiar de peste barierele ei.

O societate formată numai dintr'înşii n'avea sorți de izbândă. De asta şi-au dat seamă şi ei. Atunci regizorii societății au trecut în listele de membri un număr de scriitori autentici — fără ca aceştia să-şi fi dat adeziunea: scriitorii s'au trezit în urmă cu somații pentru parale: plata cotizațiunilor. N'au dat însă atenție urmăririlor financiare....

„După războiu un comitet a exclus din sânul societății pe câtiva dintre aceşti „membri" reîntorşi de curând de pe front sau din captivitate. Vina lor erau nişte păreri — anterioare faptelor de arme.

Cu chipul acesta Societatea Scriitorilor apărea ca o secție a Curții Marțiale.

Gluma se îngroşa. Scriitorii de valoare fuseseră trecuți cu forța într'o societate în majoritate de cabotini, fuseseră impuşi la impozite (nu ştim în folosul cui), iar la urmă fuseseră dați afară... ca nepatrioți.

Scriitorii, astfel tratați, aveau drept să se supere. Şi într'adevăr s'au supărat. Ne aducem aminte că d. G. Topârceanu a publicat atunci o corozivă replică.

In curând pseudo-literații dela S. S. R. şi-au dat seama că nu pot menține o societate de scriitori — fără scriitori. Atunci s'a început o goană după veritabilii literați. Li s'au dat chiar locuri de onoare. Astfel d. M. Sadoveanu a fost ales preşedinte.

Dar atmosfera societății rămăsese aceiaşi. D. Sadoveanu n'a putut s'o suporte. A trebuit să plece.

Din ziua aceia şi până astăzi Societatea s'a scoborât din ce în ce mai jos — fiind astăzi pentru scriitori o ruşine şi o primejdie.

***

Dar Societatea nu s'a mărginit la recrutări de membri — cu arcanul — şi la excluderi polițieneşti. A început o energică acțiune financiară. Societatea se ocupa cu aranjarea banchetelor lucrative. Preşedintele se transformase într'un umblător cu pantahuza — care, pentru fiecare discurs, cerea o subvenție pentru S. S. R.

Subvențiile sânt însă un capitol prea rigid. Apetiturile Societății nu puteau fi satisfăcute decât de operații de comerț dubios — în „stil" mare...

Atunci s'a legalizat jocul de cărți dela Cazinoul din Constanța — reprezentantul S. S. R.-ului instalându-se lângă crupier şi însemnând pe coperta unui volum de Eminescu cota parte dela cagnotă... cuvenită literelor române.

Această cointeresare a Scriitorilor cu vițiile omeneşti este un act abject

Gândiți-vă numai la tabloul repugnant dela masa verde: de-oparte oamenii corupți, cu ochii în flăcări, care întind cu o mână tremurătoare, poate, bani delapidați sau sustraşi din zestrea nevestelor şi a fiicelor, din solda copiilor trimişi la învățătură, din bugetul modest al traiului zilnic... iar de cealaltă parte Scriitorul român, care zmulge avid bancnotele — înainte ca jucătorul să-şi fi desfăcut de-abinelea degetele...

Dar Societatea Scriitorilor Români nu s'a mulțumit cu exploatarea patimilor din lumea de sus. A vrut să-i tragă pe sfoară şi pe oamenii din popor: pe rândaşi şi pe bucătărese. S. S. R-ul a luat în antrepriză aparatele de noroc şi de distracție populară dela Moşi. A instalat şi o maşină de râs: ghidiliciu... (Maximum de umor produs de Societate!). Cu chipul acesta şi-au oferit contribuția pentru literele române şi apaşii analfabeți şi flenduroşi, care nici nu-şi dădeau samă ce scop înalt serveau, învârtind o roată miraculoasă, trăgând la tir, aruncând inele, încercându-şi puterea la aparate cu capsă sau înfulicând mititei suspecți... Clefăiala lor vulgară a acompaniat desigur atât de argintiu, după fel-de-fel de operații în scripte, acordurile gingaşe ale poeziei moderniste....

In afară de afacerile de cagnotă şi de grătar, Societatea Scriitorilor Români se ocupă şi cu permise de Cale ferată. A obținut 60 de permise. Cui le-a distribuit? Are societatea curajul să publice lista scriitorilor, care —prin munca lor — au căpătat dreptul să călătorească gratis prin țară... în vederea operelor viitoare?

Dar Societatea, condusă de oameni ai pământului, s'a gândit să-i lipească pe scriitori de țarină — împroprietărindu-i cu câteva hectare. Suprafața rezervată poeziei şi prozei române va ajunge, — am citit într'o dare-de-seamă a unei şedințe scriitoriceşti, — pentru împroprietărirea a 40—50 de scriitori. Cine va intra în această jumătate de sută de beneficiari ai literaturii ?. .

„Avem tot dreptul să ne îndoim de spiritul de dreptate al S. S. R-ului —mai ales după decernarea premiilor de deunăzi.

In afară de meritoriile distincții acordate d-lor I. Minulescu, Ion Pillat şi Perpessicius (deşi ne vin în minte şi alte nume uitate de votanți), — Societatea a distribuit celelalte premii după criterii în afară de literatură.

In lipsă de candidați serioşi (candidaturile — ni se pare — se fixează de înşuşi comitetul Societății). S. S. R-ul nu trebuia să dea de loc premii, de cât să le dea prost.

Am întâlnit în rândul premianților numele d-lui Vasile Savel („Vadul hoților"). Am citit acest roman îndată

Continuare în pagina II-a

după apariţie. Nu l-am recenzat atunci din simpatie faţă de autor — un gazetar care, printre reportagii şi articole, găseşte timp pentru ocupaţii, după dânsul, literare.

Acum însă când d. Savel este înarmat cu premiul S. S. R.-ului, — şovăelile noastre n'au nici un rost. Dimpotrivă, avem datoria să ne exprimăm mirarea înaintea noului premiat.

„Vadul Hoţilor" este o carte ne-literară: d. Savel nu ştie să scrie. Acesta-i adevărul brutal.

Nu-i nevoe de răsfoit întregul volum. Citiţi numai prefaţa. Veţi găsi acolo destule exemple.

„Avem astăzi suficiente instituţiuni, — spune d. Savel, — chiar pentru un stat de o populaţie de o sută de milioane de locuitori". — „S'a înrădăcinat la noi ideia că pentru a fi scriitor, e suficient să fi rămas de două ori repetent, ca să fii decretat poet".—„Cât de târziu a venit un Pasteur şi cât de târziu, şi cum totuşi până acum nu s'au descoperit cauzele unor boli care continuă misterioase, cu toate încercările şi sacrificiile ideale ale câtorva".— „Dar aş putea să adaog, ce sunt aceste câteva zeci de persoane din cartea mea pe care n'am s'o învinuesc că nu le prezintă altfel decât în cadrul realităţii în care au fost, pe lângă atâtea altele care pe nesimţite s'au impus actualităţii ce arareori trecea de însuşi clipa existenţei gloriei lor moartă în clipa în care s'a şi născut".

Şi aşa mai departe...

Din aceste fraze nebuloase se înţelege că, în „Vadul Hoţilor", este vorba de-o serie de „fapte-diverse" — petrecute înainte de războiu şi după începerea ostilităţilor. Aceste „fapte-diverse" ar fi putut face impresie, acum opt ani, într'un ziar de informaţii. După zece ani, însă, şi încă într'un roman, ele nu ne mai interesează — mai cu seamă că eroii acţiunii au aceleaşi linii nesigure caşi frazele.

In plus opera este plină de „aforisme", în genul acestora: „O femee sau un bărbat care se ocupă prea mult de ei înşişi, de toaleta lor, care pierd ore în faţa oglinzii, se iubesc pe dânşii şi sânt egoişti" sau de constatări ingenioase: „Aud afară hămăit de câni. Cu siguranţă că mai vine cineva".

Un astfel de roman nu se premiază.

Dar mai interesant este cazul d-lui C. Ardeleanu, care — cu „Diplomatul, tăbăcarul şi actriţa" — a câştigat premiul „I. Al. Brătescu-Voineşti" de 25.000 lei... bătându-l în absenţă pe d. Ionel Teodoreanu („La Madeleni") după o energică campanie electorală. La vot au fost aduşi alegătorii cu fel-de-fel de vehicule — şi mai ales cu.. trenul.

Candidaţii au umblat din alegător în alegător cu creionul şi cu buletinul de vot în mână. Votul a fost aproape pe faţă. Scriitorii parcă s'au molipsit dela politiciani.

D. Ardeleanu nu-i în situaţia d-lui Savel. D-sa ştie să scrie. Zugrăveşte un mediu interesant. Dă unele tipuri vii. Creiază într'o oarecare măsură o atmosferă de amărăciune şi desgust faţă de „porcia" omului.

Dar din toate calităţile scriitoriceşti, d-sa are — cum se spune în Moldova — câte *oleacă*, sau, şi mai bine, *o lecută*. Nu-i nimic personal. Banalităţile abundă. Şi peste tot pluteşte un aer de agramatism... de parcă romanul ar fi fost scris de unul dintre tăbăcari. Astfel găsim în roman: „Un grup de plimbăreţi"; „Ochii cismarului îl urmări mersul"; „Louis Quenze" (de zece ori); „mustrânduse": „ochi-i mari priveau"; şi — la tot pasul — „dupe" sau, literar, „după"... în loc de *depe*)...

„Diplomatul, tăbăcarul şi actriţa" se citeşte totuşi cu interes — ca un document omenesc, care ar putea servi de material unui scriitor autentic.

Pentru această operă d. Ardeleanu ar fi putut primi un premiu de încurajare de câteva mii de lei... dacă d-sa ar fi avut 23 de ani! Dar aşa — când d. Ardeleanu vorbeşte, într'un interview, despre „garda veche" *dupe* vremuri...

Prin urmare, nici în sine romanul d-lui Ardeleanu n'ar fi meritat marele premiu al Societăţii Scriitorilor Români pentru proză; dar încă în comparaţie cu d. Ionel Teodoreanu, care aduce cu „Medelenii" o formă nouă şi un fond nou.

D. Teodoreanu a scris romanul unei generaţii — l-a scris cu artă, cu înflăcărată pasiune, cu ochi ascuţiţi, strecuraţi în toate nişele neclare ale sufletului copilăresc sau de adolescent.

Volumul d-sale a trecut din mână în mână — dela scriitori şi până la cetitori : subţiri sau abia în formaţie. Tuturor le-a plăcut opera aceasta plină de freamăt şi de adevăr.

Ce vor spune toţi cetitorii, care şi-au retrăit copilăria şi adolescenţa în preajma „Medelenilor"— care în plus au făcut cunoştinţă cu o lume alta — ce vor spune ei, auzind că „romanul zilei" n'a fost premiat de S. S. R.?

Premiul însă — în afară de greutatea lui financiară — n'are nici o valoare.

Căci n'are autoritate morală o Societate de scriitori — oricâte nume de ispravă ar cuprinde — dacă se desinteresează de ea d-nii M. Sadoveanu, G. Ibrăileanu, Brătescu-Voineşti, G. Galaction, T. Arghezi, Jean Bart, M. Codreanu, Paul Zarifopol, G. Topârceanu, Ionel Teodoreanu, d-ra Otilia Cazimir, etc.—societate care, în schimb, îl are în comitet pe şeful Ohranei...

Aceşti scriitori, care nu se simt bine în atmosfera de cabotinaj a S. S. R.-ului, ar trebui să fie miezul unei nouă societăţi de scriitori — o secţiune de pildă a Pen-clubu-rilor — care să reprezinte interesele morale ale scriitorilor.... de interesele băneşti urmând să se ocupe mai departe antreprenoara tripourilor şi a grătarelor naţionale.

M. SEVASTOS

A apărut
„Lectura" No. 108
- Floarea literaturilor străine -
E. T. A. HOFMANN
- Celebrul scriitor german -
OCHII SATANICI
trad. de B. MADELEINE
Lei 5.— Scrierea complectă
La chioşcari şi librari

ALPHONSE DAUDET

Apărarea Tarasconului

Slavă Domnului! In sfârşit am ştiri din Tarascon. De cinci luni nu mai trăiam, eram într'o grije!... Ca unul ce ştiu bine cât de exaltat e acest oraş vrednic şi cât de războinici sunt locuitorii, îmi ziceam: Cine ştie ce o fi făcut Tarasconul? S'o fi năpustit în massă asupra barbarilor? S'o fi lăsat să piară de foame ca Parisul, sau să fie bombardat ca Strassburgul, sau ars de viu ca Châteaudun? Sau poate, într'un acces de patriotism sălbatic va fi sărit în aer, cum făcuse oraşul Laon cu viteaza lui cetăţuie? Nimic din toate acestea. Tarasconul n'a ars, Tarasconul n'a sărit în aer. Tarasconul e la locul lui; şade paşnic între podgorii, cu uliţele pline de soare, cu pivniţele pline de tămâioasă, şi Ronul care scaldă acest loc drăgălaş duce spre mare, caşi până acum, chipul unui târg fericit, răsfrângeri de obloane verzi, de grădini bine greblate şi de miliţieni în tunici noi făcând exerciţii dealungul cheiului. Dar să nu credeţi cumva că Tarasconul n'a făcut nimic în vremea războiului. Dimpotrivă: s'a purtat minunat, şi rezistenţa lui eroică va avea locul ei în istorie ca tip de rezistenţă locală, simbol viu al apărării Sudului.

ORFEOANELE

Vă voi spune dar că, până la Sedan, vitejii mei Tarasconeji stăteau la ei acasă foarte liniştiţi. Pentru aceşti mândri copii ai Alpilelor, nu patria era în pierzare, ci soldaţii împăratului, Imperiul. Dar a venit 4 Septembrie: Republica; Attila sub zidurile Parisului, — ei atunci, da! Tarasconul s'a deşteptat, şi s'a văzut ce e un războiu naţional... Natural, mai întâi au fost manifestaţii de orfeonişti. Ştiţi ce pătimaşi sunt de muzică cei din miază-zi. La Tarascon mai cu seamă, e delir curat. Când treci pe stradă, toate ferestrele cântă, toate balcoanele îţi scutură pe cap romanţe.

In orice prăvălie intri, ai să găseşti la tejghea o ghitară suspinând, şi chiar băieţii din farmacie te servesc fredonând Privighetoarea — şi lăuta spaniolă — Tralala, lalala. Afară de aceste concerte private mai au Tarasconejii fanfara liceului şi nu ştiu câte societăţi de orfeoane. Orfeonul Sf. Cristof şi corul lui admirabil de trei voci: Să scăpăm Franţa, a dat primul impuls mişcării naţionale. Da, da, să scăpăm Franţa! — striga Tarasconul fluturând batiste la ferestre; şi bărbaţii băteau din palme, şi femeile trimiteau sărutări armonioasei falange care defila pe patru rânduri, cu steagul în cap, bătând mândru pasul.

Avântul se dezlănţuise. Din ziua aceia oraşul s'a schimbat: nici urmă de ghitară sau de barcarolă. Peste tot Marseilleza a dat la o parte „lăuta spaniolă"; şi de două ori pe săptămână se strivea lumea pe Esplanadă ca s'asculte fanfara liceului cântând Cântecul plecării. Scaunele se plăteau cu preţuri nebune!...

Dar Tarasconejii nu s'au mulţumit cu atât.

CAVALCADELE

După demonstraţia orfeoanelor a venit rândul cavalcadelor istorice în beneficiul răniţilor. Nu se poate ceva mai graţios decât să vezi, într'o Duminică plină de soare, toată viteaza tinerime din Tarascon, cu cizme noi şi pantaloni strimţi de culoare gingaşe, făcând colectă din uşă în uşă, şi jucându-şi caii pe sub balcoane, cu halebarde lungi şi reţele de prins fluturi; dar mai frumos decât toate a fost caruselul patriotic — Francisc I în lupta dela Pavia — organizat de domnii dela club, şi care s'a jucat trei zile în şir pe Esplanadă. Cine n'a văzut asta, n'a văzut nimic. Teatrul din Marsilia dăduse costumele; numai firet de aur, mătase, catifea, steaguri brodate, coifuri, frâne luxoase, panglici, funte, zorzoane, lănci, platoşe sclipeau şi scânteiau de părea Esplanada ca o oglindă de prins ciocârlii. Şi pe deasupra mistralul sufla şi făcea să tremure toată lumina aceia. A fost ceva măreţ de tot. Din nenorocire, când, după o luptă crâncenă, Francisc I — pe care-l juca d. Bompard, gerantul clubului — se vede împresurat de o ceată de călăreţi, nefericitul Bompard avuse, predându-şi sabia, un gest din umeri atât de enigmatic că, în loc să pară a zice: tout est perdu fors l'honneur, avea aierul să spuie: „ia slăbeşte-mă, drăguţă!" Dar Tarasconejii nu priveau lucrurile prea de aproape, şi lacrimi patriotice tremurară în ochii tuturor.

SPĂRTURA

Spectacole şi cântece, soarele şi aerul Ronului — ce mai trebuia ca să li se aprinză oamenilor capul? Manifestele guvernului din Bordeaux dusese exaltarea la culme. Pe Esplanadă oamenii nu-şi mai dedeau bună ziua decât cu figura ameninţătoare, strângând dinţii, mestecându-şi vorbele ca nişte gloanţe. Conversaţiile miroseau a praf de puşcă. Era silitră în aer. Mai cu seamă trebuia să auzi pe Tarasconeji fierbând dimineaţa, când îşi beau cafeaua, la cafeneaua Comediei. „Bine, dar ce fac Parizienii cu afurisitul de Trochu? Când au să iasă odată... Fire-ar să fie! Ei, dac'ar fi la Tarascon!.... Trrr!.... De când am fi făcut spărtura." Şi pe când Parisul înghiţea strâmb pâne de ovăz, Tarasconejii înghiţeau potârnichi grase, stropite cu vin bun din viile papilor, şi lucioşi la faţă, sătui bine, plini de sos până la urechi, ţipau ca surzii, izbind cu pumnul în masă: „Dar bine domnule, faceţi odată spărtura..." Şi în fond, zău că aveau dreptate!

APARAREA CLUBULUI

In vremea asta, barbarii înaintau zi cu zi spre sud. Dijonul era luat, Lyonul ameninţat, şi ierburile mirositoare ale Ronului făceau să necheze de poftă caii ulanilor.

„Trebuie să organizăm apărarea!" şi-au zis Tarasconejii; şi toată lumea s'a pus pe lucru. In scurt, oraşul a fost blindat, baricadat, fortificat. Fiecare casă era o cetate. La Costecalde armurierul, era dinaintea prăvăliei o tranşee de cel puţin doi metri, cu punte mişcătoare, — ceva drăguţ de tot. La club, lucrările de apărare erau aşa de considerabile încât mergea lumea să le vază, de curiozitate. D. Bompard, gerantul, stetea în capul scării, cu puşca în mână, şi dedea explicaţii cocoanelor. „Dacă vin Prusienii pe ici, pac! pac!... Dacă se urcă pe dincolo, pac! pac! Apoi, la toate colţurile de stradă întâlneai oameni care te opreau să-ţi spuie misterios: „Cafeneaua Comediei nu poate fi luată"; ori: „ chiar acum s'au pus mine sub Esplanadă!"... Aveau barbarii de ce rămâne pe gânduri.

FRANC-TIRORII

Totodată se organizau febril companiile de franc-tirori. Fraţii-Morţii, Şacalii din Narbona, Puşcaşii Ronului — companii cu nume de toate culorile răsăreau ca florile într'un câmp de ovăz. Şi apoi panaşe, pene de cocoş, pălării uriaşe, şi centuroane late, late!... Ca să pară mai grozavi, fiecare franc-tiror lăsase să-i crească barba şi mustăţile, aşa că la plimbare oamenii nu se mai cunoşteau de loc. De departe vedeai un brigand din Abruzi venind spre d-ta, cu ochii aprinşi, cu mustaţa răsucită cârlig, şi pe toate părţile îi zdrăngăneau săbii, revolvere, iatagane; iar când te apropiai dedeai de Pégoulade, perceptorul. Alteori te întâlneai pe scări cu Robinson Crusoe în persoană, cu pălăria lui ţuguiată, la şold o sabie dinţată şi pe ficare umăr câte o puşcă; şi când colo, era Costecalde armurierul, care venea dela prietenii unde mâncase. Şi lucrul dracului era că, atât şi-au tot făcut mutre grozave încât au ajuns să se sperie unii pe alţii, şi curând nimeni n'a mai cutezat să iasă din casă.

IEPURI DE LIVADA ŞI IEPURI DE VARZA

Decretul dela Bordeaux pentru organizarea gardei naţionale a pus capăt acestei situaţii nesuferite. Suflul puternic al triumvirilor prrr! a împrăştiat penele de cocoş, şi toţi franctirorii din Tarascon, şacali, puşcaşi, şi ceilalţi, s'au topit într'un batalion de miliţieni cum se cade sub ordinele viteazului general Bravida, vechiu căpitan de echipamente. Atunci au venit alte complicaţiuni. Decretul dela Bordeaux deosebea două categorii de gardă naţională: gardă de front şi gardă sedentară, — „iepuri de livadă şi iepuri de varză", cum zicea glumeţ Pégoulade perceptorul. La început, garda naţională de livadă avea, natural, rolul cel frumos. In fiecare dimineaţă viteazul general Bravida îşi ducea oamenii la Esplanadă pentru exerciţii cu arma de foc — şcoală de tiraliori. „Culcaţi! Sculaţi", şi celelalte. Aceste mici războaie atrăgeau totdeauna multă lume. Nici o doamnă din Tarascon nu lipsea; şi chiar doamnele din Beaucaire treceau podul uneori, ca să admire iepuraşii. In vremea asta, biata gardă naţională de varză îşi făcea modest slujba în oraş: stetea de strajă în faţa Muzeului, unde nu era alt nimic de păzit decât o şopârlă mare împăiată şi doi pui de şoim de pe vremea regelui René cel bun. Vă închipuiţi că doamnele din Beaucaire nu trecea podul numai pentru atât... Totuşi după trei luni de exerciţii de tragere, când s'a văzut că garda naţională de front nu se mişcă de pe Esplanadă, a început să se răcească entuziasmul.

Viteazul general Bravida tot mai striga iepuraşilor: Culcaţi! Sculaţi! Nimeni nu se mai uita la dânşii. Curând micile războaie ale gardei au ajuns povestea târgului. Dar ştie Dumnezeu că nu bieţii iepuri erau de vină că stăteau pe loc. Şi ei erau doar furioşi de asta. Intr'o zi nici n'au mai vrut să facă exerciţii. In aprinderea lor patriotică au strigat: Nu mai vrem paradă, noi suntem pentru front; să ne lase să plecăm. — Aveţi să plecaţi; să nu-mi ziceţi mie pe nume! le-a răspuns viteazul general Bravida, şi, pufnind mânios, s'a dus să ceară explicaţii la primărie.

La primărie i s'a spus că n'au nici un ordin în această privinţă, şi că asta-i treaba prefecturii. „Să mergem la prefectură"! a zis Bravida, şi a pornit cu acceleratul la Marsilia, să caute pe prefect. Asta nu era lucru uşor, fiindcă la Marsilia erau totdeauna cinci sau şase prefecţi în permanenţă, şi nimeni nu-ţi putea spune care-i cel bun. Printr'o curioasă întâmplare, Bravida a pus mâna numaidecât pe prefectul cel bun, şi, în plin consiliu la prefectură, viteazul general a vorbit în numele oamenilor săi, cu autoritatea unui vechiu căpitan de echipamente.

Dela cele dintâiu cuvinte, prefectul i-a tăiat vorba: „Mă iartă, generale. Cum se face că soldaţii d-tale îţi cer d-tale să plece, iar mie îmi cer să stea pe loc?... Uite, ceteşte. Şi zâmbind îi întinse o jalbă pe care doi iepuri de livadă — tocmai cei care cereau mai turbat să plece — o adresase prefecturii, contrasemnată de preot, de doctor, de notar, şi în care se rugau să fie trecuţi la iepurii sedentari pe motiv de infirmitate.

Şi, tot cu zâmbetul pe buze, prefectul adaose: „Am mai bine de trei sute tot ca asta. Inţelegi acum, generale, dece nu ne grăbim să dăm ordin de plecare oamenilor d-tale. Din nenorocire am trimis prea mulţi din cei care vroiau să stea pe loc. Nu mai trebuie... Şi acum: Dumnezeu să păzească Republica, şi complimente iepuraşilor!"

PUNCIUL DE ADIO

Nu-i nevoe să spun că generalul s'a întors la Tarascon destul de plouat. Dar iată altă istorie. Ce credeţi dv? In lipsa generalului, Tarasconejilor le dăduse în gând să organizeze, prin subscripţie, un punciu de adio, pentru iepuraşii care aveau să plece. Viteazul general Bravida, degeaba le-a spus că nu face, fiindcă n'o să plece nimeni: punciul era subscris şi comandat; mai rămânea să fie băut, şi s'a făcut şi asta... Aşa dar, într'o Duminică seara, mişcătoarea serbare a punciului de adio avu loc în saloanele primăriei, şi până în zori toasturile, vivaturile, discursurile, cântecele patriotice au făcut să zuruie geamurile municipale. Se înţelege, fiecare ştia ce însemnează punciul de adio; garda naţională de varză, care-l plătise, era deplin încredinţată că n'au să plece camarazii, iar iepurii de livadă care beau punciul aveau aceiaş convingere; şi venerabilul ajutor de primar care a venit să jure, cu glas emoţionat, că era gata să plece în fruntea gardei ştia mai bine decât toţi că nimeni n'are să se mişte. Dar n'are aface! Meridionalii ăştia sunt aşa de extraordinari, că la sfârşitul punciului de adio toată lumea plângea, toţi se sărutau, şi ce-i mai minunat decât toate, unul nu era să nu fie sincer, nici chiar generalul!

La Tarascon şi în tot sudul Franţei, am observat adeseori efectele acestui miraj.

Din franţuzeşte de Z.

R. U. R.
Celebra „dramă utopică şi colectivă" a lui
Carl Ciapek,
care a produs acum trei ani atâta senzaţie la Paris, apare acum în româneşte în traducerea d-lui F. ADERCA. Indrăzneaţă şi plină de noutate, lucrarea aceasta a scriitorului cehoslovac imaginează un conflict între oamenii vii şi oamenii-maşini, creaţi în laboratoriile ştiinţifice ale viitorului. Iar drama patetică şi impresionantă care izvoreşte din acest conflict, dă prilej autorului să descopere perspective curioase din lumea muncii şi a iubirii.
Admirabila şi nespus de interesanta lucrare a apărut în No. 75—76 al
Bibliotecii „Dimineaţa"

Biblioteca „DIMINEAŢA"
LEI 60. — ZECE VOLUME
ADICA LEI 6.— în loc de LEI 8.—, 10.—şi 12 VOLUMUL
Suma de mai sus se va înainta prin mandat postal, la Administraţia ziarului „Dimineaţa", Bucureşti, Str. Sărindar 9—11, specificând pe cuponul mandatului numerele comandate. Volumele se vor expedia franco
Au apărut până astăzi următoarele numere:
No. 1. — Războiul balcanic de M. Sadoveanu.
No. 2. — Diavolul de I. Agârbiceanu.
No. 3. — Spitalul de P. I. Jouve (trad. de Victor Ion Popa).
No. 4. — Mâna Vrăjită, de Gerard de Nerval (trad. de Eug. Boureanu).
No. 5. — Crima Lordului Arthur Savile de Oscar Wilde (trad. de Ion Popa).
No. 6. — Şeful gării de A. de Herz.
No. 7. — Lăcustele de Gleb Uspenski (trad. de M. Sevastos).
No. 8. — Toamne de odinioară de Gala Galaction.
No. 9. — Fantezii humoristice de Edgar Poe.
No. 10. — Secretul lui Don Juan de Rémy de Gourmont.
No. 11. — Nuvele de Gh. Brăescu.
No. 12. — Viaţa lui Eminescu de Gala Galaction.
No. 13. — Adio de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — Xanthis sau vitrina sentimentală de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — La Montmorency de H. Sanielevici.
No. 16. — Imprumutul răposatei de Blasco Ibanez.
No. 17. — Domnişoara Roxana de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — Viaţa în armată de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — Poeme de Ştefan Petică.
No. 20. — Zîna apelor de Bojena Niemţova.
No. 21. — Surpriză de J. Dongorozi.
No. 22. — Poveştile lui Hinu Ion de Sandu Teleajen.
No. 23. — Omul cu obrazu 'ncrustat de Jak London.
No. 24. — Flămânzii de I. Ciocârlan.
No. 25. — Lupii de Eug. Boureanu.
No. 26. — O sărutare de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — Homunculus de Al. Ciura.
No. 28. — Viaţa mea, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — Prima Turcoaică de N. Batzaria.
No. 30. — Patru cuvântări de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — Păiaţenul de Hans Heinz Evers.
No. 32. — Faust, tragedie, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — Amintirile unui băiat de familie de I. Petrovici.
No. 34. — Tristan de Thomas Mann.
No. 35. — Amazoana, culegere de eseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — Laguna de Joseph Conrad.
No. 37. — Descântecul de I. Vinea.
No. 38. — Crainquebille de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — Povestiri din Danemarca de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — In tren de H. Sanielevici.
No. 41. — Secretul contesei de Regnier.
No. 42. — Singurătate de I. Agârbiceanu.
No. 43. — Balzac şi Stendhal de Brandès.
No. 44. — Crima din str. Nopţii de N. Davidescu.
No. 45. — Livada de măslini de Maupassant.
No. 46. — Sărutul cel mai dulce de Septimiu Popa.
No. 47. — Din minunile instinctului la insecte de J. H. Fabre.
No. 48. — O mireasă la loterie de W. A. Hoffman.
No. 49. — Radeş de D. N. Teodorescu.
No. 50. — Werther de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — Domnul Şef de Adrian Pascu.
No. 52—53. — Profesiunea D-nei Warren de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — Cum am ucis pe Rasputin de V. Purişkevici.
No. 56. — Nebuna de Octav Mirbeau.
No. 57 — Plăpumarul chior şi Taurul alb, de Voltaire.
No. 58. — Gazda cu ochii umezi de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — Către timpuri mai bune de Anatole France.
No. 60. — Nevinovata de Heinrich Mann.
No. 61. — Clacă şi Robie de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — Odaia Ceasornicului, de Georges Duhamel.
No. 63 — O impuşcătură în ceaţă de Jens-Peter Jacobsen.
No. 64. — Un şaizeci şi şasă,... de Şalom Alechem.
No. 65. — Livretul roşu, de Luigi Pirandello.
No. 66. — Familia Lewton, de H. Sanielevici.
No. 67—68. — Viaţa părintelui Vasile Fiveischi, de Leonid Andreev.
No. 69. — Văzute şi trăite, de I. Petrovici.
No. 70. — Drumeţul din Praga, de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — Floarea roşie, de Voevolod Garşin.
No. 72. — In tinereţe sau la bătrâneţe, de N. Batzaria.
No. 73. — O lună de miere, de Israel Zangwil.
No. 74. — Patima iubirii, de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — R. U. R., de Carl Ciapek.
No. 77. — Crocodilul, de Th. Dostoewski.
No. 78. — Micile ironii ale vieţii, de Thomas Hardy

MIHAIL SADOVEANU
ŞOIMII
Editura „Cartea Românească"
PREŢUL 70 LEI

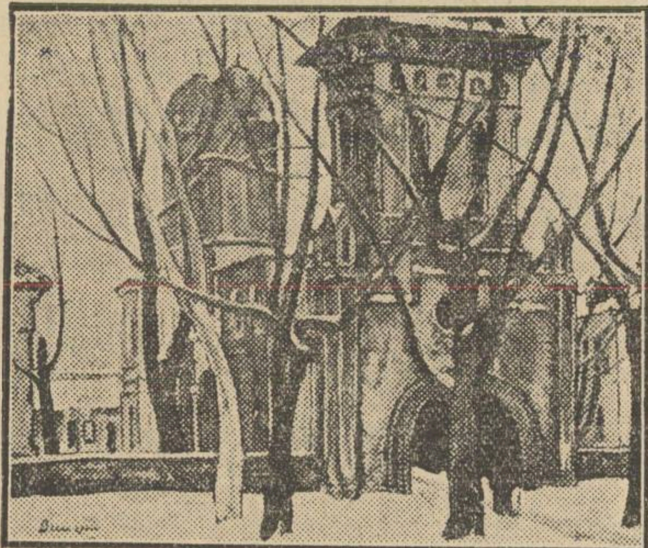

PLASTICA

In atelierul său dela Muzeul Simu, pictorul Marius Bunescu a deschis şi anul acesta o interesantă expoziţie.

Intr'o vădită schimbare faţă de anterioara expoziţie, lucrările actuale aduc şi o diferenţiere cromatică şi o multiplicare a subiectelor.

Albastru mult şi prietenos înlocuieşte griul pe alocurea fad şi obositor de altădată. Perspectiva s'a mai lărgit parcă, şi s'a mai adâncit. Desenul e sigur, cu tendinţe de geometrizare şi cu aceeaş puritate lineară.

Marius Bunescu **Biserica Antim**

Marinele, genul cel mai năpăstuit în pictura românească, îi izbutesc lui Bunescu uneori.

Lucrările însă, în care artistul acesta ne dă adevărata măsură a talentului său sunt portretele şi peisagiul de oraş.

Compuse şi construite cu severă stăpânire tehnică, tablourile acestea accentuează puternica sensibilitate a artistului. Original în concepţie, deplin organizat în expresie, Bunescu mărturiseşte şi spirit plastic şi spirit autocritic. In arta lui, spontaneitatea e controlată, iar realizarea picturală înscrie un stil personal.

* * *

Lipsit de nervozitatea caracteristică spiritului contimporan, pictorul Alexandru Marino-Moscu, expune în sala Mozart un număr însemnat de pânze, în care arta lui ne apare prea domoală, adesea plată, comună şi fotografică, cu deosebire în pastel, — dar cu bogate resurse expresive în ulei şi în desen.

Inzestrat cu o delicată putere de organizare coloristică, Moscu e tot atât de artist în mânuirea penelului ca şi în incizia lineară. Aci mai cu seamă simţirea şi ştiinţa artistică duc prin intimă colaborare la desăvârşirea unor serioase compoziţii.

Precizia contururilor şi siguranţa încadrării subiectului sunt încă întregite prin plasticitatea şi seninul expresiei.

Florile, peisagiile, portretele, nudurile, studiile şi desenele, sunt construite cu evidentă atenţie estetică atât pentru ritmul lăuntric cât şi pentru armonia exterioară a motivelor picturale.

Ferindu-se pe viitor de obsesia dăunătoare a descriptivului, adâncind valorile, înlăturând execuţia banalizată în maniera decorului şi interpretând mai hotărît volumul plastic, Alexandru Moscu va putea fi socotit printre cei mai buni pictori ai noştri.

* * *

Ceeace se caută îndeobşte în opera artistică e răsunetul personal, freamătul simţirii tumultuoase, elaborarea cumpănită şi sugestivă a impresiilor primare provocate de aspectele naturii.

Abstractismul nouilor concepte de artă nu vrea să învedereze decât o emancipare de vechile formule fotografice şi aşezarea în lumină a impresiei pure, a fenomenului sensorial deslegat de balastul inconjurului inutil.

Marius Bunescu **Portretul d-şoarei B.**

Există un mănunchi de reformatori bine intenţionaţi şi sever pregătiţi, cari îşi urmează cu orgoliu şi justificată îndârjire calea neîntinată de dogme.

Unde se vor împotmoli mai lesne corăbiile spiritului, în nomolul prejudecăţilor şi al tranzacţiilor de tot felul. sau în largul desfăşurării libere şi sincere în care un nou şi limpede orizont e busolă ?

Există însă o categorie de artişti cari încearcă să întroneze o estetică a tuturor compromisurilor moderniste, dovedite în conflict cu însăş sensibilitatea care le comandă ; aceştia nu vor putea impune nici atitudini, nici adevăruri, fiindcă nu şi le pot însuşi.

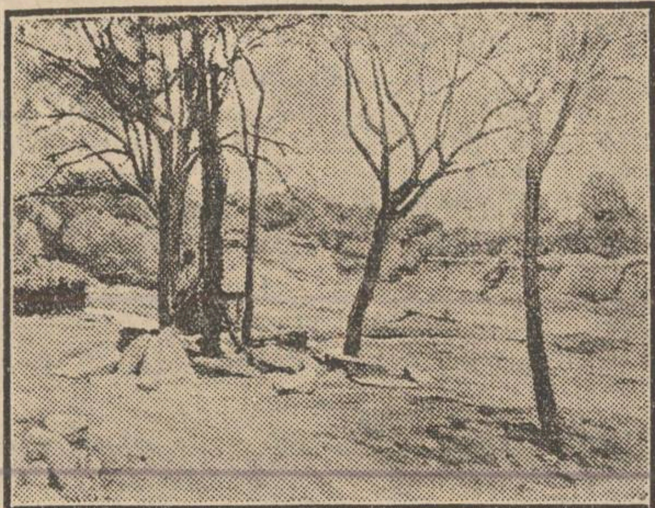
De bună seamă Maxy e un meşteşugar nu lipsit de intuiţie şi de oarecare abilitate tehnică ; dar rătăcirea actuală — care ne face să-l regretăm pe artistul agitat şi înzestrat de acum cinci-şease ani — nu-i poate clădi un adăpost durabil.

Intoarcerea la anecdotă (cineva vedea chiar numai într'asta o ascensiune), e de fapt o concesie cu care încearcă să satisfacă snobismul unui public nepregătit dar foarte pretenţios în naivitatea lui,— şi lucrul acesta echivalează cu o capitulare ce nu-l poate smulge pe artist din mediocritate.

Alexandru Marino-Moscu **Neculai Friptu**

Mecanizarea artei, oscilarea aceea între vis şi realitate, la Maxy nici măcar spirituală nu e. Desen nu există; iar culoarea e vopsea, vopsea proastă, aşezată din tub fără criteriu plastic, fără s'o combine inspirat, şi fără talent.

Alexandru Marino-Moscu **Linişte**

Preferăm expoziţiile minore dar oneste ale artiştilor cari expun la „Regina Maria": Theodorescu-Romanaţi, Mănciulescu şi Călinescu. Cel puţin aceştia nu's aroganţi în execuţie, nu pozează şi nu orbesc cu pedantismul unui concept inexistent.

H. BLAZIAN

CUGETĂRI

Inima nu cunoaşte ciudatele seminţe pe care le poartă : asemenea acelor seminţe uşoare şi cu înfăţişare nevinovată care, de îndată ce dau de aer şi hrană, devin plante veninoase sau copaci uriaşi.

Taine

Un instinct adânc şi sigur există în fiecare din noi, care nu ne îngădue să privim viaţa ca o farsă sau o comedie; nu, viaţa e o tragedie aspră, şi ceiace-i face savoarea, e amărăciunea.

W. James

Galaction
şi sinteza de mâine

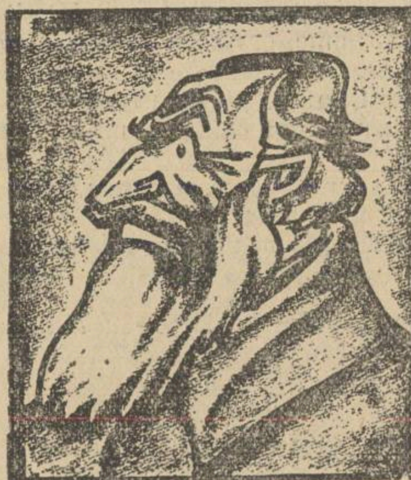
Adevăratele prilejuri de critică literară, nu de foileton impresionist şi de dare de seamă, sunt rare, la noi mai rare ca aiurea.

Era evident că prima luptă pentru modernism trebuia dată în jurul poeziei lirice. Dar o primejdie pândea lirica nouă, intr'o vreme când e modă ca un tânăr de optsprezece ani să vadă, din principiu, într'un confrate de douăzeci de ani, dacă nu chiar un idiot, în orice caz un înapoiat.

Liberată de orice frână, afirmând chiar dreptul singularizării fără margini, lirica noastră era expusă mai mult decât cea de aiurea, unei rătăciri speciale: invazia primitivismului oriental, samavolnic, lipsit de echilibru şi anarchic.

Sub masca modernismului apusan, aici, în vechile meleaguri scitice, cuibul atâtor erezii, se deschidea uşor calea către lipsă de măsură şi de stăpânire de sine a Orientului. Este ceea ce eu numesc: **invazia Sciţilor în literatura noastră.**

Şi prefer un Scit autentic dela gurile Dunării, anarhic, dând cu barda în Dumnezeu, ilogic şi nevoind să ştie de nimic din ce s'a făcut până la el, unuia care se dă drept apusan subţire, pe când în realitate modernismul lui; numai un panaş pentru visul amorf al primitivului sau pentru tumultul asociaţiilor de imagini, lipsite de adâncime şi de orizont. Presimţeam rătăcirea aceasta când, în 1910, scriam fraza: „Dacă suntem moderni, nu însemnează că încetăm de a fi oameni."

Gala Galaction

Dar dezvoltarea şi limpezirea modernismului nostru atârna de afirmarea prozei. Prin natura ei, fiind mai adânc dospită cu aspecte speciale ale vieţii noastre, proza era chemată să aducă probleme nouă, care cereau un cuvânt hotărît al criticei.

Urmărisem ce dăduse Galaction dela 1910 în **Viaţa socială,** alături de T. Arghezi, şi apoi în **Viaţa românească.** Prin cine, dacă nu prin el, proza noastră se afirma pentru prima dată puternic în sens modern? Până azi, el rămâne singurul modernist al prozei noastre. Lăsând la o parte valoarea creaţiunilor lui, de care m'am ocupat pe larg cu alte prilejuri, mă mărginesc să relevez aci faptul că, după cum în Franţa un P. Claudel căuta formula catolică a poeziei moderne, sau în Germania Evreul F. Werfel era cucerit de duhul activ al milei creştine, tot astfel, la noi, Galaction creea aspectul ortodox al poeziei moderne.

Viziunea lui: prezenţa reală a Mântuitorului în lume unea în largi simboluri sugestive frământările pământeşti, patimă sau întinare, cu orizontul creştin transcendent. Ca şi marele lui înaintaş Eminescu, poetul acesta a trăit premisa netemeiniciei lumii acesteia; dar adâncindu-şi propriul ritm de sentiment, el a trăit intens în patimă şi rătăcire nu negaţiunea eminesciană şi nici liniştirea budistă ci imperativul clasicismului creştin. Din polaritatea acestor două lumi: chemările pământului şi lege creştină a crescut întreaga lui creaţiune în cea mai subtilă proză a vremei noastre.

Profund modern prin activismul iubirii de oameni, prin afirmarea unei autorităţi supreme, prin felul extatic al viziunilor, prin suprapunerea lumii de vis şi de transcendenţă, deasupra realităţii pipăite, prin separarea antirealistă a binelui şi a răului, (care l-a depărtat de arta genurilor strict-obiective), el a rămas ferit de singularizările curente prin duhul de umanitate al clasicismului creştin. Este ceea ce l-a depărtat de estetism şi l-a apropiat de fiorul mitic al unora dintre creaţiunile poporane.

Inovatorul acesta, care a cucerit pentru poezia noastră cel mai părăginit domeniu: inspiraţia religioasă, a deschis totodată calea către nouă probleme de viitor. El ne îngădue să întrevedem direcţia de desvoltare a literaturii noastre şi problema esenţială a zilei de mâine. Prin scrisul lui se vădea că nu în aspectele tradiţiei noastre, ca de pildă în ortodoxism sau în folklor, stă mediocritatea, pe care le-o atribue, în chip naiv, modernismul în extremis, ci numai în lipsa de personalitate a celor ce se apropie, fără chemare înaltă, de aceste însemnate filoane ale tradiţiei. Intre tradiţie şi spiritul literar modern nu este abisul pe care-l vedeau, exagerând în toiul luptei, taberele vrăşmaşe dela 1910 şi pe care-l vede, crezând că este la curent, d. Lovinescu azi, fără să-şi dea seama că iar a rămas în urmă. O altfel de critică decât aceea cu care suntem obişnuiţi, adâncind aspectele speciale ale vieţii noastre oglindite în limbă, în istorie, în folklor a întrevăzut şi a pregătit sinteza a ceea ce s'a ciocnit până acum violent în sufletul primei generaţii a secolului acesta. Şi pentrucă prin Galaction se vădea o primă formă, până azi cea mai aleasă, a sintezei dintre modern şi aspecte străvechi ale vieţii noastre, sinteză chemată între altele să ne izbăvească de invazia Sciţilor în literatura noastră, — iată unul din cuvintele pentru care am stăruit să pun în lumină valoarea excepţională a acestui deschizător de căi nouă.

Dar mari prejudecăţi literare şi aproape întreaga tradiţie a literaturii noastre moderne, din toate literaturile europene cea mai străină de duhul religios şi de viziunile mistice, se ridicau împotriva valorificării acestui poet, care nu ţinea să fie poet şi nu intra în tiparele îndatinate. Lupta pentru valorificarea lui Galaction am dat-o, la început în **Viaţa românească,** apoi în alte periodice, împotriva aproape a unanimităţii criticei noastre.

Fireşte, corul negatorilor era condus de modernistul d. Lovinescu. Toate resursele retoricei impresioniste au fost puse în mişcare spre a compromite pe acest inovator. Amatorul de neologisme de azi sublinia o duzină de neologisme în scrisul lui Galaction şi triumfător, afirma, în redacţia cea mai blândă: **„dintre toţi scriitorii de azi nimeni nu ne siluește limba cu o stăruinţă mai tenace decât d. Gala Galaction".** (1921) Şi fireşte, cerea contra acestui netrebnic prozator înfiinţarea unei „Societăţi pentru protecţia limbii", intervenţia procurorului Hallers (al modernistului Lindau) şi alte minunăţii, pe care le-ai crede născociri ale unui răuvoitor, dacă cititorul nu le-ar putea admira în toată splendoarea lor primitivă sub iscălitura d-lui Lovinescu, în Flacăra modernistă de pe vremuri... Nimic, nici chiar valorificarea d-lui Eftimiu, nu dă mărturie mai concludentă de superficialitatea impresionistului nostru, de puţina rezonanţă artistică şi de înstrăinarea, faţă de destinele modernismului nostru, când ele se hotărau, decât atitudinea aceasta negativă faţă de scrisul lui Galaction.

Azi procesul literar al valorificării lui Galaction este un proces câştigat. Şi e un semn anunţător al sintezei prevăzute de mine, ca o necesitate, încă din 1914, faptul că azi modernişti şi tradiţionalişti încep să recunoască în mult hulitul Galaction una din marile valori ale literaturii naţionale; unii văd chiar în el pe scriitorul care ne-a dăruit mai multă noutate şi mai multă adâncime dela Eminescu încoace. Astfel cazul Galaction era ursit să facă spărtura hotărîtoare în mediocritatea criticei gălăgioase de azi şi să rămâie mărturie despre receptivitatea modernistă a impresionistului nostru.

E uşor de înţeles ce greu trebue să-i vie acestui critic, când citeşte azi păreri, ca, de pildă aceea a d-lui P. Zarifopol, care aşează scrisul lui Galaction „alături de scrisul celor mai buni scriitori din orice ţară sau vreme", sau părerea d-lui Bogdan-Duică: „premiul naţional pentru proză se cuvine, necontestat, lui Galaction"; şi d. Bogdan-Duică adaogă: „Il cunosc bine, căci l-am făcut la cursul meu universitar". Ca să citez şi părerea unui colaborator al Sburătorului amintesc aici pe a d-lui F. Aderca, dascălul întru modernism al d-lui Lovinescu. După ce relevează că singurul modernist al prozei noastre „fusese învinuit că nu ştie româneşte"..., face această întrebare, pe care ar fi bine să o repete, cu insistenţă, elevului său: „Avusese oare literatura noastră un scriitor mai aproape de sufletul urban, complex şi molipsitor, singurul în definitiv, care a ridicat literatura la rangul de necesitate?". Şi ca un răspuns al unui scriitor care stă departe de luptele noastre literare, dar contează astăzi în literatura europeană, iată părerea lui P. Istrate, care crede că **Dela noi la Cladova,** nuvela de care d. Lovinescu afirmă că „trebue scrisă pe de-a 'ntregul din nou", este: „singura nuvelă de temperament" a unui scriitor român în viaţă...

Şi aceste recunoaşteri sunt numai o arvună. Cine va trăi zece ani de aici înainte va vedea: cu cât tăgăduirea a fost mai mioapă şi mai violentă, cu atât valorificarea celui care a desţelenit, cu suflet modern, cel mai părăginit domeniu al literaturii noastre, inspiraţia religioasă, va fi mai bogată în urmări. De aceea, când azi tinerii încep să vadă în Galaction pe „desăvârşitul stilist al scrisului românesc", vă închipuiţi ce bine trebue să se simtă „şeful moderniştilor români", care, repet: cerea o societate pentru protecţia limbii, intervenţia procurorului Hallers etc., etc..., ca să ne apere de scrisul netrebnic al aceluia care, ca nimeni altul, a spiritualizat proza noastră şi i-a dat viaţă modernă.

Am simţit, dintru început, toată noutatea şi adâncimea acestui scriitor. Faptul de a fi vorbit, cum am vorbit la 1914, ca lecţie de deschidere a unui curs de istoria literaturii române, de pe o catedră a unei universităţi străine, de Galaction şi nu de vrun scriitor consacrat, era un fapt conştient — revoluţionar şi-i prevedeam urmările îndepărtate. Am luat asupră-mi toate riscurile şi loviturile şi am rămas constant în părerile mele. Când au fost contestate, le-am apărat. Toată desvoltarea de atunci şi orgia scitic-modernistă de azi mi-au făcut dovada că am văzut just.

Era necesar să amintesc toate acestea, nu din deşertăciunea de a vorbi de mine, dar ca să se vadă cu câtă pătrundere şi bună credinţă operează istoria impresionistă faţă de acest fel de a înţelege chemarea criticei şi problemele modernismului nostru, îndeosebi problema care domină totul: **sinteza dintre modern şi tradiţie, chemată să ne ducă la clasicismul modernist al zilei de mâine; direcţia dela care aşteptăm vârsta de aur a literaturii noastre.**

D. CARACOSTEA

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria „Hasefer" din strada Eugen Carada 7 (fostă Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

DIN GEORG BRANDES
— în limba germană —

Hauptströmungen der Literatur des XIX Jahrhunderts. Operă monumentală în 6 părţi reunite în 3 volume mari, în ultima ediţie revăzută şi întregită de Brandes. Opera completă în 3 volume broşate lei 1300; aceleaşi frumos legate lei 1700.

Din marile figuri cercetate de Brandes, recomandăm:

Julius Caesar (opera completă în 2 volume mari de câte peste 400 pagini) lei 600 nelegate; frumos legate lei 900.

Voltaire, opera întreagă în 2 vol. mari de câte 400 pagini fiecare lei 580.

Shakespeare, celebra lucrare, în 3 volume mari, lei 1000.

Gestalten und Gedanken, cuprinzând portrete-studii şi essaiuri asupra celor mai variate chestiuni şi personagii însemnate din lumea literilor şi a cugetării (Deutsche Dramatiker, Jakob Wassermann, Schnitzler, Die dänische Literatur, Hermann Bang, Heutige Zeit in den Augen der jungen Generation, Kulturkampf, Journalistische Porträtkunst, Das Genie in italienischer, und französischer Auffassung, D'Annunzio, Anatole France, Shaw, Salambo, Die Phantasie u. das Leben, Betrachtungen, Reise-Eindrücke, Plauderein etc., etc.) volum mare de peste 500 pagini, legat, lei 600.

Goethe, cel mai desăvârşit studiu asupra lui Goethe.

Das Ibsen-Buch, volum-studiu asupra lui Ibsen şi a teatrului norvegian, vol. legat lei 200.

Skandinavische Persönlichkeiten, Gegenden u. Menschen, Kindheit u. Jugend, Deutsche Persönlichkeiten, într'un cuvânt *toate* operele marelui critic danez se găsesc în depozit la „Hasefer". Ultima lucrare a lui Georg Brandes:

Die Jesus—Sage în care emite o nouă teorie asupra lui Isus, volum broşat lei 180 legat frumos lei 250.

DIN KARIN MICHAELIS

Peste două săptămâni, distinsa scriitoare Karin Michaelis va conferenţia în Bucureşti. Pentru cunoaşterea operei ei. recomandăm, în limba germană, următoarele interesante romane: Die grosse Beichte; Mette Trapp (lei 180); Die sieben Schwestern (lei 180); Das Mädchen mit dem Scherben (lei 180); Die kleine Luegnerin (lei 180).

Librăria „Hasefer" anunţă că prin urcarea leului, preţurile cărţilor germane au scăzut simţitor marca socotindu-se 40 lei.

MARIA

— Cucoană, nu ştiu ce să mă fac. Sunt însărcinată.

— Ce spui Mario. Nu ţi-a fost ruşine?

Maria era de 18 ani, avea un trup atletic şi pasul greu, de cal de povară. Totuş, pe un gât subţire figura ei de copil de ţâţă, exprima cu ochii foarte albaştri de păpuşe şi cu obraji rumeniţi ca o cărămidă, o nevârstnică naivitate. In picioare. Maria semăna cu o umbrelă închisă, terminată cu o măciulie de agată. Se găsea în serviciul Cucoanei de unsprezece ani şi fusese luată de-acasă, din sat, dela părinţi.

—Sărut-mâna, Cucoană, să mă iertaţi, nu sunt de vină eu.

— Cum nu eşti de vină ? Ai fost şi tu puţin amestecată.

— Sărut-mâna, nici nu ştiu cum s'a întâmplat.

— Ai visat ceva.

— Dac'ar fi din vis nu ar fi fost poate nimic, răspunse Maria, ducându-şi a gândire, o mână la gură.

— Ai băut după cineva.

— După bărbat ?

— Sau după femee însărcinată.

— Da. Am mai auzit că se ia.

— Aşa se ia şi oftica, Mario.

— M'am gândit sărut-mâna, în toate felurile. Să mă bată Dumnezeu că nu înţeleg.

— Ia mai gândeşte-te odată bine, până mi-i aduce cafeaua.

* * *

— Poftiţi cafeaua, Cucoană. Cât am râjnit m'am tot gândit.

— La ce te-ai gândit, Mario ?

— La ce v'am spus mai de vreme. M'am gândit că poate este.... secretarul.

— Ce secretar ?

— De-alături... de la advocat.

— Zău ?

— Zic. Poate că nu o fi.

— Ce legătură între bucătăria ta şi secretarul advocatului ?

— Ii duceam dimineaţa câte un ibric cu apă.

— Din bucătăria noastră ?

— Da, din bucătăria n... dumneavoastră.

— Nu ajunge să duci apă cuiva din bucătăria noastă, ca să rămâi însărcinată.

— Vorbesc şi eu, Cucoană. Poate că a mai fost câte ceva. Odată i-am dus şi o linguriţă.

— Cred că ţi-a dat-o înapoi. Dar ce-are aface o linguriţă...

— Sărut-mâna, era şi o boabă în linguriţă... de dulceaţă.

— Din dulceaţa noastră ?

— Din dulceaţa dumneavoastră.

— Frumos iţi şade, Mario, să iei din casă şi să duci la vecini. Totuş, nu ajunge să dai o linguriţă şi un bob de dulceaţă, ca să rămâi grea.

— Era o linguriţă plină, sărut-mâna,.... cu vârf.

— Nici linguriţa plină nu era de ajuns.

— Mă tot muncesc şi nu aflu nimic. O fi din mărţişor. Mi-a dat un mărţişor.

— A ! ţi-a dat şi un mărţişor ?

— Să ştii că aţi ghicit! Când mi-a dat mărţişorul i-am făcut şi eu, sărut-mâna, un cozonac... mic de tot... numai atât... nu vă supăraţi. I l-am dus într'o dimineaţă, pe tavă, cu o cafea cu lapte.

— A fost intr'o zi, când nu ştiai ce s'a făcut cu smântâna?

Maria lasă ochii în jos, îngălbenită de teroare.

— Dacă aş fi ştiut că ciupeşti, Mario, nu m'aş mira. Până azi nu te-am prins cu nimic.

— Să mi se usuce mâna dacă am furat vreodată ceva...

— Numai tu spuseşi cu gura ta câteva. Câte or mai fi rămas nespuse....

— Drept e Cucoană, văd şi eu acum, sărut-mâna, dar când am luat nu mi s'a părut că fur, mi se părea că dau in dar...

— Ţi-a cerut el ?

— Nu mi-a cerut niciodată, i-am dus eu, de la mine. Am făcut tare rău, Cucoană, nu este aşa, că am luat şi nu v'am spus? Ca să ştiu.

— Dacă nu te-a învăţat să iei şi dacă nu te-ai simţit tu vinovată când luai, nu ai făcut nici-un rău. Mario. Dar ai făcut rău că ai rămas borţoasă. Ce-o să zică mama ta când s'o afla ?

— Mai spuneţi odată, sărut-mâna. Cum? de-aia am rămas eu grea ?

— Imi închipuiesc.

— Vedeţi, pân'acum nu m'am gândit la mama : ce-o să zică mama ?

— Nu mai plânge, Mario. Ai făcut-o, ai făcut-o. Ar fi fost bine să nu o faci, dar odată ce ai făcut-o...

— Nu am făcut nimic bătu-m'ar Dumnezeu, sărut-mâna.

— E băiat frumos, secretarul, Mario ?

— E oacheş, Cucoană, şi se vede de neam bun : îi sunt mânile albe.

— Ticăloaso! îl iubeşti.

— Il iubesc ? Nu ştiu... Credeţi că-l iubesc ?

— Nu vezi că te fâstâceşti, când vorbeşti de el ?

— Ziceţi că mă fâstâcesc ? E om mare, Cucoană, scrie mereu.

— N'ai mai iubit pe nimeni, niciodată, Mario ?

— Ba da.... Pe Miţuc.

— Pe pisoi ?

— Nu-i mai ziceţi, Cucoană, pisoi, că mă înţeleg cu el mai bine ca cu un om.

— Pe altcineva, pe cine ai mai iubit ?

— Afară de Miţuc, nu ştiu, Cucoană.

— Mario. Ce făceai când te duceai la el ?

— Nimic, sărut-mâna. Stam în faţa lui şi-i spuneam : ce bine e la dumneata, domnule !

— Şi ce-ţi răspundea el ?

— Intâi, se uita la mine. Pe urmă s'a mai uitat de câteva ori, aşa, la mine şi odată m'a întrebat şi el ca dumneavoastră: pe cine, iubeşti, dumneata, Mario? şi i-am răspuns că pe Miţuc şi i-am adus pe Miţuc să-l vadă şi Miţuc l-a zgâriat pe ochi.

— Şi ce ţi-a mai spus ?

— Mi-a mai spus că sunt o proastă că-l iubesc pe Miţuc. Fetele mari nu se joacă, zicea el, cu pisicile.

—Şi tu nu te-ai supărat ?

— De ce să mă supăr, sărut-mâna ? Vorbea, cu mine frumos, vorbea cu: dumneata.... Dar m'am dus la el şi într'o seară.

— Târziu?

— Pe la vre-o 9. Intr'o seară când eraţi cu Cuconaşu la teatru. Mi s'a urât singură şi m'am dus să-l întreb dacă nu are nevoie de ceva.

— Nu e bine să te duci seara la bărbaţi.

— De ce ziceţi, sărut-mâna, că nu e bine ?

— Să vedem : urmează.

— Când am intrat, el a închis uşa cu cheea.

— Şi te-ai speriat.

—De ce să mă sperii ? Se gândea să nu intre cineva. Şi mi-a zis : Marioară ! Şi s'a apropiat de mine. Şi m'a împins pe canapea.

— Tu ai strigat !

— De ce să strig, sărut-mâna ?

— Nu ţi-a fost frică ?

— De ce era să-mi fie frică, sărut-mâna ? Atunci l-am auzit pe Miţuc miorlăind pe coperişul casii şi mi-am adus aminte că trebuie să-i fie foame şi am spus : lasă-mă niţeluş să mă duc să-l satur pe Miţuc şi mă întorc.

— Cum asta : lasă-mă niţeluş ? N'aveai decât să deschizi uşa şi să pleci.

— Nu mai puteam, sărut-mâna...

— Şi nici atunci nu ai strigat ?

— De ce să strig, sărut-mâna? Mi s'a părut că mi se rupe ceva la inimă, dar n'am strigat. Mă uitam la o fotografie din părete şi ascultam la Miţuc. Şi dacă m'aş fi gândit să ţip tot nu aş fi ţipat, pentrucă mâncam o bonboană. Când m'a pus pe canapea, mi-a băgat o bonboană în gură.

— Ei vezi, acum, de ce ai rămas grea, Mario ? Trebuia să mi-o spui de la început.

— Pentrucă mi-a băgat în gură o bonboană ?

* * *

— Foarte rău, Mario, foarte rău. Mă gândesc la ce ai să faci.

— Nu fac nimic, Cucoană.

— Ai să faci un copil.

— Copil? De ce să fac copil?

— Nu eşti grea ?

— Când eşti grea, trebuie să faci copil ?

— Nu toată lumea, Mario. Cucoanele rămân numai grele, ţărăncile fac şi copii. Ascultă, Mario: cam câtă vreme e de când ai fost, într'o seară, la el?

— Vre-o trei luni, sărut-mâna.

— Ştii tu ceva, Mario?

— Ascult, sărut-mâna.

— Să cumpărăm să-i facem copilului scutece, cămăşuţe şi rochiţe. Imbracă-te repede să mergem. Lasă, Mario, nu e nimic. Noi tot n'avem copii şi casa noastră e prea liniştită. Ce bine o să-i pară, lui Conaşu ! Adu-mi repede, pantofii de lac şi schimbă-mi ciorapii... Nu, nu, lasă, nu te mai apleca...

— Mario, vream să te întreb ceva. Când îi duceai secretarului apă, dulceaţă, cozonaci, cafele cu lapte, nu te-a văzut nimeni ?

— Ba, mă vedeau vecinii.... Dar le găteam totdeauna cu şervetele călcate.... puneam linguriţă nouă... ceşti din cele albastre, din bufet....

— Şi nu te-a întrebat niciodată nimeni, cum de luai de la noi şi duceai la vecini ?

— Nu, sărut-mâna. Vecinii credeau că trimite Cucoana.

T. ARGHEZI

DESPRE DRAGOSTE ŞI FEMEI

Cel mai sigur semn al dragostei, e o lacrimă.

Byron

Femeia nu e încă în stare să aibă un sentiment de prietenie. Dar care dintre bărbaţi, rogu-vă, e în stare să aibă un sentiment de prietenie?

Nietzsche

Timiditatea nu e altceva decât o nevoe de dragoste care a fost înşelată.

Dugas

Cel mai sigur mijloc de a inspira pasiuni, e de a avea însuţi o pasiune.

Quintilian

Omul e în inimă nu în cap.

Schopenhauer

Oamenii sunt în genere insufleţiţi de pasiuni mediocre, fără putere, fără durată, fără înălţime. Marile pasiuni sunt rare pentrucă de cele mai adeseori le lipsesc condiţiile necesare: forţa şi durata.

Th. Ribot

Fiţi surzi la glasul acelor care vă iubesc: intenţiile lor sunt bune, dorinţele lor sunt dăunătoare!

Seneca

Iubirea nu e demnă de acest nume decât atunci când e un sacrificiu.

Tolstoi

Toate sufletele puternice sunt gata să iubească ceeace urăsc.

Renan

Dragostea pentru om e marea experienţă. Două fiinţe stau una în faţa celeilalte şi abea bănuesc ceiace-şi cer, căci cer poate unul altuia mai mult decât vor putea da.

Brunschwig

Pasiunile constitue plăcerile ca şi durerile noastre, fericirea şi nefericirea noastră, virtutea şi viţiile noastre. Ele trebuiesc deci educate şi călăuzite, iar nu distruse.

Malthus

Iubit-a cineva vreodată dacă n'a iubit de la prima aruncătură de ochi?

Shakespeare

Iubirea e un fluviu care curge coborînd tot mai jos.

Inţelepciunea indiană

Iubirea e o floare delicioasă, dar trebue să ai curajul să te duci s'o culegi de pe marginea unei prăpastii îngrozitoare.

Stendhal

Un bărbat nu poate făgădui să iubească sau să nu iubească, precum nu poate făgădui să îmbătrânească. Tot ce poate făgădui e să vegheze asupra vieţei şi iubirei lui.

Elen Key

MOLIÈRE

TARTUFFE

Comedie în cinci acte,

(Textul jucat de Teatrul Naţional) traduse în versuri de A. TOMA

— FRAGMENT DIN ACTUL III. SCENA III —

(Cu prilejul reluării lui Tartuffe *pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti pentru sărbătorirea maestrului* I. Livescu, *reproducem un episod după minunata traducere a d-lui* A. Toma. *E vestita scenă când* Tartuffe, *evlaviosul făţarnic, cuibărit în casa bătrânului şi prea increzătorului său protector* Orgon, *— a cărui avere şi a cărui fiică umblă să le capteze —, încearcă să facă curte şi tinerei soţii a acestuia, — frumoasa, spirituala, puţin cam cochetă, dar deplin cinstita* Elmira. *Ea intrase tocmai la falsul cucernic ca să-l roage să renunţe la mâna fiicei ei vitrege, pe care ştiuse s'o obţină, prin viclene linguşiri dela amicul său Orgon).*

ELMIRA, TARTUFFE

TARTUFFE

Să vă ferească Domnul ceresc de orice chin
Şi sufletul şi trupul, — de-acum şi'n veci, amin —
Şi zilele în sfânta lui pază să vă ţină
Precum îl roagă cel mai smerit din câţi se'nchină.

ELMIRA

Cucernică urare —, din suflet mulţumesc.
Dar să luăm un scaun, — să nu vă ostenesc.

TARTUFFE *(şezând)*

Cum vă simţiţi azi—? bine—? desigur încă slabă—.

ELMIRA

De loc, puţine friguri, dar mi-au trecut degrabă

TARTUFFE

Mi-e ruga prea lipsită de merit şi de-avânt,
Ca să fi smuls *ea* mila aceasta Celui-Sfânt;
Dar eri, vreo rugăciune vreun psalm n'am zis, în care
Să nu mă rog la ceruri să'ţi deie întremare.

ELMIRA

De-atâta 'ngrijorare nu's vrednică deloc.

TARTUFFE

Când scumpa sănătate vă este pusă'n joc,
A mea ar vrea în taină, în schimb să se jertfească.

ELMIRA

Impingeţi prea departe, cred, mila creştinească;
Vă sunt îndatorată de griji, de rugi, de tot.

TARTUFFE

Ah, prea puţin fac încă din câte-aş vrea să pot.

ELMIRA

Vream să vorbim de-un lucru serios, prieteneşte;
Şi-aici, nimic şi nimeni, cred, nu ne stinghereşte.

TARTUFFE

Şi eu simt ce 'ncântare-i şi ce duios noroc —
Să fiu o clipă singur cu Doamna la un loc:
Cerşeam de mult prilejul, la mila Lui cerească,
Dar n'a vrut până astăzi să mă învrednicească.

ELMIRA

Vin să vă rog anume, ca să-mi vorbiţi un pic
Cu inima deschisă, neascunzând nimic.

(Damis, fără să fie văzut, cască puţin uşa odăii, în care e ascuns, — ca s'audă mai bine).

TARTUFFE

Şi inima mea cere să se deschidă 'ntreagă,
Ca ochii Dumneavoastră să poată s'o 'nţeleagă;
Şi să vă jur că, dacă nu văd prea bucuros
Pe cei ce vin s'admire acest surâs frumos,
Nu-i contra Dumneavoastră vre-un josnic semn de ură
Ci e mai mult o caldă pornire ce mă fură,
O patimă curată...

ELMIRA

Şi gândul *meu* o ia
Doar ca o grijă 'naltă de mântuirea mea.

TARTUFFE *(luând mâna Elmirei şi strângându-i degetele)*

Da, Doamnă; de-o ardoare tot sufletu-mi ascultă...

ELMIRA

Uf ! dar mă strângeţi tare...

TARTUFFE

E doar din râvna multă.
Eu să vă fac durere —? chiar ochii'mi par prea grei
Ce-apasă pe-aşa floare..

(El pune mâna pe genunchiul Elmirei).

ELMIRA

Dar mâna, colea, ce-i ?

TARTUFFE

Vă pipăi stofa rochii: e-aşa de mătăsoasă...

ELMIRA

Ah ! nu, vă rog, staţi bine ! — sunt cam gâdilicioasă.

(Ea se fereşte cu scaunul, Tartuffe şi-l dă mai aproape)

TARTUFFE *(făcându-şi de lucru cu şalul de dantelă al Elmirei)*

Ce gingaşă dantelă, — pâinjeniş ţesut !
Nu, zău —, că timpul nostru e'ntr'astea ne'ntrecut.
In artă, peste toate epocile străluce.

ELMIRA

E drept... Dar să ne'ntoarcem la ceeace m'aduce.
Bărbatu-meu, se zice, cuvântul şi-a schimbat,
Şi vrea să vă dea fata. Pot şti —? e-adevărat ?

TARTUFFE

Mi-a spus o vorbă 'n treacăt; dar, Doamnă, pe credinţă:
Nu după *ea* 'nsetează întreaga mea fiinţă.
Aiurea e ispita, surâsul ne'ntrecut,
De care, viaţa toată, aş atârna pierdut.

ELMIRA

Ştiu, nu iubiţi nimica din cele pământeşti.

TARTUFFE

N'am inimă de piatră, cum crezi, o, nu! greşeşti...

ELMIRA

Credeam că doar spre Ceruri 'nălţaţi oftări fierbinţi,
Iar jos aci nimica nu v'ar trezi dorinţi.

TARTUFFE

Iubirea ce ne leagă de frumuseţi eterne —
Şi spre iubirea celor lumeşti un drum ne-aşterne:
Nu-i vină când, prin simţuri, tu stai s'alinţi, uimit
Desăvârşiri de forme, ce Domnu-a plăsmuit;
In câte-un lut, vrea Cerul minuni de veci să'mbine,
Şi-aici chiar, văd oglinda splendorii lui depline:
Ţi-a revărsat pe faţă atâta har divin
Că'n ochi ne pune soare şi'n inimă senin,
Şi nu te văd vre-odată, podoabă a zidirii,
Să nu mă'nchin, prin tine, la Urzitorul firii —,
Şi de-o iubire-aprinsă să nu fiu ispitit,
Spre chipu'n care Dânsul mai drag s'a zugrăvit.
Intâi, simţiam chiar teama, că'n tainica vâlvoare
Vre-un duh viclean îmi tinde momeală pierzătoare,
Şi mă luptam, de ochii turburători să fug,
Ca sufletul să-mi mântui de-osândă şi de rug.
Dar clipa asta'mi spune, — făptură prea curată
Că râvna mea nu poate să fie vinovată;
Că pot s'o 'mpac prea bine cu ceea ce-i ertat;
Şi de aceea, dulce, de ea mă las purtat.
Mărturisesc, — din parte-mi, e o'ndrăsneală mare
Când inima'mi drept jertfă v'o 'ntind, ca spre altare;
Dar dela bunătatea ce-aveţi, aştept cuvânt,
Şi nu dela vre-un merit al umbrei care sânt;
Vă pun în mâini nădejdea şi veşnica mea pace.
In rai, sau iad, o viaţă puteţi acum preface,
Şi pot să fiu de-apururi, — prin vorba ce'mi şoptiţi
Ferice de vă place, pierdut dacă voiţi.

ELMIRA

E-o declarare'n formă, şi prea curtenitoare;
Dar totuşi, ori-ce-aţi zice, e cam surprinzătoare.
Se cuvenea, îmi pare, ca să'nfrânaţi mai mult
Simţiri de felul celor, ce-mi fuse dat s'ascult,
Deh...!—un pre-sfânt,—un pustnic, cum lumea vă socoate.

TARTUFFE

Ah! cât aş fi de pustnic, sunt om întâi de toate;
Şi când sub ochi, vezi astfel de încântări cereşti
Laşi inima ta prinsă şi nu mai cumpăneşti.
Te miră, că sub spinii iubirii şi eu sînger ?
Ce vrei ? la urma urmei, nici eu nu sunt un înger!
O, dacă svârli osânda pe tot ce simt —, atunci
Pe farmecele tale mai drept e s'o arunci:
Luceai de-o strălucire mai mult ca omenească,
Ce'ajunse'ncet, întregul meu gând să-l stăpânească.
Cereştii ochi, cu-o dulce putere de nespus,
Mi-au frânt împotrivirea, şi le-am căzut supus;
Au biruit în mine şi post, şi rugăciune,
Şi-mi abătură ruga spre chipul tău, — minune!
De mii de ori ţi-a spus-o din ochi şi din suspin;
Şi'mi smulgi azi şi cuvântul, ce n'ai ghicit deplin.
Că uite, de te'nduplеci să 'nvredniceşti cu'n semn
De milă 'nduioşată, pe robul tău nedemn,
Şi dacă, mângâioasă şi bună, uneori,
Ai vrea pân' la nimicul ce sânt, să te cobori, —
Ţi-aş închina atâta cucernică-adorare,
Cum nici spre cer, vre-odată, n'am înălţat mai mare.
...O! cinstea dumitale, cu mine, nu-i în joc:
Ai sclavul cel mai tainic, — nu te'ndoi deloc.
Toţi fanţii dela Curte, ce scot femei din minte,
Fac faptele cu sgomot, au surle în cuvinte,
Isbânzile îşi sună, limbuţi şi uşurei:
Le faci vre-o dărnicie şi... mâine, ţi-o spun trei;
Le dai o cinste'n pază, şi dânşii ţi-o întină,
Jignind altaru'n care iubirea lor se'nchină.
Dar inşi de felul nostru, vezi, ard cu foc ascuns:
Sub haina lor ,secretul păstrat, — e nepătruns.
Chiar bunul nostru nume ne ţine şi ne leagă
Dând sfântă chezăşie fiinţii ce ni-i dragă;
Şi doar la noi deplin, cred, guşti visul ideal, —
Plăcere fără teamă, amor fără scandal.

ELMIRA

Stau şi v'ascult! discursul e inspirat de muze!
Dar un cuvânt cam aspru abia 'mi reţin pe buze.
Ce-aţi zice dac'aş face o glumă, întrebând
Pe soţul meu, de-i place acest.... amor născând?
Şi n'ar putea o veste aşa de neaşteptată
Avântul pentru scumpu-i amic să-i cam abată ?

TARTUFFE

O, nu, — aveţi un suflet prea 'nalt şi prea blajin
Şi veţi ierta 'ndrăsneala, ce-mi dă atâta chin,
Şi râvna mea aprinsă ce n'a vrut să jignească...
Şi-o să gândiţi — cu'n zâmbet de graţie 'ngerească,
Privind cum pân' şi ochii oglinzilor vă sorb, —
Că omul e, la urmă, de carne, şi nu-i orb.

TESTA
Vindecă
DURERI DE DINŢI
Răceli Migrene
Guturai Nevralgii
Gripă Giunghiuri
Cereţi în farmacii şi droguerii.

Georg Brandes

La ora 9 şi 15 minute, în seara zilei de 19 Februarie, a închis ochii pentru totdeauna Georg Brandes. Implinise, numai cu câteva zile înainte de moarte, 85 de ani. Brandes suferea în ultimul timp de o boală de intestine şi a fost operat. Pe timpul boalei, a respins cu indignare orice narcotic menit să-i aline durerile. A suportat suferinţele, după cum au spus medicii, cu cea mai desăvârşită linişte şi cu cel mai mare stoicism.

Brandes a urmărit de pe masa chirurgicală — de oarece i se făcuse o narcoză locală, cu obiectivitate şi interes mersul operaţiei, făcând din când în când observaţii critice, nelipsite de umor.

Câteva zile după operaţie, interveni o mică îmbunătăţire în starea sa şi oarecare speranţă. In momentele mai bune, el vorbea cu sarcasm de nimicnicia vieţii. Până la urmă, spiritul lui a păstrat luciditatea tinereţii şi în clipa în care-şi simţi sfârşitul, a cerut numai fiicei sale să deschidă ferestrele, ca să respire aerul puternic al iernii.

Mai bine de şease decenii, Georg Brandes a stat ca un turn în mijlocul vieţii culturale europene şi nici un val şi nici un curent din fecunda mişcare a spiritelor secolului al XIX-lea n'a scăpat observaţiei lui critice. Şaizeci de ani a stat printre şi, adesea, în fruntea luptătorilor, pentru liberarea omenirii încătuşate.

* * *

Brandes povesteşte un epizod cât se poate de caracteristic pentru desvoltarea vieţii sale, de pe timpul când era copil. Odată se întoarse agitat dela şcoală. Incepu să vorbească rău despre Evrei. Mamă-sa se uită uimită la dânsul, apoi îl întrebă dacă vrea să vadă un Evreu, îl ridică în braţe, îl duse înaintea oglinzii şi îi zise: Uite băiatul acesta e Evreu.

Acest epizod din copilăria lui Brandes a lăsat desigur urme adânci în sufletul său. Este neîndoios că în acel moment, în care aflase că el însuş face parte dintr'o naţiune obijduită, a izbucnit sentimentul de dreptate şi i s'a oţelit inima, pentru lupta în contra superstiţiei, falsului şi minciunii.

Georg Morris Cohen Brandes s'a născut la Copenhaga în 1842 dintr'o familie de negocianţi evrei. El a avut doi fraţi, înzestraţi şi ei cu mari talente, dintre care unul a fundat ziarul „Politiken" şi a contribuit la organizarea partidului radical din Danemarca. Acest frate al lui Brandes a fost ministru în Danemarca, în timpul războiului.

Pe când Brandes avea 25 de ani, Ibsen a spus despre el că va juca un rol în cultura şi viaţa politică a patriei sale. Timp de 40 de ani el a fost **„creatorul regilor din literatura europeană"**. A cunoscut, în lunga-i viaţă, oameni care îşi mai aduceau aminte de revoluţia franceză. Andersen i-a citit poveştile sale. A avut legături şi a fost prieten cu John Stuart Mill, Taine, Flaubert, Renan, Kropotkin, France, etc. Ultimele rânduri scrise de Nietzsche, după ce i se întunecase mintea, au fost adresate prietenului Brandes:

„După ce m'ai descoperit, nu era greu să mă găseşti: dificultatea e acum să mă pierzi..."

Aceste cuvinte, scrise cu creionul şi cu mâna nesigură, pe un petec de hârtie, sărmanul Nietzsche le-a iscălit cu numele de: **Crucificatul.**

Intr'o scrisoare anterioară boalei, subtilul filozof german îi scrie lui Brandes pe care îl numea **„misionarul culturii"**: „Mă mir de curajul d-tale. Cum ai îndrăznit să ţii un curs despre operele şi filozofia mea la o universitate, pe când eu mai sunt în viaţă?"...

Epoca de înflorire a literaturii scandinave este strâns legată de numele lui Brandes. El a fost îndrumătorul lui Ibsen, a lui Björnson, al lui Strinberg. Generaţia mai tânără a primit de la el imboldul cel mai preţios şi tot el a făcut cunoscut lumii literatura scandinavă. Ca razele de lună din poveştile lui Andersen, spiritul lui Brandes a pătruns în sufletul şi creerul oamenilor, scoţând la lumină tot ce merită să nu rămână nici o clipă în umbră.

Vorbind despre John Stuart Mill, Brandes scrie această frază care îl caracterizează tot aşa de bine pe filozoful englez ca şi pe el însuş: „Idealul trebue să aibă două laturi: talentul şi caracterul, predispoziţia şi consistenţa".

Brandes n'a făcut în toată viaţa lui concesiuni, nici chiar la bătrâneţe. El şi-a făcut un ideal din gândul de a „străpunge", de a străbate, de a rupe vălurile ce acopăr şi ascund adevărul şi împiedică ochii să vadă limpede şi mintea să judece larg. In această privinţă a fost adesea asemănat cu Voltaire.

Brandes avea o înrudire electivă cu Voltaire şi biografia lui despre marele scritor francez este considerată de mulţi ca cea mai reuşită lucrare din monografiile sale.

A trecut o jumătate de secol de când a apărut fundamentala-i lucrare **„Curentele principale din literatura secolului al XIX-lea"**. In această operă, el încearcă să dea o privire generală asupra desvoltării intelectuale a secolului, aşa cum se reflectează în mişcarea literară a popoarelor europene.

Brandes a condamnat începuturile romantismului, considerându-l reacţionar, mistic şi medieval — şi în divergenţă cu ideile sănătoase ale secolului al XVIII-lea. Cu cea mai mare asprime, el se ridică împotriva superstiţiilor religioase şi naţionale pe care, în optimismul lui exagerat, le credea perimate. Pentru fiecare epocă literară, Brandes introduce o scurtă ochire politică asupra evenimentelor, pentru a găsi legătura dintre literatură şi împrejurările politice ale ţării respective. In toată această operă critică el luptă pentru libertatea individului, a artei, a ştiinţei şi a drepturilor politice.

Primele sale lucrări ridicară în Danemarca o furtună reacţionară împotrivă-i şi Brandes se vede nevoit să-şi părăsească pentru un timp patria.

Dela 1877 până la 1883, Brandes trăeşte în Germania şi se ocupă în special cu filologia, istoria şi literatura germană. Dela 1883, se reîntoarce în oraşul său natal, la Copenhaga. Dar mereu întreprinde excursiuni literare în celelalte ţări.

Figura impunătoare a acestui om nu poate fi limitată numai la critica literară. In imperiul său intelectual, n'a apus niciodată soarele. Activitatea acestui om cuprinde cu spiritu-i larg şi enciclopedic pe Cezar şi pe Shakespeare, pe Heine şi pe Lassallte, pe Voltaire şi pe Goethe, pe Michel Angelo şi pe apostolul Paul. Pornind dela istoria literaturii, Brandes ajunge la istoria culturii şi în genere la istoria omenirii.

In definitiv Brandes a profesat toată viaţa un **„radicalism aristocrat"** care i-a permis să pătrundă cu înţelegerea-i subtilă pe un Lassalle, Jaurès şi Bebel de o parte, şi pe Goethe, Heine, Taine şi Nietzsche de altă parte.

Pentru Brandes, opera este atât de strâns legată de autor, încât ajunge să nu mai citească cărţile lui Hamsun, pentrucă acesta i-a făcut odată, la o întrevedere, o impresie urâtă. Marele critic îşi păstrează însă într'atâta obiectivitatea, încât — fiind întrebat ce crede despre lucrările unui scriitor care-l calomniase odată —, Brandes răspunde:

„Acest om nu s'a purtat bine cu mine; nu sunt deci în măsură să-mi dau părerea asupra lui".

Deşi Brandes a luptat toată viaţa pentru independenţa popoarelor mici, totuşi pacea dela Versailles n'a fost pe placul lui, ceeace a avut ca urmare ruperea vechei sale prietenii cu Clémenceau care, cu toată vehemenţa răspunsului ce i-a dat, cuprinde chiar în titlul articolului un regret duios: **„Adio, Brandes!"**

* * *

Brandes era un orator strălucit. Eram la Zuerich, — sunt mulţi ani de atunci — Brandes anunţase că va ţine o prelegere despre Ibsen. A fost un eveniment. Biletele s'au luat cu asalt. Spaţioasa şi minunata sală de la Tonhalle nu putea cuprinde lumea ce ţinea numaidecât să-l audă. Mulţi intelectuali, — Zuerichul era pe vremea aceea un focar de idei, — au rămas mai bine de două ceasuri la porţile palatului de pe Limatkai, mulţumindu-se cel puţin să-l vadă.

Figura lui Brandes impresiona. Inalt, subţire şi elastic... un cap lung ce se prelungea într'un cioc cărunt şi ascuţit... un nas lung, mai lat la rădăcină decât la vârf şi sprâncene — sfichiuri ridicate în sus, dând ochilor negri şi vioi o trăsătură de sarcasm vesel. Stătea lângă tribună, cu un picior ridicat, ca un cocostârc negru, iar frazele cădeau cu sunete de toacă — parcă ar fi ciocănit o barză, pătrunzând adânc în ureche şi punând în vibraţie placa sensibilă a creerului.

Cei care l'au cunoscut în intimitate, spun despre dânsul că era un causeur tot atât de fermecător ca Jaurès sau France.

Cu Brandes dispare **un om mare** şi un spirit universal.

F. DIMA

Cine celebre: Cina Biscio

La Paris cine celebre au fost multe: acea fondată de Alexandre Bixio, care se numea „Cina camenilor de spirit" şi apoi „Cina de Vineri", fiindcă avea loc în prima Vineri din fiecare lună şi care a fost fundată în 1856, a fost una din acele care a reunit mai multe celebrităţi şi la care s'a făcut mai mult spirit.

Mérimée, Claude Bernard, Sainte Beuve, Delacroix, Bixio şi Heckel erau membrii fundatori.

Jules Claretie povesteşte de la această cină multe lucruri interesante. El a întâlnit acolo pe John Lemoine Labiche, Legouvé, Meissonier şi mai ales pe Alexandre Dumas, ale cărui conversaţii sunt ca şi scrisorile pline de vorbe de spirit. Intre altele povesteşte despre Sophie Gay că ar fi întrebat pe un ofiţer într'un salon:

— Cum ai îndrăznit, domnule să spui că ai fost amantul meu?

— Doamnă, eram la o masă de ofiţeri şi eram vreo dcuăzeci. Vecinul meu din dreapta zice că a fost amantul d-tale, vecinul său din stânga povesteşte iarăşi că a fost amantul d-tale şi tot astfel până ce ajung iar la mine. Atunci simţindu-mă ruşinat că numai eu singur nu fusesem, m'am lăudat pe degeaba şi vă cer cele mai umile scuze.

Altă dată povesteşte următoarele:

— Hugo îl dădea pe tată-meu în tarbacă la „Les Débats" prin pana lui Granier de Cassagnac. Corectorul de la „Débats" îi aduce într'o zi corectura unui astfel de articol în care Hugo făcuse adaosuri cu mâna lui proprie. Tată-meu îi scrie: Deci, d-ta corectezi articolele pe care le scrie Granier de Cassagnac în potriva mea?" Da, răspunse Hugo, pentru ca să le mai atenuez!"

După reprezentaţia piesei „Demi Monde" Rachel, care era atunci metresa Prinţului Napoleon, îi propune să-l părăsească pentru el.

— Nu, îi răspunde Dumas, n'am nici un motiv să fac neplăceri Prinţului Napoleon. Părăseşte-l, ia un alt amant şi atunci...

— Ia-mă în căsătorie, îi propune Rachel...

— Nu am obiceiul să mă căsătoresc cu metresele mele. Cum vrei deci să iau în căsătorie pe metresele altora?

De fapt Dumas era singurul care nu-i făcea curte din anturajul ei şi asta nu-i plăcea de loc ilustrei comediene, Fata lui Dumas era însărcinată.

— Nu face nimic, îi zise Jules Claretie.

— Desigur. Şi apoi mă înduioşez de neplăcerile pe care şi le face omul singur şi în sfârşit nu privesc ca pe nişte adevărate nenorociri de cât boala şi...

— Moartea?

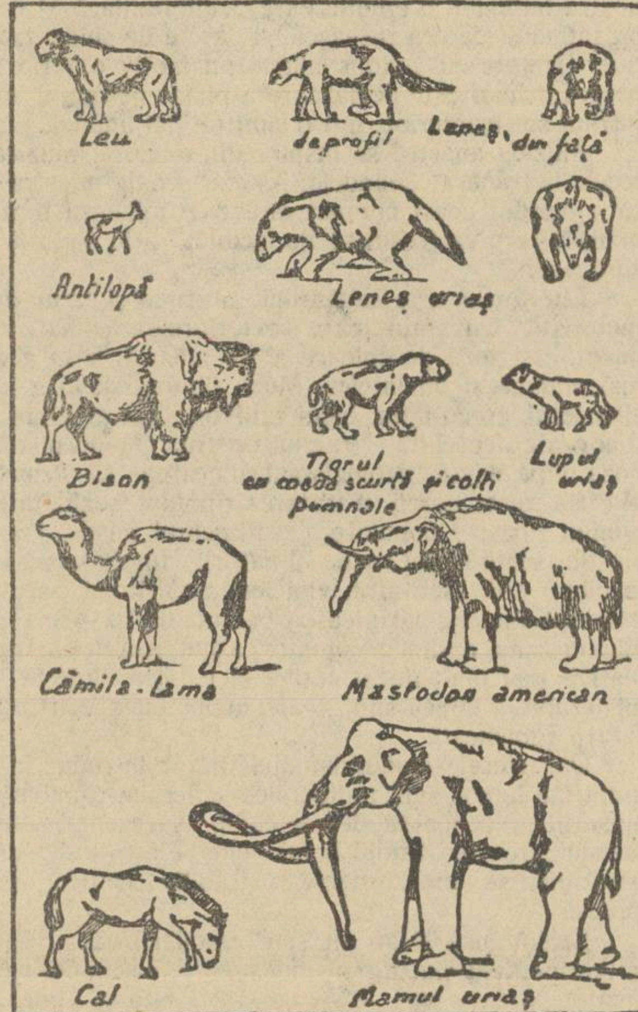
— Nu, moartea nu e o nenorocire: mizeria

CRONICA ŞTIINŢIFICĂ

Catastrofe... Comori

La 7 kilometri de vulcanul Vesuviu se răsfăţa, pe o suprafaţă de 66 hectare, o minunată cetate, încunjurată de două rânduri de ziduri, având dejurîmprejur cam 4 km. circonferinţă. Nouă porţi duceau înspre străzi drepte, largi de 4—7 m. ori mai înguste, până la 2,50 m. dar toate bine pavate şi mărginite de vile şi palate, care mai de care mai artistic împodobite cu coloane, sculpturi şi mozaicuri. In lăuntru, pe lângă rânduiala patriciană a camerelor, picturi neasemuit de meşteşugite, cu scene de o neobişnuită gingăşie, stăteau rânduite amforele cu vinul gustos al Campaniei şi tot felul de provizii pentru oameni rafinaţi. Oraşul Pompei nu cunoştea sărăcia, pentrucă comerţul, cu care se ocupau mai toţi locuitorii, era înfloritor. Mai ales vara, când soseau în oraş şi străinii, care căutau liniştea mării, petrecerile se ţineau lanţ.

Intr'o zi de sărbătoare, o oră după miezul zilei, când lumea se adunase la circ şi umplea străzile, încep sgomote surde, cutremure violente şi — ceeace era mai neobişnuit — se arăta un nour des deasupra Vesuviului, care părea până atunci adormit pentru vecie. Sulul de fum şi aburi desemna o grandioasă coloană, din care la înălţime mare se întindea un fel de coroană, în totul sămănând cu acel soiu de pin, numit prin partea locului pinie. Un nor gros din care cad

Conturul animalelor mai importante găsite în mocirla de dohot la Brea în California. Desenele reprezintă animalele în mărimile lor relative. Pentru camparaţie ne poate servi calul, care e demărimea celui al nostru.

pietre fierbinţi, arse, pune pe gânduri pe locuitorii, ce încă nu bănuiau ce avea să se întâmple. Pliniu cel bătrân, naturalistul, se apropie cât mai mult de locul fiorosului spectacol, încurajează pe marinarii săi, caşi pe prieteni, face bae, ia masa glumind, se culcă liniştit şi nu pierde buna dispoziţie nici când este deşteptat spre a hotărî ce e de făcut. Cu perine pe cap, Pliniu şi câţiva însoţitori, caută să se apropie mai mult de vulcan, până când un val de fum şi pucioasă i-a tăiat respiraţia pentru vecie.

In acest timp la Pompei toată lumea şi-a pierdut capul, pentru că cutremurele se ţineau lanţ, cădeau bombe şi cenuşă. Fiecare se gândea să scape, dar în vălmăşeala ce se produse şi în graba de a lua ce e mai de preţ cu sine, întârzierea era de neînlăturat, mai cu seamă că un întunerec groaznic învăluia totul. Spre ziuă, ploaia de cenuşă e tot mai deasă şi noaptea se lungea cu toate că soarele răsărise de mult pentru alţii, decât pentru nenorociţii locuitori din Pompei.

Fuga devine generală. Din cei 40—50.000 locuitori câteva mii rămân însă şi sunt acoperiţi de stratul gros de cenuşă, care ajunge în unele locuri până la 7 m. grosime.

Din frumoasa şi bogata cetate nu se mai văd după câteva ore, decât etajele palatelor şi părţi din unele monumente; încolo linţoliul de cenuşă acopere totul şi pentru multe secole.

Ceiace lasă cenuşa desgolit şi cutremurele nedărâmat, e mai târziu folosit ca pietre de construcţie pentru un târguşor ce durează câteva sute de ani. Pe locul celebrului Pompei, încep a creşte burueni şi se aşterne definitiv uitarea.

Catastrofei dela 79 după Hristos se datoresc minunile descoperite mai târziu şi care complectează cunoştinţele despre viaţa de atunci pe care le putea avea omenirea din scriitorii Romani. Căci cenuşa a păstrat neatins tezaurul artistic şi gospodăresc al oraşului, aşa cum nici un alt fel de depozit nu poate conserva. Opera de desgropare, care s'a început din secolul al 18-lea, a mers din fericire, încet până la 1860, când un om înţelegător şi bun organizator a făcut un plan de lucru, pe care l-a urmat cu stăruinţă şi pietate. Fiecare stradă, fiecare casă ori obiect au fost desvălite de sgură şi pietricele; oraşul începe să apară cu măreţele-i podoabe, aşa cum era în ziua nenorocirii. Indată ce se găsea vre un gol în cenuşă se turna cu grijă ghips, se scoteau tiparele interioare, care reproduceau până în cele mai mici amănunte cadavrele de oameni şi animale, în atitudinile cele mai neaşteptate în care le-a prins moartea. Fiorelli, organizatorul şi supraveghetorul lucrărilor, merită recunoştinţa lumii, uimită de minunile pe care le-a adus la lumină, scăpându-le de sălbătăcia celor cari, profitând de părăsirea lucrărilor de desmormântare începute înainte, distrugeau coloanele, ştergeau inscripţiile, copleşeau cu murdării casele.

Dacă şi în alte oraşe ale Italiei sunt mărturii de artă şi gospodărie romană, numai la Pompei s'au păstrat inscripţii pe pereţi, afişe săpate în piatră, reclame electorale, aprecieri despre femei publice, crâşme pe tejghelele căror sunt încă urmele băuturilor tari, străzi pe care urmele carelor par săpate de eri.

Cum populaţia oraşului-port era amestecată, cum e şi în porturile de azi, inscripţiile sunt în limbi deosebite: oscă, etruscă, greacă, latină.

O inscripţie etruscă în cuprinsul următor: „Călătorule, mergând de aici la al 12-lea turn, vei găsi pe Sarmus, fiul lui Publius, care ţine cârciumă. Salutare!"

Dintre reclamele pentru candidaţii simpatizaţi de anume corporaţii, de unii se spunea în iniţiale: „demn de însărcinări publice (R. P. D-rei publicae dignus)", iar altor li se adresau răutăţi: „O, Proculus, votează pentru Sabinus ca edil şi el te va vota pe tine".

Dar acel câne aşa de expresiv făcut în mozaic pe zidul unei case şi sub care înştiinţarea **Cave canem**, „păzeşte-te de câne", cât de puternic evocă viaţa omenească, ce se scurgea bogată, în palatele azi fără uşi şi în străzile pustii!

Fără groaznicul prăpăd dela 79 greu ne-am fi închipuit cât de însemnat loc avea în oraşele romane cultul zeiţii Isis, ale cărei temple închideau comori de artă şi de pietre preţioase, pe când creştinismul hulit abia se răspândea între sclavi, cari se mângâiau măcar cu fericirile din lumea de dincolo.

* * *

Asemeni catastrofe vor fi păstrând şi pentru ştiinţa geologică mărturii din alte vremuri, dar pentru a ne ajunge ceva la lumină, nu e decât un singur desmormântător, natura. Şi opera ei se desăvârşeşte încet în cenuşa întărită de vreme, unde poate de mult ape fierbinţi ori injecţiuni mai târzii de lavă vor fi distrus orice urmă din fiinţele îngropate.

In cei din urmă 15 ani s'a descoperit însă în California o adevărată capcană pentru interesantele animale antideluviane ce populau America. In această capcană sute, mii, probabil zeci de mii de ani, treptat-treptat s'au grămădit neînchipuit de multe schelete, pe care întâmplarea le-a adus la cunoştinţa ştiinţii, care le desmormântează cu metodă, şi le adună în muzee. Adevărate tragedii s'au repetat la marginea unui lac cu smoală, cu asfalt, peste care se întindea un năsip şi nămol uscat, înşelător. Nu o catastrofă de o zi, ci păstrarea, vreme de milenii, a unor condiţii locale excepţionale, a grămădit în acest vast cimitir o lume de fiinţe de mult dispărute.

Dar să povestesc, mai pe îndelete faptul, aşa cum e relatat de cei care-l cunosc mai deaproape.

Lângă Los Angeles, locuitorii băştinaşi precum şi crescătorii de vite, adunau din mocirle şi băltoage păcură, pe care o foloseau pentru redusele lor trebuinţe. Un proprietar al regiunii a încercat să exploateze materia bituminoasă, care avea mare căutare pentru lucrările edilitare dela San Francisco. Marfa lui n'a putut susţine însă concurenţa produselor similare, aduse din alte regiuni, din pricină că trebuia curăţită, ceeace necesita mari cheltueli. In adevăr, asfaltul scos din mocirla La Brea — cea mai bogată în materii bituminoase — cuprindea pe lângă pietricele, praf mineral şi alte necurăţenii, — o mulţime de oase. Examinându-se aceste oase, s'a constatat că sunt ale unor animale vechi „antideluviene", ceia ce a atras atenţiunea învăţaţilor dela Universitatea din San Francisco, care au şi început din 1910 încoace o explorare metodică a depozitului de asfalt.

Explorarea, încă neisprăvită, a fost neaşteptat de rodnică, iar munca de potrivire a osemintelor amestecate, spre a reconstitui formele întregi, neobişnuit de anevoioasă. S'au clasat şi complectat vreo 3000 schelete ale unui soiu de lup uriaş (Aenocyon) cu „dinţi tari", 11 schelete de cai, 17 schelete de mamut american, apoi mulţimea de mastodoni, bisoni, urşi, un fel de cămilă fără gheburi, care aduce cu lama din munţii Cordilieri. Pe lângă animale ce au asemănare cu reprezentanţi de prin alte continente, mare trebue să fi fost numărul unor neamuri de leneş, cunoscute desigur de omul preistoric, căci în Patagonia resturi de asemeni leneşi se găsesc amestecate cu arme de piatră. Aceste animale greoaie, cu membrele bine înjghebate pentru urcat pe copaci, trebue să fi umblat greoiu pe uscat şi lesne cădeau prada unor tigri cu colţi ca nişte pumnale, cum nu se mai găsesc decât la acea fiară, cunoscută în depozitele terţiare şi numită machairodus (cu dinţi pumnale). Fiara americană (smilodon) năpustindu-se cu furie asupra leneşilor înglodaţi, şi-a lăsat şi ea oasele, mărturie a unor tragedii, pe care nici un ochiu înţelegător nu le-a văzut, căci omul, care le reconstitue azi, încă nu apăruse.

Bogăţia aceasta de schelete, nu se datoreşte dar îngrămădirii de cadavre târâte de apă şi acoperite cu nămol, ci la accidente locale. Peste mocirla de asfalt şi păcură se aşternea repede un strat de nămol şi năsip, pe care puteau păşi fără grijă animalele mai uşoare, până ajungeau la locuri cu apă de băut. Animalele mai greoaie, nu erau susţinute de stratul subţire superficial şi se înglodau. In măsura încercărilor de a se smulge din noroiul lipicios ele se înfundau şi mai mult, cum va fi putut vedea poate cetitorul în hleiurile dela noi, jilăvite de isvoare primăvara, dacă a avut prilejul să călătorească pe unele „şosele" din regiunea deluroasă a Moldovei. Eu am avut prilejul să văd aşa minune de gospodărie publică în judeţul Fălciu: vite cornute şi cai înecaţi în noroiul şoselii din care n'au mai putut eşi, îndată ce au intrat până aproape de pântece. Tot pe acolea, erau pe vremuri aşa numitele **ochiuri**, petece de pământ lutos în care pânze de apă superficiale, căutau să iasă la suprafaţă şi nu reuşeau decât să moaie pământul, formând un soiu de fântâni (puţuri) largi, pline cu noroi aşa de cleios încât vita prinsă acolo se cufunda încet-încet.

Aşa se petreceau de sigur lucrurile şi în mocirla La Brea.

Odată prinse, animalele ce veneau după apă, fiarele din împrejurimi alergau la masa gata pregătită şi grăbeau sfârşitul nenorocitei victime a noroiului. Dar nu rareori şi fiara se prindea în noroiu şi sporea cimitirul.

Lupii, cari vânau în tovărăşie, ca şi haitele de lupi de azi, se înpotmoleau desigur în grupuri, ceiace explică numărul cel mare de schelete.

Mamuţii şi mastodonii nu se găsesc în număr mare şi în amestec cu celelalte schelete, ci în apropierea cimitirului principal. Probabil că acolo unde se găsesc, era o baltă, cu apă bună de băut, dar cu malurile slabe. Uriaşele animale, foarte precaute de felul lor, se prăbuşeau în nămolul cleios din fundul apei odată cu năruirea malurilor, depe care se aplecau la băut.

Dacă animale mai mici şi păsări, erau mai rare ori prinse de materia cleioasă, totuşi nu lipsesc schelete de raţe gâşte, cocori, bâtlani, cocostârci, vulturi, şoimi, un fel de condor şi chiar un strămoş al curcanului.

Bitumul caşi lava a păstrat mai bine scheletele, decât luturile şi năsipurile, în care se găsesc şi pe la noi schelete de animale de mult dispărute, aşa că depozitul din California este o adevărată comoară pentru muzeele americane şi până acum cele mai bogate din lume.

Pentru cunoaşterea mai temeinică a trecutului planetei noastre şi a evoluţiunii formelor animale, acest depozit aduce contribuţiuni neaşteptate, cum se poate înţelege din figura în care sunt redate, după reconstituirile încercate, câteva din mamiferele ale căror oase s'au găsit.

T. A. BADARAU

CONFERINŢE

Satul model. Grigorescu. Tradiţie şi modernism

In a şaptea conferinţă a Institutului Social Român, d. Al. Nasta a vorbit despre „Satul model".

Plecând dela deosebirea evidentă pe care viaţa satului o înfăţişează în toate manifestările sale, în contrast cu oraşul, conferenţiarul a insistat asupra influenţei covârşitoare pe care au avut-o la noi războiul şi reforma agrară, în ceeace priveşte aspectul şi tendinţele satelor noastre de astăzi.

Cunoaşterea ţinuturilor alipite, trezirea a o mulţime de necesităţi pe care le-a înmulţit războiul, mişcarea populaţiei din centrele mai îngrămădite şi lipsite de pământ către locurile puse la îndemâna sătenilor prin expropriere, — toate acestea au avut o seamă de înrâuriri bune care s'au tradus printr'un impuls de viaţă nouă în satul românesc.

Alături de aceste înrâuriri folositoare, s'au strecurat însă atâtea altele, cari — prin înlocuirea vechilor materiale cu altele nepotrivite cu regiunea, prin setea de ornamentaţie strigătoare şi stricătoare a vechei armonii pe care o înfăţişa vechea casă ţărănească al cărei aspect actual de casă de oraş rău construită, fără gust şi fără socoteală în întregul ei, — tind să strice nu numai viaţa materială a satelor dar şi viaţa lor sufletească şi intelectuală.

In satul model pe care-l preconizează d. Nasta, viaţa săteanului nostru s'ar putea desfăşura cu toate bunele înrâuriri pe cari vremea le poate aduce, fără să se primejduiască sâmburele curat ţărănesc care trebuie să rămână centrul vieţii noastre săteşti.

Pentru înfăptuirea satului model, conferenţiarul învederează rostul deosebit de însemnat pe care îl are cunoaşterea amănunţită şi exactă a stării actuale a satelor româneşti.

In legătură cu această cunoaştere se face un interesant paralelism între sat şi oraş.

Ceeace caracterizează viaţa satului este uniformitatea îndeletnicirilor. Această uniformitate se sprijină însă pe dependenţa pe care satul o are, spre deosebire de oraş, faţă de terenul înconjurător, şi care face ca satul să păstreze totdeauna în viaţa sa lăuntrică o strânsă solidaritate. Solidaritatea aceasta, manifestată prin griji, bucurii şi dureri comune tuturor celor ce vieţuesc laolaltă, dă satului caracterul conservativ de cetate gata să se apere şi să se împotrivească introducerii excesivei diferenţieri ce se observă la oraş.

Sătenii prin însăşi îndeletnicirea lor, nu pot trăi în complecta ignoranţă de viaţa obştească a celorlalţi, şi nu pot rămâne în desinteresare complectă faţă de consătenii lor...

* * *

Sub auspiciile Sindicatului Artelor Frumoase, d. Al. Tzigara-Samurcaş a desvoltat o interesantă prelegere despre viaţa şi opera marelui artist care a fost Nicolae Grigorescu.

Vlăhuţă a scris o rapsodie a lui Grigorescu; Cioflec a scris o poezie a lui Grigorescu; Delavrancea îl numea cea mai curată glorie a spiritului românesc; Şirato a văzut în Grigorescu o aureolă, un simbol, iar d-rul Cantacuzino pe cel mai însemnat artist al neamului nostru.

Intr'adevăr, Grigorescu reprezintă chintezenţa românismului în artă. Peisagiul românesc e înfăptuit întreg şi pentru întâia dată în arta lui. Grigorescienii s'au mai ivit, dar artişti de talia lui nu. Şi înainte de Grigorescu a existat desigur peisagiul românesc, însă nu se gândea nimeni să-l picteze pentru a-i reda poezia şi puterea expresivă pe care i le-a imprimat el.

Artistul nu se mulţumeşte să dea realitatea aşa cum e. Problema pe care şi-o pune el e cu mult mai mare. El nu lucrează mecanic ca aparatul fotografic. Numai atunci opera lui e superioară unei fotografii, când reuşeşte să deştepte în privitor ceva din emoţiile simţite de el în faţa naturii. Nu natura însăşi trebuie să o redea artistul. O operă în care nu ni se dă o reproducere exactă a obiectului, ci numai puterea lui expresivă ne produce o satisfacţie estetică mult mai accentuată. Opera de artă nu trebue să se substituie naturii, ci să ne dea iluzia naturii, tălmăcindu-ne emoţia încercată de artist. Artistul primeşte impresii din afară, le trece prin conştiinţa lui, apoi le redă după capacitatea de cunoştinţe tecnice ce posedă, după personalitatea, temperamentul şi mentalitatea lui.

Grigorescu a avut cele mai mari însuşiri: o sensibilitate coloristică extraordinar de desvoltată, o puternică viziune plastică, îndemânare şi talent. El a înfăţişat cel dintâi în pictură poezia pământului românesc. Aman, înaintaşul şi contimporanul lui nu o văzuse; o văzuse însă altcineva: o văzuse Alecsandri. Dar nu dela Alecsandri s'a inspirat Grigorescu. Au mers aceleaşi căi, însă au ajuns la rezultate diferite.

Lucrările lui Grigorescu sunt caracterizate printr'o totală lipsă de retorică, prin aspectul tăcut al naturii care e redusă la linii mari, la contururi largi şi persoane puţine. Impresionist, schiţa îl preocupă cu deosebire: viaţa o dă schiţa. Simplicitatea şi expresivitatea rare-ori nervoasă, de cele mai multe ori idilică, aproape literară, a lucrărilor sale, nu se mai întâlnesc, în ultimile sale compoziţii, când retina îi obosise, făcând ca picturile din cei din urmă ani ai vieţii lui să fie monotone, nedefinite şterse. Totuş, marea lui operă: peisagiile, puţinele nuduri şi portrete şi celelalte lucrări n'au găsit încă la noi un al doilea maestru...

* * *

Orice popor, a spus d. Pilat în conferinţa dela Ateneu, are două vieţi: una care e însuş sufletul naţiunii şi alta numai de suprafaţă. De-o-parte o tradiţie vie, creatoare, comprehensivă, dinamică şi originală. — de alta o tradiţie statică, imitativă, de suprafaţă şi de tipic. Tradiţia vie în trecutul nostru e ideia de latinitate şi de creştinism; idei generatoare de energie şi cari au ajutat la propăşirea neamului. Arhitectura, tiparul cărţilor religioase şi pictura bisericească s'au născut din ideia religioasă.

Aceste idei se disociază cu vremea în tradiţii vii şi în tradiţii limitate, tipice.

Modernismul nu există decât ca antiteză: nou-vechi, tânăr-bătrân. Şi în cuprinsul acestei idei există două feluri de modernism: 1) o altoire necesară oricărei tradiţii vii pe care o fereşte de a cădea în tipic, şi 2) o imitaţie a culturilor străine cari nu-şi găsesc însă afinităţi cu sufletul nostru românesc.

Dar oare există o tradiţie românească, un stil românesc? Pentru a răspunde trebue să cercetăm fenomenul religios şi fenomenul artistic, adică să vedem care este modul de a crede al Românului şi cum îşi exteriorizează el sentimentul artistic.

Substratul ortodoxismului, misticismul nostru e mai concret şi mai plastic decât la toate celelalte popoare. Există un element cu totul autohton, o particulară împământenire a sentimentului religios la noi.

Arta casnică a ţăranului nostru, olăria şi ţesătoria în deosebi, aduc motive ce nu se mai întâlnesc aiurea şi cari au vechi rădăcini aci.

Casa cu pridvor şi cu prispă are un tip special şi un aspect care e numai al nostru.

Arhitectura românească se vede astăzi pusă în faţa unor probleme şi soluţii noui. Poporul nostru a dus mai mult o viaţă păstorească; n'a avut nevoie de oraşe. Azi arhitectura trebue să caute adaptarea unui tip de casă românească la oraşe, pentru a corespunde trecutului, climei şi nevoilor noastre.

In sculptură nu găsim nici-un fel de stil în trecutul nostru. Sculptura românească, îşi creiază singură o tradiţie, pornind dela partea picturală a icoanelor, sau dela ciopliturile şi sculpturile găsite mai de mult pe la noi.

Pictura aduce în icoane o emoţie specifică sufletului nostru naţional, o emoţie care o diferenţiază şi de icoana bizantină şi de cea rusească, şi care e de obicei mai sălbatică. Grigorescu a adus numai un motiv exterior românesc. Luchian este acela care a pictat peisagiul românesc într'un spirit interior, într'o simţire mai adâncă.

Muzica noastră se inspira din folclorul muzical: cântecele bătrâneşti, colindele. Astăzi, şcoala noastră se pare că a pierdut acest contact direct cu folclorul muzical românesc care va trebui să fie fecundat prin muzica savantă europeană.

Literatura, arta cuvântului, a urmat şi ea un drum caracteristic. Cuvântul care exteriorizează sufletul unui neam, e sinteză de culoare şi de muzică, şi la acestea se mai adaugă şi un înţeles. Muzicalitatea slavă a intonării, elementul greco-latin, elementul original al limbii, dau o sonoritate deosebită graiului nostru. Moderniştii, fără a doza după nevoie neologismul, încearcă să strice limba. Măsura ,resemnarea in tratarea ritmului, seninătatea creaţiunilor noastre populare, sentimentul mistic, concret şi plastic, sentimentul rustic al naturii cum nu se mai găseşte în nici-o altă literatură, vioiciunea spiritului, sentimentul voiniciei, iubirea părintească (de mamă în special), predominanţa unui optimism sănătos, atitudinea lirică şi contemplativă mai mult decât activă şi tehnică, duioşia, absenţa misterului, a tainei, sunt, toate, atributele specifice ale literaturii româneşti.

Caracterele modernismului literar introdus în vremea din urmă la noi, sunt antinomice sufletului românesc: lipsa măsurii, preocuparea demonicului, sarcasmul răutăcios, mecanizarea, erotismul bolnăvicios, etc. — elemente cari n'ar putea să creeze decât o tradiţie factice, o tradiţie moartă.

Există însă şi un alt spirit modern care pleacă dela un germen viu din organismul nostru, un modernism binefăcător pe care nu-l respinge nici sufletul, nici tradiţia noastră. Modernul se leagă de un cadru. Modernismul e caduc, fiindcă fuge după o originalitate care se transformă în tipic şi în banal printr'o depersonalizare nejustificată. Lipseşte şi arta şi sinceritatea.

Se cere în faţa acestor stări de fapt, o sinteză creatoare a tradiţiei româneşti cu elementul modern de peste graniţă, o umanizare în felul minunat realizat de Eminescu: lărgirea motivelor, adâncirea personalităţii, înţelegerea lecţiilor trecutului şi împrumutarea cu măsură a elementelor ce ne pot ajuta propăşirea....

Conferinţa d-lui Pilat, fără să rezolve toate laturile problemei, a adus argumente hotărîtoare, o expunere limpede şi o mare putere de convingere.

Cronica teatrală

„ANONIMUL" comedie în trei acte de ARNOLD şi BACHE la TEATRUL POPULAR

Acum câţiva ani, Teatrul Popular a reprezentat o piesă intitulată „Musca Spaniolă", cu care a obţinut un remarcabil succes.

Astăzi, Teatrul Popular a acceptat o localizare a acestei comedii şi sub titlul „Anonimul" ne-o înfăţişează cu noui calităţi, dar şi cu însemnate lipsuri.

Dialogul e viu, spiritele abundă, situaţiile comice întreţin o vie atmosferă de veselie generală, — însă închegarea acţiunii ni se pare mai puţin fericită.

Vulgaritatea mediului, concepţia prea vădit convenţională a unor anumite tipuri, vocabularul şi jocul de ansamblu au contribuit la aproape trivializarea subiectului.

Prin străduinţele merituoase ale principalilor interpreţi, spectacolul a izbutit totuş să fie amuzant.

In rolul unui tânăr candidat la însurătoare, timid şi naiv, d. Vasile Brezeanu a realizat o interesantă creaţie.

Cu joc inteligent şi nuanţat, d-na Nely Caracioni i-a fost o parteneră preţioasă.

H. L.

ANUNŢ

Doresc să comunic prin scrisori cu adepţii Schopenhauerieni din întreaga ţară. Invăţător Nicolae Sberea, Com. Malovata, Jud. Orhei, Ofic. post. Susleni (Basarabia).

CITIŢI IN BIBLIOTECA DIMINEAŢA

NOU! PATIMA IUBIRII NOU!

DE RABINDRANATH TAGORE

cu o introducere de ROMAIN ROLLAND

Un volum 64 pagini Lei 6

PROBLEMA FEMEII MODERNE

Profesorii universitari arareori părăsesc ocupaţiile lor de specialitate, spre a cerceta şi a se exprima limpede asupra problemelor actuale. Şi totuşi de curând au răsunat în Europa două glasuri, la distanţă de mii de kilometri, două glasuri a doi profesori universitari care s'au rostit asupra uneia din problemele cele mai acute ale vremei noastre: criza virtuţii în familia burgheză contemporană.

Profesorul dr. **Toth** a rostit la Agram, cu prilejul unui congres al episcopilor jugoslavi, un rechizitoriu împotriva culturei moderne care supra-preţuind trupul, aminteşte de vechiul cult al Venerei şi Afroditei. Profesorul Toth crede că dacă starea aceasta va mai ţine, vom retrăi vremurile lui Neron şi Pompei, o reîntoarcere a moravurilor destrăbălate de atunci care vor avea influenţă şi asupra statului şi societăţii. Pasiunea exagerată a tineretului de azi pentru sport, cultură fizică şi cinematograf impiedică orice progres al spiritului şi, precum ne-o arată decadenţa vieţei de familie, va duce la ruina familiei şi deci a statului. O schimbare poate interveni numai prin reeducarea mentalităţii fetelor şi femeilor de asemenea vinovate, după părerea d-rului Toth, de starea de azi, care ar trebui să se elibereze de tirania excesivei culturi fizice şi să se ocupe mai mult de idealurile spirituale şi sufleteşti.

Cu totul în alt chip tratează aceiaş problemă, profesorul dr. **Hellpach,** fost şef al statului Baden, într'o conferinţă ţinută la Berlin asupra crizei femeii burgheze, dar ajungând aproape la aceleaşi concluzii. El împarte evoluţia femeii burgheze în veacul trecut în cinci epoci. Prima epocă o situiază cam în al şeaselea deceniu al veacului 19, când dominau ideile cele mai severe cu privire la morala, pudoarea şi curăţia fetelor şi femeilor. Proletarizarea crescândă a unor straturi sociale duce la slăbirea acelor idei, şi astfel se desemnează a doua epocă. A treia epocă, aceia care premerge războiului se caracterizează printr'o şi mai mare libertate în relaţiile sexuale, prin înmulţirea divorţurilor, lungimea şi stricarea repetată a logodnelor. Epoca războiului şi cea de după război constitue treapta patru şi cinci. Prin participare la viaţa economică, femeia devine independentă şi posedă aceiaşi libertate de dispoziţie asupra trupului ei, asupra împlinirii cerinţelor ei sexuale, ca şi bărbatul. Azistăm la o predominare a trupului asupra spiritului, la o supra-preţuire a sportului, a jocului, a culturii fizice, care devin un fel de serviciu idolatru. Treapta a cincea e caracterizată prin aceia că libertăţile din afară de căsătorie încep să fie aduse şi în sânul familiei. Noţiunea de fidelitate casnică devine iluzorie, viaţa înainte de căsătorie a femeii seamănă cu a bărbatului, vedem o „animalizare a iubirii" în care noţiunea sexualităţii şi-a pierdut orice legătură cu noţiunea procreării. Libertatea deplină sexuală a fetei din burghezia de azi a creat tipul, „garçon" şi influenţează în rău asupra numărului căsătoriilor şi deci al naşterilor. Profesorul dr. Hellpach socoate că e absolut necesar în faţa decadenţei tinerelor generaţii să le inspirăm o spiritualizare a raporturilor sexuale, ceiace nu trebuie să însemne o reînviere a unor idei moarte.

E ciudat însă cum ambii profesori universitari, în meditaţiile lor asupra crizei de virtute prin care trece femeia de azi, au lăsat de-oparte un factor care, după umila noastră părere, joacă un rol mare, aproape decisiv, şi anume — bărbatul modern!

Cugetări

Nu-mi fac iluzii asupra oamenilor, şi pentru a nu-i urî îi dispreţuesc.

Jérôme Coignard (Anatole France)

Nu există om care să aibă dreptul să dispreţuiască oamenii.

A. de Vigny

Hillel spunea: Acolo unde nu sunt oameni, sileşte-te să fii om.

E mai bine să fii printre persecutaţi decât printre cei care persecută.

Talmud

Omul nu ştie pe ce treaptă să se socoată; se vede că e rătăcit şi căzut din locul lui adevărat pe care nu-l mai poate regăsi; îl caută pretutindeni, zadarnic si îngrozit, prin neguri fără sfârşit.

Pascal

Trebue să fii foarte neîncrezător faţă de majoritatea oamenilor, dar fereşte-te să ţi se ghicească neîncrederea.

Stendhal

Societatea conspiră pretutindeni împotriva virilităţii fiecăruia din membrii ei.

Emerson

Pentru a fi primit în lumea bună omul face tot ceiace ar contribui să se creadă că a şi fost primit!

La Rochefoucauld

Nu m'am dus niciodată să văd un câmp de bătae, pentrucă n'am simţit niciodată curiozitatea să văd un loc unde s'au ucis între ei un mare număr de oameni.

Spencer

O stare socială nu piere niciodată mai înainte de a se fi desvoltat în ea toate forţele de producţie pe care le putea cuprinde.

Karl Marx

Bibliografie

„VIAŢA ROMÎNEASCĂ" No. 1 (Ieromonahul Damian Stănoiu : In căutarea unei parohii ; A. Lambrior : Insemnări de drum, publicate de I. Şiadbei ; Aureliu Weiss : Romanele lui John Galsworthy ; Dr. P. Cazacu : Din Rusia sovietică ; Demostene Botez : Rugăciune ; G. Ibrăileanu : Ediţiile poeziilor lui Eminescu ; Ion Pillat : Versuri ; Mihail Sadoveanu : Orb sărac : Mihai D. Ralea : Note despre Rainer Maria Rilke ; G. Ibrăileanu : „Fluturi de noapte" de Otilia Cazimir ; M. Sevastos : Cronica teatrală (Sărbătorirea d-lui Paul Gusti „Greşala lui Dumnezeu" de d. Caton Theodorian) ; P. Nicanor et Comp. : Miscellanea ; M. Ralea : „Concert de muzică de Bach" de Hortensia Papadat-Bengescu, etc).

— Buletinul comisiei istorice a României, Vol. V. (C. C. Giurescu: Contribuţiuni la studiul marilor dregătorii în secolele XIV şi XV şi N. Iorga: Documente orlăţene).

Leon Feraru: The development of the rumanian novel, Reprinted of The Romanie Review (Oct.—Dec. 1926).

— *George Coşbuc la liceul din Năsăud, şi raporturile lui cu grănicerii,* de N. Drăganu. — Tipogr. Naţională, Bistriţa.

Curiozităţi

Banditismul în America

Ţara „zgârâe-norilor" deţine recordul mondial al criminalităţii; dar criminalii din New-York şi din Chicago au întrecut şi ei pe cei din restul Statelor-Unite. E foarte greu să ne închipuim măcar până unde a ajuns spiritul de întreprindere şi de îndrăzneală al acestor bandiţi.

„Raidurile" lor se produc numai ziua; nici o pază nu pare a fi suficientă în faţa abilităţii bandiţilor care atacă automobilele de poştă sau de bancă, când acestea transportă banii, aurul sau alte valori. Vagoanele blindate, sacii cuirasaţi nu mai prezintă nici o garanţie în contra „expropriatorilor". Aceştia s'a constituit în organizaţiuni cu adevărat ştiinţifice, care întrebuinţează, pe lângă o forţă armată copleşitoare, invenţiuni technice şi chimice, până la energia radium-ului.

Gazele asfixiante, avioanele, paraşutele, granatele de mână etc. se pun uneori în funcţie pe străzile Chicago-ului nu numai în scopul de a prăda un convoi blindat cu valori, ci şi în cazul când, după un atac reuşit, bandiţii nu se împacă la împărţirea prăzii. Astfel, de curând, o luptă între bandiţi a transformat centrul oraşului Chicago într'un adevărat câmp de bătălie.

Fumatul la Copii

O statistică de mare însemnătate s'a publicat de curând în Olanda asupra răspândirii fumatului între copii. S'ar părea că în ţara aceasta, cu o populaţie atât de cultă şi activă, educaţia superioară ar fi trebuit să pună copiii la adăpostul viciului fumatului. Insă se vede clar, din statistica publicată, că civilizaţia olandeză, oricât de înaltă, oricât de iubitoare de flori, (Olanda e furnizorul pentru întreaga lume, a seminţelor), suferă de o imensă crăpătură, prin care tutunul intră în organismul naţional, e tolerat acolo, e încurajat chiar de însuşi poporul, de generaţiile mai bătrâne.

Nu se poate explica altfel faptul că la 100 copii în vârstă de *opt* ani sunt 30 fumători; în vârstă între 9 şi 10 ani — 50 la sută fumători! Iar din 250 de copii ajunşi la 11 ani — *fumează 220!!...*

Insecte, lămâi şi grăsime

O mişcare reprezentată de medici, părinţi şi amatori caută să introducă în Japonia următoarele reguli, care să garanteze sănătatea deplină a omenirii : Insectele dăunătoare plus microbii epidemici produşi de insecte trebuesc persecutaţi de om, începând din cea mai fragedă copilărie. Trebue distruse muştele, gândacii, puricii, ploşniţele ,păduchii, ascaridele şi muştele — „cleşte" de câine şi de cal, etc., care produc fel-de-fel de boli: ciuma, febra aftoasă, nefrita, tifosul exantematic, râia şi multe altele.

Organismul omenesc, până şi al copiilor de ţâţă, trebue susţinut şi purificat cu zeama de lămâie, care conţine cele mai multe vitamine şi previne bolile.

In fine, omul trebue să-şi păzească trupul de orice prezenţă a grăsimii prin ţesături, organe interioare şi muşchi. Izgonind din viaţă insectele şi microbii purtaţi de ele, neavând nici un gram de grăsime în corp, omul n'are decât să bea zeamă de lămâe, în cantităţi foarte mici, dar regulat, pentruca nici-o boală să nu mai pună stăpânire pe dânsul....

Mişcarea aceasta, aproape religioasă, din Japonia, fiind de fapt o prescurtare a higienii şi a profilaxiei — pe înţelesul masselor moderne, poate într'adevăr să asaneze mult părţile infecţioase ale vieţii. Adepţii acestei mişcări nu predică însă vegetarianismul. Ei insistă asupra unui regim alimentar din carne, peşte, lapte, legume şi fructe, cu foarte puţine făinoase şi zaharoase...

Un rege radical

Regele Siamului, Prayodicon, s'a hotărît, la 1 Ianuarie 1927, sa se ocupe în mod practic de meseria de slujitor la căile ferate. Intr'o lună de zile a trecut dela munca de fochist la cea de mecanic. Acest stagiu i s'a părut suficient. La 10 Februarie a. c. Prayodicon a cerut ministerului comunicaţiilor să-şi dea demisia: apoi regele a luat singur în mâinile lui conducerea căilor ferate, administrate până acum din ce în ce mai prost.

Războiul împotriva omizei

Florida din Statele-Unite e o regiune „clasică" a omizei. Vegetaţia extrem de bogată şi suculentă furnizează rezerve inepuizabile de hrană pentru orice fel de insecte.

Omida, aci, e flagelul culturilor americane. Până acum, nici technica,nici chimia americană n'au inventat încă vreun mijloc sau instrument sigur împotriva straturilor de câţiva metri grosime, întinse pe zeci de chilometri, peste păduri şi râuri, din miriade de omizi. Anul acesta s'a ajuns la formarea unei adevărate armate din femei pentru combaterea omizei. 25.000 femei prevăzute cu cele mai perfecţionate aparate şi lichide au început să lucreze din ziua de 1 Februarie a. c. căutând să prevină desvoltarea omizei.

Corpul acestor combatanţi e împărţit pe echipe: câte 16 femei, pe un automobil prevăzut cu scări şi cu o mulţime de unelte, cutreieră zilnic o porţiune de un chilometru pătrat, descoperind şi distrugând germenii viitoarelor masse de omizi.

Se crede că în primăvara aceasta flagelul Floridei va fi răpus de această armată.

Un foxterrier comercial

O mulţime de reviste străine reproduc o curioasă ilustraţie : un foxterier călare pe un cal „ponney", stă liniştit între pachete şi coşuri încărcate cu legume şi fructe. E celebrul „Tinti", care îşi serveşte stăpânul, ducând clienţilor marfa cumpărată la prăvălie. Clienţii permanenţi ai prăvăliei sunt bine cunoscuţi lui „Tinti", care îşi conduce calul pe cel mai scurt drum.

Inteligenţa calului era insuficientă, deşi el îşi cunoştea bine clienţii; dar calul nu era în stare să-şi păzească marfa, şi băieţii de stradă furau câteodată din pachete. De când însă „Tinti" şi-a priceput rolul, furturile au încetat ,şi toată populaţia din Neapoli îi admiră dezinvoltura cu care îşi îndeplineşte serviciul.

Regina Reginelor

Parisul şi-a fixat definitiv ziua în care, din toate „reginele" oraşului va fi aleasă „Regina Reginelor": la 12 Martie a. c.

CĂRŢI ŞI REVISTE

ALFRED LOISY: La Consolation d'Israël (Seconde Isaïe)

Colecţia „Judaïsm", edit. Rieder, Paris 1927

Profesor la Collège de France, Alfred Loisy a publicat numeroase studii de exegeză în jurul creştinismului şi judaismului. Erudiţia lui se vădeşte şi în traducerea franceză a capitolelor XL—LV din cartea lui Isaia, cari nu aparţin însă aceşteia, ci unui poet rămas anonim şi denumit „al doilea Isaia". Traducerea, literală şi în ritmul originalului, făcută după textul ebraic confruntat cu textul grecesc, e însoţită de o introducere şi de multe note şi comentarii. Acest cadru de „ştiinţă biblică" nu covârşeşte totuşi traducerea poemelor considerate de unii critici, ca P. L. Couchoud, drept „adevărata culme a Bibliei" — o culme ce pare că n'a crescut din muntele Bibliei ci a fost suprapusă — ca o încununare a acestui monument milenar.

Titlul general al acestor poeme, în cari imagini cosmice şi gesturi planetare exprimă o credinţă nestrămutată în mântuire, o forţă de înoire conştientă de menirea ei, e indicat de primul vers: *Consolaţi ,consolaţi pe poporul meu...* In adevăr, consolarea lui Israel, e tema esenţială a acestor poeme, pe cari autorul anonim le-a făurit în vremea lui Cyrus, cuceritorul Babilonului (539) în. Chr. şi liberatorul evreilor deportaţi după distrugerea Ierusalimului. Evenimentele istorice sunt limitate: Israel a fost pedepsit pentru păcatele lui, de către Dumnezeu, prin regii Asiriei şi Babilonului. A fost pedepsit mai mult „decât ar fi vrut însăşi Iahve" — dar Cyrus, fondatorul imperiului persan, a fost ales de Dumnezeu să răsplătească pe Israel pentru pătimirea lui: l-a eliberat din captivitatea babiloneană, ca să se întoarcă în ţara lui şi să reclădească Templul. Reclădire săracă, efemeră. Renaşterea politică a lui Israel încă nu s'a realizat... Insă aceste modeste evenimente istorice sunt dominate de o semnificaţie spirituală care dă poemelor celui de-al doilea Isaia adevărata lor valoare.

Soarta lui Israel nu e izolată: ea e în legătură cu aceea a altor popoare. Dumnezeu a scos din captivitate pe Israel, prin mâna lui Cyrus, pentruca el să-şi împlinească menirea mult mai înaltă decât acea a unei simple renaşteri naţionale. Profetul-poet proclamă unitatea divină cu o rară persuasiune:

Sunt cel dintâi, şi sunt cel din urmă;
în afară de mine nu este Dumnezeu.

Idolatria e condamnată cu dispreţ ironic, suveran:

Cine fabrică un Dumnezeu, toarnă un idol
care nu serveşte la nimic.

Creator şi stăpân al lumii, Dumnezeul unic vrea să mântuie pe poporul care şi-a ispăşit păcatele, care i-a rămas credincios în părăsire — şi pe care l-a menit să fie în fruntea întregii omeniri. Mesianismul acesta nu e personal — ci colectiv. Un popor întreg, supus celor mai cumplite încercări, şi-a câştigat prin auto-sacrificare rolul redutabil de mântuitor al omenirii. Această concepţie a profetului-poet e mai mult un act de credinţă, decât o expresie a evenimentelor istorice. Proiectată în viitor, drama lui Israel capătă azi înţelesul pe care l-a proclamat cu mult înainte al doilea Isaia. Deşi pe vremea lui, lumea cunoscută era mărginită de Egipt şi Asiria, deşi idolatria înflorea pretutindeni, poetul anonim s'a putut înălţa până la ideia unui Dumnezeu „supranaţional", părinte al tuturor oamenilor.

Acest Dumnezeu nu-l face pe Israel misionar al omenirii, fără să-i ceară sacrificiul cel mare: al propriei sale vieţi. Israel, *servitor* al lui Iahve, îşi plăteşte menirea prin suferinţa propriei sale desagregări naţionale. Prin suferinţă îşi cucereşte gloria eternă.

Iahve îşi umileşte poporul ales, ca să-l slăvească apoi în faţa tuturor popoarelor idolatre. Pentru aceste popoare el a fost chinuit:

El a fost străpuns pentru păcatele noastre,
fărâmat pentru mişeliile noastre;
Pedeapsa care ne mântuie a căzut asupra lui
şi prin plăgile lui am fost vindecaţi (pag. 123).

Dar „poporul ales" ştia să îndure:

El era chinuit, dar tăcea,
şi nu deschidea gura,
Ca mielul dus la abator,
ca oaia în faţa celui care o tunde... (pag. 124).

...Mormântul lui a fost pus între necredincioşi,
şi osemintele lui printre răifăcători,
Cu toate că el n'a făptuit vreo crimă
şi nu era minciună în gura lui (pag. 125).

Acest martir al popoarelor va înălţa însă Noul Ierusalim, pentrucă:

...şi-a dat viaţa
Şi pentrucă a fost numărat printre păcătoşi,
Atunci când purta greşelile multora,
şi intervenea pentru cei păcătoşi (pag. 126).

Evocarea patetică a acestui destin excepţional, aminteşte imediat drama lui Isus. De fapt, în aceste poeme, creştinismul născând a găsit „profeţiile" pe cari le citim în cele patru Evanghelii. S'ar putea stabili un paralelism aproape desăvârşit între drama colectivă a lui Israel şi acea individuală a lui Isus. Aceiaş ispăşire mai mare decât păcatele lor: suferinţa pentru păcatele tuturora; aceiaş sacrificare, prin dăruire a propriei vieţi: moarte urmată de înviere în slava tuturor noroadelor răscumpărate. Ideia auto-sacrificiului pentru mântuirea altora este nesuferită unei conştiinţi raţionaliste: fiecare e răspunzător de faptele lui, fiecare se purifică şi se înalţă pe sine. Totuş, rolul de „ţap ispăşitor" se menţine sub felurite forme de-alungul istoriei religioase şi politice — şi are la bază unul din cele mai nobile şi mai necesare sentimente. Anume sentimentul solidarităţii cu semenul tău, cu poporul tău, cu omenirea alcătuită din popoare supuse aceluiaş destin.

EUGEN RELGIS

A. MASSIS: Reflexions sur l'art du roman

A trecut vremea tonurilor voluminoase şi a venit aceea a broşurilor, pretinde Keyserling. Un argument destul de bun în favoarea acestei aserţiuni ar fi cărticica cu titlul de mai sus. In 107 pagini autorul tratează în chip interesant mai multe probleme estetice în legătură cu criza prin care trece arta romanului. Căci spune Massis, războiul a desvăluit atâtea aspecte inedite ale vieţii, în cât există o cerinţă foarte pronunţată de un nou fel de roman, iar romancierii n'au ştiut încă să ni-l ofere.

Dacă Massis, în tratarea problemelor estetice, alunecă uneori pe-alături, de vină nu sunt dimensiunile reduse ale cărţii ci absurda metodă „neo-catolică" ce-o însufleţeşte. Această metodă îşi arată urechile mai ales în capitolul despre bunele şi relele sentimente în literatură. E un răspuns lui J. Rivière care apărase dreptul scriitorului de a trata orice subiect, moral sau imoral. După cum vedem: vechea polemică între arta cu şi arta fără tendinţă. Conform filosofiei catolice, zice autorul, orice viciu e ceva negativ, e o lipsă, singură virtutea e pozitivă, are o existenţă propriu zisă. Când un literat, descriind sentimente imorale, nu subliniază caracterul lor negativ, deci imoral, el falsifică realitatea; şi un anumit fel de realism e absolut necesar romanului contemporan. Şcoala naturalistă a căzut numai pentru că îşi alegea la urmă subiecte din cale afară de josnice. Aşa dar tendinţele morale sunt necesare în literatură, nu din motive morale, ci din motive estetice. E un fel interesant de-a pune problema cu tot apelul inutil şi ridicol la neo-catolicism, care ne cam strică cheful.

Dintre romancierii contemporani Massis preferă pe Radiguet cu toată întipărirea adâncă pe care Cocteau a exercitat-o asupră-i; influenţa aceasta e atât de covârşitoare în cât se poate zice aproape că autorul lui „Le diable au corps" nici nu are o manieră proprie, lucru ce nu e de mirare la un scriitor ce moare la 23 de ani. E drept că Massis recunoaşte în parte influenţa de care vorbim.

Printre alte calităţi atribuite tânărului răposat e şi aceea că împacă două tendinţe egal imperioase: Cea proprie romanului şi cea artistic-literară. Simţim că e nevoe ca totul să se petreacă „natural" în cursul romanului, ca personagiile să trăiască, etc. Dar nu putem renunţa nici la frumuseţea frazei sau chiar a cuvântului, căci prea multe şi subtile plăceri le datorim. Această opoziţie, o latură a celei dintre compoziţie şi stil sau dacă vreţi, între fond şi formă, e reală şi e interesant tratată de Massis.

I. D. G.

J. de LACRETELLE: Aparte

O carte foarte neobicinuit compusă: o nuvelă, două crâmpee de jurnal intim şi schiţarea unei alte nuvele abandonate. De sigur puţine cărţi au un cuprins asemănător.

Să începem cu nuvela: **„Colère".** Intr'un salon se vorbeşte despre cartea „Les sept péchés capitaux", în care fiecare păcat va fi tratat de alt scriitor. Toată lumea se miră că **mânia** a fost atribuită lui Lacretelle cu tot caracterul lui liniştit, cunoscut de toţi. Singură o femee nu se miră pentru că îl cunoaşte mai bine, fiind iubita lui.

Lacretelle se plimbă pe stradă, preocupat într'una de subiectul său: mânia. Mânia, îşi zice el, nu e un defect pentru mine, căci pot să o stăpânesc şi nu-i dau drumul mai mult decât vreau, atât cât să mă îmbăt de elanul, de beţia ei. Dar se înşeală. In aceeaşi seară, împins de gelozie, aşteaptă în faţa casei pe femeea pe care o iubeşte, se lasă în voia mâniei şi îi spune lucruri atât de rele şi de jicnitoare încât e convins că a omorât dragostea ei. Totuşi, a doua zi, primeşte o scrisoare în care ea îi spune „Maintenant je sais que tu m'aimes".

Partea a doua, „Journal de Colère" e ceva mult mai original decât nuvela de mai sus: jurnalul lui Lacretelle în timpul cât a scris-o. Găsim în el multe observaţii psihologice interesante, în orice caz nu e iniţiativă mai demnă de urmat decât aceasta; psihologia artistului literat ba chiar a artistului în general duce grozavă lipsă de documente. Astfel ne pare că defectul acestui jurnal e tocmai că nu insistă destul asupra felului cum scrie autorul ci se pierde une ori în digresiuni.

Partea a treia, „Dix jours a Ermenouville" e de asemenea un jurnal. Se ştie că J. J. Rousseau a petrecut câtva timp în castelul din Ermenouville şi că e înmormântat pe o insulă din apropiere. Astfel acest jurnal e compus aproape numai din reminiscenţe în jurul vieţii şi operei lui Rousseau. Aci de asemenea găsim idei literare interesante. In acest jurnal e intercalat planul şi fragmentele unei povestiri care la rândul ei e un jurnal „Journal de Claude Anet". E un nume cunoscut din confesiunile lui Rousseau ca acel al uni intendent al d-nei de Warens şi care i-a devenit şi amant. Lacretelle presupune o complicată dramă de gelozie între acesta şi Rousseau, reeşind din notele intime ale intendentului.

După cum se vede, unitatea acestei cărţi vine de acolo că totul se raportă, mai mult sau mai puţin direct la scriitorul Lacretelle. Şi chiar dacă, după cum cred unii, auto-biografia n'ar putea fi izvorul unor valori literare, ea e, în cazul acesta cel puţin izvorul unor valori ştiinţifice, psihologice.

I. D. G.

JACK LONDON: Cei cari au căzut la fund

(Edition Crès & Co., Paris)

Valul de literatură străină care s'a abătut în ultimii ani asupra Franţei, se datoreşte în parte şi nevoii de înnoire a literaturii franceze, dar şi faptului că limba franceză este un vehicul de primul ordin pe suprafaţa pământului. Caşi englezul Joseph Conrad, americanul Jack London nu este un scriitor de bibliotecă, un „literat", un „intelectual". Este un om care a început dela vânzarea gazetelor pe străzile oraşelor din California şi trecând prin diferite meserii — unele din ele foarte puţin agreabile şi recomandabile — ameninţat o clipă de lovitura de târnăcop a alcoolului, a ajuns să transpue pe hârtie o parte din zbuciumul şi experienţa aspră a vieţii lui. A scris astfel un mare număr de romane şi povestiri din viaţa lui proprie, a descris ţinuturile dezolate a saharelor de ghiaţă din Groenlanda şi în deosebi viaţa animalelor locului, a lupului, a câinelui care vor să se apropie, se apropie şi se civilizează la contactul — uneori atât de barbar şi dureros, — al omului. Jack London n'ar fi putut niciodată pricepe existenţa unui scriitor-tip, aşa cum a produs Europa: un june intelectual, lipsit de orice experienţă în afară de cea a intrigilor de culise, premiat din când în când, foarte docil cu nevoile timpului său şi care într'o cameră încălzită modern să „compue" diverse istorisiri, în pijama, pentru flatarea sufletelor „complexe" ale feminităţii de ambe-sexe; iar când râşniţa imaginaţiei „creatoare" se va fi golit, în expresuri rapide să schimbe clima şi peisagiul, să dea o fugă prin Italia, Spania, cel mult Egipt sau Palestina, şi să revie apoi la Paris, Berlin sau Londra, unde-l aşteaptă, nerăbdător, editorul în frac.

Jack London crescut la şcoala fără îndurare a vieţii e scriitorul mare şi impunător tocmai prin modestia cu care scrie lucruri mari.

Stilul lui e grav ca chipul omului care a văzut un incendiu, o furtună cu înnec sau o moarte catastrofală omenească. In ceasul în care experienţele lui ajunseseră la capăt, Jack London nu s'a gândit să iscodească poveşti — sărmanele poveşti anemice ale creierului! — ci şi-a depus banii agonisiţi la o bancă, s'a îmbrăcat în zdrenţe de vagabond şi a purces să cerceteze, cu rizicul propriei sale vieţi, cartierul cel mai mizer al Londrei, cartierul de Est, unde mişună toate epavele societăţii, foşti sau viitori criminali, alcoolici, şomeuri, cerşetori şi vagabonzi — „poporul din abisuri", cum a zis atât de energic însuşi Jack London.

„Cei care au căzut la fund" mişună în această carte îngrozitoare a scriitorului american.

Materialul e redat brut, sub formă de reportaj, în toată cruzimea lui, fără nici un fel de preparaţie literară. Am fi dorit poate, pentru valoarea artistică a lucrării lui Jack London, ca acest material imens să fi fost organizat într'un roman sau o serie de povestiri care, desigur, ar fi supravieţuit împrejurărilor descrise. Azi, estul Londrei are poate altă înfăţişare — Jack London s'a lăsat la fundul acestei cloace, înainte de războı — dar puternica impresie a cărţii e de asemenea calitate, că va rămâne pururea un document pentru cei care vor voi să cerceteze mizeria omenească dela temeliile marilor imperii mondiale.

HAN RYNER: Autodidactul

Autodidactul a cărui viaţă ne-o povesteşte Han Ryner e o fiinţă excepţională, pusă în contact din cea mai fragedă vârstă cu oamenii cei mai aproape de animalitate, cei mai puţin apţi prin urmare a recunoaşte şi a încuraja un geniu ce se naşte. Dar ceeace îl caracterizează pe geniu este puterea de a-şi bate joc de obstacolele îngrămădite în calea sa.

Tânărul Nicolae Chardonnet, încredinţat de către Asistenţa Publică, unor oameni de rând, învaţă să citească fără profesor, şi atrage, prin precocitatea spiritului său, admiraţia unui medic bătrân care-l înfiază.

De-aci până la inventarea unui avion miraculos, care-ar putea să se oprească în aer, genialul nostru autodidact nu mai are nevoe decât de timpul material necesar cercetărilor definitive.

O femee însă stă ascunsă în culise, o femee foarte frumoasă, o Minervă (mai puţin virtutea) care, căsătorindu-se cu Nicolas, se grăbeşte să-l înşele cu cea mai mare nepăsare din lume.

Cei doi soţi sfârşesc într'un accident aerian, voluntar, provocat de autodidactul, mai puţin gelos pe nevastăsa însăşi, cât mai ales pe integritatea lui intelectuală pusă în pericol de această Dalilă...

Romanele lui John Galsworthy

Sub acest titlu marea revistă ieşană **„Viaţa Românească"** publică în numărul din Ianuarie, recent apărut în librărie, un important studiu al d-lui Aureliu Weiss. D-sa circumscrie personalitatea literară şi morală a scriitorului englez în trăsături caracteristice.

„Intelectual şi senzitiv", scrie d-l Aureliu Weiss, „Galsworthy e ataşat mai mult tradiţiei creată de reacţia social-umanitară, începută în romanul englez subt influenţa principiilor evoluţioniste, de George Eliot şi continuată de Samuel Butler şi de Meredith. Panteismul său instinctiv îl apropie, surprinzător de mult, de Meredith. Stăpânirea energică a pornirii distrugătoare, în momentul când s'ar părea că se abate inevitabil asupra digului de castă, îl apropie de ideile lui Butler, cu acel vag compromis al moralei convenţionale, lărgită de vederi conforme cu natura şi impregnată de sinceritate şi de bunătate. Simpatia profundă pentru cei suferinzi şi obijduiţi respiră atmosfera de umanitate caldă a romanelor lui George Eliot."

D-l Aureliu Weiss analizează romanele sociale ale lui Galsworthy, începând cu **Domeniul**, care prezintă viaţa nobilimii rurale şi continuând cu **Proprietarul** din ciclul **Forsyte-Saga**, în care se oglindesc moravurile marei burghezii engleze, — cu **Fraternitate** şi **Patricianul**, cari descriu viaţa intelectualilor din societatea înaltă şi a aristocraţiei de sânge.

„Nici unul dintre scriitorii englezi, scrie d-l Aureliu Weiss, — n'a întreprins în opera sa o cercetare atât de metodică şi de complectă a tuturor claselor sociale suprapuse ca John Galsworthy. George Eliot a putut scrie în **Adam Bede** că descopere „un isvor nesecat de interes în reprezentările fidele ale unei monotone existenţe domestice, care a fost lotul unui mult mai mare număr dintre semeni, decât o viaţă de bogăţie sau de sărăcie absolută, de suferinţi tragice şi de acţiuni răsunătoare. John Galsworthy a lăsat descrierea plugarilor paşnici pe seama precursoarei sale, şi a micei burghezii în sarcina lui Dickens. El s'a ocupat de straturile sociale în care se pune problema bogăţiilor materiale, sau a conservării prestigiului tradiţional..."

După cercetarea romanelor sociale, d-l Aureliu Weiss trece la analiza romanelor cari redau conflicte morale şi pasionale, ocupându-se de **Un sfânt** şi de **Floarea întunecată.**

„Talentul de analist al pasiunilor", scrie d-l Weiss „l-a manifestat autorul englez pe o scară întinsă şi cu mijloace surprinzător de variate. Supunerea pasivă a femeii, din unele romane, alternează cu reacţiile tenace, rezistente şi de o forţă desnădăjduită, din altele. Analiza lui Galsworthy nu e numai aceia a unui moment. Autorul englez cunoaşte tresăririle conştiinţei, regretul, revenirile speranţei, impulsiile disperării, revolta vieţii împotriva realităţii, triumful instinctului, legea inflexibilă a rigoarei sociale care moaie voinţele şi suggestia naturii care revelează cu cruzime legile necesităţii... O viaţă interioară vibrantă, specifică literaturilor nordice, animă cursul întâmplărilor."

Galsworthy a păstrat în toată manifestarea lui literară o moderaţie care a stăvilit elanul pornirii lui generoase. D-l Aureliu Weiss termină studiul cu următoarea caracterizare:

„Tendinţele înalte ale operei, n'au putut străbate graniţele convenţiunilor. Ele au aspirat astfel, cel mult, la trezirea unei furtuni de asanare în limitele tradiţiilor şi ale rutinei existente. Această furtună l-a surprins întotdeauna calm şi stăpân pe sine la „mijlocul cărării" vieţii, privind, de o parte şi de alta, alergarea continuă, vertiginoasă, a unei lumi de apariţii, create de înfrigurarea progresului social."

Elogiul cancanului şi al anecdotei

De o bucată de vreme apar în librărie o serie variată de volume cu „culegeri" de anecdote, parodii, pastişe, vorbe de sprit, evenimente picante, etc.

Cred că e mai mult decât un simplu şi accidental fapt divers în această creştere a gustului pentru faptele diverse. Moda cea nouă înseamnă multe lucruri şi dă abundentă materie de reflecţiune.

Mai întâi ea implică o descreştere a vanităţii de autor. Aceia ce iscălesc colecţiile de anecdote recunosc că ei, personal, nu trebue să pretindă la nici-o originalitate. Şi este, numai în acest mic detaliu, o întreagă revoluţie morală.

S'a zis că foamea, sexul, frica, banul şi amorul propriu literar sunt cele cinci mari pârghii ale sufletului contemporan. Cred că se exagerează. Cele patru dintâi, adunate împreună, nu fac nici cât jumătatea celei de a cincea. Orgoliul scriitorului e, dintre toate mobilurile umane, poate cel mai bogat în acţiuni eficace. Am cunoscut — şi mândra noastră Capitală e plină de asemenea oameni —am cunoscut cetăţeni ghiftuiţi de destin cu tot ce poate cineva visa: Situaţie politică, femei frumoase, avere, etc... Şi cu toate acestea, pentru a smulge un da aprobativ dela ultimul scrib de gazetă erau dispuşi a face platitudini nedemne şi îndelungate.

Apariţia în vitrină a unor cărţi — bineînţeles franceze — cu anecdote, e un sem că *morbus literaris* e în descreştere.

O întrebare pare legitimă: Pentru ce colectorii acestor opere de compilaţie mai iscălesc? Şi aci stă tocmai meritul, curajul de a-şi etala modestia, fără falsă ruşine. A nu fi fost genial şi creator nu-i o pată care să te determine a-ţi ascunde numele. Iată ce s'a sfârşit prin a se înţelege. In Franţa.

Dar mai e ceva. Semnatarii acestor culegeri sunt mult mai meritoşi decât s'ar părea la prima vedere. Scopul lor e mai frumos de cât al scriitorului propriu zis, Scriitorul, când scrie, este oarecum nevoit s'o facă în interesul propriei sale sănătăţi sufleteşti. Are un prea-plin de lucruri pe care trebue să le verse. Creaţia artistică seamănă cu o purgaţie practicată în primul rând în interesul echilibrului psihic al celui care avea nevoe de o asemenea vidanjă. Freud a arătat — şi este unul din lucrurile în care are dreptate — origina „cathartică" şi rolul biologic de derivativ al artelor frumoase.

Pe când autorii culegerilor de anecdote urmăresc un scop — fără glumă — mai dezinteresat. Se gândesc să facă plăcere, să producă clipe de bucurie *altora*. E o mare deosebire între povestitorul oral de anecdote şi povestitorul în scris. Cel dintâi caută exclusiv să se pună pe el singur în valoare, şi abia dacă ascultă pe colegul său în aceeaş specialitate; pe când anecdotistul cronicar urmăreşte pur şi simplu să-şi însenineze puţin aproapele. Fireşte, urmăreşte, pe deasupra, să câştige şi parale cu vânzarea cărţii. Rămâne însă că dintre atâtea mijloace de a câştiga a ales tocmai pe acela unde avantagiile de vanitate pentru sine sunt nule, iar cele de agrement pentru alţii sunt complecte. Căci, orice s'ar zice, agrementul pe care ni-l procură o anecdotă sau un cancan caracteristic şi simbolic întrece toate celelalte voluptăţi de ordin artistic şi intelectual. Ridiculizarea subţire a unei tragice murdării este operaţia cea mai complectă şi mai adâncă din câte stau în putinţa minţii noastre.

Şi cu aceasta venim la principala idee pe care vrem să o semnalăm aci.

Zeflemeaua — bineînţeles cea de bună calitate—este considerată ca ceva frivol, pentru motive exact asemănătoare acelora care dictau vulpei din fabulă marele ei dispreţ pentru struguri. Nici una din atitudinile omului în faţa cosmosului nu reuşeşte a-l încercui pe acesta din urmă, a-l supune mai complect dominaţiei noastre spirituale ca o vorbă de spirit din cele bune. Şi pentru că ea nu-i dată ori şi cui, majorităţile convin tacist să o trateze cu o superioară desconsiderare, ca ceva neserios şi nevrednic de oamenii cu adevărată demnitate.

Dar iată că lucrurile încep să se schimbe. Se clatină Domnia Mandarinului care declară că ceva e cu atât mai important cu cât e mai plicticos. O invazie de culegeri de zeflemele bântue în ţările civilizate. Lumea începe să „ia în serios" valoarea de document a anecdotei. Şi este — cum spuneam — o întreagă revoluţie morală în toate acestea....

Insfârşit. Mai e locul să vedem aci o altă trăsătură a mentalităţii contemporane. E gustul pentru concret, pentru faptul viu, trăit, şi în acelaş timp caracteristic.

O eroină a lui Dostoïewski face odată unui student propunerea să colaboreze la redactarea unui almanah în care să se consemne toate cancanurile care au agitat societatea înaltă rusă în anul expirat. Istorii foarte palpitante — spune ea — care au pasionat opinia publică riscă să fie iremediabil uitate. Şi i se rupea inima acestei fete la gândul că — o! oroare! — peste toate frumuseţile acelea de cancanuri întortochiate să se poată aşterne cenuşa uitării.

Să se observe: fata era tânără, frumoasă, chiar foarte frumoasă, bogată, nobilă, instruită. Nimic nu-i lipsea, deci nu vre-o nemulţumire congenitală îi putea da gustul acesta pentru comeraj şi voluptatea de a asista la frământările şi ridicolurile altora. Era altceva. Simţul ei artistic sigur o împingea către partea anecdotică a vieţei, pentru că vedea cum anecdotele sunt cele mai complecte extrase din viaţa care se desfăşoară. (Un alt personaj al lui Dostoïewski, generalul Epautşin chiar numea „anecdotă" orice întâmplare de scandal. Vreau să zic generatoare de intrigi şi complicaţii sociale).

Aci — ca în multe altele — Dostoiewski a fost profet. Adânca gravitate care este într'o anecdotă —, iată ce suntem pe punctul de a descoperi, noi, europenii veacului acestuia.

Şi reabilitarea frivolităţii.

Hotărît, este mai mult decât o întâmplare trecătoare apariţia de colecţiuni cu anecdote.

D. I. SUCHIANUU

INSEMNĂRI

Pentru Eminescu

Articolul meu din *„Viaţa Românească"* No. 1 despre „Ediţiile poeziilor lui Eminescu" şi anume partea în care discut poeziile *Mortua est, Venere şi Madonă* şi *Inger de pază*, a stârnit (cum am şi prevăzut în acel articol) protestări — orale, epistolare şi publice (un articol de ziar, cu titlul semnificativ: *Pentru Venere şi Madonă). In fond*, sunt tratat ca un om puţin respectuos faţă de Eminescu.

Imi pare foarte bine că Eminescu are admiratori ferventi: Credeam că nu mai e „la modă". Auzeam că ediţiile lui nu se prea desfac.

Dar lipsa mea de respect pentru Eminescu? Ce Dumnezeu! Se poate închipui un „eminescian" mai credincios decât mine? Doar şi în articolul din „V. R." îmi exprim admiraţia pentru el.

Fiindcă nu vreau să planeze prea mult timp asupra mea bănuiala că „atac" pe scriitorul din lume cel mai iubit de mine, mă folosesc de ospitalitatea *„Adevĕrului Literar"* ca să-mi lămuresc poziţia luată faţă de poeziile lui *începătoare*.

Ceeace pare un „atac" în comentariile mele despre cele trei poezii, arată tocmai „eminescianismul" meu. Il văd atât de mare pe Eminescu, încât acele poezii, cu toată frumuseţea care nu le lipseşte (fiindcă sunt scrise de el), mi se par absolut inferioare operei lui. Şi cum tema articolului meu nu era analiza operei ci clasificarea ei dintr'un punct de vedere cu totul special, nu am analizat aceste poezii ci am arătat numai defectele lor. Şi poate că, din nevoia argumentării, tonul a fost cam viu („nerespectuos").

Trecând la fondul discuţiei, nu mă pot apăra altfel, decât consolidând argumentarea din *Viaţa Românească*,— înmulţind probele *obiective*.

Mite Kremnitz, — prietena lui Eminescu, muza lui inspiratoare o bucată de vreme (se zice că poezia *Atât de fragedă* e scrisă pentru ea), traducătoarea multor poezii ale lui în nemţeşte — spune *(„Un Lenau român")* că lui Eminescu nu-i plăcea *Venere şi Madonă* şi că „o condamna".

Aşa dar, posed o dovadă sigură cel puţin pentru această poezie — dintre cele trei cea mai scumpă cetitorilor mei nemulţumiţi şi ziarului care reclamă respect „pentru Eminescu".

De altfel, o strofă din *Venere şi Madonă* era să fie în *Geniu pustiu*, ceeace arată că concepţia acestei poezii, concordantă cu a acestui „roman", e juvenil-romantică.

Inger de pază e scos din *Geniu pustiu* şi, cu strofa a doua schimbată, publicat mai târziu în *Convorbiri*. In articol am spus din greşală că poezia scoasă din *Geniu pustiu* e *Mortua est* 1).

Cu privire la *Mortua est*, cred că probele obiective aduse în articol, (concepută la 1866, la şaisprezece ani; inspirată în fond şi formă de Bolintineanu) sunt suficiente.

Informaţiile de mai sus despre *Venere şi Madonă* şi *Inger de pază*, îmi închipui că dau un sprijin consideraţiilor estetice din articol, fatal subiective, deci discutabile.

Fără a voi... să atac pe Eminescu — din contra, pentru că m'am făcut de mult servantul lui — continuu a crede că aceste poezii de începător sunt inferioare operei lui şi că el ar fi renunţat la ele, când şi-ar fi adunat poeziile în volum. In această credinţă — cel puţin despre *Venere şi Madonă*, cea mai eminesciană dintre aceste trei poezii şi cea mai gustată de cetitorii mei şi de ziarul care mă combate — am în favoarea mea şi opinia lui Eminescu, transmisă de Mite Kremnitz.

Şi dela opinia despre *Venere şi Madonă*, aşi avea poate dreptul să fac oarecare inducţii despre opinia lui Eminescu relativ la celelalte două poezii. — *G. Ibrăileanu*.

Redacţionale

Cu toată practica stabilită de toate revistele în relaţiile cu candidaţii la colaborare, avem zilnic neînţelegeri prin scris sau verbal cu acei care vor să ne onoreze paginile cu scrisul lor.

Aşa, nici până acum viitorii scriitori nu ştiu că manuscrisele nepublicate se desfiinţează (altfel, cum primim 10—20 manuscrise pe zi, ar trebui să construim o arhivă specială — ceiace nu intră nici în programul, nici în mijloacele noastre).

Manuscrisele care în curs de trei luni n'au apărut, nu mai apar: sânt distruse. Altfel, se trimite o anume înştiinţare.

Redacţia n'are timp şi de aceia nu poartă corespondenţă cu toţi prietenii care ne trimet sau vor să ne trimită încercări. Unii întreabă: — „Pot să trimit versuri, proză, traduceri?" Ce vreţi să răspundem acestora? — „Desigur, trimiteţi!". Dar răspunsul, cu puţină meditaţie, il puteau afla prietenii dela sine.

Alţii cer răspuns la „Poşta redacţiei". Aceştia nu ne citesc şi nu ştiu că n'avem o astfel de rubrică.

Sint şi amici ingenioşi: ei sânt de părere ca să corespondăm cu dânşii prin „Adevărul" şi „Dimineaţa". Aceste ziare, prea încărcate de materie, n'au loc pentru corespondenţe literare. Apoi nici noi nu putem începe corespondenţă, nici pe această cale: din aceiaşi lipsă de timp.

Am primit manuscrise puse intr'o petiţie timbrată. Aducem la cunoştinţa cetitorilor că nu-i nevoe de timbru. Manuscrisele ni se vor înainta pe hârtie liberă — rezoluţia având aceiaşi valoare chiar nefiind pusă pe stema ţării.

Sint însă cetitori-prieteni care ne aduc în persoană manuscrisele. Acestora — după o prealabilă înţelegere — li se fixează o zi de răspuns şi li se înapoiază, în caz de refuz, manuscrisul.

Cum însă redacţia nu poate fi tulburată la fiecare moment, ne-am permis să fixăm zilele şi orele când sântem la dispoziţia cetitorilor: Joi, Vineri, Sâmbătă (5—6). Aşa procedează toate publicaţiile de pe lume. Restul timpului este împărţit pentru alte ocupaţii: scrierea articolelor, cetirea manuscriselor, corecturi, paginaţie, etc.

Nici după acest anunţ publicul nu s'a disciplinat. Primim vizite la orice oră din zi şi din noapte — la redacţie, ba şi... acasă. Ii primim pe fiecare cu o rezervă semnificativă.

In afară de candidaţii la colaborare, avem câteva cuvinte de spus colaboratorilor. Aceştia parcă au uitat că „Adevărul Literar" este o gazetă. Aproape toţi au început să se întreacă în dimensiunile articolelor.

Acestora le aducem la cunoştinţă că bucăţi cu „va urma" nu publicăm.

Ii rugăm să ne trimită numai articole de-o coloană, o coloană şi jumătate.

Proporţii mai mari nu se admit decât în cazuri speciale: o nuvelă, un articol de senzaţie, etc.

Cu aceste lămuriri, credem că am explicat multe nedumeriri şi am împrăştiat multe supărări.

*) Şi tot din greşală, dar datorită unei simple substituiri de nume mereu citate în articol, am spus că poezia *Iar când voiu fi*, apărută întâia oară în ediţia I Maiorescu, d-nii Adamescu şi Bogdan-Duică o consideră apărută întâia oară în *Convorbiri*, — pe când, în realitate, domniile lor o consideră apărută întâia oară încă *şi mai târziu:* în *Familia*.

Insemnătatea artei chineze

Contele Hermann de Keyserling publică în ultimul număr al revistei „L'Art vivant" un interesant esseu asupra artei chineze.

Chinezii au într'un mare grad darul expresiei. Confucius a arătat că numai acela poate fi considerat cu adevărat înţelept a cărui adâncime de gândire se manifestă cu eleganţă. De când există cultura lor, chinezii pornesc dela această ipoteză că adâncimea concepţiei se măsoară după perfecţiunea formei. Ipoteza aceasta nu este exactă când e vorba de filosofie şi de religie: Hinduşii, cei mai profunzi dintre oameni, n'au avut talentul expresiei mai desvoltat decât germanii. Insă, când profunzimea hindusă s'a răspândit în China, ceeace s'a înfăptuit graţie difuziunii budismului, că a găsit aci, în creaţiunile sculpturale şi picturale un trup atât de desăvârşit încât vechea artă religioasă a Chinei trebue să fie considerată ca cea mai importantă din toate vremurile. Şi lucrul acesta a fost cu putinţă fiindcă nicăieri aiurea o cugetare atât de profundă n'a găsit o expresie plastică mai desăvârşită.

In arta religioasă chineză, e vorba de spiritualizarea ponderabilului. Legea gravităţii conduce lumea materială. Prin urmare dacă divinitatea trebuie să fie exprimată în chip vizibil în ordinea terestră, trebue să însufleţească materia ponderabilă ca atare, dar nu s'o volatilizeze până la imaterialitate. Or, lucrul acesta a încercat să-l facă aproape pretutindeni arta religioasă.

Arta chineză e în acelaş timp spiritualitate pură şi materie terestră ponderabilă,—şi e mai spirituală decât toate celelalte, tocmai pentrucă a ştiut să facă din lucrurile materiale expresia directă a spiritului.

Arta religioasă a Chinei e cea mai spirituală din toate artele care înfrumuseţează pământul, fiindcă este tot deodată cea mai conformă cu legile terestre.

Binecuvântatul Bodhisatva care coboară pe pământ adus de nori, întunecatul Buddha, care concentrează într'însul orice gând îndreptat spre divinitate, gingaşa Kwannon care face să strălucească aspectul feminin al iubirii, ne suggerează gândirea definitivă mai bine decât toate figurile datorite voinţei practice a artei religioase creştine.

Spinoza

Cu prilejul aniversarii de 250 de ani dela moartea lui Spinoza, societatea spinoziană din Olanda a organizat, cu concursul mai multor delegaţiuni străine, câteva manifestaţii în memoria marelui filozof.

Inceputul comemorării s'a făcut prin inaugurarea unei pietre funerare pe mormântul lui Spinoza. Ministrul Franţei din Olanda a depus o jerbă de flori în culorile drapelului francez cu inscripţia: Omagiul guvernului francez".

Delegaţia franceză care va asista la serbările de comemorare şi la congresul spinozist, ce va dura trei zile, se compune din d-nii Léon Brunschweig, Delacroix şi Gustave Cohen, profesor la facultatea de litere dela universitatea din Paris, Apielin care a tradus în limba franceză operele lui Spinoza, şi Lacombé, secretarul comitetului francez al societăţii spinoziste.

Congresul spinozist începe Luni, 28 Februarie, ziua aniversării. Şi-au anunţat sosirea delegaţii dela cele mai importante universităţi din Europa.

Extazul muzical

Diderot, în „Scrisoarea despre Surzi şi despre Muţi" descrie cu multă preciziune şi fineţă smiţimintele acestea intense, violente profunde, beţia aceasta orgiacă aproape fără legătură cu muzica, pe care o suscită muzica la anumite persoane.

„In muzică, spune el, plăcerea sensaţiei depinde de o dispoziţie particulară nu numai a urechii, dar a întregului sistem nervos. De vreme ce există capete sunătoare, există de bună seamă şi corpuri pe cari le voi numi bucuros armonice, sunt oameni în cari toate fibrele tresar cu atâta repeziciune şi putere de viaţă, încât, prin experienţa mişcărilor violente pe cari armonia li le pricinueşte simt posibilitatea mişcărilor şi mai violente, şi ajung la concepţia unui fel de muzică în stare să-i facă să moară de plăcere. Atunci existenţa li se pare legată de un singur fir întins, pe care o vibraţiune prea puternică l-ar putea rupe. Să nu vă închipuiţi însă că aceste fiinţe atât de sensibile la armonie sunt cei mai buni judecători ai expresiei. Ei depăşesc aproape întotdeauna emoţia delicată în care sentimentul nu poate dăuna comparaţiei. Se aseamănă cu acele suflete slabe cari nu pot asculta povestea unui nenorocit fără să le podidească lacrimile, şi pentru cari nu există tragedii urâte.

„Cum se face aşa dar că din cele trei arte cari imită natura, aceea a cărei expresie e cea mai arbitrară şi cea mai puţin precisă vorbeşte cel mai puternic sufletului ? Să fie oare din pricină că neînfăţişând obiectele lasă mai multă libertate imaginaţiei ? sau că având nevoe de zguduituri pentru a fi emoţionaţi, muzica e mai potrivită decât pictura şi decât poezia să producă în noi acest efect tumultuos ?...".

Cu mai multă preciziune şi cu mai multe nuanţe psihologice ne descrie Camille Mauclair, în „Religia muzicii" această beţie dionisiacă şi îngrozitoare, acest delir al stantanee, totală, delicioasă şi îngrozitoare, acest delir al infinitului în uitarea existenţei cotidiene, această deposedare şi această exaltare de sine :

„Spiritul şi gustul meu se bucură de opera maeştrilor, de estetica pe care o revelează. Insă aci e o lume distinctă. Calitatea sunetului, în sine, farmecă fiinţa pe care o întruchipez, o înebuneşte şi o reînsenineazā,—şi eu savurez acest sunet cu o sensualitate nesfârşită, ceeace îi îndreptăţeşte pe artişti să-mi impute lipsa de pudoare şi ofensa pe care-o aduc gravei purităţi artistice. In dragostea aceasta spirituală a muzicii, eu pun ca şi dânşii, o furioasă beţie nervoasă care se alimentează din sonoritate ca dintr'un alcool...

„Intensitatea pasiunilor sufleteşti ne ridică adesea la un soi de insensibilitate senină, la un echilibru în înălţime care nu mai lasă nici un sens termenilor de bucurie şi de durere. Starea de extaz e un fel de neutralitate... Extazul desfiinţează bucuria şi durerea în spiritualizare..."

Versurile doamnei Colet

Gustave Flaubert care trăia pe atunci la proprietatea sa din Croisset şi care făcea dese călătorii la Paris, era amorezat nebuneşte de doamna Louise Colet, o scriitoare mediocră, care îl iubea la rândul ei pe academicianul Victor Cousin. Mulţumită acestei relaţiuni, Louise Colet putea obţine în fiecare an un premiu de poezie, compunând două sute de versuleţe pe cari le trimetea în plic închis Academiei Franceze. Or, într'o zi, trebuiau să ia mâsa la dânsa la Paris, Gustave Flaubert şi Louis Bouilhet.

Era tocmai în ajunul zilei când trebuia să-şi trimită cele două sute de versuri pentru premiul ei anual. După masă, îi veni o ideie: îi invită pe Gustave Flaubert şi pe Louis Bouilhet în cabinetul de lucru, le dădu de băut şi de fumat, şi le spuse:

— Copii, să-mi faceţi două sute de versuri pân' la miezul nopţii, fiindcă mâine trebuie să le trimit la Academie.

Apoi plecă şi-i lăsă să lucreze.

La douăsprezece fără un sfert noaptea, ea reveni:

— Ei bine. s'a făcut? Unde mi-s versurile ?

Louis Bouilhet şi Gustave Flaubert fumaseră ţigaretele, băuseră lichiorurile, dar nu scriseseră nici un vers. Louise Colet se înfurie:

— Intr'un sfert de oră trebuie să am cele două sute de versuri!

Gustave Flaubert zări atunci în rafturile bibliotecii „Armoniile" lui Lamartine: luă un volum, deschise la întâmplare şi-i dictă lui Bouilhet două sute de versuri.

Când după un sfert de oră Louise Colet intră în odaie, îi dădură manuscrisul.

Ea îl răsfoi puţin, apoi:

— Nu prea sunt straşnice ! dar în sfârşit bine că s'a făcut şi-atât !...

Versurile fură trimise la Academia Franceză, d-na Colet obţinu obişnuitul premiu anual, — şi numai târziu după aceea Flaubert îi mărturisi farsa....

E. Th. A. Hoffmann

Ernst Theodor Amadeus Hoffmann (1776—1822) a fost un maestru al nuvelei romantico-fantastice, înainte de marele american Edgar Poë. S'a născut la în Königsberg şi a fost jurist, dar mai ales muzicant şi poet de înalt talent. Astfel în 1807 pierzându-şi postul juridic ce-l avea la stat, el răuşi, datorită acestor talente artistice, să-şi facă repede o nouă carieră ca literat şi capel-maistru de teatru. In compoziţiile sale „Fantezii în maniera Callot" (1814—15) ieşi la iveală bizarul lui talent şi tot entuziasmul lui pentru marii maeştri ai muzicii: Gluck, Mozart şi Beethoven.

Reintrând în magistratură în 1814 în calitate de consilier juridic la Berlin, duse o foarte ciudată dublă existenţă, împărţită între cea mai conştiincioasă îndeplinire a îndatoririlor sale profesionale, şi între o deşanţată şi aventuroasă viaţa nocturnă. Atunci creiă el minunata lui serie de nuvele şi romane în care un humor grotesc aruncă o punte ciudată dela realitatea ager prinsă spre cele mai nebune monstruozităţi şi grozăvii ale fanteziei. (Aşa, în: „Oala de aur", „Elixirele Diavolului", „Motanul Murr", „Ochii satanici", — o capodoperă turburătoare (care a apărut în traducere românească în numărul din din săptămâna aceasta al „Lecturii", No. 108).

Pe lângă acestea i-au mai reuşit şi nuvele istorice de o înaltă valoare artistică („Dogele şi Dogaressa", „Domnişoara de Scudery", „Meşterul Martin şi ciracii lui", etc.). Cele mai bune nuvele ale lui le-a concentrat în povestirea încadratoare: „Fraţii Serapion" (1819—21).

In literatura modernă a creat şcoală, şi printre marii lui elevi putem socoti, dacă nu pe Poë, dar desigur pe francezul Villiers de l'Isle Adam şi pe germanul Hanns Heinz Ewers, — maestrul actual al genului şi care a prins atât de bine secretul mânuirii „fiorului rece".

Compozitorul francez Offenbach, creatorul operetei, şi-a luat subiectul şi personagiile operetei sale dramatice „Povestirile lui Hoffmann" — universal cunoscută, şi atât de mult jucată şi la noi — din nuvelele lui Hoffmann şi mai ales din *„Ochii satanici"*.

MARUNTE

O bogată şi interesantă expoziţie au deschis în sala Ileana a cărţii româneşti artiştii cari formează *grupul celor patru:* N. Tonitza, Şirato, Ştefan Dimitrescu şi Oscar Han.

— Duminică 27 crt. a vorbit la Institutul de cultură italiană d-na Anita Belciugăţeanu despre: **Giacomo Leopardi.** A fost un **clasic**, — a spus d-sa, — prin sentimentul adânc al naturii prin dorinţa păgână de contemplare artistică, prin avântul către frumos, prin frumuseţea şi sobrietatea formei; **romantic** prin nelinişţea sufletească, prin sensibilitatea excesivă, prin triumful iluziilor asupra realităţii, prin melancolia duioasă, prin nostalgia trecutului.

Poetul s'a amestecat în mulţimea cu care se simţea legat prin suferinţă, şi pe care o îmbărbătează la muncă.

— „Adevărul Literar", începând cu No. viitor, va publica regulat o cronică de şah.

Din fundul inimii

— Ei, Leon. Ai văzut cât l-a costat pe Charlie Chaplin ca să scape de nevastă-sa...

— ...Nu-i mult — pentru o astfel de fericire..

Economie

— Răule, de ce-ai spart toate becurile ?

— Ca să facem economie de lumină.

(L'Oeuvre)

Dezarmarea navală

— Se poate oricând conta pe Elveţia !

(L'Oeuvre)

Adeverul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an	Lei 300
„ „ „ 6 luni	„ 150
„ „ „ 3 „	„ 75

In străinătate dublu

CITIŢI

MARŢI 8 MARTIE

MISTERUL din CAVOU

Atelierele soc. ADEVERUL Sărindar 9—11.

ANUL VIII. — No. 327

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică, 13 Martie 1927

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

Puterea presei

Săptămânile trecute, Academia Franceză a ţinut o şedinţă furtunoasă. Acolo, parlamentul nu deţine încă monopolul exclusiv al şedinţelor furtunoase...

Gazetarii parizieni pândeau, în anticameră, ieşirea Nemuritorilor, ca să afle pricinile ascunse ale dezbaterilor pe care le bănuiau aprige.

Camille Julian, istoricul ilustru, fu îndată înconjurat de reporteri şi înăbuşit de întrebări indiscrete. Surâzând, academicianul răspundea cum putea mai discret...

Atunci, trecu pe acolo René Doumic, secretarul perpetuu al Academiei, care spuse tăios:

— Suntem stăpâni acasă la noi!

Adică:

— Ce caută aici, aceşti indiscreţi informatori?

Camille Julian răspunse zâmbind cu indulgenţă:

— In ziua în care ziarele nu vor mai vorbi despre noi, academicienii nu vor mai exista...

Şi după un răstimp — Camille Jullian adăugă:

— Şi pe urmă, oamenii nu-şi dau seama de înclinarea pe care o are publicul pentru gramatică. Când plec dela Institut şi intru la bodegă să cumpăr ţigări, stăpânul nu uită să mă întrebe: „Eh, domnule Jullian, de ce cuvânt v'aţi ocupat astăzi la dicţionar?" Nu este oare preferabil ca omul să se intereseze de cel din urmă cuvânt al dicţionarului Academiei, decât de cea din urmă crimă?

Zicând acestea, Camille Jullian îşi informă gazetarii despre dezbaterea furtunoasă, sub privirea resemnată a lui Doumic, care înţelesese că enervarea îl sfătuise greşit...

* * *

Iată cuvinte simple, dar minunate, asupra cărora mulţi dintre noi ar trebui să stăruiască cu un gând mai atent.

Un om care nu cultivă presa pentru ieftine avantagii electorale, un om care prin însăşi îndeletnicirea lui este cruţat de nevoia publicităţii şi de îndatorirea grea de-a cuceri favoarea publică, un istoric — spune cu simplitate:

— In ziua în care ziarele nu se vor mai ocupa de noi, academicienii nu vor mai exista!

Insuşi Nemuritorii au nevoe — în Nemurirea lor — de presă. Nu nevoia pe care o are omul politic, care respiră prin presă, care — foarte-ades îşi formează cultura din presă, care — mai totdeauna — îşi menţine popularitatea cu ajutorul presei.

Nici nevoia pe care o are tenorul, sau steaua de cinema, sau negustorul de conserve, sau marea uzină, sau banca — nevoia unei publicităţi asidui, a unei reclame făţişe sau clandestine, a unei vecinice citări de nume — în ecouri şi informaţii — ca o vecinică reamintire pentru o opinie publică prea grăbită, gata să uite prea repede.

Nu, — ci o nevoe mai înaltă, de un ordin evident superior. Camille Jullian nu se gândia — de sigur — la reclama personală, ci la necesitatea, pentru Academie, de-a exista în spiritul public prin presă.

Şi, cu drept cuvânt, istoricul cu faimă spune: e mai util, e mai bine ca lectorul gazetei să fie preocupat de lucrările Academiei, decât de peripeţiile arestării cutărui criminal.

Literatul, care nu-i cere presei decât notiţe elogioase; omul politic care-i oferă interviewuri şi-i pretinde comentarii favorabile; primadona care-i cere cronici de laudă; — toşi aceştia sunt „clienţi obicinuiţi" ai gazetei. Şi iată o clientelă nouă: academicianii, care declară că îşi întemeiază nemurirea lor pe presă.

Oricât ar fi de hulită îndeletnicirea noastră, recunoaşteţi şi dv. că — din când în când — ne îngădue satisfacţii morale vrednice de invidiat.

* * *

Şi fiindcă veni vorba de presă, să stăruim puţin şi asupra conferinţii rostită zilele trecute de Wickham Sted, — prim redactor al marelui cotidian englez *Times*, la Institutul de Cooperaţie intelectuală, cu subiectul: *„Viitorul presei"*.

A! eminentul ziarist englez nu face profeţii tocmai vesele pentru confraţii săi.

Steed vede în radio un prim inamic al presei. Nu însă unul redutabil, întâi pentrucă *„publicul are misticismul cuvântului citit"* — deci va prefera totdeauna gazeta *imprimată* unei comunicări *ascultate*; în al doilea rând, pentrucă publicul nu cere numai ştiri — cum oferă audiţiunile de radio, ci şi comentarii — cum nu pot da decât gazetele.

Dar Steed vede încă un inamic al presei: este industrializarea ei, este transformarea progresivă a ziaristicei într'o vastă industrie. Constituirea trusturilor şi cartelurilor de presă — spune Steed — ameninţă *„să-i zdrobească independenţa, sub povara banului"*.

Ziaristul englez adaugă însă că — în parte — acest rău ar putea fi înlăturat prin idealismull constant şi organizat al gazetarilor: *„Viitorul presei aparţine jurnalelor şi jurnaliştilor, care cred în idee"*.

Şi Steed a încheiat cu aceste cuvnite magnifice:

„Pacea lumei depinde de viitorul opiniei publice, iar opinia publică depinde de presă.

Iată cuvinte de îmbărbătare care trebue reamintite, în epoca aceasta în care — ades — presa este atât de crud jignită.

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Centenarul Romantismului

In cursul anului acesta va fi serbat la Paris centenarul mişcării romantice, printr'un ciclu de piese de teatru ale celor mai celebri autori romantici.

De ce s'a ales anul 1927 ca dată a aniversării şi nu 1922 sau 1929 sau 1930? Pentrucă probabil e greu să stabileşti o dată precisă a naşterii unei mişcări ce e într'o evoluţie literară.

Dacă ţinem socoteală de părerile lui J. Deltheil romantismul ar fi o importaţie străină, dăunătoare clarităţii şi preciziunii spiritului francez. Chiar dacă n'am vedea în romantism o epocă nefastă pentru literatura franceză, tot ar trebui să recunoaştem influenţa lui Walter Scott şi Byron din Anglia şi influenţa lui Goethe şi Schiller din Germania asupra romantismului francez.

Nu trebuie însă să uităm că adevăratul izvor al acestei forme de cultură e considerat în genere J. J. Rousseau şi poate cu drept cuvânt. Deci origina romantismului francez ar fi de căutat în secolul al 18-lea. Apoi deşi influenţa romantică se subliniază mai mult în literatură, nimeni nu o poate tăgădui în pictură şi în muzică. *„Le Radeau de Méduse"* de Géricault, *„La Barque de Dante"* de Delacroix, Berlioz şi Chopin sunt romantici tot atât de semnificativi ca şi marii literaţi ai acestei epoce.

Patru figuri de poeţi mari domină romantismul francez: Lamartine, Victor Hugo, Alfred de Vigny şi Alfred de Musset. Din aceştia trei sunt autori dramatici şi piesele lor au ţinut afişul teatrelor franceze aproape permanent. Din aceste piese va fi alcătuit ciclul festiv al centenarului. Actorii cari vor juca rolurile principale vor fi tânărul Fresnay şi decanul Silvain care a câştigat de curând procesul intentat ministerului Artelor care-l scosese la pensie. Desigur nimeni nu e mai indicat decât el să joace pe „Barbarossa" din „Burgravii" lui Victor Hugo. S'a observat cu fineţă că ar fi prea tânăr pentru acest rol, de oarece el nu are decât 67 de ani, pe când eroul mărturiseşte în piesă că are 92!....

A fost aleasă în ciclul centenarului şi piesa „Cromwell" în prefaţa căreia s'a publicat pentru prima oară manifestul artiştilor doritori de libertate şi revoltaţi împotriva tiraniei clasicismului şi cea mai mare parte din principiile romanticilor. De altfel „Cromwell" e o piesă slabă, prea lungă şi lipsită de conflict dramatic.

Este o altă versiune mai scurtă şi mai dramatică, pe care V. Hugo a citit-o lui Talma şi pe care acesta ar fi jucat-o dacă nu murea. Se speră că se va juca aceasta în ciclul centenarului.

S'a emis părerea că adevăratul centenar ar fi trebuit serbat la 25 Februarie 1927 căci la 25 Februarie 1825 a fost „la bataille de Hernani", acea reprezentaţie celebră care a devenit dată istorică şi pe care au provocat-o în mare parte amicii lui V. Hugo veniţi la teatru în haine abracadabrante.

Pe de altă parte n'ar trebui să se uite că în 1829, Alexandre Dumas tatăl, care dimpreună cu Victor Hugo şi George Sand a creat adevărata literatură romantică, în opoziţie cu realismul lui Balzac şi analiza psihologică a lui Stendhal, a reprezentat la această dată piesa sa „Henry III şi Curtea sa" ce se poate socoti ca adevăratul început al teatrului romantic.

Nadeja Ştirbey

Nu rîvni stelele

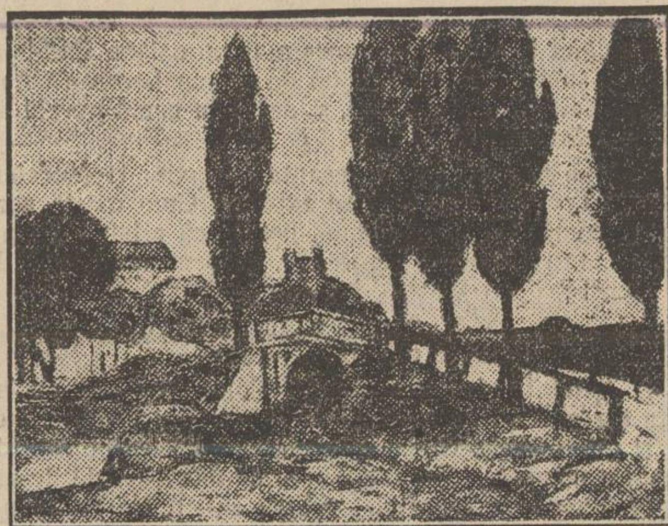
Cad stelele 'n lac, cad palpitând
Tremurătoare de durere,
Cu lacrime de-argint plângând
Că nu se pot întoarce 'n sfere.

Jucându-se cu raza lor
Al apei freamăt lin de valuri
O 'mprăştie scânteietor
Şi-o sfarmă pe cununi de maluri.

Sublime-ţi par pe boltă sus
Şi-acum le-ai prins în mână focul,
Dar el s'a stins şi tu ţi-ai spus
Cu suflet gol: S'a dus norocul!

Infrângeţi dorul tău avid
De-a vrea să smulgi tăriei stele:
Acolo sus lucesc splendid,
Dar pe pământ la fund cad grele.

Româneşte de M. CODREANU

Şt. Dimitrescu — Plopii din Băneasa

Ierusalimul*)

de GALA GALACTION

Din mersul în linii curbe al maşinei, privim cum Ierusalimul rămâne în vale şi cum creşte în juru-i centura dealurilor. Trecem pe sub cimitirul militar şi printre covoare de sămănături... Oprim în faţa Universităţii... Şi intrarea ei seamănă a intrare de mânăstire. Treci pe subt o boltă şi pătrunzi în curtea plină de soare şi de miros de pini... Cancelaria este într'o clădire mică, adiacentă.

Secretarul Universităţii ne primeşte cu civilitate şi ne încredinţează cuiva din biurou, ca să ne arate instituţia şi să ne dea lămuririle dorite... Cercetăm sălile, amfiteatrul, laboratoriile, biblioteca... Universitatea din Ierusalim e deabia la începuturile ei. Până azi are numai trei secţiuni: Institutul Microbiologic, Institutul Chimic, care este cel mai mare, şi Institutul Studiilor Judaice... Intr'o zi apropiată va fi şi a patra secţiune de Fizico-Matematică, la care, în primul loc, va fi chemat profesorul Einstein. Secţiunea aceasta va fi instalată într'o aripă nouă a Universităţii, aci între pini... Funcţionarul care ne conduce ne arată piatra inaugurală, pusă de Lord Balfour.

Gala Galaction

Localul pe care-l cercetăm nu e mare, dar are în el ceva sever şi sobru care-l sigilează sanctuar ştiinţific. Observăm că micul funcţionar care ne conduce e o vibrătoare şi curioasă personalitate... Pare că deabia copilandru, — trandafiriu şi blond —, el este totuşi cineva cu şcoli isprăvite în Germania şi un poet cunoscut, în falanga tinerilor scriitori în limba ebraică.

Ari Ibn Sohav ne scoate pe terasa Universităţii, deasupra unei dumbrăvi de pini, şi în faţa dealurilor dela Răsărit... E o privelişte împărătească!... Pustiul Judeii, în care trăi Sf. Ioan Botezătorul până în ziua când porunca Domnului îl scoase la propovăduire (Luca 3, 3) se desfăşoară în soare, ocelat ca o piele de panteră... E o viziune tumultuoasă, de conuri de piramidă trunchiate şi netrunchiate, strivite între ele, plesnite şi mâncate de torentele primăverilor... Ruginii, plumburii sau văruite, ele fac pantă spre Iordan şi spre Marea Moartă şi se pierd în adâncimi, dulci ca visul... Munţii Moabului, tăiaţi parecă în jasp şi în ametistă, închid zarea spre răsărit, scumpi şi ieratici ca paftalele din încingătoarea unui pontifice. In claritatea acestui cer de dimineaţă şi de Orient, linia dreaptă a celor vreo douăzeci şi cinci de km., până la Marea Moartă, îşi pierde realitatea şi înţelesul... Lacul Asfaltit stă subt depresiunile viorii, ca un crâmpei de iezer, cu faţa indigo, şi pare că nu mai departe ca dincolo de poala prăvălatică a grădinilor Universităţii... Micşorăm ochii în faţa acestor perspective, în adâncul cărora par a fierbe la o laltă, aur, purpură şi safir şi ne rezimăm de balustrada terasei... E un sumum de impresiuni... Pinii, îmbălsămează văzduhul; soarele colcăeşte în spinare ca un duş fierbinte; claritatea zilei e orbitoare...

Coborâm la umbra pinilor şi după un minut de odihnă cercetăm amfiteatrul în aer liber, astăzi deabia schiţat, şi totuşi glorios de gloria zilelor inaugurării... Pe acest podium improvizat, Lord Balfour a rostit cu englezească şi masivă simplitate:

„Azi, întâia oară în istorie, se deschide, într'o limbă orientală şi în ţinut oriental, o universitate de gen occidental. Este o întreprindere uriaşă, dar eu unul cred că Evreii vor fi în stare s'o ducă la bun capăt..." Apoi: lordul a vorbit de credinţa lui, în propăşirea omenirii prin ştiinţă: „Toţi oamenii de ştiinţă alcătuesc o familie. Ura nu poate să fie biruită decât prin ştiinţă. Universitatea aceasta trebue să fie şi va fi ebraică, dar ea va servi şi spre binele Arabilor, ca şi spre binele întregei omeniri..."

Privim băncile semicirculare, locurile de onoare pe cari le-au ocupat delegaţii tuturor marilor universităţi din cele cinci continente şi rechemăm înfăţişarea acelei festivităţi de deschidere, sărbătoare nouă în calendarul lui Israel.

Ne despărţim la poarta Universităţii, de poetul Ibn-Sahav şi mergem mai departe spre Fondaţia Augusta Victoria, azi reşedinţa guvernatorului Lord Plumer.

Reşedinţa, cel puţin o parte din ea, poate fi cercetată în condiţii uşoare şi democratice. Voim să vedem în deosebi Biserica Innălţării şi turnul ei predominant. Portalul palatului stă ca un Goliat frânt în două, care ar vrea să culeagă mărişorul şi florile de liliac de prin prejur.

Intrăm în templul măreţ şi îngheţat, pe care l-a conceput pietatea lui Wilhelm II. Construcţia întreagă aminteşte bisericile orientale, dar măsura şi proporţiile noastre obicinuite intră în ea ca un cap de copil într'o chivără de ulan... Templul e încins de galerii interioare şi sclipeşte de scumpe mozaicuri, de sus şi până jos. Afară de mozaicuri, mai sunt şi tablouri cu subiecte biblice, pictate de maeştrii germani. Un pseudo-altar stă la locul altarelor veritabile, iar deasupra pronaosului, ca o imensă acvilă brună, răstignită sub tavan, înţepeneşte orga, moartă de multă vreme. Din boltă privesc în jos, în pronaosul pustiu, împăratul şi împărăteasa, ca nişte ctitori bizantini înscrişi în lună plină. Insfârşit un crucifix catolic uriaş domineazǎ totul şi înalţă spre enigmă caracterul confesional al acestei basilici.

Din galeria prin care trecem, ca să intrăm în scara turnului, vedem salonul de recepţiune al reşedinţei — imens, oficial şi glacial ca şi basilica. Turnul în care ne urcăm are 60 de metri... Până în vârf numărăm 275 de trepte. Scara turnului se învârteşte în linie frântă în interiorul lui, ca într'o fântână patrunghiulară... După câteva popasuri, ajungem în camera clopotelor. Şi turnul, ca şi biserica se arată năpustit şi scos din preocupările stăpânilor de azi... Pretutindeni se adună puzderiile vântului şi ale anilor. Păsările cerului, oblăduesc nesupărate şi cuiburile lor sunt colonie... Vedem deasupra noastră patru clopote, dintre cari două aproape cât clopotul nostru de pe Dealul Mitropoliei. Pe unul scrie: „Solus spes mea Christus". Dar şi clopotele au amuţit de mult, afară de aceea că slujba lor, la un templu protestant, este în principiu abrogată.

Suntem deasupra Muntelui Scopus şi prin cele patru largi deschizături ale camerei clopotelor privim, aproximativ, către cele patru puncte cardinale... Spre răsărit, destăinuirea depărtărilor şi a zării este şi mai largă ca de pe terasa Universităţii... Pustia Judeei, cocoaşele şi circumvoluţiile ei, dâra verde a Iordanului, lespedea violetă a Mării Moarte, catena Munţilor Moab, se par, sub intensitatea şi abondenţa fântânelor soarelui, o lume de lavă solară, cursă, închegată şi plesnită, în mii de contorsiuni şi de clivagii.

Spre Miază-zi, Muntele Măslinilor este, întreg, un burg ieratic cu bisericile lui amestecate, cu grădinile lui zidite, şi cu chiparoşii lui, înfipţi pe poale ca nişte lănci uriaşe.

Spre Miază-Noapte stau terase peste terase pornind din anfractuozităţile Kidronului până sub căpriorii cerului. Căi şi poteci în zig-zag trec peste ele, deadreapta şi deastânga şoselei Damascului. Cimitirul militar şi Universitatea ebraică sunt oaze în deşertul coastelor pleşuve şi roşcate...

Spre Apus şi Miază-zi creşte, în hora dealurilor biblice — minune concretă şi de trei ori milenară! — cetatea marelui Impărat!... Ierusalimul de care am auzit tot atunci când am auzit şi de Mântuitorul!... Ierusalimul pe care l-am văzut, l-am păstrat şi l-am iubit deapururi în visurile mele, piatră unghiulară tuturor construcţiilor teologiei mele! Ierusalimul în care te-am chemat, iubită Simforoză, acum douăzeci şi doi de ani, ca să priveşti tabloul „Raboni" şi scara lui Iacob!...

Iată, sub ochii mei oraşul-minune, mărgăritarul lumei, cetatea pentru care Iisus Christos, domnul inimei mele, vărsă lacrimi, în ziua intrării triumfale, atunci când stătu şi o privi de aci, de pe Muntele Măslinilor... O, cum înţeleg pe toţi cavalerii Ierusalimului! Cum îi simt, în inima mea, pe toţi aceia cari au venit şi vin din fundul lumii măcar ca să se culce, în ceasul lor din urmă şi să doarmă în valea lui Iosafat! Cât de legitim şi de admirabil este noul cavalerism pentru Sion, şi cât de definitiv apare jurământul: „De te voi uita vreodată, Ierusalime, să uite dreapta mea să mă slujească, să se lipească limba mea de cerul gurei mele!..."

* * *

Se înserează... O seară înnaltă şi transfigurată... Ieşim prin Poarta Sf. Ştefan şi coborâm, încet, în Valea Kidron... Intâlnim Arabi, maghernite, asini, dar mi se par amănuntele fără însemnătate ale unui vis care, crescând de pe pământ îşi reazimă fruntea de cer şi de lumea cealaltă...

Valea Kidron şi Muntele Măslinilor îmi apar, în această oră a serei — şi întâia oară în viaţa mea — ca un peisagiu de pe extremele hotare ale existenţei... N'aş putea să spun ce vedeam —: coastele cu măslini, siluetele bisericilor de pe deal, pajiştile funerare... — dar viziunea mea era deosebită de tot ce văzusem eu vreodată! Priveam în faţa mea o lume de

Continuare în pagina II-a

*) Din volumul în pregătire: „In pământul Făgăduinţii" (Scrisori către Simforoza).

aburi, opalini, trandafirii şi suri, cari luau forme precise, păstrând totuşi caracterul lor aerian şi miraculos... Eram în pragul văii lui Iosafat. Eram în valea dintre Muntele Măslinilor şi Cetate, pe potecile de eternă amintire şi de sfântă exaltare, cari vor dăinui în sufletele noastre, până la ceasul trâmbiţelor judecăţii... Eram la porţile împletite din anemone mistice şi din cruci de aur şi la intrarea împărăţiei către care călătoresc din tinereţea mea... Iubita mea prietenă, aici să venim şi să ne înţelepţim! Aici să instituim areopagul controverselor noastre! Aici, să ne întrebăm: Mai este balsam în Iudeia? şi colinele ei cele vestite mai plutesc în lumina favoarei dumnezeeşti?...

De pe pământ scara creşte către ceruri... Sînt nişte columne fumurii cari se înnalţă spre bolţile atârnate, între soarele căzut în Mediterana şi luna sprijinită pe zidul Ierusalimului... In valea visului şi a milioanelor de adormiţi, fumegă spre cele dintâi stele, din atâtea domuri şi morminte, ca din nişte cădelniţe, lăsate în vale de serafimi, jertfa supremelor convingeri, tămâia infailibilei certitudini!... Aceste văi, aceste dealuri ştiu adevărul! Trei mii de ani de eroism religios şi de apă vie — irigată azi în toate colţurile lumei — nu pot să fie un simplu episod pe care omenirea să-l claseze într'o zi. Profeţiile marilor văzători ai lui Israel au privilegiul eternei tinereţe. Ce-a pierdut Isaia din uimitoarea lui stăpânire asupra veacurilor şi-a prezentului?...

„Şi se va întâmpla că, la sfârşitul zilelor, muntele casei Domnului aşezat va fi pe vârful munţilor şi ridicat va fi deasupra înălţimilor şi toate neamurile veni-vor către el. Şi popoare numeroase vor sosi şi vor zice: Veniţi şi să ne suim în muntele Domnului, în muntele Dumnezeului lui Iacob. El ne va învăţa căile sale şi noi umbla-vom întru cărările sale. Căci legea va ieşi din Sion şi cuvântul Domnului din Ierusalim..."

Nu e martoră omenirea, de două mii de ani, că Isaia a privit în fundul vremilor, ca în fundul unei cisterne?... Nu este plin cerul lumei actuale de copacul uriaş, crescut din dispreţuita sământă iudaică?... Şi n'am văzut eu azi (în prima zi când Domnul mă aduce în sfânta lui cetate), cele cinci părţi ale lumei, adunate la masă, rugându-se cu cuvintele Psalmilor, şi îndeplinind cu strălucire visiunea lui Isaia?...

Şi ce vom mai zice, când Isaia merge mai departe: „...Va fi judecătorul neamurilor şi mai-marele popoarelor. Ele vor topi săbiile lor şi le vor turna în fier de plug şi lănciile lor în secere. Neam asupra celuilalt neam nu se va mai ridica şi oamenii nu vor mai învăţa războiul..."

Isaia nu numai că n'a căzut sub orizontul nostru, dar pare-că deabia acum stă să răsară!... Nu priveşte, oare, astăzi, omenirea, spre Alpii Elveţiei să vază ridicându-se, peste gheţari, soarele împăcării popoarelor?...

O, draga mea amică, aş fi voit să priveşti cu mine această vale de ametistă şi volutele Sfintelor Scripturi, urcând ca în faţa unui sanctuar spre fruntea cu dome şi cruci a Muntelui Măslinilor...

Tot privind înnapoi, ajungem la Turnul Berzelor (la unghiul din faţa muntelui Scopus) şi zidul Ierusalimului ne izolează. Urcăm pe lângă zid, pe şoseaua lată şi albă, până la Poarta Damascului... Ierusalimul e jumătate de aur, jumătate de bazalt...

Ziua mea cea dintâi în Cetatea Sfântă se sfârşeşte la picioarele Sfintei Fecioare, în chilia dela Notre Dame de France.

GALA GALACTION

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria „Hasefer" din strada Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) recomandă din ultimele cărţi apărute următoarele:

Albert Thibaudet: La poésie de Stéphane Mallarmé, — precum şi celelalte volume de critici ale lui Thibaudet: Bergsonnisme, Campagne avec Thucydide, Vie de Maurice Barrès, Interieurs.

Romain Rolland a scos urmarea la: Ame enchantée intitulată: Mère et fils, (în două volume).

Panait Istrati în colaborare cu **Josué Jéhouda**: La Famille Perlmutter (roman din viaţa evreească) precum şi operele anterioare.

Hermann Ungar: Enfants et meurtriers, este titlul extrem de interesantului volum cuprinzând cele două nuvele mari ale scriitorului german pe care critica germană îl aşează alături de Dostoievski.

Ştefan Zweig: Editorul Stock a înţeles să dea în traducere franceză pe cel mai plăcut şi mai interesant povestitor german de astăzi. In volumul „Ancok" sunt nuvelele cele mai frumoase ale lui Ştefan Zweig despre care Romain Rolland spune în prefaţa volumului: „...des oeuvres ou s'unit a la rigueur de l'analyse scientifique le chaud rayonnement du soleil Poésie".

Ultimul roman al lui **François Mauriac**: Thérese Desqueyroux **Henri Barbusse**: Jésus („... J'ai vu Jésus, moi aussi!" spune Henri Barbusse în prefaţa acestei noui opere).

Din seria romanelor-biografii, cari alcătuesc o lectură admirabilă şi în acelaş timp instructivă, recomandăm:

La prodigieuse vie de Balzac de René Benjamin; La vie douloureuse de Charles Baudelaire; **La vie de Franz Liszt** de Guy de Pourtalès; La vie de Henri IV; **La vie de Talleyrand; La vie de Hoche; La vie raisonnable de Descartes** de Dimier; **La vie aventureuse de Rimbaud; La vie paresseuse de Rivarol; La vie de Montaigne;**

Librăria „Hasefer" expediază şi în provincie ori ce fel de cărţi socotind francul între 7—8 lei, în urma remiterei anticipate a unui mic acont.

CRESTIŞOR

Viscoleşte. — Pulberi de zahăr se desprind de pe coperişuri, se aruncă în volburi largi şi se aşează în culmi albe lângă ziduri.

Ultimul trecător, cu barba în guler, a înfruntat urgia viscolului şi a dispărut, urmat de mături nevăzute ce-i acopăr paşii.

Un băiat zgribulit închide portiţa, luând subsoară sania ce nu mai poate luneca pe nămeţi şi intră grăbit în casa din capătul străzii.

De alături o uşă îngheţată, scârţie; şi o fetiţă, cu ochii măriţi de lacrimi, sbucneşte în stradă, sub resortul unui pumn, ţinând un cucoşel într'o mână şi un cuţit de bucătărie în alta.

— Da' eşi odată, împeliţato!

Uşa se reînchide, în urma ei, cu sgomot înăbuşit de vata omătului.

In mijlocul străzii, Miuţa rămâne o clipă privind în neştire podoaba de blăni polare, pe cari nici un pas nu mai cutează să calce în clipele aceste de urgie a înălţimilor, îşi afundă capul în şalul albăstrui şi priveşte în toate părţile să vadă făptură de om. De jur împrejur însă numai gemete de valuri sticloase. Singure zăbrelele grădinii de peste drum se ridică semeţe deasupra troenelor ca nişte dantele proaspete.

Miuţa priveşte la cuţitul pe care cad fulgi repezi, împestriţându-i luciul mohorât. Un gând nebănuit încă, se înfiripă în mintea ei: dacă ar ascunde cuţitul în omătul ce-i sporeşte la picioare? Dar pe plăselele de lemn unsuros e caldă încă mâna mamei care i-l împinsese să taie pe Crestişor. Şi ochii ei, încercănaţi de rouă, se întorc spre cucoşelul alb, care sta în mână, cuminte şi rotund, ca un bulgăre de omăt pe care tremura o sprânceană de sânge...

... Şi tocmai pe el!? Erau doar în tindă: cucoşul cel bătrân cu creasta pleoştită, trei găini şi alte patru puici, surori ale lui Crestişor. Nu putea alege mamă-sa pe oricare? O rugase doar să cruţe pe Crestişor; i se împotrivise chiar. Ba adinioarea, pe când mama ascuţea cuţitul de marginea ceaunului pus pe foc ca să-l opărească pe cocoşel, ea îl ascunsese sub panerul de cămeşi, ce sta cu gura în jos pe cuptor, dar maică-sa dădu peste dânsul şi cei câţiva pumni ce urmară o aruncaseră în stradă cu cocoş şi cu cuţit cu tot.

— Da eşi odată, împeliţato!...

Şi iat-o acum cu Crestişor, în mijlocul viforului alb, în care sângele lui avea să împrăştie stropi roşii şi calzi. Şi-l amintea cum venise pe lume, acum câteva luni, galbăn şi pufos, în coaja oului cu viţe trandafirii, cum îl luase, încă jilav şi cald, în pumnul ei din sâta în care mamă-sa adunase bulgăraşii de miez de cozonac, şi cum dintre toţi numai Crestişor avea creastă. Fraţi mai avusese el, dar pe tustrei i-a scos tot ea în stradă sub braţ, şi acolo un pompier şi un soldat îi decapitase cu o indiferenţă aproape profesională. Pentru fiecare pieptul ei se sbătuse întocmai ca şi trupurile bietelor victime. Ş'apoi tot ea i-a adus în casă, ţinându-i într'o mână de piciorul cald, ce mai tresăria încă, iar în cealaltă de creasta rece a căpuşorului cu ochii pe jumătate închişi.

Ş'acum venise rândul lui Crestişor cel blând, care-i ciugulea boabe din podul palmei, care i-se urca pe umăr, unde moţăia cu capul între bărbiţele de mărgean, şi care îşi încorda toată ziua gâtul în ondulări sonore...

Crestişor într'o mână, cuţitul în cealaltă...

Miuţa suflă omătul de pe capul puiului şi-şi apropie buzele reci de ochiul pe care tremura o pleoapă aproape transparentă. Era cald.

Abia atunci îşi dădu seama că şi mâna stângă în care stătea cocoşelul era tot caldă, pe când dreapta, în care ţinuse cuţitul, era sloi de ghiaţă. Işi aduse şi mâna dreaptă, liberată fără ştirea ei, şi o afundă în manşonul înfoiat şi cald al lui Crestişor, care mişcă uşor din cap ca într'o înfiorare.

Pe încetul şi mâna dreaptă i se încălzi şi Miuţa porni, ca să-i mai treacă vremea, un cântec ritmat de grăbite ridicări din picioare.

Din susul străzii apăru de departe o umbră sură, care se înegrea din ce în ce. Un om se opri în dreptul ei, cu o întoarcere ce-l ferea de viscol.

— Vrai să-ţi tai cocoşul, fetiţo? Adă cuţitul la mine.

— Dacă n'am cuţit...

Trecătorul şopti ceva în gulerul tivit de brumă; apoi, luat de pulberile albe, dispăru cu ele.

Cu o mişcare de apărare par'că, duse mâna la gâtul lui Crestiţor şi-l pipăi. Pe cât de umflat şi îngheţat pe din afară, pe atât era de subţire şi de fierbinte pe sub pene. Il netezi în sus şi în jos cu vârful degetelor şi când ajunse la locul pe unde avea să treacă tăiuşul, tresări şi-şi trase repede mâna pe care i se păru că vede pete roşii.

Crestişor strănută din plisc, îşi cumpăni picioarele în mâna ei şi adormi fără nici o grijă.

In grădina de peste drum copacii trosneau, scuturându-şi povara de gheaţă, în vaetele surde ale văzduhului.

Miuţei i se păru că aude în depărtări o voce omenească, şi întoarse repede capul îndărăt.

— Tot nu l-ai tăiat blăstămato? Să ştii că ai să-l tai tu singură!

Şi uşa casei se închise cu o bufnitură, iar Miuţa reîncepu saltul picioarelor, cu mişcări grele, pe când Crestişor sălta odată cu dânsa în tresăriri de pleoape.

Să-l taie pe Crestişor??!

Strânse la piept ghemul alb şi cald, şi-i răsări o lacrimă în colţul ochiului.

Din josul străzii altă umbră sporea printre fulgii deşi şi învolburaţi. Un moş cu barba ninsă înainta, pufnind pe nări aburi suri. Se opri, scuturându-şi ciubotele înfăşurate în saci şi sfori noduroase, luă din mâna fetei pasărea, o cântări de câteva ori în palmele lui groase şi negre şi i-o dădu îndărăt.

— De vânzare-i cocoşelul ista ogărjit, fetiţo? Ce ceri pe dânsul?

Miuţa înghiţi în sec, grăbi cadenţa picioarelor, tipărind sub ele pături-pături de omăt peste cuţit, privi din nou la barba sticloasă a moşului, zări doi ochi ce-o sfredeleau de sub tufa sprincenelor ninse şi înţelese că bătrânul acela nu putea fi altcineva decât însuşi Moş Crăciun, căutând jucării, care i se arătase acum ca o mântuire...

— Nu-i de vânzare; dar ţi-l dau matale să-l duci la o fetiţă cuminte.

Intinse cu amândouă mânele bulgăraşul alb trecătorului, care îl înşfăcă grăbit sub braţ şi se afundă în neguri. Rămase o clipă aşa, cu mânele întinse în gol, simţi câteva înţepături în degete, se răsuci în loc şi sbucni spre uşă.

— Mamă, Crestişor a zburat; zău c'a zburat...

Uşa se închise cu o bufnitură surdă, iar îndărătul ei un plâns înăbuşit se strecura ca un ecou potolit al văzduhului în zbucium...

Iaşi CONST. MANOLACHE

ANECDOTE

LA ŞCOALA:

Profesoara: — Ionele, când spun: „Eu sunt frumoasă", la ce timp am vorbit?

Elevul. — La trecut.

***

TANARA PERECHE

Ea, către soţul ei, câteva clipe după o ceartă nouă: — Da, dragă... Nu vreau să ne mai certăm! Şi ca să evităm aşa ceva să fim înţeleşi mai dinainte. Iată: când vom fi de aceiaş părere, ai tu dreptate, iar când nu vom fi de aceiaş părere, am eu dreptate...

***

Un filosof a spus de curând că politeţa e asemenea unei perinuţe cu aer. Inăuntru nu e nimic, şi totuşi împiedecă ciocnirile violente. Politeţa ia uneori forme neobicinuite. Voltaire a încheiat astfel o scrisoare: „Şi vă rog, scumpă doamnă, a nu lua în seamă faptul că din pricina prea marei călduri sunt silit să vă scriu aceste rânduri numai în cămaşă..." iar un persian din elită a cerut scuze reprezentantului Franţei pentrucă afară plouă...

***

Intre doi amici:

— Cum, n'o cunoşti? E metresa fratelui tău. Dar el o înşeală cu atâta frenezie încât a început să fie luată drept soţia lui!

***

Un procuror prinde într'o noapte în locuinţa sa, încercând să deschidă casa de fier, un pungaş pe care în aceiaş zi îl achitase într'un proces de furt.

— Banditule! De aia te-am achitat azi? Ca să vii chiar în casa mea? Am să te dau pe mâna poliţiei numaidecât!...

— N'ar fi lucru prea inteligent, răspunse borfaşul cu sânge rece. Ne facem de râs amândoi!...

***

Noaptea târziu apare în cabina portarului o tânără şi fermecătoare femee, numai în pijama. Portarul recunoscu jumătatea unei perechi care tocmai descinsese în hotel. Tânăra femee fusese probabil într'un loc convenabil şi nu nemerea drumul înapoi, iar numărul camerei îl uitase.

Portarul. — Vă rog, numele dv. ca să caut în registru.

Tânăra femee în pijama. — Pe mine mă cheamă Fifi, dar noi suntem înscrişi sub numele soţului meu.

Portarul. — Şi care e numele soţului dv.?

Tânăra femee în pijama, roşind. — Ei vezi, tocmai asta nu ştiu!

***

Un profesor universitar şi un ministru treceau cu maşina prin faţa unei clădiri impunătoare de curând construită şi păzită de soldaţi.

— O nouă închisoare!... zise ministrul încântat.

Profesorul răspunse cu o înţepătură:

— E curios cum deputaţii şi miniştrii nu refuză niciodată creditele pentru construcţia închisorilor, şi nu fac la fel când e vorba de construcţii şcolare!

Dar ministrul răspunse, ca să facă plăcere amicului său, profesorul universitar:

— Ce vrei, dragul meu!... Oamenii politici sunt siguri că la şcoală nu se mai întorc, pe câtă vreme la închisoare... de!... nu se poate şti!...

Un subiect de film

O tânără americană, frumoasă, zguduită de moartea părinţilor întâmplată într'o catastrofă de automobil, se mutase la Paris, încă înainte de războiu, unde ducea o viaţă solitară. Nimeni dintre vecini nu o văzuse. Legende şi poveşti s'au creiat în jurul numelui americanei. Se afirma că excentrica lady se ocupa cu pictura : însă nimeni nu-i văzuse vreo operă. Din vila-i luxoasă nu venea nici cel mai mic zgomot, nu se vedea nici un vizitator. Intr'o zi, americana muri. Servitorii fură concediaţi, vila vândută.

Au trecut câţiva ani. In locul vilei s'a clădit un mare hotel. Dar despre americana se mai povesteau în Paris mai multe lucruri extraordinare. Se afirma că ea se temea de singurătate, din copilărie. Nu dormea noaptea, dacă în odae lipsea camerista. In odaia vecină trebuiau să doarmă ceilalţi servitori. Nici ziua nu rămânea singură în camera ei. Cu anii, frica de singurătate îi tot creştea. Era încredinţată că, şi după moarte nu va putea rămânea singură.

Işi cumpărase în cimitirul Père-Lachaise un mare teren. Un mausoleu subteran, luxos, construit aci, era de fapt o vilă mobilată pentru viaţa celor vii. Două dormitoare, despărţire printr'un părete de sticlă şi luminate a giorno, aveau un pat elegant şi un alcov deschis, plasate vis-a-vis. Covoare, tablouri, gobelenuri acopereau parchetul şi ceilalţi păreţi. Alături de dormitor se afla un salon cu bibliotecă, birou, masă pentru fumat, apoi un mic antret, din care o scară ducea sus spre o capelă cu cupolă.

Când acest mausoleu fu aranjat în toate amănuntele tânăra americană muri. Trupul ei îmbălsămat şi pus într'un sicriu de sticlă, din care aerul era scos, fu aşezat nu cu faţa în sus, ci pe-o parte astfel că ochii îi erau îndreptaţi spre păretele de sticlă care despărţea cele două dormitoare. Tânără şi frumoasă, americana se păstra, ca vie, şi se uita din alcovul ei la patul dormitorului vecin.

Executorii tectamentului americanei au anunţat că „se caută" un tânăr, care pentru 500.000 dolari să se oblige să stea trei ani în acel mausoleu, fiind servit zilnic de slugi, care vor face curăţenie. La acea oră tânărul avea voe să iasă din mausoleu, însă nu şi din cimitir. Trei ani de viaţă fără grijă, cu mâncare aleasă, bibliotecă, etc., plus 500.000 dolari, plus o mumie!

A doua zi a apărut primul aspirant la aceste bunătăţi. Contractul iscălit, tânărul se instală în subterană. Insă, numai peste o săptămână, domnul acesta se transportă la avocatul americanilor, executori ai testamentului şi-i declară că nu-şi mai poate ţinea angajamentul.

Al doilea îndrăzneţ fu găsit de servitor, peste câteva zile, pironit cu privirea la păretele de sticlă : refuză mâncarea şi căzu într'o melancolie mută, uitându-se fix la moarta de care se îndrăgostise. Nefericitul fu dus la ospiciu, unde muri după câteva zile, visându-şi iubita.

Următorul, un american, care afirma, că n'are „nervi de parizian", rămase în mausoleu câteva luni. Dar într'o zi el înebuni şi zugrumă pe paznicul mausoleului; păru-i înălbise în câteva ceasuri. Şi acesta fu dus la ospiciu.

Ultimul pensionar al mausoleului fu un gazetar, care pe lângă cei 500.000 dolari, credea că va mai câştiga şi un pariu foarte mare. Acesta era un om vesel : lucra la mai multe planuri literare şi părea a fi mulţumit şi triumfător. Dar într'o zi fu găsit spânzurat, iar manuscrisele-i rupte mici bucăţi.

Deci, numai cel dintâi fugise la timp de aci. Doi înebuniţi şi un sinucis — combinaţia fu oprită la acest mic total. Autorităţile, administraţia cimitirului şi executorii testamentului au lăsat-o pe tânăra americană să se uite prin sticlă la patul gol, la dormitorul vecin lipsit de ocupanţi. Ce li s'a întâmplat victimelor — e taina americanei îmbălsămate.

S'ar mai găsi, poate, pretendenţi la cei 500.000 dolari ; însă administraţia cimitirului Père-Lachaise ţine mausoleul închis ermetic şi caută ca această istorie să nu se mai povestească.

Paris UN RAPIN

CITIŢI IN BIBLIOTECA DIMINEAŢA
NOU! PATIMA IUBIRII NOU!
DE RABINDRANATH TAGORE
cu o introducere de ROMAIN ROLLAND
Un volum 64 pagini Lei 6

„Medelenii" lui Ionel Teodoreanu

Iată un roman român. Unul, adevărat. Am avut de mai multe ori prilejul să spun că genul-roman este relativ imposibil în condiţiile de viaţă ale societăţii noastre. Iată de ce reuşita unuia, fapt rar şi sensaţional, reclamă câteva amănunte explicative.

***

Romanul întrebuinţează drept materie primă personagii care, *nouă*, Românilor, ne lipsesc. Eroul romanului e *omul oarecare*, anonim dar conştient, care — parafrazând aforismul lui Pascal — moare neştiut, dar ştiind că moare şi de ce moare.

Valery-Larbaud a scris, acum câţi-va ani un roman („Barnaboath") care e plin de învăţăminte pentru cine vrea să priceapă natura proprie a acestui gen literar. Barnaboath este un tânăr, de abia major, care are cea mai mare avere de pe glob. Este „regele guano"-ului. Este rege. Averea lui ecrazantă tinde să-i distrugă personalitatea lui originară, pentru a i-o impune pe cea socială; de aci tot conflictul. Băiat deştept şi simţitor, nu voeşte a se lăsa răpus de avere. Intre el şi ea, se arată a fi el cel mai tare. Şi dealungul a 400 pagini se desfăşoară aceeaş poftă eroică de anonimat, de personalism intim, de valoare fără reclamă şi merite fără firmă socială. E adânc caracteristic Barnaboath pentru genul romanului. El alcătueşte un fel de personaj tip, specific acestui fel de proză.

Romanul se ocupă cu oameni care *iau viaţa lor în serios*. Nu viaţa, cu V mare, viaţa socială, instituţiile, opinia publică şi bunele moravuri, etc., etc.; ci viaţa lor privată, biografia lor pur sufletească, complexul acela mereu schimbător de gânduri şi pofte, doruri şi remuşcări, amintiri şi regrete, care se numeşte suflet şi conştiinţă.

Şi, aceasta, — ierte-ne compatrioţii — n'avem. Nu avem. E limpede; nu avem.

Românul nu ia decât un singur lucru în serios: Guvernul. Restul, nu merită decât glumă şi uşuratică indiferenţă. Cel mai mare Român a fost Caragiale pentru că a înţeles firea transcendental-glumeaţă a poporului nostru. In România nu există *personalităţi*, adică anonimi de mare valoare, oameni cari trăiesc chinuiţi de probleme, şi fideli acestor probleme. De îndată ce un Român simte că posedă oarecare valoare, devine automat un personagiu public, intră în reţeaua de interese ale Statului, participă la bugetul acestuia, devine membru în Societatea Scriitorilor Români, *conduce* destinele neamului, într'un cuvânt, se identifică oarecum cu guvernul... Despre anonimat, nu mai poate fi vorba.... Incepe o perioadă de viaţă curat *publică*, unde singurele momente mai *private* sunt acele de ironizare, de sarcasm, de zeflemea. Bugetivor şi zeflemist. Iată cea mai exactă definiţie a Românului. Pentru *tragism personal*, — nu-i nici-un loc la noi. Personajul principal al Romanului, la noi nu există.

Pentru ce la Ruşi, popor aproape tot atât de „tânăr" ca al nostru, romanul se potriveşte atât de bine că par'că ar fi fost anume inventat pentru a turna într'însul viaţa rusească? Răspunsul e lesne. Ruşii sunt oameni care iau cumplit de „în serios" viaţa lor. Din lucrul cel mai mic îşi fac o problemă, generatoare de chinuri, doruri şi perplexităţi. Atitudinea tragică precumpăneşte asupra celei satirice în Rusia. Se reflectează acolo, mai mult decât se glumeşte. Şi imperativul lui Kant: „Consideră pe om nu ca pe un mijloc, ci ca pe un scop în sine" este mai ascultat, poate, decât chiar în Europa apusană. Ruşii prăpădesc o enormă cantitate de vreme cu conversaţia *gravă*, în care se analizează, pentru simplul interes al analizei, stările sufleteşti ale lor şi ale vecinului. Personajul tip al romanului nu înfloreşte nicăeri mai mult ca în acea curioasă ţară.

Pe când la noi, cum spuneam, el nu există. Condiţiile sociale îi sunt defavorabile. Iată de ce genul-roman nu are aproape de loc reprezentanţi, şi de ce în genul nuvelă am avut adevăraţi maeştri.

Dar să revenim la interesanta excepţie: la Medelenii lui Ionel Teodoreanu. Cum se explică? Cum există acest roman român, care e veritabil pentru că e bun? Cum a răsbătut, într'un mediu neprielnic, o asemenea plantă din alte locuri?

***

Iată explicaţia pe care o propunem:

D. Ionel Teodoreanu descrie adolescenţa. Or, adolescenţa e gravă, tragică şi serioasă la absolut toate latitudinile şi meridianele. Copiii sunt cei mai *serioşi* oameni din lume. La maturitate, ne ruginim şi ne încuiem faţă de marile probleme ale propriului nostru suflet. Ne învăţăm a trăi prin alţii. Devenirea şi fericirea noastră profundă nu ne mai preocupă. Realizarea disponibilităţilor noastre de energie şi simţire încetează de a mai fi — cum e serios să fie — principala chestiune a existenţei noastre. Serioşi suntem cu adevărat, numai când suntem copii, sau când putem rămâne copii (ceeace se obicinueşte în psihologie a se numi *geniu*).

Copiii Români sunt, ca toţi copiii, şi deşi Români, — fiinţe grave şi firi pline de dramatism. Cu ele se pot face romane, chiar şi în România.

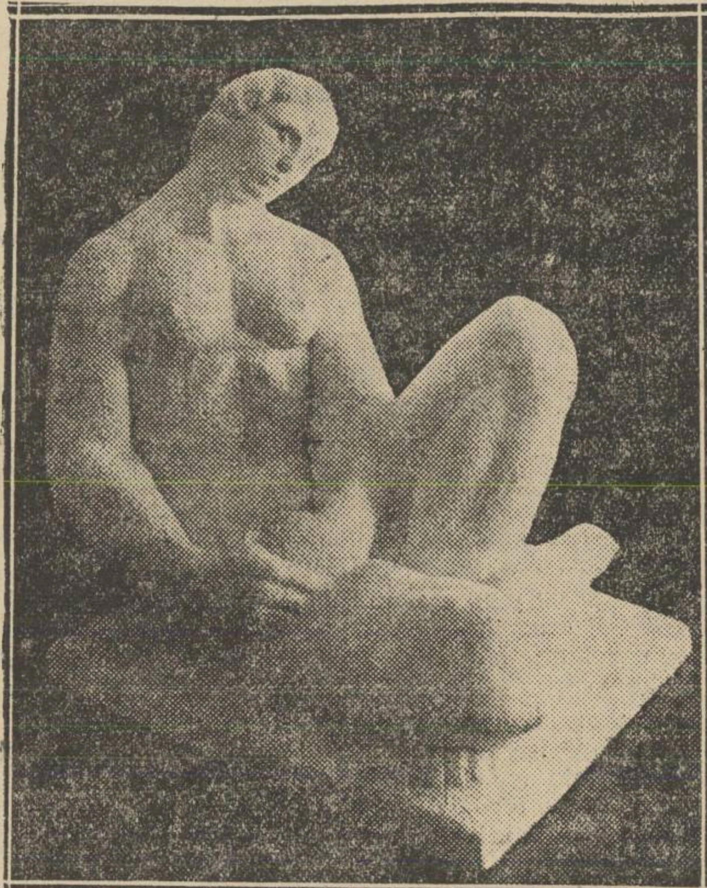
D. Teodoreanu, instinctiv şi cu simţul sigur al „minimului efort" a atacat romanul român pe singura parte pe care putea fi cucerit. Bineînţeles, această cale, deşi a „minimului efort", nu-i totuşi aşa de lesne. Psihologia adolescenţei e poate cea mai delicată problemă a psihologiei. Şi Ionel Teodoreanu e iscusit în specialitate; ceace nu-i puţin lucru. De aceea România şi-a aşteptat aşa de mult primul ei romancier.

Intrebarea e dacă descriind oameni maturi reuşita „Medelenilor" va fi aceeaş ca şi cea precedentă. Din pasagiile publicate în „Viaţa Românească" am par'că impresia că nu. Poate că cel mai bun lucru ar fi ca Ionel Teodoreanu să rămână la copilărie şi adolescenţă. Zic, poate. Căci chestiunea merită o mai lungă studiere. Şi apoi sunt faptele, — adică ce o mai scrie d. Teodoreanu — care va putea fi excelent, mai bun chiar decât operele anterioare; şi atunci, teoriile noastre, în loc de a găsi în nouile volume de „Medeleni" o confirmare, se vor mulţumi să descopere o excepţie confirmând, doar ca atare, regula...

D. I. SUCHIANU

PLASTICA

Trăind în lumea gândurilor sale sufletul marei creaţii, artistul se desbracă de sine, se adânceşte şi se pierde adesea în labirintul enigmei. Conştiinţa oscilează între real şi indescriptibil, visul prinde formă, se înfiripează în minte şi se exteriorizează în opera de artă.

O. Han — Elegie

Din rudimentarul proces de zămislire artistică, încearcă toată lumea să teoretizeze filosofic, şi concluziile cele mai dubios susţinute nu vor să dovedească nici mai mult nici mai puţin decât că arta se înfăptuieşte prin voinţă, printr'o prealabilă ordonare pedagogică şi e de ajuns să vrei pentruca să poţi face operă de geniu.

Nu se poate concepe o erezie mai mare. Artistul vrea, de bună seamă; dar el nu înfăptuieşte realmente decât ceeace poate. Indemânarea şi talentul se conduc de inspiraţie ,de dispoziţia sufletească. Voinţa nu poate fi generatoare de frumos; ea este cel mult stimulent, şi împinge spre industrializare.

Artiştii vremurilor noi desbracă obiectul de formă, îi spulberă materialitatea şi consistenţa plastică, reintegrându-l în construcţii şi sinteze intelectualizate.

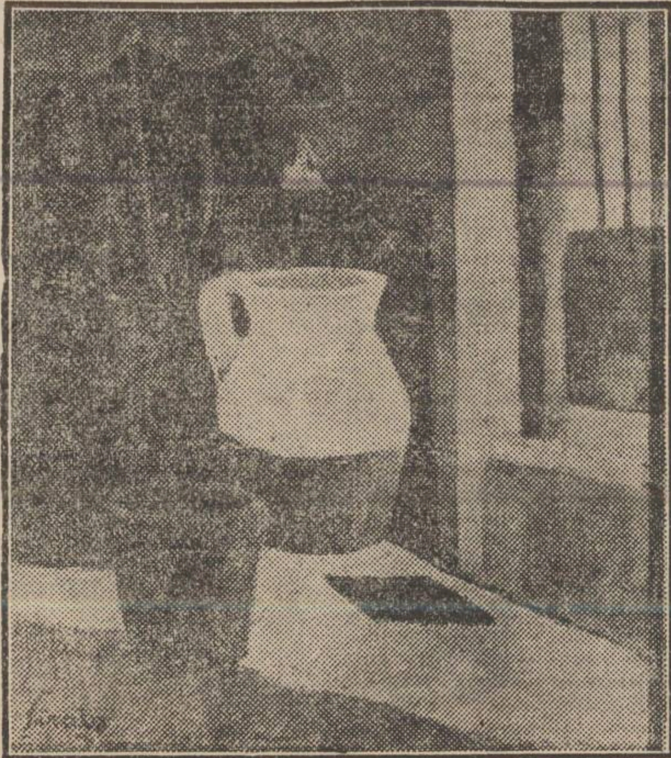
Se întâmplă două lucruri: sau obiectul dispare, — şi atunci valoarea de sine a expresiei nu se poate susţine

Şt. Dimitrescu — Din Constanţa (Desen)

decât ca element decorativ, utilizat cu izbândă în arta aplicată sau în ornamentica obişnuită, — sau, din recompunerea pe loc a corpului abstractizat din linii, forme şi tonuri pure, ochiul să accepte un nou înţeles. Drumurile se despart către caricatura care maschează neputinţa artistică şi către deformarea tinzând prin proprietăţile de însufleţire ale culorii, să reconstruiască abstract, adesea dubios şi pe cale voliţională, subiectul...

Intruniţi în aceeaş sensibilitate clasicistă în care expresivul se sbate pentru tălmăcirea omogenităţii aspiraţiunilor lor, cei patru artişti grupaţi în anuala expoziţie din Sala Ileana, se feresc a da deslegare unor probleme dominate de principii voliţionale, şi lucrând spontan şi inspiraţi, înving fără grimasă inflexibilitatea materiei. Substanţa face una cu sufletul operei; linia conturul, culoarea, volumul şi forma sculpturală, toate elementele construcţiei plastice condensează aci arta simţirii profunde, conştiinciozitatea autocritică şi sinteza frumuseţii expresive.

Fr. Şirato — Natură moartă

* * *

In mereu agitată căutare de sine, Ştefan Dimitrescu atinge o etapă pe care în expoziţia de anul trecut i-o bănuiam ,dar n'o vedeam atât de curând şi de surprinzător realizată.

Cu pronunţate tendinţe romantice în subiectele alese, artistul acesta aduce în compunerea lor plastică, o reală vigoare a liniei şi umbrelor.

Repede şi luminos împrospătat în paletă, Ştefan Dimitrescu caută simplitatea şi expresivul tihnit. Tonurile potolite îmbracă forme ritmic ordonate şi închid o valoraţie ponderată.

Prin liniştea expresivă a contrastelor şi a atitudinilor în care îşi surprinde personagiile zugrăvite, prin culoarea plină, prin grupările pictural închegate şi prin atmosfera peisagiilor sale, Ştefan Dimitrescu ne apare astăzi mai grav, mai personal şi mai hotărît pe drumul marei arte.

* * *

Invăluindu-şi chipurile ce pictează într'o poetică melancolie. Nicolae Tonitza înfăţişează ca nimeni altul în plastica noastră, gingăşia figurilor de copil.

Imperecherea culorilor se face în aceste tablouri pe fonduri de frescă, pata de culoare exteriorizează tragismul şi nostalgia care destramă echilibrul împăcării sufleteşti.

Tratarea şi viziunea lui cromatică fac ca pânzele sale să pară adevărate picturi pe porţelan, lipsite de perspectivă, dar tăinuind svâcniri de viaţă şi armonii nedeslușite.

N. N. Tonitza — Mama şi copilul

Extazul, reveria, misticismul expresiei, nestilizarea formelor, neglijarea detaliului şi încercuirea nervoasă a emoţiei în ea însăşi, dau tăria şi originalitatea artei lui Nicolae Tonitza.

Alături de capetele de copii, nudurile sale conturate energic au carnaţia caldă, atitudine firească, forme închegate într'o largă sobrietate lineară.

Opera lui Tonitza trebuie cercetată şi prin aceste manifestări numai în cadrul emoţiei estetice.

* * *

Intors la puritatea clasică a liniei şi clasic mai ales prin sentiment. Francisc Şirato spiritualizează materia; e reţinut şi concentrat, are o ascuţită pătrundere plastică şi o preţioasă forţă meditativă. Pasta lui e echilibrată, culoarea e moale, diluată, transparentă şi proaspătă; trăsăturile penelului său sunt mai puţin apăsate şi mai puţin adânci decât ale lui Ştefan Dimitrescu, dar au o suprafaţă mai întinsă, o diferenţiere mai largă.

Şt· Dimitrescu — O cafeluţă

Mijloacele de sugestie ale picturii sale stau în lumina care construieşte obiectele, aşezându-le în spaţiu, dându-le volum şi viaţă lăuntrică, fără a urmări atmosfera vibrantă. Volumul predomină; pânzele încep să fie clădite pe simplificări din ce în ce mai accentuate şi staticul său ajută să determine calităţi de stabilitate, aşezarea obiectului în profunzime, puritatea formelor şi puritatea cromatică.

Priveliştea din natură evidenţiază luminozitatea şi valoarea particulară a fiecărui motiv. Un peisagiu stingher ca realizare (Pe valea Jiului). unde linia nesfârşită a orizontului se atinge cu albastrul văzduhului, unde pomii străjuiesc scurgerea domoală a apei, ni-l arată pe Şirato preocupat să dea o nouă semnificaţie sentimentului naturii.

Fr. Şirato — Chip de ţărancă

Statornic şi proeminent rămâne în fizionomia generală a operii sale principiul valorării verdelui. Pretutindeni, transparent sau întunecat, contopit în nuanţe, de unde uşor îl putem seziza, sau lăsat să dea expresie vie suprafeţelor apropiate, verdele se aşterne în nesfârşite game de lumină şi de spaţiu în portrete, în peisagii, în naturi moarte şi 'n compoziţii.

Pornind dela ideea plastică, Şirato ştie să o îmbrace în realizarea sensibilă cea mai desăvârşită şi mai unitar susţinută în întreg.

* * *

Tot în aceeaş concepţie şi tot dela ideea de formă expresivă îşi încheagă şi sculptorul Oscar Han dispozitivul linear grav şi masiv, simplitatea constructivă a arhitectonicii sale şi siguranţa volumului.

Dispreţuind tot ceeace e factice şi convenţional, Han mărturiseşte prin opera lui o rară vigoare de temperament, fantazie şi sensibilitate. Evoluţia lui pare să se îndrepte către o sculptură care să fie expresia directă a unui suflet complect, care tocmai fiindcă e complect, nu vrea amănunte ci esenţă şi simbol.

O. Han — Cap

Eminescu, pe soclul de azi, e mai adâncit ca expresie, mai plastic şi mai evocator decât în gipsul de astă-vară. Şi iarăş, „Elegia" şi „Capul" pe cari le reproducem aci în gips, în expoziţia actuală sunt turnate în bronz, şi cititorii noştri vor putea urmări acolo câştigul materialului.

Idealist şi vizionar, Han îi dă totuş sculpturii sale stabilitatea necesară, o încheie arhitectonic făcând-o să domine prin lirism, printr'o nemişcare simbolică şi prin adâncimea concepţiei. Figurile lui de piatră sau de bronz perpetuează astfel calităţile materiei, adaptând formelor primitive conţinuturi sufleteşti corespunzătoare.

H. BLAZIAN

N. N. Tonitza — Nud (Studiu)

Cronica feminină

Eterna aventură

O femee şi-a ucis soţul.

Faptul a provocat emoţie şi vâlvă numai fiindcă ucisul era un om cunoscut, artist de frunte. Altfel, ar fi rămas ca de atâtea ori un simplu titlu de fapt divers peste care trecem cu aceeaş uşurinţă ca de pildă peste alt titlu şi mai des întâlnit la rubrica pomenită: Arestarea unui escroc.

Dar pe când escrocheria este o aventură înfruntată numai cu preţul câtorva hârţueli justiţiare (de dezonoare nu-i vorba decât dacă eroul a fost atât de puţin abil ca să nu pună banii la loc sigur), aventura matrimonială se dovedeşte a fi mult mai periculoasă de când femeile, imitând pe bărbaţi au început a mânui la oraş revolverul iar la ţară toporul.

Mai înainte aveau alte arme în materie de dragoste: viclenia, intriga, şi abia uneori unghiile, dar e drept că nici cu ele nu reuşeau să ridice sau să coboare dragostea soţului până la acelaş nivel cu dragostea lor. Căci, în definitiv, toate neînţelegerile şi crimele pasionale provin dintr'o mică lipsă de echilibru: totdeauna, în dragoste, este unul care iubeşte ceva mai puţin. Balanţa se sdruncină; cel care s'a hazardat în afaceri de inimă cu o greutate sentimentală mai mare, hârţueşte cu disperare pe celalt ca să-l atragă până la dânsul.

Dacă înainte de a merge la ofiţerul stării civile, s'ar putea cântări sentimentele reciproce prin oarecare procedee neinventate până acum, câte căsătorii asortate nu s'ar putea înjgheba cu greutăţile de alamă în mână!

Se pare însă că lucrurile se vor rezolva în viitor şi fără aceste procedee neinventabile. Se zice că oamenii vor deveni, peste câteva sute sau câteva mii de ani, atât de deştepţi încât vor putea înţelege de copii toate tainele lumii, toate marile probleme cu cari se luptă azi savanţii, şi dimpotrivă, vor fi incapabili să conceapă unele idei stăpâne astăzi peste omenire.

Ideea de război, de pildă, nu va putea încăpea măcar în creerul lor. Să sperăm că nu va încăpea nici ideea de gelozie, de acaparare a unei inimi care se detaşează.

Mi-aduc aminte de un personagiu dintr'o piesă de Alfred Capus, care-şi omorîse din gelozie pe soţia dintâi şi care asista cu o resemnată indulgenţă la trădarea celei de-a doua, luată tot din dragoste.

„Cred, zicea el, că odată cu mine, umanitatea merge spre o rasă de oameni extrem de civilizaţi şi rafinaţi, pentru cari trădările conjugale vor fi un accident fără importanţă."

Aşa dar, peste câţiva ani, sau mii de ani, o viitoare doamnă Grozăvescu va reflecta cam astfel: „Soţul meu nu mă mai iubeşte şi dragostea mea i-a devenit povară; artist, el are nevoe de lume, de variaţie, şi mai ales de libertate. Dacă din milă, sau din delicateţe, ezită să divorţeze, să-i redau, eu de la mine, libertatea..."

Şi şi-ar împacheta frumos lucrurile intr'alt cufăr decât al soţului.

Asta, peste câteva mii de ani... Dacă oameni vor ajunge atât de înţelepţi cum îi prevede profesorul **Herrera,** se va putea iubi atuncea fără riscul vieţii şi fără tentaţia crimei.

Să nu-i ducem prea mult grija nici eroinei de astăzi. Se pare că va fi achitată. Deocamdată, femeile i-au luat apărarea: cele răzbunate de pasivitatea lor, sau cărora le place să se creadă mai apărate de-acum: „Trebue din când în când şi câte-o nebună de-astea!" Iar doamna Karin Michaëlis, scriitoarea daneză care se află în drum spre noi, a publicat la Viena un articol emoţionant din care reese că adevărata victimă în această crimă, e asasina.

Vinovată sau victimă, ea are ca sprijin în apărarea ei un mare argument postbelic, cu care s'au rezolvat multe situaţii grele: **nevroza.**

După metoda psihanalitică, pacientul cu nervii bolnavi se vindecă atunci când elementul care îl chinuia a încetat de a mai fi.

E cazul s'o spunem

Aşa dar, liberă şi însănătoşită, tânăra femee va putea porni în căutarea unei noui nevroze, iar dacă cei vizaţi să i-o refacă, vor păstra o rezervă excesiv de prudentă, atunci nu-i va rămânea decât să scrie un roman autobiografic în care va fi liberă să **aranjeze** peripeţiile dramei întâmplate cât şi a celor viitoare, cu ori-câte focuri de revolver.

ALICE GABRIELESCU

DESPRE DRAGOSTE SI FEMEI

Femeia sau iubeşte sau urăşte; pentru ea nu există atitudine mijlocie.

* * *

„Mamă, zise o fetiţă de şase ani, să mai trecem odată pe aleia aceasta.

— De ce? întrebă mama — „Pentru că e o doamnă care a spus că sunt frumoasă".

* * *

Femeile, înzestrate cu atâtea însuşiri, dar şi cu atâtea defecte, sunt într'adevăr frumoase numai când le iubim.

* * *

Femeile sunt deobicei la capetele extreme : ele sunt sau mult mai rele sau mult mai bune decât bărbaţii.

Cu cât iubeşti mai puţin o femee, cu atât îi placi mai mult.

* * *

Bărbatul să se ferească de ura femeii ; căci — în adâncul inimei sale — bărbatul care urăşte, e numai furios ; dar femeia care urăşte, e rea.

* * *

Pentru a cuceri un bărbat pentru toată viaţa, femeia trebuie să aibă o fire de o bogăţie uriaşă. Nu e deajuns să fie o variantă mai mult sau mai puţin frumoasă a „eternului feminin", trebue să fie ca o frază muzicală cu un farmec pururea nou în desfăşurarea ei.

* * *

Arta e pretutindeni, chiar şi în durerea femeii care ştie, după voe, să plângă discret, graţios, romantic sau realist.

* * *

Cel care spune că înţelege femeia, o înţelege mai puţin ca oricare altul.

* * *

E curios cum bărbaţii, cari sunt atât de indulgenţi faţă de femeile care-i ruinează, sunt atât de pretenţioşi cu femeile care le aduc bani !...

* * *

O femee furioasă : spune lucruri vagi cu ultima violenţă !

* * *

Cea mai grea insultă pentru o femee, e şi s'o doreşti şi să n'o doreşti!

AVRETIS AHARONIAN — DIN LITERATURA ARMEANĂ

Un codru de pâine

Era o zi rece, foarte rece din luna lui Ianuarie. Dacă scuipai, scuipatul ar fi îngheţat în aer. Pământul era alb, albe erau zidurile şi acoperişurile caselor şi mai cu seamă erau albi arborii din străzi şi din grădini — o pătură albă şi uniformă de zăpadă era întinsă, acoperind totul. Noaptea era de o limpezime de ghiaţă şi zăpada scârţia sub picioarele trecătorilor grăbiţi şi speriaţi. Cerul era ascuns de nouri groşi şi cenuşii, printre cari nu pătrundea nici o rază de soare. Aburii, îngroşaţi de o dată de frigul năpraznic, se jucau în văzduh, prefăcuţi în fâşii subţiri.

Până şi corbii şi îndrăzneţele vrăbii nu mai zboară astăzi, aşa cum li-e felul, făcând sgomot şi larmă, de pe acoperiş pe acoperiş, din curte în curte, căutându-şi de ale mâncărei. Se aşezau ici şi colo, pe un zid, pe crăcile unui copac, tăcute, amărâte, — frigul cel groaznic le zgribulise rău de tot. Din fiecare bordeiu, acolo unde era numai un suflu de viaţă, se ridica în sus fumul. Oamenii se luptau cu frigul, silindu-se să se încălzească cum puteau şi cu ce aveau la îndemână.

Cu toate că dimineaţa era înaintată, străzile din satul N... erau încă pustii şi fără viaţă. Cine s'ar fi încumetat să iasă din casă pe un frig ca acesta? Doar din când în când vedeai ivindu-se la vreun colţ de stradă oameni înfăşuraţi în cojoace şi zeghe cu nasul şi gura bine ascunse, acoperiţi peste tot cu promoroacă şi trecând ca nişte umbre. Cine ştie ce nevoe mare i-a constrâns să-şi părăsească locuinţele lor calde? Şi nu mergeau la pas, ci alergau aşa de iute, că aproape li-se tăia răsuflarea.

Pe o vreme ca aceasta se iviră pe neaşteptate la capătul unei străzi doi copii mici — unul de zece, iar al doilea de şapte ani. Cei doi micuţi erau aşa de slabi, încât îţi venea să crezi că ar fi niscaiva morţi eşiţi din mormânt. Amândoi erau cu capul gol, cu părul vâlvoiu, peste care chiciura se aşternuse din belşug în tot felul de flori. Până şi sprâncenele şi genele copilaşilor erau încărcate cu chiciură, ceeace le dedea o înfăţişare neobişnuită şi care provoca un sentiment de compătimire. Goliciunea trupului lor abia dacă era acoperită de câteva zdrenţe şi nu era cu putinţă să spui ce anume înfăţişa fiecare bucată din îmbrăcămintea lor, care parte erau pantalonii, care era cămaşa şi care haina.

Nu erau din satul acela, ci veniseră de departe ca pribegi — veniseră dintr'un ţinut pustiit şi scăldat în sânge. Erau fără tată, fără mamă, fără vreun ocrotitor... doi orfani nenorociţi, lipsiţi de orice sprijin. Despre locurile de unde veniseră, locuri cari fuseseră trecute prin foc şi sabie, ştiau puţin de tot..., se poate chiar să fi ştiut mult, dar nu spuneau nimic.

Spuneau numai că acasă la dânşii oamenii sunt chinuiţi şi loviţi; că nişte călăi au înjunghiat unul după altul pe tatăl şi pe mama lor şi că ei doi au scăpat prin fugă şi au venit până în satul acesta.

Copiii dormeau noaptea în grajdul unui ţăran bun la suflet. In grajd sunt vite multe si e cald acolo... Mai întâiu încercaseră să se culce în iesla bivolilor dar bivolii s'au speriat la vederea lor şi s'au pornit să sforăe şi să se sbată. Copiii s'au speriat şi mai tare şi au fugit, făcându-şi un culcuş în iesla unui viţel, care era tot aşa de slab, de trist şi de pipernicit, ca şi dânşii. Vaca murise cu puţine zile mai înainte şi nu era altă vacă dela care ar fi putut suge. De aceea, viţeluşul se hrănea cu fân, dar nu putea şi nici nu ştia cum se mănâncă. Lua firele unul câte unul, le mesteca în gură şi le scotea din nou, lăsându-le să cadă jos. Era mereu flămând, mereu trist, ţinea buzele atârnate în jos şi zi de zi slăbea mai rău.

Un nenorocit este totdeauna o mângâiere pentru un alt nenorocit. Viţelul fără mamă primi bucuros pe copiii fără părinţi, se împrietenira tustrei şi căpătară dragoste unul de altul. Şi noaptea, când cei doi orfani dormeau strâns îmbrăţişaţi în ieslă, viţeluşul îşi întindea şi el căpşorul pe marginea ieslei şi dormea aşa, suflând în obrajii copiilor calda sa respiraţie.

Copiii erau mulţumiţi, numai că frăţiorul mai mic sărea des speriat din somn, ţipa, se scâncea şi, trezind pe fratele său mai mare, se plângea că, uite, vin, îl iau cu dânşii şi-l lovesc... In întunerecul grajdului se temeau de „diavoli" şi de duhurile rele.

Văzând aceasta, fratele mai mare îl îmbrăţişa şi mai strâns, căuta să-l potolească, pe urmă adormeau din nou amândoi.

In grajd li era bine, chiar bine de tot: era cald acolo. Dimineaţa se sculau de vreme şi drept mulţumire pentru ospitalitatea de care aveau parte, întâiu şi întâiu ştergeau şi făceau curat viţeluşul, îl mângâiau, după aceea strângeau gunoiul dela celelalte vite, şi după ce isprăveau cu treaba aceasta, cutreerau străzile ca să cerşească un codru de pâine. Aşa trăiau cei doi orfani şi erau mulţumiţi de traiul acesta. *In satul acela nu erau prigonitori.*

Şi mai înainte ei hoinăreau aproape în fiecare zi pe străzi. Locuitorii îi vedeau în aceleiaşi zdrenţe, tot aşa de desculţi, cu capul gol şi ciufuliţi, precum erau şi astăzi, — totuşi, nici o inimă nu se înduioşa pentru dânşii. Oamenii îşi împăcau conştiinţa, zicându-şi că e o vreme de vară şi după ce că cei doi orfani trăiau din cerşit, ar fi din cale afară neruşinaţi să mai ceară haine şi altceva.

Astăzi însă?... Astăzi copiii erau din nou pe stradă şi era un frig groaznic. Până şi un puiu de şarpe nu şi-ar fi scos capul afară pe o vreme ca aceasta. „Sunt de plâns bieţii copii!" îşi ziceau trecătorii în gând.

Alţii însă îşi ziceau: „După ce că sunt desculţi şi aproape goi, ce nevoe neapărată era să fi eşit şi astăzi? Supărători mai sunt şi broscoii aceştia!"

„Vai de mine şi de mine! zicea însoţitorului său un bărbat corpolent, înfăşurat bine într'o blană de piele. Ian te uită la cei doi orfani cum tremură! Mi-se face rău, doar privindu-i. Nu puteau să nu iasă astăzi din cuibul lor?"

Şi dorea din inimă ca orfanii să nu fi eşit pe ziua de astăzi sau măcar să nu-i fi văzut tremurând în halul acesta. Nu de altceva, dar i-se strică omului pofta de mâncare.

„Când stau la masă şi mi-se duce gândul la dânşii, n'am să mai pot mânca" îşi zicea el, întunecându-se la faţă.

Insoţitorul, văzând că pe prietenul său îl cam supără conştiinţa, căută să-l linişteşcă, şi să-l smulgă din această stare sufletească.

„E de prisos, îi zicea el, să-ţi faci sânge rău din pricina lor, fiindcă ei sunt obişnuiţi cu traiul ce-l duc. Fireşte, ar fi cu totul altceva, dacă — Doamne fereşte! — copiii mei ori ai tăi ar avea parte de o astfel de nenorocire. Dacă, bunăoară, *Osic* al meu ar eşi acum pe stradă, se ştie că degeră, chiar dacă ar fi înfăşurat într'o pătură cât de groasă. Cu orfanii aceştia treaba se schimbă: ei sunt obişnuiţi să îndure frigul."

Lămurirea aceasta îşi produse efectul, bărbatul cel gros şi însoţitorul său îşi văzură înainte de drum.

La rândul lor cei doi copii cutreeră străzile şi nu se miră câtuşi de puţin, văzând că, afară de dânşii, nici un alt copil de vârsta lor nu era pe stradă. Ştiau că, deşi e foarte frig, deşi ei sunt desculţi şi pe jumătate goi, erau totuşi nevoiţi să meargă din poartă în poartă, ca să cerşească o bucată de pâine. Erau lihniţi de foame, căci de ieri la amiazi nu mâncaseră nimic.

„Mi-e frig, *Galo!*" se tânguia fratele mai mic, ducându-şi la buzele învineţite degetele sgârcite şi înlemnite şi tropăind încoace şi încolo pe zăpada îngheţată.

„Da, *Mârto*, azi e tare frig, de te doare până la inimă, decât hai să umblăm mai iute."

„Ah! în grajd era cald!..." zise mai departe cel mic cu glas plângător şi două lacrimi de durere i-se prelinseră din gene, dar îngheţară numaidecât.

„E adevărat că în grajd era cald, dar ni-e foame, ce-i de făcut?"

Fratele mai mic tăcu, îşi muşcă buzele şi suflă în degete: *„hu! hu!"*

Se opriră înaintea unei porţi mari ce stătea deschisă. Un dulău dormea în curte, încolăcit din pricina frigului. Nu-i observă pe copii, cari, ţinându-se de mână, intrară în curte cu mersul nesigur.

Dar după câţiva paşi văzură ei pe groaznicul câine. Fratele mai mare se opri locului, neîndrăznind să înainteze.

„Mârto, câinele muşcă, hai să ne ducem de aici."

— Ah, mi-e aşa de rău foame şi mi-e aşa de frig, unde să ne ducem? răspunse murmurând fratele mai mic. Aicea stă un om bogat, îi cerem o bucată de pâine şi apoi dăm fuga la grajd."

Mai făcură câţiva paşi, sperând să scape neobservaţi de câine şi să ajungă până la poarta dinlăuntru a casei. Dar câinele fu trezit de scârţiitul zăpezei. Ridică în sus capul, văzu pe cei doi copii în zdrenţe şi făcând un salt furios, se repezi asupra lor.

Dându-şi seamă de primejdie, cei doi copii ţipară, se îmbrăţişară strâns şi se prăvăliră jos în zăpadă. Ştiau că aşa se apără copiii de cerşetori şi femeile de atacul câinilor. Recunoscându-şi neputinţa şi dându-se de biruiţi, cele două făpturi slabe vroiau să trezească prin aceasta un sentiment de milă în inima bestiei.

Adevărul e că dulăul se opri şi furia sa se domoli înaintea neputinţei celor doi orfani. Se trânti şi el jos la o depărtare de câţiva paşi, ţinându-şi capul pe labele de dinainte, ca şi cum vroia să supravegheze de nu cumva copiii se scoală şi o iau la fugă.

Era o privelişte înduioşătoare, privelişte ce te mişca până la lacrimi. Cei doi orfani, desculţi, tremurând în zdrenţele lor, cu buzele învineţite şi mâinile umflate de frig, şedeau pe zăpadă strânşi unul într'altul şi plângeau. Fulgi de promoroacă se jucau în văzduhul rece şi cădeau în părul lor ciufulit. Dulăul cel rău se culcase alăturí de dânşii mârâind şi părea că pândeşte clipa în care copiii s'ar scula, pentrucă, aruncându-se asupra lor, să-i sfâşie în bucăţi.

In curte nu era nimeni. Copiii o ţineau într'un plâns şi ţipăt. Cu ochi de groază priveau când spre câine, când spre poarta casei, aşteptând de acolo ajutor. In sfârşit, poarta se deschise scârţiind şi pe prag se ivi o femeie.

„O bucăţică de pâine!" strigară deodată copiii cu glas tremurător.

„Golani neruşinaţi, spuneam eu că tot voi trebue să fiţi pe aicea...." bombăni, intră în casă, aduse de acolo o bucată de pâine, o dete copiilor îngroziţi şi intră din nou în casă.

Copiii puseră mâna pe pâine şi pe când se pregăteau să fugă repede pe poartă, câinele sări în sus, se repezi la dânşii, apucă pe fratele mai mic de picior şi-l smuci cu furie. Bietul copil dete un ţipăt şi căzu cu faţa la pământ, tot ţinând în mână bucata de pâine, pe când fratele mai mare, neştiind dacă trebue să vie în ajutor sau să fugă, se opri locului şi se porni pe plâns.

Stăpâna casei eşi din nou şi goni câinele. Când apucă pe micul orfan de mână şi-l puse din nou pe picioare, sărmanul copil gemea să-ţi sfâşie inima. Dinţii ascuţiţi ai dulăului îi sfâşiaseră piciorul. Sângele curgea din rană în picături, cari înroşeau zăpada.

Copilul îşi duse mâna la picior şi mâna i-se vopsi de sânge. Ingrozit, o trase îndărăt, se uită şi la mână şi la piciorul rănit şi se porni să plângă şi mai tare.

Cu toate acestea, se aplecă, ridică de jos bucata de pâine şi şchiopătând şi gemând, se duse după fratele său. Sângele picura mereu din picior şi cei doi fraţi oftau de câte ori vedeau picăturile roşii.

Totuşi, flămânzi cum erau, îşi împărţiră între dânşii bucata de pâine, pătată cu sânge, fiecare luă câte o bucăţică şi merseră mai departe.

Rareori o bucată de pâine a fost plătită aşa de scump.

Traducere de N. BATZARIA

CUGETĂRI

Frica e pricina tuturor prostiilor şi mai cu seamă a prostiilor politice; mulţumită ei au luat naştere o mulţime de legi absurde şi abuzive.

Condorcet

Când nu e linişte şi pace între locuitorii aceleiaşi ţări, vina e a oamenilor care conduc ţara.

Confucius

Fiecare din noi mişcă şi combină cum vrea boabele de nisip de pe ţărmul mării; dar nimeni nu poate grăbi sau întârzia ora fluxului mării.

Louis Blanc

Aşi vrea uneori să cad în genunchi în faţa Europei, şi plângând s'o implor să nu îngădue ca popoarele ei să se întreucidă şi să nu uite marea ei datorie, care e Civilizaţia.

Renan

Torturi, masacre, ruguri... Iată Istoria! Nu staţi prea des de vorbă asupra ei şi mai cu seamă nu cereţi sfaturi acestui trecut întunecat şi sângeros. Lumina s'o căutăm în viitor...

Octave Mirbeau

Să nu ne plângem prea mult că popoarele sunt conduse de instinct şi nu obicinuesc să cugete. Dacă ar fi cugetat câteodată şi ar fi ţinut seama de interesele lor imediate, nu s'ar fi desvoltat poate nici-o civilizaţie pe suprafaţa pământului.

Gustave le Bon

Bieţi oameni... Cât vă plâng şi cât vă iubesc!...

George Sand

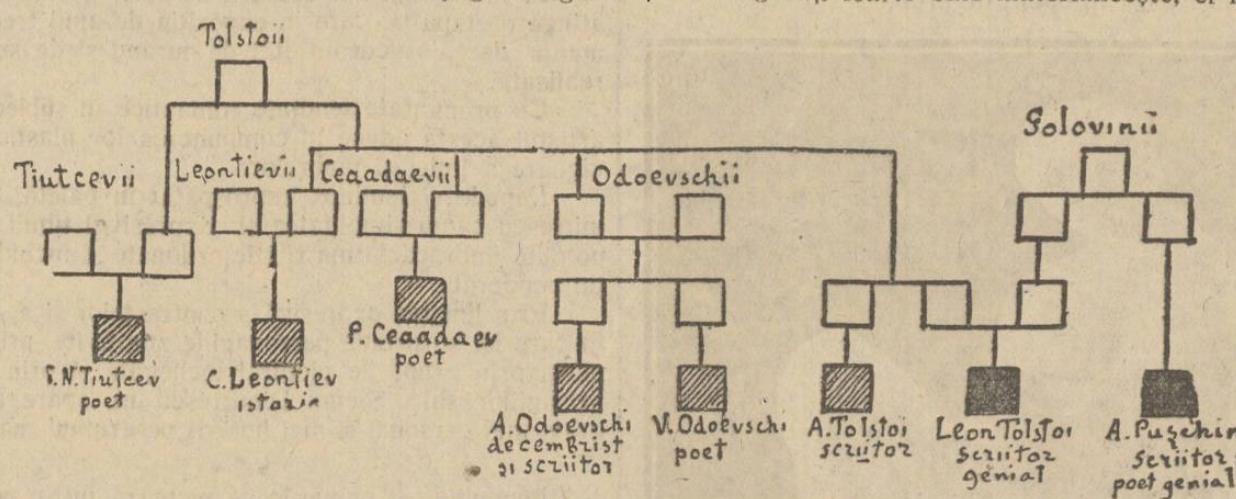
Fericirea celor care se iubesc e plătită dinainte de teamă, nelinişte, îndoială şi chiar disperare şi plătită după aceia de amărăciune şi desamăgire.

E. de Hartmann

Ereditatea şi Mediul

Talentul şi geniul sunt înainte de toate nişte combinaţiuni fericite ale eredităţii.

Viaţa culturală în care se manifestă talentul şi geniul, are uneori, în acest sens aspectul unui joc de cărţi. Jucătorul la care au venit numai aşii şi atu-urile — e un geniu, sau cel puţin un talent, al cărui câştig e asigurat.

GENEALOGIA LUI LEON TOLSTOI

Mediocritatea dispune — parcă în număr egal — de cărţi mari şi mici, iar câştigul său se reduce la zero. Jucătorul condamnat la pierdere în permanenţă, desigur că nu obţine de cât cărţile mici şi proaste.

Un mare scamator încurcă şi încâlceşte totuşi, jocul acesta. E însuşi mediul, cu ajutorul căruia o carte proastă bate uneori aşii şi atu-urile. De aceia, şi ştiinţa observă o strictă deosebire între un **geno-tip"** (tip cu însuşirile înăscute) şi **„finotip"** (tip care-şi manifestă însuşirile într'un mediu dat). Aceste însuşiri ereditare se transmit de obicei prin linii scoborîtoare feminine, însă ele se manifestă mai cu seamă în generaţiile următoare, la bărbaţi. Astfel, talentul foarte des trece de la bunic prin mamă, la nepot.

Poate că cel mai surprinzător exemplu, când o ereditate frumoasă se combină cu un mediu favorabil, — e prezentat de genealogia neamului Tolstoilor.

Asiguraţi foarte bine materialiceşte, ei îşi îndreptau toate forţele spre artă şi ştiinţă. Căsătoriile se contractau la Tolstoi cu un calcul special : împerecherea nu se făcea decât cu reprezentanţii unor cunoscute familii literare. Orice manifestări şi simptome de talent la copii, erau constatate la timp şi îngrijite până la limita desvoltării lor fireşti.

Ca rezultat, vedem mai sus, în genealogia grafică a Tolstoilor, şi a Colovinilor, că într'o posteritate relativ foarte puţin numeroasă, au apărut **şease** reprezentanţi talentaţi ai artelor şi ştiinţelor (patratele strofate) şi două genii mari (pătratele negre).

KARIN MICHAELIS — Literatura daneză

„Dacă bărbaţii ar bănui..."

Se poate spune că pe toată suprafaţa pământului nu există bărbat care să cunoască femeia. Nici-un bărbat nu cunoaşte nici-o femeie.

Ne cunosc poate cam tot atâta cât cunosc albinele florile pentru gustul diferit pe care-l dau mierei.

Cum ar fi fost cu putinţă să fie altminteri ?

Dacă o femeie ar încerca efortul să se înfăţişeze aşa cum e în ochii bărbatului, sau în braţele amantului, ar fi socotită de toţi ca atinsă de-o nevindecabilă maladie mintală.

Unele din noi dau la iveală oarecari indicii asupra fiinţei intime prin capricii, prin isbucniri isterice, prin crize de melancolie sau de mânie, dar această sinceritate involuntară e în genere mult alterată prin cea mai straşnică perfidie.

Bărbatul şi nevasta îşi spun ei vreodată adevărul întreg ?

De cele mai multe ori minciuna nu e spusă dintr'odată. Minţim pe jumătate, ascunzând cutare lucru şi înflorind pe alocuri faptele povestite.

Intre sexe domneşte o ireductibilă vrăjmăşie. O disimulăm, fiindcă viaţa trebue să fie trăită, fiindcă e mult mai comod aşa,—dar duşmănia dăinuieşte; ea nu dezarmează nici chiar în clipele supreme în cari cele două sexe îşi confundă destinul.

Pentru o femeie care cunoaşte femeile şi le înţelege, ar fi uşor să dovedească lucrul acesta; şi orice femeie ascultând-o i-ar da dreptate. Insă dacă un bărbat s'ar amesteca neaşteptat în discuţie, numaidecât femeile s'ar solidariza pentru a zdrobi adevărul sub tălpile lor, ca pe un şarpe veninos.

Bărbaţii pot fi sinceri faţă de ei înşişi şi faţă de ceilalţi; femeille nu. Ele sunt vicioase din naştere. Mai târziu educaţia le conrupe şi mai mult, apoi contactul cu celelalte femei, şi, în sfârşit, căsătoria.

O femeie poate iubi un bărbat mai mult decât propria-i viaţă, îi poate jertfi timpul, sănătatea, existenţa. Dar nu poate să aibă încredere într'însul dacă e cu-adevărat femeie.

Nu poate, fiindcă nici nu se 'ncumetă s'o facă.

Bărbatul e'n stare — într'un timp mai mult sau mai puţin scurt — să iubească fără restrângeri. Se lasă să fie descuiat şi cercetat ca o mobilă cu multe sertare şi despărţituri cu cheie. Se desvăluie singur cum e şi cum a fost. Femeia, nici în legătura de dragoste cea mai intimă nu-şi dă pe faţă „eul" tăinuit,', decât atâta cât îi îngădue raţiunea s'o facă.

Pudoarea ei nu se aseamănă în nici un punct cu pudoarea bărbatului. Ar comite mai degrabă un incest decât să-i mărturisească unui bărbat gândurile ascunse, pe cari le trădează uneori fără scrupul altei femei.

Intre bărbaţi, prietenia e cu totul de altă natură. Ceva onest şi franc îi face să se poată despărţi fără ură, fără obligaţii reciproce, fără teamă.

Prietenia dintre femei e un fel de conjuraţie masonică: ruptura capătă semnificaţia unei adevărate crime. Când două prietene se ceartă, fiecare din ele păstrează împotriva celeilalte, arme ucigătoare, de cari numai o teamă reciprocă o împedică să facă uz.

Şi totuş există femei cinstite, sau cel puţin presupunem că există....

Cine-ar putea să nu creadă în mama ori în sora sa ?..

Da, dar cine se încrede în mod absolut, fără rezerve, într'însele ? Cine nu şi-a surprins mama sau sora în flagrant-delict de minciună sau de făţărnicie ? Cine, măcar o singură clipă, n'a întrezărit la ele adâncimi de abis ?

Care e bărbatul care şi-a înţeles vreodată mama sau sora ?

Fiinţa umană îşi merge singură drumul; fiinţa umană e singură. Fiecare femee locuieşte o planetă proprie, plăsmuită dintr'un foc central pe care îl ocroteşte o pojghiţă subţire de humă.

Şi precum stelele străbat drumul lor etern dealungul spaţiului, izolate în mijlocul puzderiei de aştri, — la fel fiecare femeie îşi urmează calea solitară dealungul vieţii pământeşti...

In româneşte de AL. N. BIAZ

Wagner şi Victor Hugo

André de Breton în volumul său „Théatre romantique" arată că este o aşa de mare asemănare între scena „Clair de lune" din Hernani, actul al V-lea şi Lohengrin actul al III-lea, în cât nu se poate să fie numai o coincidenţă întâmplătoare, ci trebue să recunoaştem că Wagner a imitat pe Victor Hugo.

Apoi prima scenă din actul al II-lea din Lohengrin, în care Ortruda, umilită şi decăzută din rangul ei, rătăceşte în haine sărăcăcioase şi priveşte cu ură la geamurile luminate ale castelului unde se găsesc Elsa şi Lohengrin, aminteşte foarte clar primul tablou din Burgravii lui Victor Hugo.

Desigur Wagner care a compus o romanţă pentru cuvintele poeziei **„Attente"** din Orientale şi care a petrecut oarecare timp la Paris după 1839 a văzut jucându-se Hernani şi Burgravii, se poate chiar să le fi citit, căci face aluzie la Burgravi în opera sa intitulată: **„Ueber Schauspieler und Sänger"** şi apoi sunt multe analogii între autorul **„Tetralogiei"** şi acel al **„Légende des Siècles"**, astfel că aceste analogii se explică.

Cărţi cari trebuesc citite:

Recomandate de „Bibliofila" str. Wilson No. 1 (Fundaţiunea Carol I)

CARŢI ROMANEŞTI

M. Sadoveanu, Cântecul Amintirii; O istorie de demult. — **Ion Slavici**, Nuvele. — **I. Rădulescu-Pogoneanu**, I. H. Pestalozzi. — **Călugăru**, Paradisul Statistic. — **A. Toma**, Poezii.

CARŢI FRANCEZE:

A. Hevessy, Beethoven, Vie intime. — **Panait Istrati et J. Jehouda**, La famille Perlmutter; **J. de Lacretelle**, Aparté. — **Th. Deloney**, Le noble Metier.—**Th. Rechetnikov**, Ceux de Podlipnaia. **V. Larbaud**, Fermina Marquez. — **Maxim Gorki**, Notes et souvenirs. (La revolution telle qu'elle fut). — **P. de Lanux**, La vie de Henri IV. — **Cl. Dane**, Legende. — **Fr. Porché**, La vie douloureuse de Charles Baudelaire.— **A. Gide**, Les faux-monnayeurs. **Demartial**, L'Evangile du Quai d'Orsay. La guerre de 1914. **E. Durkheim**, De la division du travail social. — **H. Delacroix**, Psychologie de l'Art. — **E. Rignano**, Qu'est-ce que la vie. — **A. Fouillée**, Histoire de la Philosophie. — **H. Hoffding**, Histoire de la Philosophie moderne. — **R. Kreglinger**, la religion d'Israel.

EDIŢII DE LUX

Georges Duhamel, Les plaisirs et les jeux (Mémoires du Cuib et du Tioup). Eaux-Fortes de Jaques Simon, — **Georges Duhamel**, Confession de minuit Lithographies de Berthold Mahn. — **Alphonse Daudet**, Sapho, Moeurs parisiennes. Illustrations en couleurs par A. Leroux et H. Bouché-Leclerc. — **Marc Elder.**, Le peuple de la Mer. 111 Gravures sur bois de A. M. Martin.

CARŢI GERMANE:

Bernarhos, Die Sonne Satans. — **Flake O.**, Villa U. S. A. **Istrati P.**, Onkel Angel; Kyra Kyralina. — **Kolbenheyer E. G.**, Die Kindheit des Parazelsus, Das Gestirn des Parazelsus; Das dritte Reich des Parazelsus. — **Leonid Leonor**, Die Bauern von Wory. — **Mann Th.**, Die Buddenbrocks; Novellen; Der Tod in Venedig. — **Rilke R. M.**, Das Studenbuch. Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Bridge; Die Weise von Liebe und Tod des Cornels; Geschichten vom lieben Gott. — **Wassermann**, Der Aufruhr um den Junker Ernst, Laudin und die Seinen. — **Wille Br.**, Die Abendburg. **Dux W.**, Die Kartei des Kaufmannes. — **Handworterbuch des Kaufmannes**. Lexikon für Handel und industrie. — **Kottgen**, Das wirtschäftliche Amerika. — **Methode Mertner** für Anfanger und Steckengebliebene: Englisch, Franzosisch, Italienisch unde Spaniesch. **Methode Toussaint-Langenscheidt**: Englisch in 20 Lektionen. — **Notvest F.**, Haros-Schnellbuchfuhrung. Rommenhoeler, Grossrumänien. Seine ökonomische, soziale, finanzielle und politische Struktur, speziell seine Reichtümer. — **Werner F.**, Allgemeine betriebswirtschaftslehre.

Rară ocazie! Până la 15 Aprilie luăm înapoi fiecare carte germană de literatură cumpărată la noi, restituind 75% din preţul plătit în condiţiuni pe cari le comunicăm fiecăruia la cerere.

A apărut: Grigorescu, un album de 12 aquaforte de **R. Iosif**, cu o prefaţă de **St. I. Neniţescu**. Preţul 2500 lei.

Afară de cărţi bibliofile şi curente anunţate mai sus cât şi o bogată colecţie de stampe vechi şi moderne la **Bibliofila** strada Wilson No. 1 se găseşte sau se poate procura orice carte de literatură sau de ştiinţă în toate limbile în condiţiunile cele mai avantajoase.

ÎN NUMĂRUL VIITOR :

ADREI BIELY

(Din carnetul unui solitar)

de C. STERE

Demonul $C_{10} H_{14} N_2$

Ce e $H_{10} H_{14} N_2$? E formula nicotinei. Cu toţii ne reamintim ziua când cu un ochi uscat şi cu celalt umed, am fumat cea dintâi ţigară. Urmarea a fost cel puţin un acces violent de tusă, dacă nu mai rău. Şi a durat mult timp până ce am simţit plăcerea fumatului, până ce am simţit patima tutunului. Şi cu toţii am simţit nevoia unei justificări, mai cu seamă faţă de nefumători. Unul fumează ca să aibă răbdare, altul ca să poată munci, altul ca să-i treacă vremea, altul din nervozitate, altul ca să scape de tirania femeii, etc., etc.

E greu de spus care e partea de adevăr şi care de autosuggestie în toate aceste motive. Toţi fumătorii însă dobândesc mai curând sau mai târziu un catar special şi toţi îşi făgăduesc să se lase de această „buruiană a dracului". Unul la sută din fumători se ţine însă de cuvânt. De altfel un medic a şi spus că tutunul nu face nici un rău. Cine trăeşte multă vreme, fumează multă vreme, pardon! cine fumează mult, trăeşte mult !...

Ar fi nedrept să socotim fumatul semnul unei culturi nervoase, decadente. Căci fumatul este o născocire a Indienilor, adică a unui popor primitiv. Omul preistoric a fumat şi el, precum o dovedesc lulelele găsite. Ce anume buruiană a fumat, nu putem şti. Fumatul opiului în China ţine de mii de ani, precum şi fumatul unui soi de tutun din Polinezia, **nicotiana chinensis.**

Tutunul nostru se trage din America. In 1492 Columb a văzut cum locuitorii insulei Guanahani răsuceau foi de tutun şi le fumau. Adevărate ţigări de foi! Protonotarul papal Petrus, un Spaniol, e cel care a adus în 1511 tutunul în Europa. In tot cazul eroul acesta merită să fie pomenit cu veneraţie! In America de Nord tutunul servea cultului religios; era o jertfă adusă zeului Manitu.

Renumitul călător englez Raleigh a găsit cultura tutunului în Virginia. Cam pe la 1600 tutunul era răspândit în toată Europa occidentală. Cuvântul „tabac" vine dela numele insulei Tobago. Locuitorii din Haiti fumau tutunul tăiat, în pipe. Pe la 1571 medicul şi botanistul spaniol Nicolaus Menardes întrebuinţa foile de tutun la vindecarea rănilor. Jean Nicot, reprezentantul Franţei la Lisabona aduse sământa de tutun la Paris în 1560 şi în cinstea lui marele Linné a dat plantei numele *nicotina*.

La 1634 începuse obiceiul fumatului la Roma, iar papa Urban al VIII-lea a dat o bulă la 1635 împotriva tutunului, care bulă a fost ridicată abea în anul 1724. In timpul războiului de 30 de ani tutunul fumat de soldaţii englezi şi olandezi a molipsit pe Germani, care începură să-l cultive din anul 1676, adică de acum 250 de ani. Atât statul cât şi biserica au luptat împotriva „buruenii dracului". Totuşi Spinoza, filosoful şi şlefuitorul din Amsterdam nu era atât de sever cu sine încât să nu fumeze o pipă de tutun, precum ne informează biograful său Colerus. In Rusia la 1634 fumătorilor de tutun li se tăia nasul.

Intrucât fumatul nu putea fi de loc stârpit, guvernele şi-au schimbat tactica şi au introdus taxele pe tutun. Inceputul l'a făcut Anglia sub Iacob I, fiul nefericitei Maria Stuart.

La sfârşitul veacului al 17-lea se cultiva tutun în toată Germania, devenind un isvor minunat de venituri pentru fisc. Monopolul tutunului a fost introdus în Franţa în 1674, desfiinţat de Revoluţia din 1791 şi reintrodus de Napoleon în 1810. Austria are monopolul tutunului din 1670; alte state, precum Germania şi Anglia, se mulţumesc cu o taxă pe trafic, iar America de Nord cu o taxă pe fabricaţie.

Fumatul era oprit în localuri publice şi pe străzi, în mai toate statele Europei până în anul 1848. In Franţa se fuma în localuri închise, aşa numitele „tabagies". Femeile fumătoare au apărut în ultimul sfert de veac.

A mesteca şi a trage tabac pe nas sunt obiceiuri europene. Multă vreme s'a fumat mai cu seamă cu pipa. Ţigările de foi au apărut întâi în Franţa în 1700, iar în Germania pe la sfârşitul veacului al 18-lea, în 1788 când s'a clădit prima fabrică de ţigări din Hamburg. Romanticii fumau cu frenezie, ceeace irita pe Goethe. Ţigaretele au apărut numai de vreo 50 de ani şi azi se fumează mai mult decât pipa şi ţigara de foi. Spre deosebire de Spanioli şi Români, care ştiu să răsucească singuri ţigările, Germanii şi Francezii n'au această îndemânare.

Dacă Iuliu Cezar ar trăi în vremea noastră, ar spune cu siguranţă: „Feriţi-vă de oamenii care nu fumează!" Poate se va găsi cineva care să scrie un tratat şi o filosofie a fumatului...

Activitatea Teatrului Naţional din Craiova

Cu domnul I. Dongorozi, Teatrul Naţional din Craiova a inaugurat o epocă de excepţională activitate artistică.

Concepută într'un program unitar şi armonizat în raport cu posibilităţile de realizare, această activitate şi-a învederat dintru început roadele cele mai frumoase.

Prima parte a stagiunii în curs s'a încheiat cu un succes moral şi material care a depăşit aşteptările cele mai optimiste.

Un sprijin preţios în această acţiune de ofensivă culturală întreprinsă de noua direcţiune, l-a dat de bună seamă personalul artistic al teatrului.

Repertoriul, alcătuit cu piese cari înfăţişează mentalităţi deosebite (teatru sătesc, teatru de cazarmă, teatru de cartier, etc.), e înfăptuit cu specială şi evidentă grijă pentru satisfacerea unui adevărat program educativ, — program pe care direcţia teatrului a căutat să-l întregească prin festivaluri artistice şi literare şi printr'un interesant ciclu de conferinţe organizat cu personalităţile noastre culturale cele mai de seamă.

Partea a doua a stagiunii a început cu reprezentarea piesii „Gelozia" dramă în 5 acte de M. Artibaşev. Decorurile au fost în special executate de d. Vescovi după schiţele pictorului Severo Burada. In rolurile principale au apărut d-nii: Al. Dem. Dan, Cantorichi, I. Dordea, G. Iliescu, N. Dimitriu, precum şi d-nele: Marioara Creţulescu, Nely Dordea şi Elena Veleanu.

Tot în această parte a stagiunii s'a reprezentat şi „Chiţ-Chiţ", comedie cu cântece în patru tablouri de d. Ion Pas. In rolurile principale d-nii: G. Iliescu, Ovid Rocoş, Cezar Rovintescu şi d-nele: Ortansa Cosmin, A. Ştefănescu şi M. Iordănescu.

In general, activitatea Teatrului Naţional din Craiova e primită cu multă simpatie de public şi de presă, datorită eminentei contribuţii şi serioaselor eforturi pe cari le face directorul teatrului secondat de un personal artistic select.

M. CERINUS

Miss Macbeth Ewely

In timpul studiilor mele la Oxford, m'am îndrăgostit de-o Anglo-saxonă, fata lui Sir Thompson Ewely, un mare fost cultivator de trestie de zahăr în Colonii, şi orfană la 27 de ani.

Cu toate că vârsta măritişului oarecum trecuse, Lady Macbeth Ewely putea încă să figureze în proiectele unui tânăr student în teologie drept o soţie care l-ar fi putut face fericit, ca o partidă de zahăr roşu, descoperit în golful Arabiei chilipir.

Concepţia nu este cu totul inexactă. Defunctul tată Jonnathan Macbeth, cel mai celebru amator de pipe arse de pe vremuri, obicinuia să cumpere prin diversele porturi ale continentelor cu peninsulele toride, pe unde îl purtau simţul afacerilor şi întâmplarea, câte un stoc de zahăr naufragiat, scos în saci din fundul mărilor joase, pe care îl expedia la uzinele proprii şi care desărat, recristalizat şi rerafinat era pus din nou în valoare. Adevărata specialitate a firmei The limited Thompson Company, consistând în deosebi în zahărul candi aşa zisul *candel* (pentru tuse) împietrit în cristale mari, de jur împrejurul şi în lungul unei feştile de sfoară.

Apoi, Lady Macbeth se asemăna la culoare şi cu candelul, în ce priveşte albimea fragedă a obrazului, şi cu cassonada, în ceeace priveşte părul, o nuanţă între morcov şi biblioteca de stejar lustruit.

Voiam să spun că niciodată nu m'am înşelat în caracterizările mele şi că prin urmare nici de data aceasta. Macbetha era ruchină, adică ahenocapillată, şi caprină, adică roşcovană ca ţapul. Ai înţeles tiparul şi genul ei; nici nu ar mai trebui să insist. Totuş, nu-ţi poţi închipui câtă atracţie are asupra mea acel cărămiziu al pletelor, grele de rugină toarsă. Femeile roşcate sunt cele mai bine desinate. Gleznele afirmă o rasă ductilă, vecină cu arama şi cu sulful. Genunchii au reflexul de ivoriu, şoldul e o amforă delicată. Ondulaţia caldă a sânilor şi de desubtul sânului, spre punctul central dela pântec, şi obtuză mai jos de el, unde se întâlnesc trei linii de conture, ca sprâncenile sub frunte; acolo, vreau să zic, unde fiinţa făgăduită gândului său, se închide ca o pleoapă palidă cu genele puţin indicate, — prezintă infinite tonuri de penumbră, ca o mătase, în dosul căreia învie şi dormitează nişte lumini.

Aceste femei au mirosul asemănător cu al lemnului tăiat şi-ţi lasă în braţe, când le desmierzi, o mireazmă de blană de samur, aromată cu paciuli şi care, în treacăt fie zis, le vine minunat.

Se pare că şi bărbaţii oacheşi emit o influenţă magnetică particulară asupra fetelor roşcovane. Eu eram dintre aceştia şi situat la extremul închis al culorii mele. Statura mea de armăsar ridicat pe copitele dindărăt, se armoniza cu bistrul adânc al fizionomiei şi cu mustăţile negre, ca de antracit. Fetele din cartierul universitar, cu care ciocneam din când în când un ginn sau wisky, scăpărător în cerul gurii, îmi găsise şi porecla potrivită de Cardiff.

La început, de şi obicinuit cu Negrii, — care put a lături de laborator — nu le-a venit să creadă că ar putea să existe în natura verde, azurie şi bălană, culoarea mea şi, crezându-mă vopsit la piele cu o tinctură capabilă să otrăvească săgeţile africane, după ce m'au încercat, dacă ies, cu batista, nu mi-au acordat încrederea unui pipăit şi a unei asfixii amoroase, decât încredinţându-se că mădularele mele nu le întunecă rufăria şi patul.

Este drept că, încercat odată, eram imediat adoptat, ca un săpun, bun în baie pentru toate masagiile şi pentru toţi clăbucii şi neînlocuibil prin nimic. Au fost trageri la sorţ, urmate de bătaie, pentru a se şti care din fetele cartierului trebuia să se culce la mine disează. In cafeneaua noastră, unde studenţii, artiştii, poeţii şi fetele se adunau, amestecaţi, la orele mesii, surprindeam câte trei, patru din foştele libelule lactate ale nopţilor mele de furtunoasă oboseală, discutând asupra unui eveniment din ajun, care fusesem eu, — şi gândurile lor mimetice şi febrilităţile lor subite onomatopeice îmi ajungeau la ochi şi în auz neruşinate. Inchipueşte-ţi că Sir Reverend Maxwell, venerabilul meu profesor de exegeză, ar fi auzit de ce reputaţie principală se bucura studentul scit, la Magdalenele, imposibil de pocăit, din cartier. Celţii, Galicii şi Alamanii, care formau clientela normală a fetelor albioane, trebuie să se fi comportat cu o gingăşie umilitoare şi cu un platonism relativ, faţă de ele. Excesiv de sentimentali şi de precauţi, Norzii fac să îngheţe elanul şi pun în actul conjugal, pe lângă un întreg tezaur de îngrădiri, restricţia categorică a generaţiunii. Nici-un Nordic *nu ştie* să facă un copil fără tată, rezervându-şi abandonarea totală a principiilor de etică administrativă, după căsătorie.

Pe când noi, Sciţii, atingem ultimul termen al ultimelor consecinţe cu o măreaţă şi sălbatecă desinvoltură; ceea ce place imens Englezoaicelor, fără să ne torturăm cu presupuneri, aparate şi medicamente, îmbrâncind stilul nostru abrupt până la urlete şi înec. Aşa suntem făcuţi noi Sciţii; teologie puţină însă masculinitate vârtoasă.

Să nu te mire naţionalitatea mea de Scit. In atmosfera savantă a vieţii studenţeşti şi într'o universitate, în care vechimile şi mileniile sunt studiate vehement şi familiare, ne făcuserăm datina de-a ne discerne şi afirma originile, după harta lui Herodot, suprapusă împărţirilor actuale. Citind pe Greci în original şi glumind cu citate din Homer şi de multe ori din dialectul Feniciei, puteam în mod natural să devenim contimporanii unui antic, unui Amenemhat, Artaxerxe sau Darius.

Pe Lady Macbeth am cunoscut-o într'o expoziţie de pictură. Contemplam un tablou, răsturnat pe o canapea circulară din mijlocul sălii şi nu vedeam nimic afară de tabloul meu, care înfăţişa un om cu piciorul de lemn, singuratic într'o cameră goală, zugrăvit în asprimi de calcar cu rupturi şi aparţinând, dacă nu mă înşel, pictorului Hodler, un zugrav Helvet. Eram păros, ca şi acum, încă din adolescenţă, şi tot aşa de îmbrăcată mi-era pielea şi atunci în acest astrakan, care vara mă exasperă şi-mi preface mâinile în labe de fiară. Simţisem, pe canapea, că-mi umbla un contact pe mână, pe care l-am gonit inconştient, cu ochii la tablou, de mai multe ori, ca pe o muscă.

Era buricul degetului Ladyei Macbeth, pe care şi-l plimba ca un creion prin părul creţ de pe dosul mânii mele. Când mi-am dat seama de realitate, am tresărit, m'am sculat în picioare, am zâmbit şi i-am spus, şi cu obrăznicie dar şi cu admiraţie, aşa cum îi stă bine unui bărbat faţă de o necunoscută:

— Nu mă aşteptam să fie o muscă de aur.

— In blana unui urs — adaose Macbetha.

N'ai să te miri că reciproc ne-am aliat instantaneu împreună ca două plumburi, ce se topesc într'o lingură de fier fierbinte. lăsând o singură lacrimă argintie, la fund. Eu înţelesei că ea e părechea mea, ea înţelese că eu sunt zimbrul potrivit cu delicatele dantele şi broderii ale ţesăturii ei fizice albe.

De astădată, mă găseam într'o formulă aristocratică şi misterioasă. Ladya m'a primit într'o casă cu turle de catedrală şi cu căciuli de piatră de jur împrejur. Ne-am întâlnit pe furiş. Despre mine, am petrecut o noapte nemai pomenită, ca o ciocnire de planeţi. Am rămas însă perplex despre dânsa. (Cuvântul *dânsa* nu are echivalent în englezeşte). Ea cunoscu o decepţie enormă. Era primul meu grav insucces. Până la ziuă, am multiplicat tăriile mele neguroase şi le-am complicat, cu scopul de a avea eu ultimul cuvânt. Totul a fost zadarnic.

Ea mă puse să circul gol prin sala de culcare, vastă ca un Parlament, printre oglinzi. Mă privi în faţă, din profil. Se aşeză pe brânci şi mă examină de jos în sus. Mă trimise la 10, la 20 de metri, ca să mă vadă cum mă depărtam şi cum veneam de departe. Nu i-am inspirat nici o fericire, nici de foarte aproape nici din mare depărtare. In schimb, ea m'a uzat, m'a târşit, m'a zdrenţuit extraordinar. Plecând din castel de dimineaţă, cu vorbele:

— Scuză-mă, m'am înşelat în urechi,

eram ca şi cum străbătusem un grătar cu desimea mai îngustă decât mine, şi prin care fusesem împins să trec silit, ca 100 de kilograme de carne prin maşina de tocat. A trebuit să dorm, ca să reaglutinez moleculele mele deslânate, o săptămână întreagă: nu exagerez. Abia am mai putut regăsi mulajul formei mele, modelată dintr'un argil care uscându-se pe soclu se puverizase.

Am încercat să o revăd: am zărit-o. Am dat imense şi repetate târcoale prin jurul parcului de cedri. Situaţia de-a fi fost fumat până la cotor şi aruncat ca o ţigare de matelot, însoţit de un scuipat, ca o iscălitură de anulare finală, nu se împăca de fel cu conştiinţa ce-o aveau despre mine. Dacă aş fi dat curs diverselor mele porniri de dragoste şi de revoltă, eram numai decât arestat şi aveam de furcă rău cu policemenii cu chivără equatorială. Un Scit nu putea să intre în conflict caracterizat cu o personalitate opulentă din Regatul-Unit şi Impărăţia Indiilor. Mă resemnai.

Târziu, foarte târziu, m'am destăinuit unei fete din cartier, în amintirea nopţii, pe care o trăisem. Lady Macbeth nu-i era necunoscută. Fata îmi povesti un roman straniu, care seamănă a basm. La vârsta de 18 ani, Macbetha fusese răpită din mijlocul unei plantaţii de zahăr a tatălui ei, de către un goril şi dusă în peştera lui, leşinată. Gorilul era un băiat fioros însă blajin, înzestrat cu cuviinţă omenească şi cu o adoraţie de anahoret. Timp de şase luni, el a respectat pe Lady Macbeth, care până atunci rămăsese o Miss. Când îşi dete seama că a început să-l iubească, Gorilul îi desfăcu braţele, o lipi pe insul lui crâncen şi acest moment fioros dură trei săptămâni...

— Aşa iubeşte Gorila! zise Miss Gwenepeek, cu dispreţ pentru noi.

Lady Macbeth se ataşase atât de puternic de Goril, încât nici-o voinţă nu ar mai fi putut-o despărţi de el.

— Trebue să credem, insinua Miss Gwenepeek, că momentul de trei săptămâni s'a repetat continuu... Altfel ar fi inexplicabil.

Intr'o bună zi însă Ladyei i s'a făcut dor de o ţigare cu cotorul de aur şi avu o idee funestă. Trimise pe Goril acasă, dându-i instrucţiuni cum să escaladeze, cum să intre şi ce să-i aducă. El se învoi să adune obiectele necesare, să umple cu ele două geamantane şi să fugă ca un hamal, în toiul nopţii, în pădure. Afară de o pijama japoneză, de tutun şi de chibrituri, de ceasornic, de oglindă, de o pereche de pantofi, de una de foarfeci şi de Biblia lui Osterwald, Gorilul, pe care Lady Macbeth îl botezase Stuart Mill, trebuia să aducă şi un serviciu de ras, plus un monoclu, Lady Macbeth ţinând să radă pe Stuart Mill englezeşte, ca pe un Lord din diplomaţie.

Stuart Mill a fost mâncat pe drum, de şoareci. Se oprise să se scarpine şi să se odihnească; aţipise. In somn năvăliră pe el un potop de acei guzgani teribili, care trăiesc în triburi de milioane prin ţările calde şi care câte odată devastează gările şi devoră locomotivele Pacific.

— Inţelegi, tu, reflecta Miss Gwenepeek, că ea s'a întors la civilizaţie, cu experienţa unor sensaţii, pe care Oxfordul, Londra, Liverpool sunt incapabile să i-o repete? Ea caută un Goril. A refuzat amirali, generali, locotenenţi, duci, prinţi: şi a căutat gorilul într'un Scit. Un Scit, dragul meu, e incomparabil, recunosc, faţă de un Britan, dar pe lângă un Goril, Scitul e un fleac (The Fleck).

T. ARGHEZI

N. N. Tonitza — Portret de copil

Ceiace n'a prevăzut Shakespeare

O comedie veselă s'a jucat de curând la Budapesta — nu la teatru, nici la cinema, ci... la tribunal: o comedie care s'a născut din nemuritoarea tragedie Shakespeariană!

Nişte amatori au jucat „Othello". Biletele s'au plasat cu repeziciune. Piesa a fost repetată cu multă sârguinţă. I s'a făcut o intinsă reclamă în presă. Deoarece unii dintre amatori se credeau şi cântăreţi foarte talentaţi, regisorul a admis ca unele pasagii din tragedie să fie cântate din opera lui Othello a lui Verdi rostite în formă de monolog.

In acest scop s'a angajat o orchestră, care trebuia să intervină în anumite momente şi să acompanieze ariile amatorilor. Având în vedere o astfel de inovaţie, organizatorii spectacolului şi-au proclamat întreprinderea — „un nou gen teatral", invitând şi un număr mare de critici muzicali.

Lucrul principal, însă, era, că o doamnă din înalta societate burgheză, crezându-se mare tragediană, trebuia să arăte capitalei ungureşti cum se joacă rolul Desdemonei. Această doamnă, soţia unui mare negustor de vite şi măcelar, a avut intenţia să obţină aci un succes formidabil, după care să treacă, triumfătoare, pe scena teatrului naţional de dramă din Budapesta. Inconjurată de o suită de linguşitori, dintre care unii şi-au luat şi ei câteva roluri secundare, doamna măcelărească a apărut, însfârşit, albă şi subţirică în seara spectacolului. Se zice că a jucat într'adevăr bine, însă restul personagiilor abia dacă au fost în stare să nu prăbuşească toată întreprinderea.

Venise rândul actului fatal. Othello, acoperit de sudoare şi de grim, pronunţa blestemurile reglementare, pe când Desdemona, tremurând, îşi aştepta moartea.

— Rugatu-te-ai de noapte, Desdemona? Mai roagă-te!...

Aci Othello se aruncă asupra soţiei lui şi începu s'o zugrume. Preocupat numai de grija realismului, înfricoşător în ultimile-i sforţări, bietul amator strânse gâtul măcelăresei cu atâta putere, câtă nu era prevăzută de Shakespeare. Dar şi alba şi subţirica doamnă făcu uz de muşchii braţelor: îl împinse pe „Maur", îl îmbrânci şi-i aplică două palme răsunătoare.

Othello îşi pricepu situaţia şi strigă:

— Cortina!

Insă mânuitorul cortinei nu se află la post decât exact pentru clipa ridicării şi a lăsării cortinei. Intre timp se distrează printre culise.

Desdemona se zbătea pe pat, în hohote de plâns, Lumea din teatru aplauda, fluera, zbiera... Un comisionar angajat de bărbatul Desdemonei, stând la pândă încărcat cu flori, pricepu că actul se isprăvise, şi alergă prin scenă ca să depună florile la picioarele Desdemonei. Aceasta, cu grimul disolvat de lacrimi, se ridică în acest moment în picioare. O palmă, două, trei... fură încasate de comisionar. Publicul se zbătea în convulsii de râs homeric.

Cortina, în sfârşit, căzu. Artiştii începură s'o şteargă. Dar soţul Desdemonei îl pândea pe Othello. Un match de box în toată regula, între amândoi soţii — cel adevărat şi cel teatral — dură numai câteva clipe, fiind împiedecat de public.

Epilogul s'a jucat apoi la tribunal.

— Am fost prea emoţionat — îşi justifica purtarea negustorul de vite; — la repetiţii îi tot spuneam lui Othello să-şi stăpânească temperamentul, mai ales în scena omorului, în care se poartă ca un negru din Africa.

Procesul s'a lichidat prin reciprocitatea loviturilor şi insultelor. Părţile au consimţit să se împace şi au eşit din tribunal împreună, plecând direct la un banchet. Procesul l-a convins pe negustorul de vite, că nevasta lui a jucat într'adevăr bine; iar în privinţa lui Othello — nu-i mai trebue decât să-şi reducă ceva din temperament, şi atunci scena omorului se va juca cum nu s'a jucat încă dela Shakespeare încoace. Negustorul de vite ţine acuma la dispoziţia nevestei, a antreprizei şi a lui Othello, un mare cont deschis. Arta Shakesperiană va lua în curând, la Budapesta, un avânt nou, nemaiauzit...

IANOŞ SANDOR

Budapesta

Bibliografie

Edmond Rostand: *„Samarineanca"*, Trad. de *I. Gr. Perieţeanu*, Edit. „Aurora" S. Benvenisti et Comp., Bucureşti, Preţul 60 lei.

Const. Şăineanu: *„Rostul vieţii"*, Bibl. „Universală", Edit. „Aurora", Bucureşti, Preţul 18 lei.

Virgiliu Moscovici: *„Fântânile luminii"*, Edit. „Cultura Naţională", Bucureşti, Preţul 35 lei.

Mihail Sadoveanu: *„Comoara dorobantului"*, Bibl. „Steaua", Edit. Casei Şcoalelor, Bucureşti, Preţul 5 lei.

P. Constantinescu-Iaşi: *„Vechimea bisericii Sf. Dumitru din Craiova"*, Edit. Scrisul Românesc, Craiova.

P. Constantinescu-Iaşi: *„Arta şi creştinismul cu un indice bibliografic"*, Tip. „Cartea Românească", Chişinău, Preţul 30 lei.

„Anuarul Şcoalei Normale de băeţi din Deva" pe anii 1924-25 şi 1925-26,—de Const. Sporea, Tip. „Dreptatea", Deva.

Petru Pogonat: *„Organizarea oficiului I. O. V."* (discurs ţinut în şedinţa Adunării Deputaţilor), Imprimeria Statului, Bucureşti.

G. Nichita: *„Evadări"* (Poezii), Tip „Cultura Poporului", Bucureşti.

Gh. N. Munteanu-Bârlad: *„Galaţii"*, Tip. Socec de editură ştiinţifică-culturală, Galaţi, Preţul 70 lei.

Şerban Voinea: *„Marxism oligarhic"* (Contribuţie la problema desvoltării capitaliste a României), Edit. I. Brănişteanu, Bucureşti, Preţul 100 lei.

* * *

Favonius No. 3-6; Răsăritul No. 6; Viaţa Românească 1; Viaţa literară No. 40; Săptămâna politică No. 15; Cărvunarii No. 2; Falanga No. 17; Universul Literar No. 10; Revista Scriitoarei 104; Propilee Literare No. 24; Sburătorul No. 8; Pe drum No. 5; Contimporanul No 73; Ţara Voevozilor No. 2; Ritmul Vremii No. 2; Cosinzeana No. 1-2; Societatea de mâine No. 9; Urzica No. 1; Armonia No. 1-2; Foaia Tinerimii No. 3-4; Viaţa dobrogeană No. 2; Ideia No. 9-10; Familia No. 1-2; Gânduri No. 1; Orpheus No. 1; Neoelliniki Tehni No. de Februarie; Clopotul No. 4-5; Catalogul presei din România, edit. III, 1927.

Conferințe

Problema stilisticei românești

A doua conferință din ciclul organizat de Sindicatul Artelor Frumoase a fost desvoltată de d. Ștefan I. Nenițescu. D-sa a arătat că s'a spus și a început să devină aproape un luc' / comun la noi, că nu avem nici artă veche, nici artă cultă. Originalitate pură nu poate exista însă decât ca noțiune abstractă. Inrâuriri au fost întotdeauna peste tot. Argumentul ultim în susținerea negațiunii artei românești a fost că în toate celelalte țări cronicile au pomenit de artiști și de artă, — iar la noi nu. Argumentul e șubred. E drept că în cronicile noastre, nu se vorbește nimic nici de o viață proprie și nici de artă, dar aceasta nu dovedește nimic. Arta românească a existat fiindcă există.

In Rusia, clasicismul veacurilor trecute a creat un stil propriu, stilul Alexandru al II-lea. La noi, la fel, am avut un stil Brâncoveanu. Brâncoveanu a fost un fel de Ramses al arhitecturii și al artei noastre în genere.

Ceeace ne interesează acuma e să știm cum putem distinge caracterele specifice ale artei românești. Nu e deajuns să arăți că la un moment dat arta a avut un rol important. Studiile psihologice, antropologice, geografice, nu ne ajută să înțelegem arta. Arta trebuie să se priceapă prin artă.

In analiza generală a artei vechi, noi am urmat tipicul artei bizantine, într'un stil în care se îmbină idealismul cu realismul. In stilul nostru bizantin se observă un amănunt ce nu se mai întâlnește cu celelalte stiluri: motivul floreal din ornamentica bizantină desprinde linia, o face de sine stătătoare, despărțind-o de masa obiectului. Idealismul și realismul se împacă aci într'un abstractism și o subiectivitate ascuțită. Linia în sine reprezintă elementul cel mai personal, cel mai intelectual și mai pur. La început, această împăcare subiectivă n'a existat în stilul bizantin.

Arta noastră bizantină s'a păstrat abstractă. Ortodoxismul nostru n'a vrut și nu vrea decât gândul omului și închinarea. Fapta practică a individului e liberă, se călăuzește singură.

Viața nu intră în cronicele noastre fiindcă suntem un popor ortodox, și tot din această pricină, arta voevozilor noștri de odinioară a rămas cât mai aproape de tipic, într'o abstracțiune pură, într'un linearism ideal. Plasticitatea toată și stilistica artei românești trebuiesc studiate dela arta populară spre arta cultă, iar nu dela cea cultă la cea populară, cum se poate îngădui în Occident.

Imaginile făurite de artistul popular, nu au volum, trec dincolo printr'o inteligență subtilă și irațională, prin puritatea liniei.

Căutând momentele de contact ale artei populare cu cea cultă, trebuie să cercetăm punctul caracteristic, să vedem dacă e păstrat dealungul veacurilor și dacă îl întâlnim în toate celelalte arte.

Când specificul ajunge să-și creieze sie-și forme în celelalte arte, atunci se poate spune că arta noastră reprezintă un caracter distinct.

In arta noastră, spațiul nu e croit ca un turn dinafară, nu e clădit înăuntru ca la Greci, nu se creiază prin irumperi către centru, ci se desfășură linear, alergând mereu, încercând să surprindă trecerile, să fixeze prefacerea continuă. Arta românească vrea să construiască fără construcție, să lege fără legătură, cu elementele împrumutate dela bizantini. Alergarea acestor linii mereu în căutare de sine, mereu legate într'o deslegare pe loc, ca și în dansul nostru, se întâlnește și în covor, și în ceramică, și în poezia noastră populară. Emoția care mereu se amână, încercându-i-se, e linia care aleargă într'un dinamism oprit, care naște abstracția mișcării pe loc, — și dă caracteristica primordială a stilului românesc.

Acest singur principiu duce sigur la altele: linia având valoare de sine, nu îngăduie un aspect impunător; în covoare, fondul e liniștit închenărat, nu e purtător de culoare ci numai de linie. Abstractismul apare și aci: floarea nu mai e nici pată de culoare măcar; e numai lumină colorată; motivele înfățișate sunt îndeobște cai sau căprioare. Fondul nu acordă plasticitate reală volumului valorat. Nu avem niciodată culori complimentare. Roșul și verdele nu se întâlnesc laolaltă, — fiindcă alăturarea complimentarelor sugerează volum, și volumul e străin artei noastre populare. Linia e purtătoarea culorii și tot ea însemnează și expresia volumului.

Arta românească a surprins în lemn valoarea vinelor și dealungul acestor vine s'au tăiat motivele artistice. Aiurea crestăturile s'au născut din necesități practice. Nu trece la volum dela aceste crestături, arta românească, fiindcă arabescul cere proporție (proporția formează volumul), dar noi am păstrat numai simetria ușor disimetrică, ferindu-ne de proporție.

Esențialul sculpturii românești trebuie căutat în crestăturile de cari am pomenit, și în oul încondeiat care are un volum în sine. Volumul nostru, mereu șlefuit, mereu deformat, își caută mișcarea lui statică.

Expresia spațiului în arta și în literatura noastră populară e nețărmurită. Spațiul e conceput din alunecarea lui Dumnezeu peste pământ. Intangibilitatea noastră ortodoxă ni-l arată pe Dumnezeu departe, străin, abstract.

Această încercuire a spațiului neclădit în clădirea deslegată de sine, în desprinderea elementului plastic o întâlnim la clasici și la bizantini. Drumurile toate se îndreaptă spre clasicism. Arta noastră, așa cum se va desfășura mai departe, va fi asemeni unei scăldări a clasicismului în apele bizantinismului.

Instructivă și documentată, prelegerea d-lui Nenițescu a adus o personală și interesantă lumină în neînțelegerea cu care se discută astăzi, și de competenți și de nepregătiți, stilistica românească.

H. B.

Zilele acestea Editura CUGETAREA pune în vânzare

Talismanul Miraculos

(LA PEAU DE CHAGRIN)

Una din cele mai bune lucrări ale maestrului

HONORÉ DE BALZAC

Apare în ediție de lux, cartonată, și se va vinde pe prețul de Lei 60 exemplarul

Cronica teatrală

„MĂIASTRA FĂRĂ INIMĂ" (Turandot) feerie în cinci acte prelucrată de M. VOICULESCU la TEATRUL MIC

Teatrul pentru copii e mijlocul cel mai puternic de educație sufletească. Odată cu povestea pe care copilul a auzit-o sau a cetit-o, teatrul îi poate deschide larg și spiritul și ochii pentruca să vadă tot ceeace imaginația, viața de toate zilele și descrierea din cărți nu i-au putut da.

Și lucrul principal într'un spectacol de acest fel e decorul și montarea. Bogăția culorilor, varietatea petelor luminate și pitorescul costumelor, transpun copilul într'o lume de vis, cu oameni răi și buni, cu acțiuni supranaturale, — o lume în care binele și adevărul înving întotdeauna.

Povestea frumoasei fete de'mpărat, mândră și rea, dar care nu vrea să se mărite și pune să li se taie capul cutezătorilor pețitori cari nu știu să răspundă la întrebările-i meșteșugite, — e cunoscută îndeajuns și la noi.

Lăsând la o parte interpretarea care nu avea nimic apropiat de sufletul piesei, realizarea dramatică a acestui basm la Teatrul Mic, a constituit un spectacol interesant și frumos.

Decorurile tăiate cu vigoare, scăldate în culori vii și fragede, dădeau minunat atmosfera de feerie și fantastic.

D. Feodorov, a înfăptuit și de data aceasta o poveste sugestivă de culori și de linii.

Interpretarea a fost rece, inexpresivă și departe de înțelegerea micilor spectatori. Mai ales frumoasa măiastră fără inimă, frumoasă într'adevăr, dar fără inimă și fără viață;—d-na Elvira Godeanu nu are nimic comun cu scena, decât doar decorativul minunat al femeii frumoase. Ceilalți, deși tineri, n'au dat nici căldura, nici emoția sinceră a tinereții.

Numai d. Jeles a încercat un efort, realizând fragmentar o figură susținută. JUL. H. BL.

DAC'AȘ VREA...

Teatrul Regina Maria joacă ușoara, dar spirituala comedie: „Dac'aș vrea..." de P. Geraldy și Spitzer,—în care d-na Maria Ventura s'a arătat și'n ipostasa de cochetă.

Marioara Ventura

Piesa se bazează pe dorința femeii de a plăcea ca.... femelă—dorință care, în caz de îndoială, duce la probă.

Eroina își încearcă puterea de seducție,și—după ce reușește, — se aruncă, cu o dragoste nouă, în brațele soțului.... complect liniștită, de-ocamdată.

D-na Ventura a pus în rol grații, când copilăroase—când, cu mai mult succes, pline de o voluptate discretă.

D-nii Storin și Bulandra au complectat izbânda reprezentației.

PRIZONIERA

In ultimu-i număr, revista „Cărvunarii" se ocupă—în partea literară—de „Prizoniera" a cărei acțiune se învârte în jurul unui „vițiu vechiu de când lumea".

„Câte sunt la sută, astăzi în 1927, femeile crescute în atmosfera marilor orașe, cari să ignoreze existența acelui vițiu? Și câte sunt la milion ființele umane cari n'au un gând de ascuns?

Psihologia modernă a dovedit că dorința și chiar numai curiozitatea de orice fel, înăbușită, otrăvește sufletul; și apoi că singurul mijloc de dezinteresare este analiza intelectuală a gândului „refulat".

A condamna lucrarea lui Bourdet, înseamnă a suprima de pe pereții școlilor tablourile cari arată urmările beției.

Nu sunt vicii mai mult sau mai puțin rușinoase; toate viciile sunt deopotrivă de rușinoase. Și cu cât este mai grav cu atât trebue combătut mai de timpuriu.

Desigur, sunt numeroase femeile cu tendință la lesbyanism, cari văzând, simțind, timp de trei ceasuri, chinul Irenei, s'au dezmeticit.

Irena, creată de minunata artistă Marioara Ventura este școală de înaltă moralitate. Este respectabilă și este exemplu de dat, femeia, care-și zdrobește viața, luptând pentru virtute împotriva vițiului ei. Patima care răpune o femee de elită ca Irena, cu toată îndârjirea sforțărilor ei, nu mai poate fi tratată cu ușurință de cele șovăelnice, cari pot crede că n'ar fi vorba decât de o joacă numai imorală, nu și atât de periculoasă. Iar bărbații ce se simt atrași de asemenea femei, au avut ocazia să-și dea seama că sunt în primejdie de moarte".

A apărut:

EVREICA și alte povestiri de ANDERSEN

Traducere de N. BATZARIA

Volumul cuprinde cele mai alese povestiri ale celebrului scriitor danez, are o splendidă copertă în culori și numeroase ilustrațiuni în text.

Prețul lei 30

Cronica Șahului

In spațiu restrâns, vom explica aci în câteva cuvinte, rostul acestei cronici.

Firește că acum, când o vădită lâncezeală stăpânește mișcarea noastră șahistă, apariția ei nu poate fi decât binevenită.

Dorind a fi ecoul tuturor manifestărilor șahiste din țară și străinătate, vom publica pe rând probleme, partide și știri importante; iar, pentru a putea fi și pe placul celorlalți cititori ai revistei, vom întregi cronica noastră cu anecdote frumoase și biografii interesante ale marilor maeștri șahiști.

Pentru deslegătorii și compozitorii de probleme vom organiza concursuri cu premii, pentru a stimula și mai mult gustul amatorilor de șah.

Instituțiile, cercurile și toți amatorii acestui joc sunt rugați stăruitor pe această cale, de a ne trimite cât mai multe știri, partide și probleme spre publicare.

* * *

PROBEMA ANALITICA No. 1

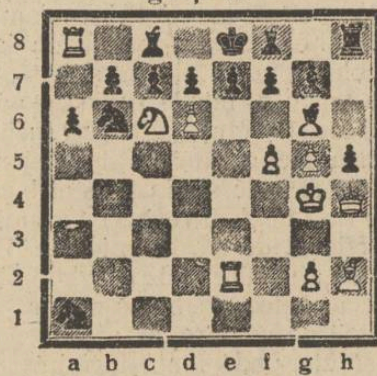
de d-l **Ing. L. Loewenton,** București (inedită)

Doi jucători și-au propus să joace o partidă de șah prin corespondență cu condiția ca fiecare să facă *o mișcare pe zi.*

Inceputâ în ziua de *21 Decembrie anul trecut,* partida a ajuns *astăzi Vineri 11 Martie* la următoarea poziție:

Negru (14 figuri)

Ré8, Th8, Ca1 și b6, Nc8 și f8, Pa6 b7, c7, d7, é7, f7 g7 și h5

Alb (11 figuri)

Rg4, Dh4, Ta8 și é2, Cc6, Ng6 și h2, Pd6, f5, g2 și g5

Jucătorul care a condus albele fiind la mișcare, anunță *mat în 4 lovituri.*

* * *

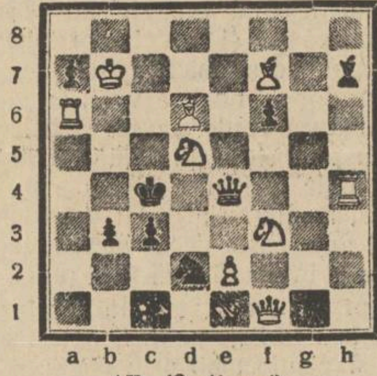
Pentru soluțiile corecte ale acestei probleme, ce le vom primi până în ziua de 27 Martie a. c., acordăm premii.

PROBLEMA No. 1

de **A. Ellerman,** Buenos-Aires (L'Italia Scachistica 1926)

Negru (8 figuri)

Rc4, Dé4, Cd2, Nh7, Pa7, b3, c3 și f6

Alb (9 figuri)

Rb7, Df1, Ta6 și h4, Cd5 și f3, Nd6 și f7, Pé2.

Alb joacă și face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 1

Jucată în București la 20 Octombrie 1925

Gambitul Blumenfeld refuzat.

ALB: *Ing. L. Loewenton* — NEGRU: *M...n.*

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cg1—f3, c7—c5; 4. d4—d5, b7—b5; această mutare constitue gambitul lui Blumenfeld. Acceptarea gambitului dă negrului un atac foarte puternic; 5. Nc1—g5, refuzarea gambitului după indicația lui Wolf. 5..., Dd8—b6; Negru experimentează o ultimă încercare de a reabilita lovitura b7—b5. 6. Ng5×f6; Albul se decide la un contra-gambit oferind un pion în schimbul distrugerii flancului regelui adversar. Credem că jocul e corect și că poziția tare a albelor compensează sacrificarea unui pion, 6..., g7×f6; 7. é2—é4, b5×c4; 8. Nf1×c4 Db6×b2; 9. Cb1—d2, Db2—b6; Retrage dama de bună voe spre a nu fi forțată prin mutarea Ta1—b1 să se deplaseze cu totul din joc. 10. 0—0, é6—é5; 11. Ta1—b1, Db6—c7; 12. Cf3—h4, începutul atacului contra regelui negru care nu poate să se adăpostească nici prin 0—0—0, nici prin 0—0, ambele flancuri fiind complect deschise. 12..., d7—d6; 13. f2—f4, Nf8—é7; 14. Nc4—b5+, Nc8—d7; 15. Ch4—f5, Nd7×b5; 16. Tb1×b5, Cb8—d7; 17. Dd1—h5, dama albă odată adusă în joc, decide repede partida, 17..., Ta8—b8; 18. Cf5—g7+!, Ré8—f8; (După Rd8 urmează 19. D×f7 și câștigă). 19. Cg7—é6+!; Sacrificiu elegant care aduce sfârșitul. Matul nu poate fi parat. 19..., f7×é6; 20. d5×é6, Rf8—g7; 21. Dh5—f7+, Rg7—h6; 22. Tf1—f3 și negru abandonează.

(Adnotații de Ing. L. Loewenton).

ȘTIRI

La 19 Februarie a. c., a început la Newyork, un mare concurs de șah la care iau parte următorii șase maeștri: Dr. A. Alechin, I. R. Capablanca, F. Marshall, A. Nimzowici, R. Spielmann și Dr. M. Vidmar.

Fiecare maestru va juca cu ceilalți câte patru partide, astfel că vor fi 20 de runde, în total 60 de partide.

Situația după runda a 9-a este: Capablanca 6 jum., Nimzovici 6 și o partidă în suspensie, Alechin și Vidmar câte 3 și câte 2 partide în suspensie, Spielmann 3, Marshall 1 jum. și 3 partide în suspensie.

CĂTRE DESLEGATORII ȘI COMPOZITORII DE PROBLEME

Primim spre publicare probleme inedite. Vom utiliza cele corecte.

La concursul de deslegări pe care-l începem cu numărul de față, vor putea lua parte și compozitorii de probleme; ei vor primi pentru fiecare problemă publicată, punctele ce se vor acorda la deslegarea ei.

Atragem atenția cititorilor că acordăm premii în astfel de condițiuni, încât orice deslegător (chiar și cei mai slabi) să le poată câștiga, și anume:

Acordând câte două puncte pentru soluțiile problemelor în două mișcări, câte trei puncte pentru cele în trei mișcări și câte patru puncte pentru cele în mai multe mișcări, — premiile vor reveni acelor deslegători cari vor întruni suma de 60 de puncte.

După ce vor lua premiile, deslegătorii vor începe numărarea punctelor din nou dela 1, etc... până când la a doua sumă de 60 puncte ce o vor întruni, vor lua câte un nou premiu.

In modul acesta, va putea fi premiat orice deslegător care va urmări în mod serios concursul nostru.

Soluțiile problemelor trebuesc trimise în 15 zile dela apariție. *Pentru problemele analitice vom acorda premii speciale.*

* * *

Orice corespondență ni se va trimite pe adresa Redacției ziarului *„Adevărul Literar și Artistic"* str. Sărindar No. 9—11 București, cu mențiunea *„pentru Șah"*.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozități

Psihoza sinuciderilor

Câtiva școlari și studenți din New-York au format o societate de sinucigași cu scopul de a studia lumea cealaltă. Sinuciderile au luat proporții atât de întinse în Statele-Unite încât mare parte din tineretul mai curat e influențat de ideea morții și a tainelor existenței viitoare. O impresie foarte puternică a produs moartea unui student Noe, care s'a împușcat de curând, lăsând o scrisoare, că vrea să pătrundă în misterul morții, după care se va reîntoarce la prietenii lui.... ca să le povestească ce a văzut dincolo de mormânt.

Patria recunoscătoare

Chimistul francez, celebrul Turpin, inventatorul melinitei, a murit la Pontoine, în mare mizerie, la vârsta de 79 ani. Din cauza unor împrejurări nefericite, el n'a profitat de avantagiile invențiunii sale. Nu se știe anume cum — dar secretul melinitei a fost cunoscut de câteva state străine, și guvernul francez l-a bănuit pe Turpin, că tocmai el trădase secretul. De aci—uitare și mizerie, o mizerie care vorbea elocvent că secretul nu fusese vândut de inventator. Dar indignarea patriotică nu cunoaște logică.

Mode obligatorii

Doamnele de la Curtea Spaniolă sunt obligate de acuma înainte, să nu mai poarte costume variate, de modă și cu „poale scurte", ca toată lumea. Fustele trebue să fie lungi, din stofe sau alte materii de culori deschise cu nuanțe aurii, cu desenuri: lei și castele; iar corsajele — nalte, cu mâneci lungi, acoperite de mantile albe sau negre, de dantelă. Vârfurile mantilelor se fixează de coafura doamnelor și de acolo scoboară pe umeri.

Grafolog vizionar

La Berlin lumea e înebunită de un grafolog vizionar, un oarecare Șerman, care acum zece ani fusese acuzat de „escrocherii științifice" când „lucra" la Uniunea Scriitorilor Germani ca grafolog la modă.

Acum, profesorul Fischer, celebrul specialist experimentator al fenomenelor creerului, a raportat la o conferință că Șerman în 145 cazuri din 208, aranjate în mod absolut științific și îngrădite cu cele mai stricte garanții contra escrocheriei, a stabilit cu o preciziune absolută caracterul, dispoziția sufletească, situația socială, etc. a oamenilor — după scrisul lor. In unele cazuri, Șerman nici nu se uita la scris, ci numai îl pipăia; în altele — scrisul persoanei fiind pus într'un plic lipit, sau fiind făcut cu cerneală invizibilă, — Șerman ghicea totul cu o exactitate uimitoare, după ce pipăia plicul sau hârtia albă cu scris invizibil. S'au pulbicat și mai multe cazuri cu preziceri de ale lui Șerman realizate foarte curând și exact. Ultima-i ispravă a fost următoarea:

Celebrul artist berlinez Korf, fiind angajat în America, a avut un formidabil succes la New-York. După spectacol, se duse la telegraf, ca să-și cheme și familia în America. Cineva, privindu-l de-alături, cum își scria telegrama, îi zise :— Domnule, văd după scrisul Dv., că nu trebue să vă chemați soția în America, căci veți pierde mulți bani foarte curând.. Eu sunt Șerman din Viena și din Berlin, unde mă întorc; și am venit acuma la telegraf, să fac cunoscut plecarea mea într'acolo". — Korf, încântat de succesele obținute la New-York, nu l-a ascultat pe Șerman. După o serie de rerpezentații, antreprenorul lui Korf, un bogătaș american, a dispărut luând și casa întreprinderii. Iar Korf cu familia s'au reîntors în Germania cu cele mai mari dificultăți.

„Alteța Regală"

Fostul prim ministru german dr. Luter s'a întors dintr'o călătorie prin America și a ținut la Berlin o conferință la care au asistat: actualul prim ministru Marx, toți miniștrii și... fostul prinț Oscar al Prusiei. Președintele conferinței dr. Glasenapp, Directorul General la Banca Națională germană, a deschis conferința astfel: — Alteța Voastră Regală, Domnule Prim-Ministru, Domnilor Miniștri!...

Și cabinetul *in corpore,* n'a reacționat la această titulatura dată fostului membru al casei domnitoare răsturnate — căruia i s'a dat cel dintâi loc, într'o conferință ținută în capitala unei Republici.

Epidemia concursurilor

La juriul cinematografic din Viena au sosit cele zece pretendente la titlul de „stea a Hollywood"-ului alese de agențiile americane din zece țări europene, la concursurile locale de frumusețe. Din zece au fost acceptate deocamdată numai două, care vor fi examinate la Berlin, de unde numai una, în caz de talent dramatic și de aptitudini la fotografiere, — va fi expediată în California. Aceste două sunt: una poloneză și alta cehă.

La Milano, însă, s'a anunțat un alt concurs internațional: concursul la titlul „celei mai frumoase cravate". Trebuie creiată însfârșit și cea mai frumoasă cravată din lume! Toate talentele din industria pan-europeană a cravatelor ia acuma parte la acest concurs. Franța și Italia sunt încrezătoare, fiecare în succes și în premiul întâi pentru o cravată unică în felul ei, care se și confecționează undeva, în cel mai strict secret.

Pe când concursul gulerelor, mănușilor și ciorapilor?

Un charleston pe două piane

Revista cea nouă dela „Folie-Bergères" din Paris, va arăta lumii uimite un număr cu totul neînchipuit până acuma: Josefina Backer va dansa în costumu-i obicinuit, pe două capace a două piane, odată: un picior pe un capac și altul... pe celalt, pe când un oarecare maestro italian va cânta, tot odată, pe cele două piane, un nou charleston compus special chiar de el, astfel că pianistul trebue să se arunce de pe un scaun pe celălalt, bătând când claviatura unui pian când a celuilalt, fiind că așa-i... piesa muzicală creiată de acest geniu al vitezei și champion al alergării între două piane. Se anunță dinainte că acest artist nu va cânta un pasagiu pe primul pian, și apoi un altul — pe cel al doilea, ci literalmente va alerga, neîncetat, și cu o viteză de fulger, dela un biet instrument muzical, la celălalt.

Cel mai tânăr aviator

René X., un parizian de zece ani, a făcut de curând un zbor cu totul senzațional, coborând dela o înălțime de 1000 metri cu o parașută dovedită foarte bună. Sensația a fost atât de mare încât... poliția a interzis lui René să mai zboare și să riște, deoarece el trebue dintâi să facă... școala primară.

CĂRŢI ŞI REVISTE

THOMAS MANN: Unordnung und frühes Leid *)

E o delicioasă nuvelă în genul reţinut şi sever, obicinuit autorului. Totuşi îmi pare că, de data aceasta, Mann şi-a schimbat întrucâtva stilul său cam sărac şi tern, împestriţându-l cu detalii pitoreşti.

Personagiile nuvelei sunt grupate simplu şi simetric: un profesor universitar de istorie cu nevasta, şi copiii lor, un băiat şi o fată de vre-o 20 de ani şi un băieţel şi o fetiţă de vre-o 6; câte doi de fiecare generaţie, prin urmare. Subiectul propriu zis e aproape inexistent; totul se reduce la descrierea unui „ceai dansant" dat de generaţia mijlocie şi la descrierea personagiilor cu ocazia acestui ceai. Dar, la urmă, un detaliu picant şi amuzant: fetiţa mică s'a îndrăgostit de un invitat frumos, şi plânge seara în pat fără să ştie de ce, punând casa întreagă în picioare şi cerând într'una ca invitatul să-i devie frate.

Această fetiţă mică, Lorchen, apare ca personagiul principal. Viaţa şi psihologia copiilor au fost neglijate de toate literaturile, până acum, deşi prezintă un material literar extraordinar de bogat şi de atractiv. Căci în afară de pitorescul încântător al impresiilor din prima epocă a vieţii, amintirile de când erai copil sunt de o coloraţie efectivă unică în felul ei, mai ales cele brusce şi involuntare. Nu e o ipoteză absurdă aceia, că aşa numitul „sentiment poetic" ar fi compus din reminiscenţe semi-conştiente din copilărie. Dragostea copilărească a fost neglijată mai cu stăruinţă încă decât restul. Citind literatura de pretutindeni, ai crede că dragostea nu poate apărea decât după pubertate. In această privinţă de sigur că teoriile lui Freud vor avea o bună influenţă.

Aşa dar terenul pe care s'a aventurat Mann e o ţară a nimănui cu toată fertilitatea ei; se caută colonişti. Mai trebue adăogat, spre marea laudă a autorului, că cu toată scurtimea nuvelei, cele şease figuri din primul plan, ba chiar cele secundare, servitorii casii, se reliefează minunat, fiecare de partea sa.

I. D. G.

LUIGI PIRANDELLO
(Nuvele alese, traduse de Al. Marcu, edit. „Ancora")

Apariţia neaşteptată a lui Pirandello pe scenele lumii, alături de marii creatori contimporani şi susţinând cu prestigiu sarcina glorioasei tradiţii dramatice a veacului trecut, se datoreşte — ziaristic vorbind — lui Benjamin Crémieux. Parisul a consacrat pentru întreg globul opera dramatică a lui Pirandello, tradusă de criticul francez.

Dar trebue să facem şi bună parte în această victorie însuşi spiritului atât de ciudat, de straniu la prima vedere, din creaţiile pirandeliene. Poate că şi împrejurările, dacă n'au creat pe de-a'ntregul, au favorizat apariţia mentalităţii scriitorului italian. Filosofia lui Bergson cu instabilitatea datelor imediate ale conştiinţei, toată plastica relativă a ultimilor decenii, pulverizarea vechei mecanici astronomice şi apariţia curbelor de lumină ale lui Einstein, sunt fenomene profund înrudite — şi la un anumit nivel de abstracţie, identice — cu închegările dramatice ale lui Pirandello.

Nuvelele lui Pirandello sunt primul material care trădează esenţa acestui spirit contemporan — eminamente şi în înţeles de profundă originalitate a vremei noastre, contemporan. La apariţia lor, nuvelele au desamăgit pe toţi amatorii de cofeturi şi siropuri şi prin lipsa lor de popularitate au fost un subiect puţin ispititor pentru criticii în căutare de succese. Editorul din Milano publica nuvelele lui Pirandello numai pentrucă preţuia talentul autorului... Ceeace, trebue să recunoaşem, e un lux. Editorul îşi plătea luxul cu un deficit conştient şi voit. Valoarea artistică a creerului pirandellian care a căutat în această lume, anume parcă toate melodiile stranii alcătuite de vioara fragilă şi dureroasă a fiinţei omeneşti şi împrejurările absurde ale unor întâmplări totdeauna simple şi fireşti în fond, se dă pe faţă în povestiri sobre şi zguduitoare şi confirmă că nuvelele sunt primele exerciţii organice, construcţiile artistice pe un singur plan care i-au îngăduit lui Pirandello, în a doua jumătate a vieţei, construcţiile în mai multe planuri ale teatrului său atât de original.

Traducerea d-lui Marcu e limpede; ajunge până la noi şi asprimea şi gustul tonic al stilului pirandelian.

FRANS MASEREEL: Cartea orelor
(Edit. Kurt Wolff, Lipsca)

Sub titlul general al unei biblioteci „Der europäische Roman" (Romanul European) desenatorul în lemn, cunoscut prin caricaturile sale anti-burgheze şi anti-prusace Frans Masereel, publică o serie de romane în... imagini. Este într'un fel o imitaţie a cinematografului, având mai mult decât acesta caracterul *artistic* al fiecărei imagini (iar nu caracterul ei fotografic) dar lipsindu-i, şi oferind deci mai puţin decât cinematograful, viteza succesiunii imaginii lor. In tot cazul o filmare a acestor romane în imagini — pe care desigur le vor scrie în curând şi alţi desenatori — ar avea o influenţă în primul rând asupra naturei filmului viitor şi în al doilea rând asupra... desenatorilor înşişi, de obicei lipsiţi de o imaginaţie mai amplă.

Frans Masereel a „desenat" până acum „Geschichte ohne Worte" (Poveşti fără cuvinte), „Die Idee" (Ideia), „Die Sonne" (Soarele), „Die Passion eines Menschen" (Pasiunea unui om), „Die Stadt" (Oraşul) — şi va mai desena.

„Cartea Orelor" nu e atât romanul unei întâmplări, cât romanul unui caracter, al unui temperament plin de sensibilitate şi libertate şi care pare să fie chiar temperamentul autorului.

„Romanul" începe cu plecarea eroului în lume: el e recunoscut în toate imaginile prin înfăţişarea spiritualizată, prin capul lui pururi neacoperit. O vizită în nouă tablouri prin uzine şi fabrici, arată spaima lui în faţa monstrului industrial, apoi mila lui de umiliţi şi ofensaţi, braţele lui întinse către nefericitul încăput pe mâinile omului în uniformă. Iubirea e prezentată în câteva icoane caracteristice, dela figura eroului, dela întreaga lui fiinţă transfigurată din care ţâşnesc raze de lumină, până la goliciunea inocentă a femeii. Dela această „stare de graţie" înainte, sensibilitatea eroului se desfăşură şi mai caracteristic. Toată firea se bucură de harul inimei lui: îmbrăţişează botul unui cal de povară, miluieşte un olog, împinge la o căruţă de cărbuni pe care de-abea o poate urni un biet animal, aruncă boabe şi fărămituri de pâine păsărelelor sărind pe zăpada îngheţată, se duce la teatrul de păpuşi la o laltă cu copiii pe care-i ţine pe genunchi. Nu putem încheia fără a pomeni de fetiţa pe care o smulge dintre loviturile de cnut ale unui tată crunt, o creşte pentruca apoi eroul să cadă cu braţele întinse pe patul morţii ei. Unsprezece tablouri reprezentând diferitele înfăţişări ale mărei, şi trei tablouri reprezentând pieirea lui, topirea lui în păduri tropicale printre frunze şi corole legendare, ne arată că Franz Masereel nu este numai un desenator cu atitudini morale şi sociale perfect caracterizate, dar şi un profund vizionar şi că va merge în curând — azi are numai 37 de ani — pe urmele pe care a mers în alt veac strămoşul său Félicien Rops.

Otilia Cazimir

In cronica literară din ultimul număr al „Vieţii Româneşti", d. G. Ibrăileanu vorbeşte cu mari elogii despre poezia d-rei Otilia Cazimir.

D. Ibrăileanu se opreşte în faţa minunatului ciclu: „Strofe risipite".

D-sa dă câteva citate:

Când vreau să fug, mă ţii în loc cu un cuvânt.
Aşa se zbat copacii în furtună:
Ca pentru fugă crengile-şi adună,
Dar rădăcina-i leagă de pământ...

* * *

Mă urmăreşti ca pasărea de pradă,
Mă iscodeşti cu ochii reci şi răi —
Şi uiţi că, dacă-s urme pe zăpadă,
Noroiul e lăsat de paşii tăi.

„Cititorul a observat, poate, — subliniază d. Ibrăileanu, — că imagina din fiecare strofă nu este termenul al doilea al unei noţiuni ci, dacă se poate spune, termenul al doilea al însuşi sentimentului din ea.

Aceste „strofe" au ceva epigramatic, prin scurtimea lor, prin puterea imaginii — prin cruzimea ei, prin culoarea ei izbitoare. De-aceea — şi cu gândul la vechea definiţie a genului — putem spune că aceste „strofe risipite" sunt nişte epigrame elegiace, amare, tragice. Imposibil ca aceste epigrame să nu-ţi amintească de Heine. Şi totuşi, în genul lor, ele nu au comun cu *Cartea cântecelor* decât ascuţimea de sentiment, neprevăzutul expresiei incisive şi scurtimea — mult mai accentuată. (La Heine, ironia tăioasă, epigrama, vine în urmă — ca să persifleze sentimentul: această concepţie nu îngăduie *lied*-urilor lui să fie numai de câte o strofă, — pe când la d-ra Otilia Cazimir ironia e înlocuită cu amărăciunea dureroasă din însuşi, conţinutul sentimentului).

Aceste „strofe risipite" ne fac impresia că pot sta pe primul plan al poeziei noastre lirice. Imaginea din ele temperează efuziunea şi, în acelaş timp, măreşte intensitatea poeziei. Ni se dă, cu alte cuvinte, într'un spaţiu minim, un maximum de conţinut. Iar faptul că ele amintesc pe Heine, fără să fie de loc „Heine", e un merit nu mic al d-rei Otilia Cazimir"

„Lulu"

Celebra lucrare dramatică a lui Wedekind, pe care bucureştenii o cunosc din interpretarea d-nei Marioara Voiculescu, s'a jucat de curând la Berlin, iar observaţiile pe care un pătrunzător critic dramatic le face în ziarul popular berlinez „Berliner Tageblatt", sunt atât de surprinzătoare încât reproducem esenţialul lor.

Sub titlul general „Lulu" s'au reprezentat laolaltă şi „Spiritul Pământului" (Erdgeist) şi „Cutia Pandorei" de Wedekind. Reprezentaţia a avut loc nu pe vreo scenă de avantgardă, ci în teatrul de stat de sub direcţia lui Leopold Jesner. Ceeace înseamnă că totuşi s'a schimbat ceva în Germania de azi. Jack Spintecătorul care măcelăreşte în pod pe Lulu, femee pierdută — iată o scenă pe care nimeni acum zece ani n'ar fi crezut s'o vadă pe scândurile teatrului imperial! Nu strică să fie amintit din când în când progresul realizat.

Dar lucrarea lui Wedekind a mers oare şi ea cu timpul?

Cine se lasă pătruns de „Erdgeist" trebue să răspundă negativ. In această dramă satanică se află multe elemente învechite şi moarte. Profesorul lui Lulu, dr. Schön, ultima ei victimă, începe să aibă un aer comic. El e omul forţei care trece peste cadavre, brutal şi rece, liberat de orice scrupule sentimentale, omul puternic care nu lipseşte în nici o lucrare de Wedekind. Dar când acest om, în mijlocul nenorocirilor sale cugetă să se logodească mai târziu cu o copilă nevinovată de familie bună, el nu mai apare spectatorului chiar atât de satanic cum ar crede Wedekind.

Un adevăr trăeşte treizeci de ani, nu mai mult a spus odată un erou al lui Ibsen. „Spiritul Pământului" şi-a împlinit vârsta, şi-a făcut datoria. Lulu nu mai reprezintă un rol, ci un tip care n'ar mai putea apărea în producţia dramatică de azi. Lulu trebue deci jucată în costumul epocei: cu mâneci bufante şi rochie lungă.

Germania cea nouă

Maurice Boucher, autorul unei luminoase expuneri: *La philosophie de Hermann Keyserling*, cercetează în „scrisorile germane" din „Europe" aspectele noui ale Germaniei. Pshichanaliza, întemeiată de Freud, a avut o considerabilă influenţă asupra filozofiei şi literaturii germane. Ea a dat metafizicii un nou elan, iar literatura a atins probleme spirituale cari fac pe unii critici să vestească un nou romantism. Două probleme se pun azi gândirii germane: care este esenţa vieţii şi ce este fiinţa umană? Vechea metafizică renaşte prin elementele pozitive ale ştiinţei moderne. După cum misticismul din veacul al 18-lea s'a folosit de ştiinţele naturale, pentru a-şi prelungi existenţa, — azi, progresul technicei şi al psichanalizei servesc la înfăptuirea unei lumi spirituale ale cărei limite nu sunt încă fixate.

In istoria omenirii sunt perioade de orgoliu şi perioade de nelinişte. In epoca de orgoliu, omul posedă; în acea de nelinişte, omul caută un dumnezeu necunoscut. In perioada de nelinişte e o efervescenţă creatoare, care ascunde bolile grave ale societăţii. Germania e acum în epoca de nelinişte: nu creiază copod'opere, dar stârneşte probleme şi realităţi spirituale cari influenţează gândirea contimporană. Teosofia modernă, neobudismul, romantismul mistic, sunt forme ale acestei căutări înfrigurate a Germaniei intelectuale. Ea a înţeles că războiul mondial a provocat şi falimentul unei anumite forme culturale. Trebuiesc create forme noui. Maşinismul, technica exagerată a pierdut azi din preponderenţa dinainte de războiu. Nu se mai poate confunda progresul ştiinţei cu progresul umanităţii. Walter Rathenau a arătat foarte lămurit acest adevăr. Keyserling, cu filozofia lui mlădioasă, a acuzat civilizaţia mecanică, proclamând primatul spiritului.

M. Boucher analizează operele lui H. Kern: (Filozofia lui Carl Gustav Crus) ale lui A. H. Schmitz (Ergo sum) ale lui Paul Tiflich (Kairos Sistem al ştiinţei, Principiile unui socialism creştin), ale lui Wilhelm Loew (Ideal şi Realitate, Theodor Siegfried (Fenomenologie şi Istorie) şi Walter Riezler (Arhitectura la încrucişarea drumurilor). Aceste opere oglindesc numeroasele probleme cari frământă spiritul contimporan şi mai ales „necrezuta fermentare intelectuală din Germania de azi". Georg Fr. Nicolai autorul cunoscutei „Biologii a Războiului" spune undeva că „înfrângerea e oţelitoare". Cartea a apărut în 1917. După zece ani, avem o strălucită confirmare a acestui paradox. Germania renaşte — dar nu numai în formele ei vechi, technice şi economice — ci în formele neglijate în vremea glorioasă a militarismului prusac. Literatura, filosofia şi artele îşi găsesc în Germania expresii inedite, cari trebuesc cunoscute de orice intelectual european.

Noui scriitori americani

Un bun cronicar: *Grohan B. Munson*, prin scrisorile publicate în *Europe*, ne ajută să cunoaştem America altfel decât prin gingantinisia şi excentricităţile ei. America e o mare putere care îşi ignorează însă energiile ei spirituale. Trei cărţi recente: „Culegerea de poeme" a lui Vachel Lindsay, „In inima Americei" de William Carlos Williams şi „Spania virgină" de Waldo Frank, sunt mărturii ale unui spiritualism ignorat.

Vachel Lindsay e americanul din oraşe mici, neîncrezător în metropolă. Membru al secţiei religioase numită a Campbellilor, el e partizan al Ligii contra alcoolului. Are cultul sociabilităţii, sentimente umanitare şi evanghelice: e tipul americanului provincial care vrea să servească prin poeziile lui arta, democraţia şi religia. Străbate Statele-Unite ca un vagabond, vorbind în public mai ales despre comuniunea în cadrele vieţii agricole, care va trebui să transforme maşinismul monstruos al Americei. Vachel Lindsay e poetul unui fel de regionalism, întemeiat pe câteva percepte democratice şi religioase. E nebulos, lipsit de metodă şi, deşi e ascultat de marele public, nimeni nu-l urmează încă.

William Carlos Williams e mai original. E medic într'un orăşel din New-Jersey; scrie versuri şi proză între vizitele sale la bolnavi. El proclamă ca ideal artistic aspectele vieţii imediate, amănuntele cele mai mici putând avea semnificaţii înalte. Astfel, el transformă în poezie banalităţile vieţii cotidiane. E un primitiv care nu şi-a luat subiectele şi limba poetică din Europa. Vrea să fie „poetul Statelor-Unite" — şi, în ultimul său volum, evocă figurile lui Columb, de Soto, Champlain, Franklin, Washington, John P. Jones, creând simboluri estetice şi morale. Williams vrea să fortifice literatura americană, prin contact cu pământul american, cu sufletul american intrepid şi rezistent.

Waldo Frank e însă accesibil marilor probleme culturale.—Operele lui au fost remarcate în Franţa pentrucă americanismul său nu era refractar spiritului european. In „Spania virgină", Frank a încercat o „fusiune dramatică pentru a scoate în evidenţă sensul spiritual al istoriei Spaniei". El a arătat ce posibilităţi estetice sunt cuprinse în istoria rău interpretată a popoarelor. „Sinteza medievală" din Spania a dispărut — dar alte culturi se ivesc din pulberea evului-mediu. Din tradiţia spaniolă rămâne acel misticism naturalist fixat în operele lui Gabirol, Le Greco, Cervantes, Jimenez. Ferindu-se de dualism şi transcendentalism, Frank proclamă „unitatea luimii" prin care ne apropiem de adevărul faptelor. Viziunea mistică-naturalistă expusă teoretic în „Spania virgină", e desvoltată în romanele lui Waldo Frank în forme dramatice şi fixată în figuri neuitate ca „Rahab", apărută de curând şi în traducere franceză.

CITIŢI
MISTERUL din CAVOU

A apărut
„Lectura" No. 109
— Floarea literaturilor străine —
JEAN RICHEPIN
— Membru al Academiei Franceze —
MILIOANELE
trad. de AUREL B LUCA
Lei 5.— Scrierea completă
La chioşcari şi librari

*) De vânzare la librăria Hasefer.

Un orator: I. Petrovici

I. Petrovici este din şcoala lui Titu Maiorescu, care a avut foarte mulţi elevi, dar puţini discipoli adevăraţi. Din aceşti puţini numai câţiva au ştiut şi au reuşit să se ridice la înălţimea maestrului: ca talent, ca virtute, ca concepţie de viaţă şi ca muncă închinată folosului obştesc. Intre aceştia credem că trebue să fie socotit şi I. Petrovici.

Profesor de filosofie la universitate, literat şi bărbat politic, I. Petrovici este prin multele sale calităţi un descendent sufletesc direct al maestrului său, de care îl deosebeşte numai entusiasmul juvenil, comunicativitatea caldă, care era firesc să caracterizeze această fire pasionată de poet, vizionar şi optimist, care crede şi luptă.

Este desigur caracteristic pentru I. Petrovici că a făcut şi face încă şi astăzi literatură, renunţând la critica mai mult negativă a maestrului său, critică, pe care o rezervă numai pentru filosoful şi bărbatul politic, cari şi aceştia se folosesc rar şi cu precauţiune de acest rece şi sângeros instrument de hirurgie intelectuală, care produce totdeauna durere, câteodată omoară, dar care vindecă şi dă viaţă numai în mâna artistului.

Citind volumul **„Momente solemne"**, apărut de curând, avem posibilitate să cunoaştem pe oratorul **I. Petrovici**. Acesta este un vorbitor vechiu şi a rostit multe discursuri în viaţă. Totuşi în acest volum aflăm reunite numai 19 discursuri, rostite între anii 1912—1926, cari însă ne dau o icoană exactă a talentului său oratoric, care a mers mereu crescând până ce a ajuns culmea de astăzi.

Subiectele, pe cari le tratează oratorul în discursurile aceste, sunt foarte variate. Totuşi este ceva ce le leagă puternic între olaltă, le dă o omogenitate armonică: scopul patriotic urmărit de vorbitor în calitate de profesor (îndrumător al tinerimii universitare) şi ministru (cârmuitor al maselor populare).

Oratorul îşi alege figuri reprezentative fie din viaţa politică-culturală contemporană ca: generalul Averescu dintre cei vii — şi dintre cei morţi ca: Titu Maiorescu, Delavrancea, Take Ionescu, George Mârzescu, Alexandru Constantinescu, D. Ionescu, doctorul V. Babeş, Vasile Stroescu, Aristizza Romanescu; fie din trecut, ca: Mihai Viteazul, Dimitrie Cantemir, I. C. Brătianu. De asemenea evocă fapte mari din istoria trecută sau recentă a neamului românesc: biruinţe ale vitejiei războinice ca şi ale culturii paşnice: amândouă isvorâte din patriotism şi înfăptuite cu jertfe, cari nu trebuesc uitate.

Şi din toate aceste discursuri, rostite la diferite „momente solemne", se desprind firesc, înţelepţeşte dar şi poetic, învăţături şi îndemnuri folositoare pentru generaţiile de azi şi cele viitoare.

Ascultătorii ca şi cititorii acestor discursuri îşi îndreaptă gândurile, îşi înalţă inimile, îşi oţelesc voinţa, ascultând sau citind.

Oratorul îmbină în mod fericit, armonic elocvenţa bisericească a amvonului cu cea laică a tribunei parlamentare şi a catedrei universitare; împacă îndrumarea blândă a păstorului de suflete cu a cârmuitorului aspru de oştiri; topeşte fierul logicei cugetătorului cu aurul fanteziei poetului într'un amalgam nou, de preţ.

Este această elocvenţă desigur şi o fericită exteriorizare a însăşi armoniei sufleteşti intime a personalităţii complicate a autorului, care ştie să împace într'un singur om pe filosoful cu poetul, pe profesorul cu ministrul, fără ca unul din aceştia să întunece sau să jertfească ceva din individualitatea unuia din ceilalţi.

Darul de a vorbi este pentru I. Petrovici, ca şi pentru fiecare orator de rasă, o mare însuşire, un puternic mijloc de manifestare a ideilor şi sentimentelor. De aceea nu-l iroseşte, ci îl cheltueşte rar şi cu măsură, fără istoavă de timp şi vorbe sonore

Vorbeşte numai când are ceva de spus, când crede că trebue să vorbească. Şi atunci cată să fie clar, logic, sincer şi convingător.

Nu uită că toate aceste însuşiri plus îngrijita formă literară ar pierde totuşi din efect, dacă ar obosi auditorul. De aci laconismul discursurilor sale.

Discursurile sale, pentru a fi rostite, nu necesită mai mult de 8 minute în medie. Cel mai lung („La banchetul scriitorilor români") este de 15 minute, cel mai scurt („Mărăşeştii") de 2 minute.

Acest laconism clasic într'o epocă ca a noastră este desigur o mare calitate, o adevărată virtute!

După marele războiu, după revizuirea Constituţiei şi acordarea votului obştesc, după unire şi împroprietărire, după sporirea nevoilor în ţara întregită şi înmulţirea parlamentarilor, după democratizarea vieţii noastre publice, — împrejurări, cari au sporit numărul retorilor şi limbuţilor, — sunt aşa de rari oratorii de seamă, cari ştiu: ce, când şi cum să vorbească, fără a zăpăci sau a plictisi auditorul. Acesta nu mai poate fi satisfăcut cu o simplă formă goală, fie aceasta cât de literară, când ea nu cuprinde un fond real, expus cu competinţă de un bărbat cu pregătire, autoritate şi răspundere în aşa de complicata şi dificila conducere a treburilor obşteşti.

Cu toate că descendenţi ai vechilor Romani, se pare că n'am moştenit arta oratorică a Romei. Poate fiindcă vitregia secolilor ne-a redus la muţenie. Cu atât mai primejdioasă pare a fi fost clipa, când ni s'a deslegat limba. De aceia puţinii şi marii oratori ai noştri sunt copleşiţi de flecăria şi larma mulţimii de limbuţi şi retori.

O reacţiune în potriva acestora se impune şi astăzi ca şi în vremea lui Maiorescu. Dar nu mai ajunge critica, cât de judicioasă, dar teoretică a acestuia.

Limbuţii şi retorii pot fi reduşi la tăcere numai de oratorii cei mari, cari fac de fapt educaţia sănătoasă a masselor de ascultători. Unul din aceştia este astăzi fără îndoială şi I. Petrovici.

Cu ajutorul lor judecata publicului se îndreaptă, se limpezeşte; vorbăria goală întâmpină desgust şi împotrivire şi, după cum spunea Maiorescu: „cererea unei conduceri a statului din partea oamenilor competenţi şi încercaţi devine mai simţită şi toată manifestarea politică va fi de acum înainte ceva mai riguros examinată în prevederea rezultatelor practice".

A intra în analiza detaliată a acestor discursuri, înseamnează a face citate. Dar aceste, oricât de bine ar fi alese, nu pot da cititorului întregul farmec de fond şi formă al acestei admirabile arhitecturi oratorice.

Este de prisos să observăm că I. Petrovici păstrează sistemul clasic de construcţie al discursului, care se compune din anumite părţi simetric desvoltate, logic îmbinate, culminând în acea peroraţie, care captivează cu totul pe ascultător, strecurându-i în suflet, fără să vrea, ideia şi sentimentul oratorului şi nu pentru scurta clipă cât l-a ascultat.

Valoarea discursurilor lui I. Petrovici rămâne permanentă, pentrucă ea isvorăşte din sentimentele şi aspiraţiunile noastre ca neam; din trebuinţele şi nevoile noastre ca oameni şi nu mai puţin din plăcerea de a le vedea pe toate acestea exprimate într'o limbă aleasă, poetică.

Alături de volumul **„Oameni cari au fost"** al lui Nicolae Iorga, o culegere de articole ocazionale (în fond şi formă discursuri, rămase însă nerostite), volumul **„Momente solemne"** de I. Petrovici vine să ne dea cele mai frumoase şi avântate pagini de artă oratorică, demne de a figura în puţin bogata antologie a elocvenţei româneşti.

LIVIU MARIAN

INSEMNĂRI

Premiile S. S. R.-ului

In numărul trecut, ne-am ocupat de votul S. S. R.ului în chestia premiilor — în virtutea căruia d. C. Ardeleanu, şi nu d. Ionel Teodoreanu, a luat premiul „I. Al. Brătescu-Voineşti".

Văzând numele d-lui Brătescu-Voineşti amestecat în această afacere suspectă, am avut o durere. Alegătorii S. S. R.-ului nu trebuiau să-şi bată joc de autorul lui Pană Trăsnea Sfântul. Premiarea aceasta nedreaptă şi ofensătoare — parcă-i căldarea aruncată peste straturile de flori ale nefericitului erou.

S. S. R.-ul a tipărit o etichetă de premiu: „I. Al. Brătescu-Voineşti". Şi-a luat însă implicit obligaţia morală să nu întrebuinţeze fraudulos această etichetă — refuzând-o sulului de mătase veritabilă şi lipind-o cu aluat de zmeu pe colţul unei bucăţi scorţoase de stambă, agrementată de flori violente: roşi, verzi, galbene.

Ar trebui ca Societatea Scriitorilor Români să renunţe, pentru etichetarea premianţilor, la numele scriitorilor în viaţă. Este parcă mai dureros să ofensezi un viu, decât să profanezi un mormânt.

Istoria literaturii române, latine şi chiar eline stă la dispoziţia S. S. R.-lui cu lista de nume, ca o jertfă.

Societatea Scriitorilor Români să-i fi dat d-lui C. Ardeleanu premiul „Negruzzi", „Odobescu", „Alecsandri", „Tit Liviu" sau „Homer" — numai „I. Al. Brătescu-Voineşti", nu... fiindcă pe d. Brătescu-Voineşti îl întâlnim pe stradă, îl vedem prin culoarele Camerei şi uneori plutim împreună în barcă pe apa limpede a Snagovului. Şi, fără să vrem, facem o legătură între persoana dinaintea noastră, şi numele — în jurul căruia S. S. R.-ul a făcut intrigi, a bătut toba de mezat — decernându-l după criterii extra-literare. Prezenţa fizică a d-lui Brătescu-Voineşti ne aduce o suferinţă mai mult.

Dar votul în chestia premiului „I. Al. Brătescu-Voineşti" priveşte pe membrii S. S. R.-ului — pe treizeci şi şase, câţi au fost pentru d. Ardeleanu (numai şase votându-l pe d. Ionel Teodoreanu).

Cu prilejul distribuirii premiilor, s'a făcut însă vinovat şi comitetul Societăţii, care prezintă propunerile de premiare — şi care, stabilind lista candidaturilor pentru poezie, nu şi-a amintit de numele d-rei Otilia Cazimir, al cărei volum: „Fluturi de noapte" a adus o poezie veritabilă, delicată, discretă, turnată într'o formă desăvârşită.

Cum? N'au citit domnii din comitet versurile acestea:

— Vezi, mâna asta-i mâna mea...
In forma ei prelungă dormitează, neştiute,
Atâtea gesturi încă nefăcute,
Ş'atâtea mângâieri ce-aşteaptă să se dea
Sunt scrise toate 'n jocul viorii
De vinişoare firave şi pale, —
Şi'n palma mea-i scobită forma frunţii tale.

Autoarea acestor versuri nu-i oare vrednică de premiul S. S. R.-ului — şi nici de locul de candidată?

O astfel de societate care premiază o listă de scriitori de duzină, care nu premiază — şi nu-i pune măcar în rândul candidaţilor — pe scriitorii autentici... o astfel de societate dovedeşte că n'are spiritul de conservare — şi că se pregăteşte de moarte. Ea nu s'a îngrijit în viaţă decât de sicriu de argint...

Post festum

Cu prilejul „mesei colegiale" (şi-au dat seama şi conducătorii S. S. R.-ului că nu-i loc de **banchet**), organizată de Societatea Scriitorilor Români în cinstea „laureaţilor", — d. Liviu Rebreanu a ţinut un discurs.

D-sa a luat act cu satisfacţie de subvenţia de un milion anual— pe care Ministerul Artelor o pune la dispoziţia literelor române, de sub comanda actualei societăţi de „scriitori".

Printre altele d. Rebreanu a spus:

„Azi am putea prooroci că va veni o vreme când premiile S. S. R. vor însemna pentru operele distinse cu ele, un îndreptar sigur pentru marele public cititor".

.... Şi nu numai un prilej de căpătuială ca acum.

Dar apropos de premii.

D. I. A. Bassarabescu, într'un interview publicat de o revistă săptămânală, relatează unele amănunte asupra clandestinismului şedinţii S. S. R-ului—în care s'au decernat premiile (nu i-au dat atenţie decât „cei interesaţi") — precum şi asupra „scriitorilor" votanţi.

„Am întâlnit în sală.. spune d. Bassarabescu,—oameni pe cari nu-i cunoşteam de loc nici din nume, nici din scris. Ce caută aceştia în „Societatea Scriitorilor Români ?" Şi mai ales cum au intrat ? Comitetul de conducere ar trebui să facă o riguroasă selecţie, numai astfel işi va putea mări prestigiul. Cred că după urma acestui triaj, adevăraţii scriitori se vor bucura".

Iată ai cui premianţi sunt d-nii Ardeleanu, Savel et Comp... iată cine s'a pronunţat împotriva „Medelenilor" şi a ignorat „Fluturi de noapte".

Al şaizeci şi unulea

Aflăm o veste îmbucurătoare.

Din cele şaizeci de permise pe C. F. R., date de Minister scriitorilor români. — S. S. R.-ul, care a făcut distribuţia, *n'a găsit un permis pentru... d. I. Al. Brătescu-Voineşti.*

Cine se plânge de lipsă de scriitori?

O ţară care are şaizeci de scriitori mai buni decât autorul lui „Pană Trăsnea Sfântul", „Niculăiţă Minciună", „Puiul", „Moartea lui Castor", „Neamul Udreştilor", „Călătorului îi şade bine cu drumul", etc., etc. — şaizeci de scriitori care au mai multe drepturi asupra permisului de C. F. R. decât d. Brătescu-Voineşti... această ţară trebue să exulte de bucurie cu fotele 'n vânt, împrăştiind în tus-patru părţile hurmuzul din salbe

Un lucru numai.

Rugăm Societatea Scriitorilor Români să nu fie egoistă. Să nu ţină în secret numele celebrităţilor noastre literare (De unde spiritul acesta subteran ?). Vrem să ne bucurăm cu toţii.

Vrem să-i cunoaştem pe cei şaizeci de scriitori admişi de S. S. R. — căci noi nu-l ştim decât pe al şaizeci şi unulea: cel de pe dinafară... — *M. Sevastos.*

Subversiv

Citim cu surprindere în organul literar al Siguranţei următoarea cugetare subversivă:

„Absolutismul, chiar cel mai inteligent, duce la pieire o ţară. Căci Caesar prin ticăloşiile sicarilor şi armaşilor săi a pregătit pe Caligula. Atotputernicia nesocotită a ţarilor a aruncat Rusia împotriva unui şarlatan nemernic ca Rasputin şi pe urmă în ghiarele anarhiei revoluţionare. Pentru ca o ţară să trăiască liberă şi puternică orice mijloc pentru a nimici pe ticăloşi este sfânt, orice armă pentru a strivi ţeasta tâlharilor este bine cuvântată: este o problemă de viaţă şi de moarte".

Moartea lui Artîbaşev

S'a stins de meningită, în urma boalei de rinichi atacaţi de tuberculoză, M. P. Artîbaşev, scriitor rus de talent, refugiat de vreo cinci ani la Varşovia, unde conducea un ziar consacrat intereselor emigraţiei intelectuale în luptă cu regimul sovietic. Dar Artîbaşev nu era luptător politic prin vocaţie şi temperament. In literatura tendenţioasă revoluţionară talentul său n'a lăsat vreo urmă solidă, deşi un timp oarecare scrisese până la douăzeci „miniaturi" cu subiect revoluţionar. In afară de cele câteva genii ale literaturii ruseşti: Tolstoi, Turghenev, Goncearov, Dostoievschi, Şcedrin, care au creiat tipuri vii şi nepieritoare, reprezentative pentru epocile şi chiar pentru deceniile evoluţiei intelectuale ruseşti,—restul scriitorilor mari ca: Corolenco, Cehov, Gorki n'au desprins din viaţa capricioasă, multilaterală şi multicoloră, decât sumedenii de feţe şi măşti reale însă nu generale. Şi tocmai unor scriitori, care n'au intrat în constelaţia uriaşilor literari, le-a fost dat să exteriorizeze din haosul zilnic, figuri epocale cu nume proverbiale; reprezentanţi tipici ai societăţii.

Dintre aceştia, doi au murit aproape odată. Simion Iuschevici, creatorul lui „Leon Drei" şi Mihail Artîbaşev, autorul lui „Sanin". Amândoi au mai scris nuvele, piese de teatru, studii şi schiţe de incontestabilă valoare. Însă în istoria literaturii ruseşti ei au intrat numai cu volumele mari şi concentrate, în care îşi sculptaseră cele două imagini sintetice de „eroi ai timpurilor noastre". „Miserere" a celui dintâi, ca şi „Gelozia" celui de al doilea vor mai avea succese frumoase pe scenă, însă nimeni nu va indica, după numele personagiilor din aceste piese, pe contimporani, pe când încă mult timp, în Rusia, se va zice: acesta-i un adevărat „Leon Drei" — sau un „Sanin".

E o pagubă în domeniul traducerilor din ruseşte în româneşte, lipsa acestor două epopei autentice literare. Despre „ Leon Drei" se mai cunoaşte ceva din partea a treia publicată de „Viaţa Românească" în *1921-22*. Insă suntem siguri, că—dacă s'ar da la lumină opera întreagă cu acest titlu, — ne-am putea însuşi şi noi dreptul de a spune din când în când: acesta-i un veritabil „Leon Drei" — într'atâta viaţa din Odesa cosmopolită, cu goana după afaceri, escrocherii, parveniri şi „plăceri", e aceiaşi caşi 'n oraşele noastre mari comerciale. Cu „Sanin" — acelaş lucru: numai, cu numele acestui erou al libertinajului universal intelectualizat, am numi mai mult pe reprezentanţii profesiilor libere, ai artei, presei.

Credem că foarte curând acest gol în potopul traducerilor din ruseşte se va umplea şi se va înţelege oarecum ruşinea de a cultiva „Iama" lui Cuprin în câteva traduceri şi ediţii proaste, câtă vreme lipseşte încă „Sanin" sau „Leon Drei". Până atunci vom căuta să reproducem ceva din operele acestor dispăruţi, dându-le şi caracterizările mai ample.

Din viaţa romanticilor

In jurul marilor glorii de tot felul gravitează adeseori personalităţi de oarecare valoare, pe care strălucirea acestor aştri de mâna întâi le întunecă uneori, dar adeseori le împiedică de a cădea în uitarea ce le-ar fi hărăzită în alte împrejurări.

O astfel de personalitate a fost Ernest Fouinet, un prieten erudit al lui Victor Hugo, care a jucat un rol interesant pe lângă marele poet dându-i în traducere poemele arabe din care Victor Hugo a scos renumitele sale *„Orientales"*. Fără ajutorul acestui prieten e probabil că Orientalele nu ar fi fost scrise, căci în 1829 Victor Hugo nu cunoştea nimic din literatura orientală, nu citise Koranul în traducere completă, nu răsfoise măcar colecţiile de poeme ale lui Saadi sau Hafiz pe care-i citează adesea mai târziu, ba nici măcar vreo antologie de poeţi arabi sau persani.

Ernest Fouinet care era un orientalist serios l'a călăuzit oarecum în Orientul viselor sale, dându-i preciziunile necesare şi traducerile ce trebuiau să-i hrănească şi să-i aţâţe imaginaţia.

Când s'a împrăştiat cenaclul romantic Fouinet a părăsit orientalismul şi a scris vreo şaisprezece romane, care dovedesc multă imaginaţie.

O lăudabilă tendinţă de moralizare şi educare a tineretului, romane care au avut şi un succes onorabil de librărie, dar care nu i-ar fi dat gloria pe care i-a dat-o prietenia cu Victor Hugo şi rolul care l'a jucat în producţia lui literară.

Sainte Beuve despre romantism

După generaţiile imperiului. zice Sainte Beuve, care au servit, au administrat, au dat bătălii, veniră alte generaţii care studiară, discutară şi visară, Puterile disponibile ale societăţii, abia întremate după excesele şi minunile acţiunii, se îndreptară spre cugetare ; lumea s'a aruncat în muncă şi luptele spiritului. După primii ani de dibuire şi uşoară nesiguranţă, s'au desinat, în toate direcţiile, tendinţe noui, — în Istorie, în Filosofie, în critică, în artă. Poezia şi-a avut şi ea locul de timpuriu în acest concurs universal : a întinerit şi prin sentiment şi prin formă. La rândul ei, a putut să facă şi ea minuni.

Unii dădeau sufletului omenesc, aspiraţiilor sale cele mai înalte, regretelor sale, dorinţelor plutitoare, tristeţilor şi plictiselii din viaţa de toate zilele ca şi setei de Infinit, expresiunii armonioase şi suave, care păreau că te transportă în alte lumi mai bune, şi, care asemenea muzicii, deschideau sfere superioare. Alţii răscoleau amintiri antice, arcuri şi ziduri crestate şi răzimaţi pe ruinile castelelor gotice. vedeau desfăşurându-se la picioarele lor, oraşele moderne ca o icoană a acestor vremuri vechi.

Comme le fer d'un préau, dans la plaine oublié!

Ei reînviau Geniile şi Silfii, Fantomele şi Gnomii ; refăceau timpurile medievale — un ev-mediu mitologic şi fabulos. Cântau gloria însăşi şi izbânda acestei apropiate şi uriaşe epoce, cea mai războinică ce a fost vreodată.

Cântând-o dădeau versului puterea oţelului, iar strofei şlefuirea, plinul şi articulaţia îndemânatică a armurii.

Alţii pe urma acelui Grec regăsit ce era André Chénier, ar fi voit să înfăptuiască şi să formeze pentru propria lor nevoie sufletească, o mică colonie a vechii Grecii, în vreun colţ al societăţii noastre industrioase. Lor le plăceau sărbătorile, orgia încununată cu roze, mesele cu cântece, lacrimile Camilei şi împăcarea uşoară ; în fiecare dimineaţă o elegie, în fiecare sară o iubire. Dar în mijlocul acestor uitări de sine, fireşti tineretului din toate vremurile, ei aveau o gândire. un cult şi o iubire pentru Artă, curiozitatea pasionată pentru o întorsătură nouă, o imagină aleasă, o rimă strălucită ; voiau pentru fiecare din cadrele lor un cuiu de aur : copii, dacă vreţi, dar copii ai Muzelor care n'au adus prinoase niciodată gustului vulgar.

Acestea toate şi încă multe altele (căci nu le pot enumăra pe toate) au fost numite **Romantism** în poezia noastră.

(Causerie de Lundi t. XIV).

Alfred de Musset în cenaclul romantic

Sunt douăzeci şi nouă de ani, zice Sainte Beuve, şi totuşi mi se pare că-l văd şi azi intrând în lumea literilor, mai întâi în cercul intim al lui V. Hugo, apoi în acel al lui Alfred de Vigny şi al fraţilor Deschamps.

Ce debut ! ce graţie plină de îndemânare ! de cum a recitat primele versuri, Andaluza, Don Pacz, Juana, ce surpriză, ce încântare a deşteptat în jurul său.

Era primăvara, primăvara poeziei în faţa noastră. Nu avea decât 18 ani, fruntea bărbătească şi mândră de şi avea încă în obraz trandafirii copilăriei ; cu nările înfiorate de dorinţi, înainta sunând din călcâe, cu privirea la cer, dar sigur parcă de puterea lui de cucerire şi plin de orgoliul vieţii.

Nimeni n'ar fi putut întruchipa mai bine ca el, dela prima înfăţişare geniul adolescent.

Toate acele cuplete strălucitoare, acele izbucniri de vervă, pe care succesul le-a uzat de atunci, dar care erau atât de noui în clipa aceea :

Amour, fléau du monde, exécrable folie... etc. Sau

Vieillards décrépits, têtes chauves et nues... etc. etc.

Toate acele pasagii cu accent shakespearian, izbucnirile furioase în mijlocul îndrăznelilor svăpăiate, a zâmbetelor, a fulgerelor, furtunilor timpurii, păreau a făgădui Franţei un Byron.

Cântecele svelte, elegante ce zburau în fiecare dimineaţă de pe buzele sale, spre a fi apoi pe ale tuturor, erau cântecele vârstei sale ; patima numai o bănuia, dar năzuia spre dânsa cu pornire, voia să-i pripească sosirea. Cerceta tainele ei la prieteni cu mai multă experienţă şi încă uzi de apele naufragiului, după cum se poate vedea din stanzele către Ulric Guttingeser :

Ulric, nul delui des mers n'a mesuré l'abîme...

şi care sfârşeşte astfel:

Moi, si jeune enviant ta blessure et tes maux!

La bal, în adunări, în sărbătorile pline de zâmbet, când întâlnea plăcerea, nu se oprea la ea, căuta prin cugetare să-i găsească amărăciunea şi tristeţa. Işi zicea, deşi o gusta zvăpăiat şi fără frâu, poate chiar pentru a-i da mai mult preţ, că nu e decât o clipă trecătoare, pierdută îndată pe căi fără întoarcere ; în totul chema peste clipa prezentă o senzaţie mai puternică, mai ascuţită pentru ca să fie în tonul în care era întreaga lui fiinţă. I se părea că viaţa de o zi a rozelor e prea lungă, ar fi voit să le zmulgă pe toate odată ca să le respire mai bine şi să le stoarcă seva cu mai multă putere.

(Causeries de Lundi t. XIII)

MARUNTE

— Luni 14 Martie 1927 va fi comemorat la teatrul Carol cel Mare printr'un festival, poetul colonel Th. Şerbănescu.

— Cărţile: „Aparte" de Lacretelle şi „Reflexions sur l'art du roman" de Massis, recenzate în ultimul număr al *Adevĕrului Literar,* se află de vânzare la librăria *Haseler.*

— Duminică 13 Martie va avea loc, la Fundaţia Carol, întrunirea cercului „Convorbirilor Literare" pentru sărbătorirea celor şaizeci de ani, pe care-i împlineşte acum această revistă. Solemnitatea va fi prezidată de d. Iacob Negruzzi.

— Volumul II din „La Medeleni" de d. Ionel Teodoreanu, s'a epuizat în două luni. „Medelenii" au avut un formidabil succes de librărie. Volumul I din „Medeleni" s'a epuizat în două ediţii de câte 5000 exemplare.

Acum d. Ionel Tedoreanu a făcut contract cu Edit. „Cartea Românească" pentru 10.000 exemplare: ediţia III-a din primul volum şi ediţia II-a din volumul al doilea.

„Medelenii" au rentat d-lui Teodoreanu, în anul acesta, 280.000 lei. Literatura a început să renteze.

— Comitetul premiului „Femina" s'a întrunit şi a recomandat pentru premiare două opere: „Fluturi de noapte" de d-ra Otilia Cazimir şi „La Medeleni" de d. Ionel Teodoreanu. D-ra Otilia Cazimir, întrunind cele mai multe voturi, va lua premiul.

Amândouă operele se vor publica în franţuzeşte.

— A apărut un elegant album ilustrat : „Un partid şi un om" de d. Mihail Hottineanu — care cuprinde date asupra formării partidului poporului, cât şi note biografice şi caracterizări a persoanelor proeminente din acest partid.

Evenimentele din China

– Prea mulţi Italieni ?.... Să trimitem dintr'înşii în China. **(L'Oeuvre)**

— Nu-s decorat

.... şi cu toate acestea n'am făcut nimic!

(L'Oeuvre)

Dificultăţi

— Nu-i de chip să pricep problema.

— Dar ce-ai spune dacă ai avea de făcut declaraţia la fisc! *(Petit Parisien)*

TESTA
Vindecă
DURERI DE DINŢI
Răceli
Guturai
Gripă
Migrene
Nevralgii
Giunghiuri
Cereţi în farmacii şi droguerii.

ANUL VIII.— No. 328

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRĂINĂTATE

Duminică, 20 Martie 1927

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT în 1893

DIN CARNETUL UNUI SOLITAR

Andrei Biely

O frământare atât de formidabilă ca revoluția rusă, care a dus până la paroxism toate patimile, nădejdile și aspirațiunile unui popor de 150 milioane, fatal a trebuit să se răsfrângă și în literatură, care în Rusia totdeauna a jucat un rol atât de însemnat în viața națională.

Din nenorocire între imensitatea sovietică și restul lumii contactul e astăzi atât de redus, încât Apusul cunoaște foarte puțin generația post-revoluționară a scriitorilor ruși.

In țară la noi se adaogă și grija părintească a guvernelor, care opresc la hotar aproape orice carte cu tipar cirilic. Și s'ar părea că nici o țară din Europa nu e mai interesată să cunoască curentele care agită oceanul rus.

Ca buni cetățeni, de sigur, trebue să ne resemnăm la această pedagogie literară, presupunând că „cei în drept" știu ce fac,—și mai cuseamă acum, când literatura românească poate fi mândră că la Ministerul de Interne, în a cărui sarcină cad operațiunile de cenzură, oficiază un poet.

In aceste condițiuni însă nu este cu putință să ținem publicul nostru, cât de departe, în curent cu mișcarea literară, în care se reflectează viața sufletească a milioanelor sbuciumate dintre Nistru și Oceanul Pacific.

Sper dar, că nu va fi lipsită de interes chiar cunoștința sporadică și fragmentară a producțiunilor acestei literaturi care, ca orice manifestare intelectuală originală, e menită cu timpul să exercite o puternică înrâurire asupra literaturii universale.

Ar fi greșit să presupunem că literatura post-revoluționară din Rusia poartă peste tot aceiaș pecete, fie din punctul de vedere al tendințelor sociale și etice (deși grija părintească a cenzurei bolșevice nu e mai prejos de cea a cenzurii patriotice de dincoace de Nistru), fie din punctul de vedere al concepțiunilor estetice. Realismul cel mai brutal alături de idealismul cel mai sublimizat... tradiționalismul clasic și simbolismul cel mai vaporos... clocotul de răsvrătire, și sfioasă resemnare... credința înflăcărată în viitor și pesimismul fără luminiș, — toate găsesc aici stegari și propăvăduitori.

Dar cu toată deosebirea de forme și idei, peste tot se simte o mare sinceritate, o gândire îndrăzneață, și în acelaș timp un cult entuziast al artei.

Nu pot încerca nici clasificarea acestui întreg norod de scriitori (mulți ieșiți din adâncile straturi populare), nici măcar caracterizarea diferitelor curente.

Voiu fi fericit să pot din când în când prezinta cititorilor „Adevărului Literar", câte un volum ce mi-ar cădea din întâmplare în mână. Pentru azi — Andrei Biely.

Stilist „manierat", simbolist, poet delicat și psiholog pesimist, adesea pornit spre satiră, în care tablourile realiste se alternează cu viziunile nebuloase.

Am în fața mea un mic volum — „Intoarcerea", în care toate aceste însușiri reesă cu multă putere și farmec.

Povestirea e tăiată, sau mai bine zis *sfâșiată* în trei părți distincte, în care eroul apare, literalmente, pe un „alt tărâm".

Dar din primele rânduri cititorul e prins și învăluit de simțul de mister: trăește el însăși tragedia eroului.

Iată începutul primei părți:

„Nourul cenușiu fumega și-l străluceau doar marginile de jos, la orizont.

Deasupra cerul părea verde-auriu, iar dedesupt se întindea o fâșie de mătasă galbenă-trandafirie, care încetul cu încetul se ofilea.

Copilul se juca pe țărm, săpând în nisipul catifelat cu o scoică de sidef... Din când în când el râdea șiret. Bătea din palme.

Iar din ochi îi țâșneau scântei azurii.

Undele tremurătoare se furișau și se risipeau în perle fine.

Sătul de joacă, copilul se așeză pe țărm și începu să cheme din abisul Mării pe bunu-i tovarăș — Crabul—până ce unda albastră i-l aruncă pe nisip.

Crabul era enorm și gros. Incepură să se joace împreună.

Copilul bătea din palme. Arunca în crabul blajin pietricele rotunde. Iar Crabul, dibaciu, prinse în cleștele-i gros pletele blonde și îl târâia pe ștrengar dealungul țărmului nisipos.

Apoi, obosiți de joacă, și-au întins extremitățile și crabul cel gros se înfundă în bezna mării.

Dar seara se apropia... Spuma scânteia în rubine".

Urmează, într'un decor feeric, când plin de lumină și strălucire, când groaznic, scene fantastice și convorbiri nedeslușite ale copilului. Apar rând pe rând pe scenă un enorm vultur alb, un „heruvim", un bătrân misterios, cu semnul veșniciei neclintite", atârnat pe piept de „salba tainică de briliante", un dragon mare, un rege al vânturilor...

Ce-i asta? Un vis, o viziune din alte epoci geologice, sau din alte lumi?

Până la sfârșitul primei părți, sentimentul mistic de fantasmagorie tot crește și rămâne fără deslegare.

Dar chiar cea dintâi propoziție din partea a doua parcă ne lămurește:

„El se trezi. O peșteră sumbră și sură. Se auzea sgomotul familiar al Mării.

Dar n'a fost aceasta: L'a deșteptat nevastă-sa. Alerga prin odăițele scunde. Plescăia din papuci. Bodogănea la slugi.

Toate îi aduceau aminte că visul s'a sfârșit. A pierit ..până la noaptea viitoare.

..Nu era sgomot de mare: clocotea după paravan samovarul pe o mesuță rotundă.

A sărit ca ars. Se mira, nu pricepea *de unde s'a întors,* căutând în zadar să-și aducă aminte, unde a fost.

Și-a readus în sfârșit aminte și de timp, și de spațiu,— și de sine însuș — doctorandul Handrikov".

Urmează scene pustii dintr'o viață de oameni striviți de mizerie și de boală, sub nămolul de nimicuri grozave, — dar și aici te apasă, ca un coșmar, misterul existenței, — chiar cu prilejul celor mai banale întâmplări.

De pildă:

„Handrikov sări în tramvai. Stând în picioare pe peron, se clătina. Prin geamuri palide privea la pasagerii lipiți unul de altul.

Stăteau abătuți în lumina felinarului.

Erau de sigur aici oameni cu un fel foarte deosebit de gândire, dar s'au întâlnit într'un punct — lângă poarta Sf. Ilie.

Acuma îi unea o cauză comună. Lunecau prin strada Vosdvijenca spre Arbat.

Se părea că în acest spațiu închis era cuprinsă o lume deosebită, născută din întâmplare lângă poarta Sf. Ilie, cu stele și pete nebuloase, iar Handrikov, aplecat spre geamul palid, contempla din altă lume acest univers.

Se gândea: *Se poate că lumea noastră e numai un tramvai târît de mârțoage dealungul șinelor nesfârșite. Iar noi pasagerii, în curând ne vom împrăștia prin diferite universuri....*

Și Handrikov și-a adus aminte că toate acestea s'au mai întâmplat și că, încă înainte de zidirea lumii, tramvaele se târau în diferite direcții..".

Și în mijlocul nenorocirilor care se abat asupra lui ca și în mijlocul banalităților, certurilor și intrigilor, — destinul celor săraci și umili, — Handrikov gândește:

„Noi trăim simultan și în trecutul depărtat, și în prezent și în viitor. Și nu există nici vreme, nici spațiu. Și noi uzăm de toate acestea numai pentru simplificare.

Toate curg. Se precipită. Vertiginos se învârt în cercuri nebuloase. Imensul uragan a lumii poartă în îmbrățișarea-i întunecată toată viața. Inaintea lui — deșertul. Și în urmă — de asemeni.

Unde va ajunge?"

In partea a treia îl găsim pe eroul nostru în casa de nebuni...

Procesul pshihic e zugrăvit cu multă măestrie și fineță. Incepem să înțelegem că în partea întâia și a doua sunt rezumate *retrospectiv* viziunile și amintirile acestui suflet bolnav: De aci ciudatele coincidențe: Vulturul alb, bătrânul doctor *Orlow* (rusește-*vultur*), stația *Orlowka,* etc.

Dar după ce autorul ne descrie cum pacientul se sinucide aruncându-se din luntre în valurile lacului, — ultimele pagini din nou ne lasă în nedumerire:

„Valurile, — cetim acolo, — au aruncat luntrea pe țărm. Vântul învârtea nisipul într'un dans argintiu. Pe țărm stătea îndoit bătrânul rezimat pe strălucitoarea-i cârjă. Se bucura că s'au întâlnit din nou *după întoarcere.*

In mână ținea o cunună de trandafiri albi — cununa de stele de argint. A sărutat pletele blonde *ale copilului,* împodobindu-le cu aceste stele de argint.

Zicea: *De multe ori te-ai dus și te-ai întors, condus de vultur. Te întorceai și din nou plecai. De multe ori te-am cununat cu suferința — cu focurile-i arzătoare..."*

Și din nou nu mai știm ce-i vis și ce-i realitate? e în adevăr *o întoarcere,* unde?

Dar simțim că pentru autor totul e indiferent la urma urmelor. Visul și realitatea nu sunt decât veșnica înlănțuire a acelorași tragedii și suferinți neînțelese și absurde, care revin mereu în vârtejul nesfârșit al uraganului vieții...

Mă tem că din această rezumare cetitorul nu-și va forma o idee justă despre talentul și maniera lui Andrei Biely.

Ași fi dorit să analizez și romanul de moravuri „Petersburg" care zugrăvește vremurile premergătoare războiului și revoluției.

Cu multă putere este redat aici acel proces de descompunere, în care revoluționarii se confundau cu agenții poliției secrete... Oameni de stat, dementi, hotărau destinele unui mare imperiu, în tovărășia demimondenelor de rând și a lacheilor favoriți... nebunia, desfrâul, și desnădejdea transformau într'un infern dantesc toată viața, dela treptele tronului până în abisurile populare.

Păcat! dar nu pot să nu citez de aici o singură frază pentru a caracteriza *maniera* lui Andrei Biely.

„Lacheul urca scara, — ce frumoasă e scara! și — treptele: moi, ca circumvoluțiunile cerebrale; nu odată o urcau miniștrii; — lacheul pătrunse în salon..."

Treptele de scară, — moi ca circumvoluțiunile cerebrale!

Și totuși impresia dorită este produsă!

Bucov, 10 Mart.

C. STERE

Scrisoare către D. D. Patrașcanu

de I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘT

Prea iubite frate Patrașcanu,

— „Cine s'o fi gândind la mine cu atâta insistență?" trebue să te fi întrebat dumneata eri dimineață, după al zecilea sughiț; dar n'ai ghicit. Află că eu eram acela — și să vezi de ce.

Eri, precum știi, a fost ziua memorabilă, când guvernul a vestit în parlament că „sora noastră Italia" a recunoscut valabilitatea reîntoarcerei Basarabiei „la sânul patriei mame". Din această cauză telefonul meu, dela 8 dimineața până la 2 după amiază, nu s'a odihnit nici o clipă. Peste o sută, — și zic o sută, pentru că ți s'ar părea că exagerez, dacă ți-aș spune numărul real, — peste o sută de doamne m'au chemat, ca să mă roage stăruitor, să le rezerv locuri într'una din lojile Camerei.

— „Foarte bine și foarte îmbucurător!" — ar zice cineva, — „asta dovedește viul interes, ce sexul frumos a început să-l poarte evenimentelor politice importante".

Dumneata însă, știu bine că nu vei zice așa, — mai ales după ce vei fi aflat că toate cererile erau însoțite de recomandația: „în loja președintelui, dacă se poate, sau în orice caz un loc în față".

— „Foarte firesc", — ar zice cineva, care nu cunoaște dispoziția locurilor din loji, — „gestul, privirea, atitudinea fiind elemente esențiale ale artei oratorice, vroiau doamnele nu numai să audă, dar să și vadă pe oratori".

Dumneata însă, care știi că locurile din loji sunt dispuse în amfiteatru și că cei din fund pot vedea tot atât cât cei din față, nu vei zice tot așa, — mai ales după ce vei afla că toate cererile se terminau cu exprimarea grijei:.. „n'ași vrea să pat ca de rândul trecut, la deschiderea Camerei: eu să stau *perșată* în banca patra și altele să mă *nargheze* din banca întâia".

Ințelegi acum de ce te-am pomenit într'una? După fiecare conversație, agățând receptorul la loc, strigam: — Ah! unde e Patrașcanu! Ce admirabil material pentru humorul lui. Ah! dece nu e aici Patrașcanu?!

După a zecea exclamație, cineva din casă zice:

—Chiamă-l!

I. Al. Brătescu-Voinești

Minunată idee! și am vrut să te chem; dar n'am putut. Se băteau doamnele pe numărul meu de telefon. Negreșit „se băteau" e exagerat, pentrucă telefonau din locuri deosebite; dar se certau. Interpelat din două direcții deodată, le-am auzit cum se apostrofau:—„Halo! șase nouăzeci și unu? Halo! șase nouăzeci și unu?—Vă rog închideți telefonul; mi s'a dat mie întâi. Halo! șase nouăzeci și unu? — Ba închide-l dumneata. — N'auziți că mi s'a dat mie întâi? — Cu ce dovedești dumneata că ți s'a dat dumitale întâi? Halo! șase nouăzeci și unu!!"

Pentru a nouăzeci și una oară am exclamat:

— Ah! unde e Patrașcanu?!

...Și mi-am adus aminte că te-am mai chemat eu odată așa cu gândul.. Sunt mai bine de zece ani de atunci.... O întâmplare reală îmi sugerase ideea unei schițe; și după câteva încercări nereușite, mărturisindu-mi că pentru a o putea scrie, ar fi trebuit să fiu înzestrat cu humorul dumitale, am vârît caetul în fundul unui sertar, strigând:

— Ah! unde e Patrașcanu!

Iar adineauri, răscolind sertarele, am dat peste planul schiței, pe care, dacă vrei, scrie-o dumneata. Serios. Ți-l dau cu dragă inimă și fără nici o pretenție de paternitate. Eu, fără humorul dumitale, tot n'am ce face cu el. Iată-l:

Titlu: *Automobilul județului.* Acțiunea se petrece într'un oraș de provincie, capitală de județ, în anul 1915. Anul nu este indiferent. E în vremea când pe toate fronturile, mureau în fiecare zi mii de voinici în floarea vârstei, — când alte mii rămâneau schiloditi pentru tot restul vieții, — când bătrâni, femei, copii erau duși în iobăgie, sau chinuiți cu cruzime, — când drumuri, poduri, căi ferate, vapoare, catedrale, opere de artă, sate și orașe erau firimitite cu tunurile, — când milioane de oameni, aparținând neamurilor ce se pretind că stau în fruntea omenirii, se urmăreau pe pământ și sub pământ, pe ape și sub ape și prin văzduh, ca să se nimicească..

Aici trebuiesc câteva fraze prin care să se releveze admirabila organizare a firii omenești, arătând ce primejdie ar fi dacă durerile altora ar pătrunde cu înlesnire în sufletul nostru, — dacă nenorociri ce se întâmplă altora ne-ar putea împiedica să auzim deslușit apelul unor nevoi, care cer o imediată satisfacere, fără de care existența ne-ar fi primejduită. Trebue deci insistat asupra deplinei justificări a doamnei Frosa Dumitrescu, în sufletul căreia nu pătrundea nimic din urgiile războiului, preocupată fiind de grija nenorocirei ce se abătuse asupra dumneaei, nenorocire care trebuia neapărat, imediat și cu orice preț să înceteze.

Ce nenorocire?

Erau patru luni de zile decând, cel puțin de două ori pe săptămână Marioara Ionescu, soția oficiantului principal dela poșta locală, o sfida și o invenina plimbându-se cu bărbatu-său și cu prefectul în automobilul județului!!

Marioara Ionescu, fata lui Marin mălăerul!! De câteva ori prefectul ii dusese și la București!!! Iar ea, soția ajutorului de primar, se ruga de bărbatu-său de mai bine de un an, să ceară automobilul ca să meargă până la băile Pucioasa și nu i se da!.. nu i se da!!!

Aici trebuesc descriși: și doamna Frosa Dumitrescu, lungă, ascuțită, uscată, tăioasă, cu o accentuată proeminență a gurei, care făcuse pe Marioara Ionescu, să spue că are „un profil de știucă", — și domnul Tăsică, soțul doamnei, fost comerciant, acum mare proprietar și ajutor de primar, placid, greoi, cu capul enorm, cu fruntea lată și accidentată, *sub* care strălucesc doi ochi mici și *din* care se scurge în jos nasul enorm, care-i câștigase porecla de *elefantul.* Viața de adevărat martir de toți cunoscută, ce-i făcea nevastă-sa, acum și mai inveninată de chestia automobilului, făcuse pe un glumeț să-i mai scornească o poreclă: *„dom Tăsică patrușunu",* prescurtare de la mucenicul al patruzecișiunulea. Și e drept că bietul creștin se luase de gânduri, îi venea să-și ia lumea 'n cap, sub tratamentul pe care i-l aplica soția. Cu o regularitate și o precizie vrednice de toată admirația, după o zi de muțenie hermetică, în care toate întrebările lui rămâneau fără răspuns, urma o zi de locacitate torențială, catastrofală, care nu-i îngăduia nici măcar replica unei monosilabe.

Concluzia țăcănitului înnebunitor, început dis de dimineață și continuat fără întrerupere până după miezul nopții, în care se amestecau blestemele la adresa prefectului și a „fetii mălăierului", cu apostrofele de nătâng, nătântol, sdreanță (ca să nu cităm decât pe cele eufemice), la adresa domnului ajutor de primar, căruia toți îi luaseră înainte, pe care toți îl călcau în picioare, — concluzia era că până a doua zi trebuia neapărat să capete automobilul.

Incercase bietul om, îl ceruse prefectului în câteva rânduri; și poate că prefectul i l'ar fi dat; dar intervenția Marioarei Ionescu: — „Gogule! să mă vezi moartă dacă i l-oi da!" îl făcea să răspundă solicitărilor domnului Tăsică, în mod evaziv: — „Da... da... să vedem.... într'o zi.. mai vorbim noi"...

Bietul domnul Tăsică! Ajunsese că în zilele în care întâlnea pe prefect în automobil cu familia Ionescu, se întorcea acasă cu inima p'atâtica, de teama ca nu cumva să fi trecut automobilul pe strada lui. De cum deschidea portița înțelegea că trecuse: se cunoștea de pe ecourile furtunei ce se deslănțuia în fund la bucătărie; iar când deschidea ușa antreului, cucoana Frosa îl întâmpina cu înștiințarea tăioasă:

— Degeaba ai venit la masă. Azi n'am gătit nimic. La birt!

. . . .

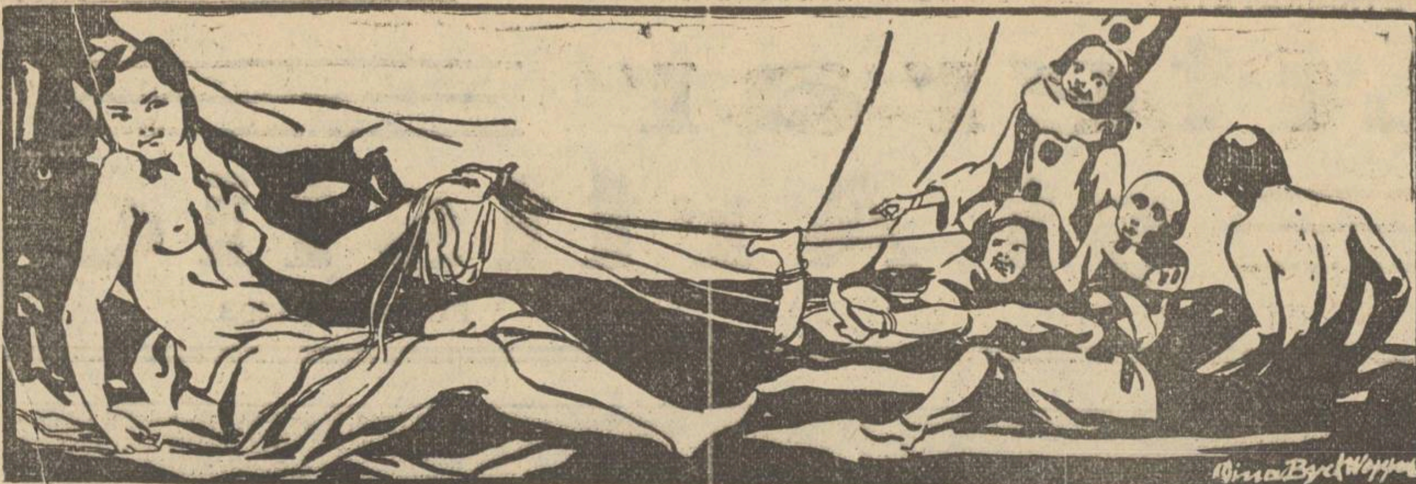
Chestia s'a agravat, — a luat o turnură politică. Somat de cucoana Frosa, soțul refuzase vărsarea cotizației anuale în casa partidului.. Alarmat, senatorul Vasilescu, șeful politicei locale, a intervenit:

— Ia ascultă, Gogule, a ajuns o comedie chestia asta. Dă-i automobilul într'o zi, să isprăvim cu drăcia asta.

Față cu această intervenție, prefectul n'a mai avut ce face: întâlnind pe domnul Tăsică l'a luat de braț cu afabilitate:

— Nene Tăsică, în câte avem azi? In zece... Duminică e în 12, Duminica viitoare 19... Anunță pe cucoana

Continuare în pagina II-a

Frosa că Duminică 19 Iulie aveţi automobilul la dispoziţie pentru toată ziua.... Puteţi să vă duceţi până la Sinaia.

A! ce enorm pietroiu s'a ridicat de pe inima omului! In sbor a ajuns acasă. Aici trebue cu meşteşug descrisă bucuria cucoanii Frosii, care ştie că drumul spre Sinaia trece prin Pucioasa, unde familia Ionescu e dusă de câtăva vreme şi unde va rămâne până la sfârşitul lunei. Amănunţit trebuiesc descrise pregătirile de călătorie: macferlanul comandat la madam Rebeca, pălăria cu voal; şapca şi ochelarii de automobil pentru domnu Tăsică; şi trebue reprodus un fragment din scrisoarea, trimeasă cu trei zile înaintea plecării, unei prietine de la Pucioasa, prin care i se vesteşte trecerea în ziua de 19 spre Sinaia-.

Şi nu trebue uitată nici nerăbdarea, cu care în seara zilei de optsprezece, din sfert de ceas în sfert de ceas, trimet servitoarea să se informeze dacă domnul prefect s'a întors dela Pucioasa unde e dus, — şi marea uşurare amestecată cu bucurie ce simt la primirea unui bileţel trimes de însuşi prefectul, care-i vesteşte că s'a întors şi că la 6 dimineaţa automobilul va fi la poarta lor...

La 6 fără câteva minute prefectul deschide fereastra şi recomandă şofeurului să se grăbească, adăogându-i:— „Ne-am înţeles: la chilometrul 86".

Ce-or fi însemnând cuvintele astea el ştie şi desigur şi şofeurul...

E aproape o ora de când automobilul înghite spaţiu.... Domnul Tăsică se bucură de frumuseţea drumului, încadrat între albia Ialomiţei şi dealurile împădurite, — şi mai ales se bucură de binele ce simte că năvala aerului aduce plămânilor săi ameninţaţi de astmă. Cucoana Frosa n'are nevoe, pentru a fi în culmea fericirei, nici de frumuseţea naturii, nici de năvala aerului în plămâni; o fericeşte pe deplin gândul c'a biruit pe „fata mălăerului". Ştie că Zoe Marinescu, prietina căreia i-a scris alaltăeri, stă în Pucioasa peste drum de Ioneşti, — şi are să se oprească acolo o jumătate de ceas, cu automobilul la poartă.. Mirosul de fân cosit, asupra căruia soţul îşi exprimă admiraţia, o lasă indiferentă: sufletul dumneaei e îmbălsămat de gândul veninului ce o să-l facă Ioneaschii. De aceea la exclamaţia soţului: — „Piii! ce frumos miroase!" dumneaei răspunde: — „Când om ajunge acolo, să-ţi scoţi ochelarii, să vadă lumea cine eşti"...

Dar ce e asta? Automobilul îşi încetinează alura, şi-o încetinează şi mai mult, şi-o încetinează de tot şi stă.

Şofeurul se scoboară, ridică învelitoarea motorului, deschide o supapă, deschide alta, lasă învelitoarea la loc, trece la manivelă şi-o învârteşte: hîra-hîra-hîra... nimic. Se întoarse la volan, regulează acceleratul, iar trece la manivelă, iar o învârteşte hîra-hîra-hîra... nimic..

— Hm!

Ridică din nou învelitoarea motorului, deschide pe rând toate supapele, toate clapele, sâcâie capacul carburatorului, se duce la spatele maşinii ca să controleze conţinutul rezervorului de benzină şi constată că e aproape plin.

— Hm!

Iar trece la manivelă şi-o învârteşte cu furie dar fără rezultat.

— Ce s'a întâmplat? întreabă domnul Tăsică.

— Ştiu eu?.... să vedem...

E o jumătate de ceas decând bietul şofeur se sileşte în zadar să priceapă ce are maşina. N'a rămas detaliu de mecanism necontrolat: ...S'a băgat omul de câteva ori pe brânci de desuptul maşinii, a deşurupat toate şurupurile, a suflat pe toate ţevile, ba a şi înjurat de câteva ori.. nimic! In vreo două rânduri parcă a gâfâit monstrul, dar de atunci a amuţit de tot şi acum stă mort, nemişcat, ca piatra chilometrului 86, de care stă răzimat domnul Tăsică. Ia te uită coincidenţa naibii! tocmai numărul de chilometru, de care a pomenit prefectul şofeurului înainte de plecare. Mare drăcie!

— Aaha! face şoferul după un ceas, ţinând între degete un fleac de alamă, — am înţeles!

— Ce e?

— S'a înfundat jigleurul!

— Cine?

— Jigleurul.

— Păi ce e de făcut?

— Să vedem. Şi cu o sârmă subţirică şofeurul încearcă să străpungă găurica fleacului de alamă.

După lungi încercări fără rezultat apreciabil, domnul Tăsică începe să-şi piardă răbdarea şi se minunează de liniştea zâmbitoare a cucoanii Frosii.... Dar şi-a făcut dumneaei socotelile. Nu e rea întârzierea asta... Abia e nouă şi un sfert; ar fi ajuns prea de dimineaţă, — Ioneasca ar fi fost în bae. Aşa, dacă pornesc peste o jumătate de ceas, ajung numai bine, la ceasul cel mai potrivit, când toată lumea şi-a sfârşit baia şi iese în stradă. De aceea cucoana Frosa aşteaptă liniştită şi zâmbitoare....

Dar se face nouă şi jumătate... zece... zece şi un sfert... zece şi jumătate... când şofeurul aruncând jigleurul în cutia de scule declară desperat şi categoric:

— Aici am încremenit!

— Cum aici!? întreabă cucoana Frosa în culmea desperării. Măcar până la Pucioasa... Ce mai e până la Pucioasa? Şase chilometri... Nu se poate...

— Coniţă, explică şofeurul, tocmai până la Pucioasa e greu de ajuns, că dacă am fi în Pucioasa, aşi găsi acolo cu ce să destup drăcia asta de jigleur; dar aici n'am cu ce.

— Atunci ce e de făcut?

— Ştiu eu?... Să găsim niscaiva cai, ori boi, să ne târască până la Pucioasa, că d'acolo e uşor....

Şi iată că soseşte o căruţă cu doi boi. *Viribus unitis,* domnu Tăsică, şofeurul şi ţăranul înhamă boii la maşină, leagă căruţa la spate şi o pornesc...

In vremea asta la Pucioasa, Marioara Ionescu, cea mai sglobie şi mai nostimă vizitatoare a sezonului, îşi exprimase numeroşilor adoratori, care-i dau târcoale, straniul capriciu de a porni în plimbare, nu în parc, nu spre locurile obişnuite de plimbare, ci spre podul de peste Bizdidel, pe şoseaua fără un pom, cu praful de-o palmă, într'o direcţie unde nimănui, de când există Pucioasa, nu-i trăsnise prin cap să pornească la plimbare.

Toate încercările de a o face să părăsească acest bizar proiect rămăseseră fără efect; iar la urmă declaraţia ei provocatoare, făcută cu o privire circulară: „cui sunt dragă mă urmează"... dezarmase toate rezistenţele. Ba la grupul admiratorilor Marioarei Ionescu se asociase şi grupul prietenelor Zoei Marinescu, după îndemnul ei: „Eşim în întâmpinarea Dumitreştilor care trec cu automobilul spre Sinaia".

Şi i-au întâmpinat, sosind în automobilul tras de boi, cu căruţa la remorcă.

„Doamne, nu da omului cât poate să rabde!"

Că a trebuit să îndure biata cucoana Frosa şi râsul sgomotos al unora şi râsul înfundat al altora şi solicitudinea Marioarei Ionescu şi recomandările ei, făcute şofeurului, pe un ton care dovedea autoritatea ce avea asupra lui: „Vasile, să te duci imediat la uzină la Manolescu, să destupi jigleurul.... Intr'o jumătate de ceas să fii gata"...

Dar jigleurul nu s'a lăsat să fie destupat nici peste un ceas, nici peste două, nici peste cinci; iar după declaraţia desperată a şofeurului că n'are ce-i face, cu trenul de 5 şi 37, pe o căldură topitoare, într'un vagon încins de şase ceasuri de şedere 'n soare şi înţesat până la asfixiere, ascunzându-şi, dumneaei voalul şi macferlanul, dumnealui şapca şi ochelarii de automobil, au pornit-o înapoi spre casă.

Sărmana cucoana Frosa! Aci trebue relevată defectuoasa organizare a firei omeneşti.

Se întâmplaseră în cursul săptămânei lucruri îngrozitoare: scufundarea unui singur vapor costase două-mii de vieţi... Se întâmplau şi în clipa aceea nefericiri uriaşe.

Dacă ceva din suferinţa celor ce mureau pe toate fronturile, a schiloditilor ce urlau de durere în spitale şi a rudelor lor ar fi pătruns în sufletul dumneaei, nenorocirea ce i se întâmpla acum ar fi găsit o parte de loc ocupată şi n'ar fi putut lua proporţiile astea; — dar aşa, găsindu-i sufletul gol, ocupă tot locul şi o chinueşte de-i vine să-şi rupă carnea cu unghiile. Sărmana femee!

Acesta e, iubite frate Patraşcanu, subiectul schiţei. Ia-l. Eu, fără humorul dumitale, tot n'am ce face cu el.

Cu frăţească dragoste,

BRATESCU-VOINEŞTI

P. S. — Schiţa ar putea purta şi titlul de *Gălbenarea coanii Frosii,* căci biata femee două luni a zăcut greu, din pricina unei abundente revărsări a bilei în sânge.

Intre Richepin şi Courteline

Intr'o seară, sunt mulţi ani de atunci — povesteşte George Courteline — mă găseam la masa unei cafenele din Montmartre, înconjurat de tineri începători în ale scrisului. La o masă apropiată Jean Richepin împreună cu trei prieteni beau şi discutau liniştiţi. Noi, când l-am zărit, ne-am emoţionat. După o lungă ezitare şi consfătuiri în şoapte, îi trimeserăm un bilet. Cu tinerească naivitate îl salutam şi-l încredinţam de admiraţia noastră... Richepin remarcase emoţia, stângăcia şi şoaptele noastre şi ne găsea, fără 'ndoială, ridicoli. Citi biletul şi ne trimise următorul răspuns:

„Şi eu, domnilor, admir talentul lui Jean Richepin; din păcate n'am onoarea să fiu eu acela; mi-aţi dat azi ocazia să regret aceasta mai mult ca oricând.

Vincent Béléni, 11, Grand Rue, Aubervilliers"

Când am primit răspunsul am rămas uluiţi. Câţiva credeau că într'adevăr ne înşelaserăm. Voiam să ne imputăm unul, altuia, greşala de a fi fost uşuratici. Convins că Richepin ne jucase o farsă, i-am trimes atunci a doua scrisoare. Iat-o:

„George Courteline, convins că asemănarea dintre d. Vincent Béléni şi d. Jean Richepin, îl îndreptăţeşte să creadă că între aceste două persoane există legături, roagă pe primul să transmită celui de al doilea ca o mărturie de simpatie şi admiraţie, sonetul acesta, ce-i este dedicat:

SONNET

a Jean Richepin

Les modernes Pomme-de-Pin
Refusent à ma pénurie
Pour y traîner ma rêverie
Leurs longues tables de sapin.

Et bien souvent, à court de pain,
Comme Tragal, de Vacquerie,
Je berce, hélas! ma faim qui crie,
Avec tes vers, ô Richepin.

Que veux-tu, dans le grand partage,
J'ai reçu, moi, pour tout potage,
Le ciel nuageux de Paris,

Les espoirs fous dont je me leurre,
Les mélodrames dont je pleure
Et la misère dont je ris".

De data asta Richepin era dezarmat. Un salut cordial, un surâs amical, adresate tineretului ce-l admira, ne deteră curaj şi veselie".

JAK LONDON

Soţia Mării

Pe soţia mării am descoperit'o pe neaşteptate, spre marea mea uimire în inima comitatului de Kent, într'o stradă murdară din cel mai sărac cartier din Maidstone.

La fereastra locuinţei mohorâte e lipit un anunţ de închiriere şi numai după multă discuţie a primit să-mi închirieze pentru o noapte o cameră din faţă.

Seara am scoborât în bucătărie, pe jumătate vârâtă în pământ, ca să mai stau puţin de vorbă cu femeia şi soţul ei bătrân Thomas Mugridge.

In timp ce vorbeam cu ei, simţii cum se topesc toate negurile şi ceţile convenţionale, aduse în jurul lucrurilor şi fiinţelor de formidabila şi complexa civilizaţie. Mi se părea că pătrund deodată până în adâncimile sufletului englez.

Odată cu Thomas Mugridge şi soţia lui, aveam dinainte însăşi esenţa acestei rase surprinzătoare, de o răbdare miraculoasă, în stare să sufere, pe pământul natal, cele mai aspre munci, cele mai grele suferinţi, dar tot atât de îndrăzneaţă şi de întreprinzătoare, în stare să-şi trimeată fiii să cucerească domnia mărilor, să colonizeze cele patru colţuri ale pământului.

Thomas Mugridge avea şaptezecişiunu de ani şi era mic de stat, din care pricină n'a făcut armata.

Rămas în Albion, a muncit fără întrerupere. Cele mai vechi amintiri ale lui sunt amintiri de muncă, şi nici n'avea altele. Toată viaţa lui a salahorit şi salahorea şi acum la şaptezeci şi unu de ani. Se scula dimineaţa înainte de revărsatul zorilor şi pleca la slujba lui de vânzător de ziare.

Soţia avea şaizeci şi trei de ani. De la vârsta de şapte ani a muncit la câmp muncă de om matur. Muncea şi acum, îşi ţinea casa, curată şi strălucitoare ca un ban nou-nouţ, gătea şi vedea de camera chiriaşului.

După ce au robotit astfel o viaţă întreagă, aceşti bătrâni n'aveau nici-o nădejde că se vor hodini vreodată. El n'a putut pune niciun ban la o parte şi ştia că va munci până va închide ochii. Trăia astfel şi nu-şi dorea altă soartă.

Viaţa acestor doi bătrâni era simplă iar nevoile lor erau puţine. Paharul de bere pe care-l sorbeau seara, în bucătărie, ziarul săptămânal pe care-l citeau şi reciteau şapte zile la rând, întrerupând lectura spre a sta de vorbă, iată fericirea lor.

O gravură în lemn, spânzurată de perete, reprezentând o fată mlădioasă cu ochi îngereşti, îi privea şi dedesubt se putea citi: **„Viitoarea noastră Regină"**. Alături, o litografie în culori reprezenta o doamnă enormă, matură. Era: **„Regina noastră. Jubileul de diamant."**

Când am spus d-lui Mugridge că a venit vremea să se odihnească şi ei, femeia îmi răspunse:

— Tot mai bine să câştigi banii muncind.

Şi când am întrebat dacă le dau vre-un ajutor copiii lor, el răspunse repede:

— De loc!... N'avem nevoe de ajutor din partea nimănui! O să muncim până o să închidem ochii, şi eu şi baba!...

Femeia a dat naştere la cincisprezece copii. Toţi departe de bătrâni, în afară de o fiică de douăzecişişapte de ani, şi care trăia la Maidstone.

Copiii îşi făcuseră fiecare o familie nouă, şi asemenea părinţilor, aveam câte o casă plină de copii şi de griji materiale.

Unde erau copiii? Sau mai curând unde nu erau... Lizzie era în Australia, Mary la Buenos-Aires, Pol la New-York, Joe, în Indii — îşi amintiră astfel toţi copiii, soldaţi, marinari, colonişti şi soţii de colonişti.

Imi arătară fotografia unui ştrengar înalt şi frumos în uniformă militară care mă privea drept în ochi:

— Al dumneavoastră?

Bătrânii izbucniră amândoi într'un hohot de râs. Nu, nu era copilul lor! Era un nepot care-şi făcuse serviciul în Indii şi acum făcea parte din armata metropolitană a regelui.

Şi aşa mai departe, fii şi fiice, nepoţi şi nepoate, toţi, vagabonzi ai lumii şi constructori de imperiu, în timp ce bătrânii pe solul natal munceau şi ei pentru gloria eternă a Albionului.

„Alături de Poarta Nordului
Se află o soţie fecundă.
Sânul ei, neistovit şi puternic
Dă naştere şi trimite în lume
O rasă de aventurieri îndrăzneţi.
Unii pier în furtună
In largul oceanelor mişcătoare,
Alţii închid ochii pe ţărmuri străine.
Şi atunci mama vine'n ajutor:
Fără a plânge,
Trimite lumii grabnic alţi copii".

Şi astfel Soţia Mării a trimis multă vreme cea mai bună parte a rasei sale în Australia, în Africa, în America. A început să obosească.

Adevărata putere a popoarelor de limbă engleză nu mai e azi în acea insulă strimtă şi anemiată, ci peste oceane, acolo unde sunt fiii şi fiicele, nepoţii şi nepoatele doamnei Mugridge!...

Colţul librăriei „Hasefer"

In vederea sosirei în ţară a celebrei scriitoare daneze *Karin Michaelis* şi pentru cunoaşterea însemnatei ei opere, librăria „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (fost Karagheorghevici) recomandă următoarele volume:

IN LIMBA FRANCEZA

Cea mai recentă lucrare a lui *Karin Michaelis:* „Femmes" — volum tipărit pe hârtie fină, în ediţie restrânsă, lei 15F

IN LIMBA GERMANA

Karin Michaelis: Das gefährliche Alter — opera cea mai celebră (legată, lei 200); Die sieben Schwestern (roman, lei 179); Mette Trapp (roman, lei 170); Die Kleine Lügnerin (roman, lei 170); Das Mädchen mit dem Scherben (roman, lei 170; Die grosse Beichte (roman, lei 150); Der Fall d'Annunzio (lei 40).

CARŢI DISCUTATE:

Aimé Pallière: Le sanctuaire inconnu (fostul preot catolic povesteşte cum a ajuns dela catolicismul cel mai intransigent la judaism). Preţul lei 80.

Comte Keyserling: Le monde qui naît (în jurul cărţii acesteia, filosoful Keyserling a conferenţiat de curând la Ateneu) lei 95.

Henry Wickham Steed: Trente années de la politique en Europe: Mes souvenirs 1892—1914. Cartea de memorii cea mai interesantă apărută în ultima vreme.

ULTIMELE CARŢI LITERARE

Panait Istrati et *Josué Jehouda:* Famille Perlmutter (roman din viaţa evreilor-români).

Romain Rolland: Ame enchantée: ultimele două volume din serie, intitulate: „Mère et fils" (Primele sunt: Annette et Sylvie şi L'été.

In provincie trimitem contra ramburs numai în urma remiterei anticipate prin mandat poştal a unui acont.

Biblioteca „DIMINEAŢA"

LEI 60. — ZECE VOLUME

ADICA LEI 6.— în loc de LEI 8.—, 10.—şi 12 VOLUMUL

Suma de mai sus se va înainta prin mandat postal, la Administraţia ziarului „Dimineaţa". Bucureşti, Str. Sărindar 9—11, specificând pe cuponul mandatului numerele comandate. Volumele se vor expedia franco

Au apărut până astăzi următoarele numere:

No. 1. — Războiul balcanic de M. Sadoveanu.
No. 2. — Diavolul de I. Agârbiceanu.
No. 3. — Spitalul de P. I. Jouve (trad. de Victor Ion Popa).
No. 4. — Mâna Vrăjită, de Gerard de Nerval (trad. de Eug. Boureanu).
No. 5. — Crima Lordului Arthur Savile de Oscar Wilde (trad de Ion Popa).
No. 6. — Şeful gării de A de Her
No. 7. — Lăcustele de Gleb Uspenski (trad. de M. Sevastos).
No. 8. — Toamne de odinioară de Gala Galaction.
No. 9. — Fantezii humoristice de Edgar Poe.
No. 10. — Secretul lui Don Juan de Rémy de Gourmont.
No. 11. — Nuvele de Gh. Brăescu.
No. 12. — Viaţa lui Eminescu de Gala Galaction.
No. 13. — Adio de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — Xanthis sau vitrina sentimentală de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — La Montmorency de H. Sanielevici.
No. 16. — Imprumutul răposatei de Blasco Ibanez.
No. 17. — Domnişoara Roxana de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — Viaţa în armată de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — Poeme de Ştefan Petică.
No. 20. — Zîna apelor de Bojena Niemţova.
No. 21. — Surpriză de J. Dongorozi.
No. 22. — Poveştile lui Hinu Ion de Sandu Teleajen.
No. 23. — Omul cu obrazu 'ncrustat de Jak London.
No. 24. — Flămânzii de I. Ciocârlan.
No. 25. — Lupii de Eug. Boureanu.
No. 26. — O sărutare de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — Homunculus de Al. Ciura.
No. 28. — Viaţa mea, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — Prima Turcoaică de N. Batzaria.
No. 30. — Patru cuvântări de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — Păiajenul de Hans Heinz Evers.
No. 32. — Faust, tragedie, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — Amintirile unui băiat de familie de I. Petrovici.
No. 34. — Tristan de Thomas Mann.
No. 35. — Amazoana, culegere de eseuri scrise cu artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — Laguna de Joseph Conrad.
No. 37. — Descântecul de I. Vinea.
No. 38. — Crainquebille de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — Povestiri din Danemarca de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — In tren de H. Sanielevici.
No. 41. — Secretul contesei de Regnier.
No. 42. — Singurătate de I. Agârbiceanu.
No. 43. — Balzac şi Stendhal de Brandès.
No. 44. — Crima din str. Nopţii de N. Davidescu.
No. 45. — Livada de măslini de Maupassant.
No. 46. — Sărutul cel mai dulce de Septimiu Popa.
No. 47. — Din minunile instinctului la insecte de J. H. Fabre.
No. 48. — O mireasă la loterie de W. A. Hoffman.
No. 49. — Radeş de D. N. Teodorescu.
No. 50. — Werther de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — Domnul Şef de Adrian Pascu.
No. 52—53. — Profesiunea D-nei Warren de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — Cum am ucis pe Rasputin de V. Purişkevici.
No. 56. — Nebuna de Octav Mirbeau.
No. 57 — Plăpumarul chior şi Taurul alb, de Voltaire.
No. 58. — Gazda cu ochii umezi de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — Către timpuri mai bune de Anatole France.
No. 60. — Nevinovata de Heinrich Mann.
No. 61. — Clacă şi Robie de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — Odaia Ceasornicului, de Georges Duhamel.
No. 63 — O impuşcătură în ceaţă de Jens-Peter Jacobsen.
No. 64. — Un şaizeci şi şasă,... de Şalom Alechem.
No. 65. — Livretul roşu, de Luigi Pirandello.
No. 66. — Familia Lewton, de H. Sanielevici.
No. 67—68. — Viaţa părintelui Vasile Fiveischi, de Leonid Andreev.
No. 69. — Văzute şi trăite, de I. Petrovici.
No. 70. — Drumeţul din Praga, de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — Floarea roşie, de Voevolod Garşin.
No. 72. — In tinereţe sau la bătrâneţe, de N. Batzaria.
No. 73. — O lună de miere, de Israel Zangwil.
No. 74. — Patima iubirii, de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — R. U. R., de Carl Ciapek.
No. 77. — Crocodilul, de Th. Dostoewski.
No. 78. — Micile ironii ale vieţii, de Thomas Hardy.

MIHAIL SADOVEANU

ŞOIMII

Editura „Cartea Românească"

PREŢUL 70 LEI

MORŢII

Ies morţii....
Subt bolta cu clopot a porţii.
Sunt zece la număr
Şi umăr la umăr
Se duc câte doi în coşciuge,
Fără mamă, fără popă, fără cruce ;
Se duc împreună
Pe 'ngheţ şi pe lună.

Din conaica zece s'au şters
Vărsaţi în univers,
Cu braţele puse domol
Pe pântecul gol.

Flămânzi, ei nu ştiu de foame
Şi ţepeni, uitat-au de ger.
Răni vinete, semne infame
Vor fi vindecate în cer.

Portarul în drum i-a oprit
Şi-i numără'n boltă cu bâţul.
Mort pare şi calu'nlemnit
Şi omul ce mânuie bâţul.

Drum bun! către groapa comună
Ţărâna vă fie mai bună
Ca domnii înalţi magistraţi,
Ca preotul cuvântător.

Veţi mai fi judecaţi
Odată de Idolii lor.

1918, Văcăreşti. T. ARGHEZI

In jurul morţii lui Arţibaşev

AL. CUPRIN DESPRE ARŢIBAŞEV

In ziua de 3 Martie, la Varşovia, a murit un mare scriitor rus, Mihail Petrovici Arţibaşev. S'a născut în 1879 în judeţul Ahtârca, lângă mânăstirea „Sfinţii Munţi" din gubernia Karcov, dintr'o familie veche de boeri cu mijloace relativ restrânse. Cele dintâi năzuinţe spre creaţia artistică, l-au împins pe Arţibaşev, caşi pe mulţi alţi scriitori ruşi, spre arta picturii. Trebuie să spun că portretele făcute de el în prima-i tinereţe, dovedeau că Arţibaşev era un talent serios, cu viitor. Chemarea literară îi indicase un alt drum. L-am găsit pe Arţibaşev la Petersburg, la începutul anilor 900. El scria atunci în marile reviste „Bogăţia Rusească" şi „Lumea lui Dumnezeu". Directorii acestor reviste erau şi atunci jenaţi şi îngrijoraţi de independenţa părerilor sale, de lipsa de asemănare între el şi scriitori predecesori sau contimporani, caşi de hotărîrea lui înverşunată să meargă întru rezolvarea tuturor „întrebărilor blăstămate" — până la sfârşit, la paradox. Cauza acestor însuşiri alarmante n'a fost dorinţa de a fi original cu orice preţ, sau să sperie publicul cetitor. Nu! Arţibaşev singur căuta mereu adevărul şi se chinuia cu sinceritate în această căutare. Cinstea dreptliniară, cam brutală, inflexibilă şi neînfrântă era trăsătura lui principală, atât în literatură cât şi în viaţă: această trăsătură îl înrudeşte cu Tolstoi şi Andreev. După apariţia lui „Sanin", Arţibaşev a cunoscut şi larma popularităţii şi otrava duşmăniilor. Dar nici una nici alta nu l-a îmbătat, nici otrăvit.

Nu trebuie să uităm ce ruperi de nori de platitudini, mişelii, prostii şi calomnii s'au revărsat pe capul acestui om, mândru şi drept.

Până la 1923 a stat aproape tot timpul la Moscova. Era privit cu neîncredere de cercurile diriguitoare şi acuzat de împrăştierea ideilor imorale până la 1918, iar de atunci era atât de violent, categoric şi imprudent în judecăţile sale asupra autorităţilor, încât scriitorii şi intelectualii care l-au simpatizat, se gândeau uneori chiar zilnic: mai e liber Arţibaşev? Apoi: mai e în viaţă? Destinul îl păzea totuş şi-l ajutase să se pomenească la Varşovia, după unele aventuri de fugă romantică şi foarte grea. Aci lucra la ziarul „Pentru Libertate", scriind cu foarte mult temperament. Mânia, cinstea şi dorul de patrie îl inspirau pe acest om, puternic ca fizic, sportiv cu mare experienţă, vesel ca un copil între prieteni, excelent camarad şi altruist abnegat. Tuberculoza l-a chinuit în tot timpul vieţii, însă nimeni n'a auzit vreodată ca Arţibaşev să se fi plâns împotriva acestei teribile boli.

ULTIMELE ZILE ALE LUI ARŢIBAŞEV

Boala care l-a răpus pe Arţibaşev, l-a ţintuit întâi într'un pat de spital. Dureri îngrozitoare de cap au durat două săptămâni, şi Mihail Petrovici încetase a mai citi şi scrie. Suferinţa lui, din această cauză, era şi mai mare, deoarece o sumedenie de planuri şi proecte literare şi plublicistice îi stăpâneau gândurile, iar conştienţa îi spunea că nu va mai putea lucra şi că se scufundă într'un mare necunoscut. In clipele când era ceva mai uşurat, se plângea că de fapt nu mai lucrează de vreo cinci luni. Şi munca lui de director de ziar îi ocupa tocmai noaptea întreagă dela orele zece seara şi până la şeapte dimineaţa. Avea nevoe de odihnă, de soare, de San-Remo sau de Cairo. El însă era enervat fără încetare de chestiunea onorariilor, ce i-se cuvin din străinătate pentru piesele lui de teatru şi pentru volumele traduse în mai multe ţări şi care îmbogăţesc pe editori. Dacă Frida Strindberg, nepoata celebrului scriitor scandinav, nu s'ar fi însărcinat cu strângerea acestor fonduri prin Finlanda, ţările Baltice, Suèdia, Norvegia, Danemarca, Olanda şi Germania, — Arţibaşev ar fi dus demult lipsă de strictul necesar. Apoi profesiunea lui de gazetar rus emigrant, în Polonia, îi aducea multe neplăceri şi greutăţi. Arţibaşev se lupta epic împotriva puterilor elementare din Rusia şi din ţările emigraţiei ruseşti, care ameninţă sau distrug intelectualitatea tradiţională rusească şi o supun umilinţelor, în mijlocul condiţiunilor de viaţă, străine şi extrem de grele...

Gânduri

Ar fi nevoe de o disciplină şi mai severă ca să silim pe oamenii mai bine înzestraţi de natură, să primească un tratament egal cu al oamenilor mediocri sau neputincioşi.

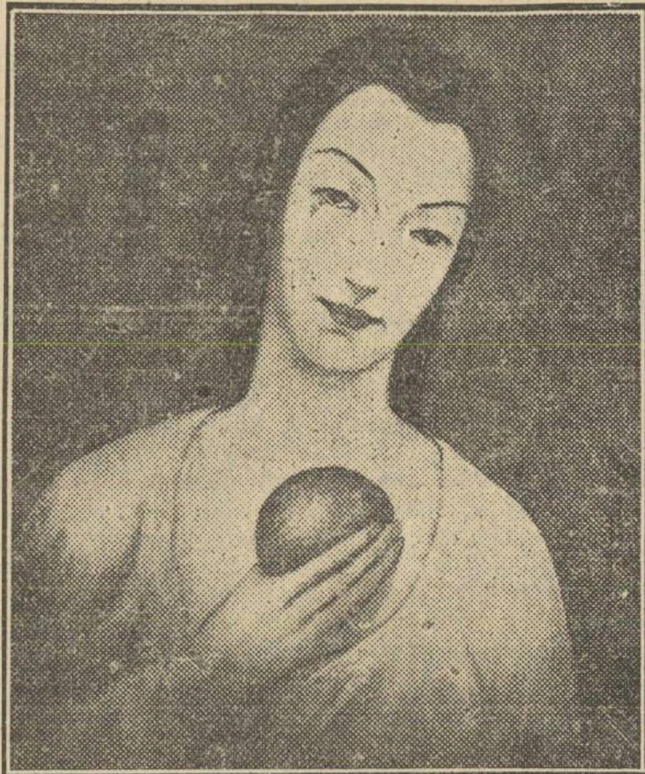
* * *

E ciudat, că experienţa în viaţă vine cam pe la sfârşit, când nu prea mai ai nevoe de ea.

VERO

PLASTICA

Adăpostindu-se de influenţele dăunătoare şi îmbogăţindu-şi treptat experienţa coloristică, pictorul Coman Ardeleanu a prins să-şi canalizeze însuşirile către o limpezire a tonalităţilor, către contrastul cromatic uşor particularizat într'un bizantinism organic, prevestit cu deosebire în „Păcatul" şi 'n „Sfânta Fecioară".

Coman Ardeleanu Păcatul

Jocul liniilor e mai puţin articulat pe suprafeţe ; culoarea e încă marea preocupare a artistului. Din culoarea ce merge uneori pe drumuri bătute de alţii ,tinzând să se apropie câteodată de pasta caracteristică a lui Petraşcu, îşi compune şi-şi construieşte Coman Ardeleanu ritmul său lăuntric.

E, desigur, multă superficialitate în majoritatea lucrărilor expuse la Căminul Artelor Regina Maria. In pastel de pildă, artistul e cu totul învins de ingratitudinea materialului. E ceva ce se destramă, ceva nu destul de intim închegat în elementele componente ale tabloului.

Nestabilitatea gamelor cromatice, dorită pentru o diferenţiere a valorilor în căutarea volumului, proporţiei şi perspectivei, dovedesc totuş însuşiri cari vor putea să se cristalizeze atunci când pictorul luminându-şi deplin compoziţia va dobândi şi gravitatea expresivă a armonizării tonalităţilor într'un desen supraveghiat.

Ceece-i face meritul acestui artist e puterea lui de stăruinţă, — şi stăruind mereu nu va întârzia să-şi afle drumul.

Respectul străduinţelor cinstite, ne îndeamnă să spunem un cuvânt bun şi despre pictorul Grigore Manea, care expune într'o sală vecină.

Mai izbutit în portret decât în multele studii de nud, alternând tonuri discrete cu reflexe impure de vopsea, dar desenând cu grijă şi compunând atent, Manea aduce câteva lucrări ce n'ar trebui dispreţuite.

Şi la fel onestitate în mânuirea penelului întâlnim şi în expoziţia dela Ateneu a lui Traian Bilţiu-Dăncuş.

Culori crude îmbracă desenul corect, — dar stângăcia începutului nu acoperă talentul evident al acestui artist.

Nu trebuie să cerem prea mult dela cei ce n'au avut nici când nici dela cine să înveţe.

Nu înjurându-i pe Verona, pe Canisius şi pe Ştefan Popescu, îi vom învăţa să se găsească în ei înşişi pe debutanţi, ci încurajând efortul tineresc şi respectând munca cinstită a unor artişti cari au fixat o epocă.

La Academia Artelor Decorative debutează cu îmbucurătoare aptitudini d-şoara Anne-Marie Călinescu.

O sensibilitate delicată ne desvăluie aci înţelesul formelor şi valoarea liniei în studiile de mişcare.

Naturile moarte se tălmăcesc din culori liniştite, nu prea mult compuse, isvorîte firesc şi plastic din paletă, iar mijloacele tehnice ale artistei exprimă spontaneitatea şi claritatea viziunii.

In atmosfera pânzelor sale întrezărim mai mult decât un banal procedeu stilistic şi bănuim o mlădiere nouă a sensibilităţii feminine.

H. BLAZIAN

Coman Ardeleanu Panou decorativ

DIN AMINTIRILE TENORULUI LEO SLEZAK

In România

Sântem în 1920.

M'am instalat într'un vagon de clasa II-a declarat cl. I şi trenul porni. Până la Wiener-Neustadt totul a mers de minune, conductorul mi-a găurit biletul şi am adormit...

—Biletele vă rog!... — Dar... — Pentru control ! — A !... Aşa da... Poftim !

La Semmering un om înarmat până 'n dinţi cu ultimile perfecţii ale tehnicei militare, deschide uşa vagonului şi strigă: „Revizia bagajelor!" Ii atrag atenţia că suntem încă în Austria, ce rost are revizia bagajelor ?—Deschideţi cuferele! Suntem la Steiermark! — Bagajele sunt răscolite, apoi omul pleacă. Impachetez din nou cufărul şi-l încui. După câteva minute apare un tânăr în costum şi aparat de serviciu de tranşee, strigând: „Revizia bagajelor!"... — Dar... — N'are aface. Jos cufărul! — Altă revizie şi tânărul pleacă. Dar abea plecase că apar doi domni civili cu chipie de ofiţeri şi arătând o insignă, cer paşapoartele. Paşaportul e cercetat, stampilat, iscălit, mi se cere să arăt portmoneul... trece şi asta... Apare un al doilea revizor care cercetează biletele de tren, dacă sunt găurite cum trebue. Dar abea pleacă şi acest revizor că apare un domn în uniformă foarte impunătoare strigând: — Treizeci de coroane, vă rog... — Pentru ce ? — Taxă de manipulare. — Dar ce manipulaţi? — Pentru revizia bagajelor ! — cu toată protestarea că eu n'am cerut revizie, trebue să plătesc treizeci de coroane. Mi se dă o chitanţă. Fericit, o vâr în portmoneu, căci omul e totdeauna cuprins de un simţimânt plăcut când i se dă ceva pentru ceea ce a plătit. Abea am pus chitanţa înăuntru, că se aude strigătul unuia care apare cu trei granate neexplodate la brâu, cerând : „Chitanţa de revizia bagajelor !" Astfel că trebue să restitui chitanţa : în schimb mi se lipeşte o marcă verde în paşaport, pentru care plătesc alte zece coroane. Toţi domnii înarmaţi mi-au scris ceva în paşaport, făcând observaţia că totce scriseseră predecesorii nu era bun. M'am sfiit să le răspund ceva sau să-i contrazic — căci eram fără nici o armă asupra mea. La Graz mi s'a luat paşaportul de tot, pe motivul că cineva a uitat să scrie ceva în el... Cu mare greutate, l'am recăpătat.

După două zile suntem în Bucureşti. Oraş plin de viaţă şi de activitate. Un mic-Paris, cum i se zice.

Pe calea Victoriei lumea e înţesată, iar femei de o frumuseţe răpitoare sunt gătite după ultima modă pariziană şi trec în trăsuri luxoase pe roate de cauciuc cu cai măreţi de origină rusească. Păcat că femeile înzestrate de natură cu atâta frumuseţe îşi boesc chipurile de nu mai sunt de recunoscut.

La hotel Continental, deşi e 11 noaptea, zggmotul e atât de mare că te poţi crede în Prater, în timpul sezonului. Se aud strigătele diferiţilor vânzători de ziare, claksoanele automobilelor, schelălăiturile câinilor călcaţi; muzica din restaurantul hotelului se amestecă cu sunetele unei bande de lăutari, alcătuind o simfonie infernală. Nici nu poţi scăpa de sgomot. E o căldură tropicală care nu îngădue să închizi ferestrele.

Pretutindeni bogăţii uriaşe. Ţara are toate sursele de energie necesară, multiplicate azi de războiul care i-a fost favorabil.

Prăvăliile sunt pline de lucruri de preţ, care valorează aur, mult aur, dar toate sunt excesiv de scumpe. Tot ce e într'adevăr frumos, lucrat cu gust şi eleganţă, vine din Viena, din săraca noastră Vienă!

Publicul e entuziast şi capabil de înţelegere artistică, gustând liedurile cele mai subtile. Cu toată muzica italiană şi franceză care se serveşte bucureştenilor, liedul „Du bist die Ruh" al lui Schubert a deslănţuit o furtună de aplauze.

Studenţii joacă un mare rol în Bucureşti. Se adună cu sutele în faţa sălii de concert, apărată de cincizeci de soldaţi, voind să intre fără să plătească. S'au luat la harţă cu soldaţii pe cari i-au înlăturat, şi după trei sferturi de oră de la începerea concertului năvăliră în sală, petrecând toată seara. Ei au protestat violent când nu le era ceva pe plac, căci sunt stăpâni respectaţi şi temuţi. Nici unui director sau impresar nu i-ar trece prin gând să se pună împotriva studenţilor.

Foarte instructivă e invitaţia la masă.

Masa e acoperită cu o mulţime de farfurii pline de cele mai delicioase aperitive. In rândul întâiu vine *pastrama,* muşchi de capră fript, cu *ţuică,* asemănătoare şliboviţei. Pastrama are un gust delicios, dar e grea de înghiţit dacă n'ai obicinuinţa ei. Mesteci, mesteci, o treci într'o parte şi alta şi nu isbuteşti s'o moi şi s'o vâri pe beregată. Moment penibil, pentrucă pastrama se ia în salon şi trebue să stai de vorbă. Am lăsat pastrama, la un moment dat, în mâna unei fermecătoare servitoare. Apoi am trecut la masă cu bucate necunoscute până aci şi am stat la masă cam trei până la patru ore. La urmă doamna casei se ridică şi cere ertare pentru simplitatea mesei — care masă a avut doar scopul unei plăcute convorbiri cu reputatul cântăreţ.

In Bucureşti există şi o Operă, de curând întemeiată şi subvenţionat de stat. Am vizitat şi o operetă care m'a întristat nespus de mult, când directorul mi-a spus că costumele *sunt autenticele uniforme ale corpului de gardă din Viena,* cumpărate de la un director de operetă din Viena!...

Din oraşele de provincie, o puternică impresie mi-a făcut Galaţii. Oraş pe jumătate oriental, e situat pe o culme în marginea Dunării, de două ori atât de lată ca la Viena, dar câtuşi de puţin albastră!... Sute de câini fără stăpâni străbat oraşul, urlând de foame şi loviţi pretutindeni. Tot atât de interesantă e Brăila. Hotelul Splendid e numai un fel de a vorbi, întrucât nu are nimic splendid. Sala a fost goală în seara concertului; mi s'a spus că brăilenii se duc numai la cinematograf.

In Transilvania, la Cluj, domnea o grevă generală, care, mulţumită autorităţilor militare, s'a redus la o grevă a chelnerilor. Fiecare client era silit să-şi ia singur farfuria cu bucate din bucătărie. La Arad am cântat în Palatul Culturei una din cele mai măreţe săli de concert—un adevărat palat al culturei. N'am cântat niciodată într'o sală atât de frumoasă. Dar viaţa, în România, e extraordinar de scumpă!

Când, înapoiat la Viena, am făcut socoteala în lei a banilor ceruţi de un hamal care-mi spusese că un gulaş costă cincizeci de coroane, mi-am zis:

— Dumnezeule! Ce eftin!...

ŞTEFAN LUCHIAN

Contrazicerile relativ la valoarea artiştilor români se ţin lanţ. Nimeni nu tinde la un rezultat mai pozitiv. Rezonanţele mari sufleteşti ale unor artişti ca Grigorescu, Andreescu, Luchian, nu sunt încă tălmăcite publicului românesc prin filtrul unui mare discernământ. Nimeni nu şi-a închinat viaţa pentru asta. Lucrarea d-lui Cioflec, „Ştefan Luchian", este o încercare merituoasă, dar nu e lucrarea unui critic. Despre Luchian a încercat să vorbească sub un raport mai criticist d. Oscar Walter Cizek.

Am avut şi avem pictori însemnaţi. Ar fi vremea să începem să-i descoperim. Pe imnuri lirice nu se poate construi istoria artei unui popor. Relativitatea admiraţiei nelimitate nu preţuieşte nimic. Operele mari trebuiesc câştigate din nou, şi pe cale de înţelegere, sufletului unui popor.

Ştefan Luchian, în substanţa curată, firească şi rodnică a operei lui, înfăţişează icoana unei vieţi ce s'a fărâmiţat tragic între năzuinţă şi realizare, între viziunea înflăcărată şi necontenita înfrânare a vitalităţii. Din atitudinea tragică a vieţii lui Luchian se desprinde aspectul caracteristic ca un trup frânt, ca o culme ruptă a operei sale, — o operă zdrenţuită ca şi viaţa lui, dar zdrenţele acestea sunt zdrenţele strălucitoare ale unui vestmânt de rege. Misiunea lui Ştefan Luchian constă în jertfirea aceasta de sine ; soarta lui îi întregeşte personalitatea operei.

Luchian a fost un mare mânuitor de culori. Numele lui nu va însemna numai o inscripţie ca numele lui Grigorescu, ci o conştiinţă de înaltă desăvârşire. Plinătatea sufletească e mai întreagă la el decât la Grigorescu. Luchian e mai puţin stăpân pe meşteşug, e un fel de paroxism, e o evoluţie, un drum spre o sinteză de culoare nu ca scop unic, ci în sensul de a reda emoţia elementară din înconjurul naturii. Mai puţin stăpân pe meşteşug decât Grigorescu, el uită adesea în lucrările lui regulele artei, de dragul tremurului simţirii libere. Inegalităţile lui se prefac însă în fluidul senin al atâtor opere de artă. Faţă de Grigorescu, Luchian e mai patetic ; e un dramatician.

A fost elevul lui Theodor Aman la şcoala de Belle-Arte din Bucureşti, dar a rămas întotdeauna un mare admirator al lui Grigorescu, care îl domină de la început.

In opera lui Luchian neîmpărtăşită prea bucuros din academismul lui Aman, înrâuririle încep să-şi facă loc, însă ele nu-i micşorează valoarea. De la picturalul lui Grigorescu, care leagă culorile într'o accentuată monocromie, Luchian trece la smalţul caracteristic al artei noastre populare, identificându-se cu olarii noştri transilvăneni.

Grigorescu porneşte de la relaţiunile desluşite dintre culori, contraste şi erupţii vehemente, şi ajunge la o contopire.

Luchian nu copiază aidoma înconjurul. „Natura nu trebuie s'o imiţi, nici s'o copiezi ; trebuie să lucrezi în felul ei" — spune el.

Mai puţin tare decât Grigorescu, el răscoleşte mai puţin sufletul ; dar inegalitatea lui îi măreşte calitatea. Luchian nu alătură valorile şi nu-i pasă nici de pastă. El e stenograful impresionat al motivelor senine şi adânc potenţate. Nu face din motiv un şablon. Fiecare lucru e văzut altfel ; fiecare lucru are un suflet nou. Intregul pictural al unui tablou e jertfit adesea de dragul unei subtilităţi. Libertatea nu mai caută nuanţa: domină spiritul.

Originalitatea puternică a acestui artist prinde atmosfera în cele mai simple indicaţiuni de penel. Elementele de culoare ale ceramicei româneşti se ivesc pentru întâia oară cu Luchian în pictura românească. Intr'acestea fondurile cafenii-roşcate, smălţuite, se găsesc cu deosebire în primele sale lucrări. Inrudirea cu arta populară e evidentă. Deşi nu sunt perfect armonizate, aceste fonduri cresc strălucirea culorii. Neglijarea şi uniformitatea acestor fonduri nepurtătoare de culoare, caracterizează scoarţele şi ceramica românească.

Luchian a fost înrâurit de impresionismul lui Manet şi al lui Degas. Elementul românesc a învins însă elementul străin. S'ar putea spune chiar că Luchian l-a tradus, creindu-l din nou, pe Manet în româneşte.

Viaţa lui Ştefan Luchian a fost o adevărată tragedie de erou. Creaţiunile lui cele mai mari sunt acelea din timpul celor mai mari suferinţe.

Vecinic nemulţumit de ce făcea, el se tortura când se aşeza la lucru. Ruina aceea de om a încercat, în cei din urmă ani de viaţă, să tălmăcească cu eforturi de sânge rezonanţele unui suflet de elită.

Florile lui au închis toată viaţa pe care el n'a putut s'o trăiască. Florile pictate în ultimele luni de suferinţă, sunt simfonia IX-a a lui Ştefan Luchian...

Ştefan Luchian Autoportret

Revoluţiile portugheze

SURPRIZE PERPETUATE

Revoluţiile din Portugalia sunt la ordinea zilei în permanenţă. In celelalte ţări, **perpetuum mobile** al politicii curente îl constitue schimbările de guverne: unele cabinete cad şi altele le înlocuesc la intervale de la trei zile (cum s'a întâmplat în Franţa, Germania) până la patru ani (România).

Portughejii însă nici nu-şi închipuesc o schimbare a guvernului fără revoluţie. Acolo n'are cine să ceară demisia miniştrilor şi să cheme pe un viitor prim-ministru însărcinându-l să formeze cabinetul. N'are cine: fiindcă preşedintele republicei portugheze cu cei câţi-va amici grupaţi în jurul său, formează însuşi el guvernul, cabinetul, directoratul, dictatura. Şi o formează numai dela o Miercuri până la o Vineri oarecare, când un alt ambiţios, înconjurat de amici, face revoluţie, îşi răstoarnă predecesorul, pune mâna pe putere şi se instalează: cap al statului, prim-ministru şi dictator — de tot aşa scurtă durată.

Portughejii n'au ajuns încă la ideia unei crize de guvern, decât în forma de răsturnare, de revoluţie şi, de uzurpare a puterii de Stat prin forţă. Poporul portughez e inapoiat şi cu un procent de 75 la sută analfabeţi. El se supune, fără rezervă, învingătorului. Acei care fac revoluţiile, se reazimă pe armată, şi numai pe ea. Pentru străinii aşezaţi în Portugalia şi pentru poporul de jos, fiecare revoluţie e o surpriză, ceva cu totul neaşteptat, deoarece o fac numai militarii. Marele public din Lisabona sau din Oporto nu află despre revoluţie decât din salve şi din tocătura mitralierelor.

BANALITĂTI SANGEROASE

Totuşi, spre cinstea Portughejilor, trebue spus că revoluţiile lor sunt sângeroase fără vre-o înşelăciune sau prefăcătorie. In două decenii vre-o treizeci de revoluţii! Câtă ispită pentru oamenii practici să le aranjeze astfel ca nimeni să nu aibă de pierdut ceva în momentele cele mai critice! S'ar putea prea bine, cu mai puţină sinceritate, ca revoluţiile portugheze să se transforme, din tradiţie şi din cauza prea deselor repetări, în scene de operetă. Salvele şi tocătura mitralierelor pe fondul bubuitului tunurilor ar vesti, presupunem, guvernului cel vechiu — cu vechime de vreo trei luni cel mult — că i-a venit sorocul: deci — să fugă sau să jure credinţă noului guvern.

Dar Portughejii preferă de fiece dată câte-o vărsare de sânge, absolut reglementară şi veritabilă. Ce-i drept, majoritatea victimelor sunt mahalagii, care, în loc să se ascundă la timp, prin pivniţe, stau şi se uită pe sus, urmărind zborul obuzelor. Zelul armatei şi al flotei revoluţionare îndreaptă gurile tunurilor spre suburbiile Lisabonei şi Oporto-ului. Sunt doar, singurele ocazii când artileria are cu cine să se lupte şi pe cine să combată: pe reprezentanţii vechiului regim criminal, care, totuşi, fug, bineînţeles, din centru spre periferie.

Astfel, fiecare revoluţie la rândul ei, fiind luată în serios, luptele de stradă şi bombardamentul fac mii de victime. De obicei apoi, toată revoluţia e terminată când în largul mării apar însfârşit două sau trei crucişătoare engleze, trimise urgent „pentru apărarea intereselor supuşilor Marei Britanii".

E inexplicabil: de ce se petrec, de ce se întâmplă, regulat şi des, aceste vărsări de sânge? Uneori totalul celor ucişi se ridică în două zile (mai mult nu durează o revoluţie portugheză) la zece sau douăzeci de mii de oameni! Şi toate acestea pentru ca, foarte curând, vărsarea de sânge să se repete pare-se în mod obligatoriu!.. Să fie un semn de degenerare a acestei ramure de gintă latină, redusă la umilinţă şi înapoiere, la dimensiunea unui mic regat, în urma unei ere de mare imperiu colonial?...

INTRE PROMISIUNI ŞI EXPLOZII

In 17 ani de când există, republica portugheză a trecut prin 28 revoluţii mari, în toată regula, şi prin câteva zeci de răzvrătiri parţiale. E un record mondial, nebătut nici de Mexicul semi-latin, semi-„piele roşie." Copiii de pe străzi şi din grădini se joacă „de-a revoluţia", mahalagiii discută cu aprindere: care general — comandant de brigadă (unul — de armată, cei doi — de corp şi cei şease de divizie au şi fost doar, cu schimbul, dictatori!) îşi va introduce trupele în Lisabona, la revoluţia viitoare — desigur, foarte apropiată? Bursa, chiar faţă de o conjunctură economică bună — manifestă o nervozitate: cine ştie dacă mâine nu va izbucni o revoluţie?

Totul e nestatornic; funcţionarii se simt „Califi pentru o oră"; reformele proclamate de guverne nu sunt luate în serios: din tradiţie, proectele de reforme sunt aruncate la coş de fiecare guvern nou, care anunţă cu pompă că el a luat puterea tocmai ca să suprime anarhia, să elaboreze reforme, să facă ordine, să respecte drepturile cetăţeneşti şi să ocrotească munca. Poporul ascultă toate acestea cu un surâs permanent, incrustat ca o reţea de cute pe feţele de pergament ale Portughejilor. Poporul suportă revoluţiile şi „erele" de fericire anunţate, cu un calm imperturbabil, filosofic.

REVOLUŢIILE No. 25, 26 şi 27

Deocamdată nu cunoaştem încă bine — cine şi cum a făcut revoluţia a 28-a portugheză. Insă se ştie ce a fost revoluţia a 27-a din vara trecută. Un general şi un colonel (Homer de-Costa şi Mendes Cabesadas), după ce declaraseră că sunt soldaţi şi urăsc politica, au trimes trei regimente contra Lisabonei şi un ultimatum — preşedintelui republicei Bernardino Magado şi primului ministru Jose Antonio de-Silva: — „Să vă demiteţi, altfel vai de voi!.." Atunci preşedintele, care mai fusese preşedinte şi în 1919, a fugit cu o barcă. Putea să nu fugă, el, care în 1919, fiind somat tot printr'un ultimatum, fugise, cedându-şi locul lui Jose d'Alemeida, care la rândul lui, a fugit din faţa lui Texepra Homez? El, care, prin revoluţia No. 25, luase locul acestuia din urmă fugit de asemenea după regula stabilită? El, care a reprimat revoluţia No. 26 din Aprilie 1925, pornită şi executată de un batalion de infanterie, un escadron de cavalerie, o companie de mitraliere şi... un tun de artilerie!

Capii revoluţiei, în loc de ministere, au luat carcere dela comenduirea pieţei! O, atunci preşedintele fusese scutit de fugă, care era în program! Insă, în Iulie 1926, fuga lui, cea sănătoasă, a fost urmată de intrarea generalului Homez de Costa, călare pe un cal alb, în Lisabona, care venea să salveze ţara de civili, să curăţe grajdurile lui Augias, să suprime partidele politice falite moralmente...

GRIMASE DICTATORIALE

Palatul Belen, fosta reşedinţă a regilor, vede fuga preşedinţilor republicei destul de des — şi vede, tot de atâtea ori, capetele „revoluţiilor" reuşite pronunţând de pe balconul palatului discursurile lor programatice: — „Noi vom face, noi vom drege, vom îndepărta pe toţi trântorii, vom încuraja pe toţi patrioţii bine intenţionaţi", — etc., etc., fără sfârşit...

Interviewurile luate unui Homez de Costa sunt delicioase:

— Regimul va rămâne republican, domnule general?

— O, da! Insă cu puterea centrală întărită.

— O dictatură militară?

— N... n... nu! Dictatura ar fi prematur s'o introducem, cel puţin în momentul acesta... Insă noi nu vom permite ca o mână de palavragii şi pisălogi parlamentari să...

—Deci parlamentul va fi disolvat?

— Deocamdată — da! Insă e o măsură trecătoare...

Guvernul lui Homez de Costa a fost format atunci din trei miniştri: el, Homez, cu trei portofolii: război, agricultură şi colonii; colonelul Mendes Cabesadas tot cu trei portofolii: finanţe, justiţie şi marină; şi maiorul Ocioua: interne, externe şi comerţ. La remaniere, mai târziu, s'a admis şi un civil, Olivepra Salazar, fost leader liberal, intrigant şi arivist, gata oricând să se înhame la carul triumfător al învingătorului.

Parlamentul era închis cu cheia, primăria autonomă desfiinţată, presa redusă la informaţii cenzurate, duşmanii regimului ţinuţi sub lacăt...

Acestea au fost aspectele revoluţiei a 27-a. Nu avem încă elementele suficiente ale celei de-a 28-a, însă în curând vom putea să le publicăm şi pe acestea.

MUZICA ŞI BANI ASTRONOMICI

Cuartelul de muzică de cameră al celebrilor fraţi Kedroff s'a întors de urgenţă la Paris din Lisabona cea revoluţionară. Artiştii îşi povestesc impresiile prin toată presa din Occident, cam în modul următor:

— Ni s'a dat şi nouă să vedem cum îşi confecţionează Portughejii revoluţiile. Invitaţi de societatea de Muzică din Lisabona, sosirăm în mijlocul lumii muzicale portugheze, unde nici un semn de alarmă sau de bănuială nu trăda faptul că ne aflăm în chiar ajunul revoluţiei. A doua zi ni s'a spus că la Oporto a izbucnit o rebeliune şi că Lisabona e declarată sub stare de război: spectacolele sunt oprite, deci şi concertele noastre nu vor mai avea loc. Insă, Societatea de Muzică a intervenit la dictatorul Capitalei, care ne-a dat voe să concertăm ziua, Sâmbătă şi Duminică. Nici un alt spectacol nu era permis. Ziarele nu mai apăreau. Publicul a fost înştiinţat prin telefon despre concertele noastre, care au făcut săli arhipline în două rânduri, mai ales în ziua de Duminică.

Muzica rusă a stârnit furtună de entuziasm. Am fost bisaţi de nenumărate ori. O doamnă s'a urcat pe scenă şi într'o scurtă cuvântare ne-a felicitat pentru faptul că în mijlocul unei revoluţii barbare, am produs o revoluţie sufletească prin muzică. Concertul a durat cu trei ceasuri mai mult decât se credea la început. Se apropiau orele şeapte, după care nu se mai permitea circulaţia lumii pe străzi. Publicul însă continua să ceară bisări. Prefectul se adresă atunci asistenţei, prevenind-o că nimeni nu va putea ajunge acasă. Numai atunci, lumea s'a ridicat să plece, iar noi am rămas într'un restaurant, unde ni s'a dat un banchet. Apoi a venit şi o autorizaţie dela dictator, ca un detaşament special de pază să ne conducă de acolo acasă.

Am aflat, la plecarea dela banchet, că plata totală a celor mâncate şi băute s'a ridicat la vre-o 15 milioane de „milreisi." Ni s'au explicat unele lucruri extrem de interesante: Portugalia se poate lăuda că ea a fost cea dintâi care a inventat nu numai perpetuarea revoluţiilor ci şi socoteala celor mai simple cheltueli sau câştiguri — cu milioane şi miliarde. Cu mult înainte de restul Europei înebunite de inflaţii şi scăderi de valute, Portughejii au purces la revoluţii în fiecare Marţi şi Vineri, iar la restaurante s'au obicinuit să plătească de vre-o 70 ani încoace — câte 80.000 de milreisi pentru un prânz luat de o singură persoană. Cum vroiţi să nu degenereze o naţiune care anticipase cu mult epoca noastră a revoluţiilor şi a cifrelor astronomice la numărarea banilor?!...

CAPCANA REVOLUŢIEI

A doua zi oraşul era liniştit. Nici o prevestire de evenimente. Deodată se aud sirenele fabricilor. Din ferestrele hotelului nostru vedem cum trecătorii încep să fugă, se ascund pe unde nimeresc. Apoi vine zgomotul motoarelor dela automobile blindate, care apar umplute de „democraţia revoluţionară înarmată." Se văd marinari agitaţi, fel de fel de huligani cu bâte. Revoluţionarii aceştia agită pumnii, strigă, înjură. Câţi-va poliţişti trag de după colţuri de case. Camioanele nu răspund şi dispar. S'aud salve de arme, apoi păraitul mitralierelor. E clar că lucrurile iau o întorsătură din cele mai serioase. In loc de vreo excursie prin împrejurimile Lisabonei, trebuie s'o părăsim. Şi doar, aceste împrejurimi sunt mai frumoase decât Bosforul şi Constantinopolul!

Ne luăm geamantanele şi ne grăbim pe jos la gară, petrecuţi de privirile curioase, mirate, ale ochilor pândind de după un gard sau după colţuri de casă.

Strada e pustie. Iată şi gara. Dar e închisă. Se aud, aproape de tot, împuşcături. Vedem şi câteva gloanţe cum lovesc în zidurile caselor. Ne pitulăm, ne furişăm, fiind nevoiţi să ne întoarcem la hotel. Spre seară focul împuşcăturilor creşte. Se aud şi bubuiturile tunurilor: un crucişător s'a unit cu rebeli şi a început bombardarea oraşului. Bateriile cetăţii maritime îi răspund. Crucişătorul fuge în larg, apoi se apropie din nou şi din când în când mai trimite câte un obuz spre centrul „scumpei noastre Capitale."

Impuşcăturile durează toată noaptea. Sub ferestrele noastre se instalează un post de poliţie; apoi vine un pichet militar cu o mitralieră; deschide focul; trage unde-va, iar de alt-unde-va i se răspunde, tot cu tocătura mitralierelor. In zorii zilei strada e ocupată de militari. Aflăm că guvernul domină situaţia. Care guvern? Revoluţionar, bineînţeles? — Nu, de astă dată, triumfă guvernul cel vechiu. Trupele lui credincioase trec la ofensivă. Mâine, conform ordinelor date de dictator, revoluţia va fi lichidată.

ULTIME IMPRESII

Insă noi ne grăbim plecarea: să-şi isprăvească revoluţia fără prezenţa noastră! Ne ducem la gară; iată-ne plasaţi bine în vagoanele-lits internaţionale. Cu câteva minute înainte de plecare, deasupra trenului nostru explodează un obuz. Cade ceva de sus pe acoperişurile vagoanelor: ramele metalice şi geamurile sparte ale gării. Trenul porneşte şi intră în tunel. Părăsim ţara aceasta străină, plecăm din capitala ei, unde mai continuă bombardamentul, cad răniţii şi ucişii, se desfăşură revoluţia. Cineva spune: — totuşi rebelii vor învinge! O să vedeţi! Guvernul se va schimba!...

Dar trenul nostru iese din tunel. Staţie după staţie. E cald. Soare... Flori... Pretutindeni feţe calme, afabile. Ca şi cum dincolo de muntele Lisabonei nu s'ar petrece nimic.

Ni se spune din altă parte că revoluţionarii n'au mulţi partizani şi că revoluţia n'are rădăcini în ţară. Un grup de politiciani, înlăturaţi dela guvernarea ţării de către dictator, a încercat să pună mâna pe ugerul vacii — Portugalia. Ei au reuşit să seducă o parte din armată şi din flotă. Considerentele presei democratice străine, cum că „revoluţia s'a produs în urma nemulţumirii provocate de abuzurile regimului dictatorial" — n'au nici în clin nici în mânecă cu realitatea. Cine a abuzat, cine abuzează, cine va mai abuza, în ţara revoluţiilor săptămânale şi a socotelilor cu milioane de „milreisi" pentru o cumpărătură făcută într'un mic magazin de galanterie?

OBSERVATOR

„ZOOLOGICE"

Schiţă nocturnă

Pe-al cerului noian
Nori se oglindesc în ape ;
Iar un cal cu dinţii — clape
Paralele de pian —
Melancolic paşte'n mirişte
Fire proaspete de linişte...

Cad mărgele mici de noapte..
(Luna e ca un inel)
O insectă sboară 'n şoapte
Cu aripi de caramel.

Se aude'n înserare
Ritmul unui vânt peltic ;
Luna, limpede, apare
Cu obraz de cosmetic...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Morala budismului

Purificat de superstiţiile populare care au ajuns să-l copleşească, budismul — întemeiat pe două idei de căpetenie, panteismul şi transmigrarea — e o religie care, raţional, nu admite Dumnezei, spune Ch. Letourneau. Budismul e o religie atee, al cărei obiect mai însemnat e de a întemeia un sistem de morală şi de a formula reguli a căror respectare să-l poată face pe om în stare să rupă lanţul grozav al existenţelor individuale şi să se contopească în marele tot. Un adevărat budist n'are nevoie să se roage: meditarea pioasă îi ajunge.

Doctrina budistă nu se împacă de-asemeni nici cu ideia de castă. Tocmai printr'asta se şi deosebeşte ea de doctrina brahmanică. Cultul, adică posibilitatea de a atrage favoarea puterilor cereşti, e şi el de prisos. Răspunderea faptelor fiind personală şi neştearsă, pedeapsa nu se poate înlătura. In viaţa actuală sau într'o viaţă viitoare, se înţelege tot pământească, individul trebuie să-şi ducă în mod necesar povara faptelor săvârşite, trebuie să sufere din pricina lor dacă sunt rele, să se prefacă în animal, în plantă, chiar şi în mineral, până când, prin anumite înfrânări, va fi izbutit să zguduie şi să sfărâme povara existenţei individuale.

Brahmanismul, care admitea şi el teoria transmiterii, a predicat deasemenea respectul oricărei vieţuitoare. Budismul a împins însă acest respect la extrem, precum o dovedesc numeroase legende: cea a lui Buda, care s'a lăsat să fie sfâşiat de o tigroaică flămândă, — cea a regelui Jivi, care şi-a dat tot trupul, bucată cu bucată, unui vultur, pentru ca să scape viaţa unui porumbel.

Grija renunţării, dragostea de nimicire au întipărit moralei budiste un caracter totodată cinstit şi ascetic. Datoriile morale au fost formulate în opt percepte:

1) A nu distruge fiinţa vieţuitoare. 2) A nu lua nici odată ceeace nu ţi-a fost dat. 3) A nu minţi. 4) A nu bea băuturi aţâţătoare. 5) A te opri dela relaţii sexuale nelegiuite. 6) A nu întrebuinţa mâncăruri noaptea. 7) A nu purta cunună, a nu te sluji de parfumuri. 8) A dormi pe o rogojină, întinsă pe pământ.... Din aceste porunci, cele cinci dintâi sunt atribuite lui Budha şi sunt obligatorii pentru orice budhist. Celelalte sunt numai recomandate. Se mai adaugă pe lângă acestea, alte două porunci suplimentare; 9) A te opri dela dans, dela muzică şi dela teatru. 10) A nu iubi aurul şi argintul. Totul alcătueşte un decalog, Dosa-Sila, ale cărui cinci articole din urmă sunt obligatorii numai pentru călugării cerşetori.

Celor zece porunci le corespund zece păcate. Sunt patru păcate trupeşti: a ucide, a fura, a înşela, a avea relaţii sexuale nelegiuite; patru pentru păcatele verbale: a minţi, a blestema, a jura, a vorbi fleacuri; trei pentru păcate spirituale: a fi avar, răutăcios sau sceptic. Alte precepte, de-a doua mână, regulează datoriile părinţilor faţă de copiii lor şi invers, cele ale soţilor între ei, cele ale prietenilor, cele ale stăpânilor şi servitorilor. Dar toate aceste precepte sunt de pură morală. Nu au nimic a face cu încercările ascetice, cari conduc la Nirvana, cu căile în număr de patru, anume: 1) Calea convertirii; 2) Calea celor ce vor să se mai întoarcă în lume; 3) Calea celor ce-au renunţat; 4) Calea singurilor vrednici.

Actualităţi feminine în cadru literar

PUBLICITATE ORALĂ

Era o vreme când, în saloanele mici şi mari burgheze, după obişnuitele informări despre afacerile celor prezenţi şi cancanurile celor absenţi, conversaţia „cădea" asupra cărţii noi apărute.

Cartea? Franţuzească, ce-i drept, mai totdeauna. Discuţia? Dacă vre-un musafir, contrariat că nu poate plasa o vorbă, lua să răsfoiască un volum din eleganta etajeră turnantă a gazdei amatoare de literatură, putea găsi în el pagini rămase din repezeală netăiate, putea găsi astfel chiar cartea care stârnise stăpânei casei atâta entuziasm şi belşug de competinţă încât nimeni nu mai putea plasa un cuvânt.

Totuş, chiar dacă autorul ar fi fost de faţă, nici el nu s'ar fi supărat. Cartea era comentată, răspândită, adică vândută, ceeace însemna pentru dânsul posibilitatea tipăririi unei noui cărţi. Perspectiva aceasta îl seduce mai mult când doreşte o vânzare bună. De cartea terminată, ca şi de o femee iubită, scriitorul se detaşează de îndată ce ea a ajuns în circulaţie publică.

Eleganta etajeră turnantă a dispărut azi din salonaşele burgheze, iar cărţile au rămas să şi le discute între ei, scriitorii. Trebue să recunoaştem însă că scriitorul român nu mai e tăgăduit ca înainte, e preţuit cât şi cel străin, premiat de societăţi, exibat pe la şezători, însă nu-i destul de citit. Câte cărţi se pot lăuda ca „Medelenii" cu două ediţii pe an?

Se va părea că glumim, sau că luăm efectul drept cauză, când vom spune că unul din motivele pentru care nu se mai citeşte este şi acela că în conversaţiile zilnice a dispărut obiceiul de a discuta „literatură".

Dacă aş fi editor, aş angaja, — nu ştiu încă prin ce sistem, — o echipă de persoane instruite (nu vă speriaţi, un mic lustru e deajuns), de preferinţă femei tinere şi vorbăreţe, capabile să dea tonul într'o conversaţie, şi să-l dea bineînţeles asupra subiectelor literare.

Repetăm o banalitate: scriitorul despre care nu se vorbeşte, nu există. Pe cine ispiteşte cartea unui autor necunoscut? Numai pe rarii cercetători literari. Ceilalţi, cei care cumpără, trag numai la vadul autorului celebru. Un asemenea autor răsfrânge puţin din gloria lui şi asupra cititorului şi mai ales cititoarei care, la un „ceai" se poate lăuda tare în salon:

— Am citit „Le lys rouge" de Anatole France (conversaţia e veche, cum spuneam mai sus). N'aţi citit „Le lys rouge"? Să citiţi „Le lys rouge"! Foarte drăguţ scrie Anatole France... a! foarte interesant! Şi titlul e original: le lys rouge... un crin roşu e ceva deosebit....

Nu-i tocmai convingător, recunosc. Agentele secrete ale editorilor s'ar prepara să spue ceva mai de seamă. Dar chiar şi aşa, sunt sigură că dela „ceaiul" acela, măcar doi dintre musafirii aşezaţi mai aproape cu scaunul de duduia vorbăreaţă, au plecat acasă cu un cui în cap. Ca să-l scoată, au intrat a doua zi într'o librărie: „Ia să vedem şi noi ce-i cartea asta „Le lys rouge". N'am putut să ne dăm şi noi o părere.

Iar vânzătorul le-a arătat atunci şi alte cărţi despre care „se vorbeşte" sau „se va vorbi".

Asta a fost cu vre-un an înainte de război. Astăzi, duduia cea vorbăreaţă, măritată şi divorţată, vorbeşte cu un aplomb crescut despre Operă, despre Ventura, despre Voronoff şi charleston.

Opera a avut la noi începuturi anevoioase. Două sau trei înjghebări s'au irosit pe rând în mari sacrificii de bani şi iluzii. Astăzi lucrurile s'au schimbat. Opera face săli pline şi este, în bună parte, un succes de snobism datorit femeilor. Azi doamna are grijă să spue soţului când îl vede eşind:

— Nu uita să iei bilete pentru premiera dela Operă. Joi mergem la dejun la Margot şi o să se vorbească despre asta. Nu vreau să mai păţesc ca rândul trecut.

Domnului poate nu-i place muzica şi ar prefera să meargă la „Iulian".

— Nu se poate. Cine mai vorbeşte azi de Iulian? Fii drăguţ şi ia bilete de Operă. Joi suntem invitaţi la Margot...

Să facem să se vorbească la dejun la Margot şi despre literatură, chiar aşa, superficial, chiar de cei ce-au cumpărat cartea fără entuziasm, numai ca să aibă o părere asupra ei.

Direcţia Operei nu se supără pe spectatorii adormiţi în fotolii. Şi-au plătit biletul şi asta înseamnă pentru ea încă o stagiune asigurată.

„FEMEIA INDRĂGOSTITĂ"

Henry d'Alméras nu-i cel dintâi şi nici ultimul care întreprinde să studieze şi să catalogheze sufletul femeii.

Cinci volume compacte asupra aceleiaşi manifestări: dragostea... De ce s'or fi scriind atâtea studii despre sufletul femeii şi mai nici unul despre sufletul bărbatului? Să fie acesta atât de puţin interesant? Să fi posedând acea perfecţiune care descurajează orice comentarii?

Prudenţi, scriitorii se mărginesc să ni-l dezvălue în opere de literatură, creind tipuri de cari se pot lepăda la momentul oportun, ca fiind „cazuri particulare", şi, cu spiritul de solidaritate care-i leagă, se simt mai înclinaţi să-şi împărtăşească experienţa şi decepţiile lor sentimentale, denunţând în bloc sexul femeesc.

Dar de ce nu-i denunţă şi femeile la rândul lor? Avem atâtea scriitoare încât, lărgind o glumă a lui Tristan Bernard, pe toate şoselele lumii, nu numai ale Franţei, se răspândeşte mirosul de friptură arsă.

Scriitoarea, când se hazardează în studii psihologice generale, trecând peste veşnica ei teamă de a nu părea pedantă, preferă să scrie tot despre ea, despre sufletul femeii pe care-i mai în măsură să-l cunoască, — sau poate unde i s'a tot spus mereu că ea niciodată nu va putea eşi dintr'însa, că „nu poate vedea decât confuz şi nedeterminat dincolo de viziunea ei subiectivă".

Singuri bărbaţii pot fi pur obiectivi, pot privi cu un ochi sigur până în fundul sufletului femeii şi-l pot analiza, desbrăcaţi de orice patimă sau resentiment personal.

Avem exemple doveditoare în cartea d-lui d'Alméras. Iată numai două:

„E tânăr, autorul romanului pe care-l citeşte? Iată prima întrebare ce şi-o pune cititoarea. Dacă autorul e tânăr ea îi va găsi totdeauna destul talent. Elle lit avec son sexe".

Ce originală interpretare a interesului atât de simplu şi de obişnuit care duce pe cititor dela opera preferată către autorul ei! Altfel, ce înseamnă mulţimea interviewurilor — unele, adevărate confesiuni — urmărite cu interes şi de cititorii bărbaţi? Dar biografiile de scriitori morţi nu le citesc şi femeile în viaţă?

Cu astfel de interpretări „psihologice", ce zvonuri trebue să fi lansând d. d'Alméras pe seama femeilor pe care le-a prins citind cărţi de autori-femei?

„Femeile consideră cinstea în afaceri calitate neglijabilă la un bărbat, ba chiar dăunătoare. Un om scrupulos nu va fi niciodată capabil să le dea luxul, toaletele, viaţa pe care o râvnesc".

Autorul nu le blamează, ci le admiră, numindu-le precursoare ale unei mentalităţi care va trebui neapărat să se generalizeze. Nu credeţi? Mica sa propagandă nu-i deloc deghizată:

„...ele sunt precursoare... Ele înţeleg, cum ar trebui să înţelegem şi noi, dacă n'am fi influenţaţi de prejudecăţi absurde, că ceeace se numea altădată un om cinstit, înseamnă în căsătorie lipsuri, economii, trai fără lux... S'a zis altădată: Fericiţi copiii ai căror părinţi au meritat spânzurătoarea! S'ar putea zice azi cu tot atâta dreptate: Fericite femeile ai căror bărbaţi sunt nişte ticăloşi!"

Şi noi care credeam exact dimpotrivă!

Iată că dăm însă şi peste lucruri adevărate:

„Minciuna a devenit a doua natură a femeii. Greşala e a noastră. Cu prejudecăţile şi cu iluziile noastre, o voim aşa cum ea n'ar putea fi niciodată. Obligată să ascundă ceeace simte, ea e condamnată la minciună **pe viaţă**. Se poate afirma că pe toată suprafaţa pământului, **nici un bărbat nu cunoaşte pe nici o femee.**

Atunci de ce 5 (cinci) volume?

„Avem câteva indicii, e drept, asupra fiinţei lor intime, pe cari ni le furnizează femeile în capricii, în izbucniri **isterice...**"

Aşa da. Cartea din care am luat extrasele (Les mal mariées) precum şi celelalte patru din pomposul ciclu „La femme amoureuse dans la vie et dans la littérature" nu-s rezultate dar decât din studii asupra femeilor isterice?

Trebuia să scrie şi pe copertă.

ALICE GABRIELESCU

Cronica technică

48 de ore dela Hamburg la New-Jork

Cu iuțeala fulgerului s'a răspândit în lumea tehnică vestea unei descoperiri sensaționale în domeniul construcției vapoarelor. Descoperirea se datorește unui inginer din Dresda. Această descoperire constă în economisirea a 70—80% din energia cheltuită sau o urcare a vitezei vapoarelor până la 100 kilometri și mai mult pe oră, astfel că străbaterea distanței Hamburg-New-York se va putea face în timpul fabulos de scurt de patruzecișiopt de ore.

Inginerul din Dresda A. Börner, unul dintre pionerii studiului motoarelor a ajuns la această descoperire printr'o observație foarte ingenioasă. A studiat tehnica înnotului la peștii cei mai iuți, în primul rând înnotul păstrăvului. Știința de azi nu e deplin lămurită asupra înnotului peștilor și în special asupra vitezei de mișcare. Zoologia explică foarte simplist înnotul: „coada joacă rolul de elice; aripioarele sunt pentru echilibrare, înnălțare și cotire." Cum se face însă că păstrăvul poate sta locului în curenții puternici de apă și înnoată cu cea mai mare iuțeală tocmai împotriva curenților? Inginerul Börner a studiat și pești mai mari, cu viteză maximă de înnot între care și rechinul. Atenția inginerului a fost atrasă de bronchii și de rânduirea lor. El a descoperit că bronchiile nu servesc numai la respirație, cum se credea până aci, ci au și un rol special în mișcările peștelui. Cu cât un pește înnoată mai repede, cu atât are mai multe bronchii. Sunt pești cu trei, patru, cinci și chiar zece bronchii. Bronchiile se pot asemui cu cele trei debușeuri ale unui motor de automobil. După iuțeala cu care vrea să înnoate, peștele întrebuințează una, două sau toate bronchiile. Fenomenul se petrece, tehnicește, în chipul următor: peștele înghite apa și prin presiunea bronchiilor îi dă o anumită viteză cu care iesă din nou din bronchii. In acest timp peștele utilizează aerul din apa pe care a absorbit'o. Prin dispoziția specială a bronchiilor, apa care iese din ele, e împinsă de-alungul trupului și învălue ca să zicem așa, întreg trupul. In chipul acesta peștele s'a eliberat de cea mai mare parte din fricțiunea de rezistență a curentului apei. Apa care țâșnește din bronchii în apa curentului produce în acelaș moment o reacțiune de rezistență. Și întrucât apa țâșnită are o viteză mai mare decât curentul apei, nu mai are nici o importanță faptul că peștele înnoată în acelaș sens sau în sens contrar curentului. Apa curentului care se lovește cu apa țâșnită produce un vârtej cu acțiune asupra peștelui. Minunata întrebuințare a acestui vârtej — în sensul vitezei — dă ultima soluție a problemei. Nu trebue să se piardă din vedere că peștii au diferite cicatrice pe pielea întregului lor trunchi. Aceste cicatrice au menirea să transforme vârtejul într'o semirotație, să-și apropie astfel energia lui pe care s'o canalizeze în sensul vitezei peștelui. Iar pentru micșorarea rezistenței pe care ar opune-o apoi „spatele", peștii emit la suprafața lor un soi de mucozitate, a cărei cantitate e în raport direct cu viteza obicinuită a peștelui — deci și peștii întrebuințează „uleiul".

Inginerul Börner a aplicat la construcția vaporului, ceiace a văzut la pești. A construit un vas de forma păstrăvului. Lipsește helicea dinapoi; ea se află în proră. Prora are sub linia apei o deschizătură în formă de bronchii, iar dealungul pereților cute foarte pronunțate. Elicea soarbe în corpul vasului o parte din rezistența pe care o întâlnește prora și odată cu învârtirea elicei apa e zvârlită vertiginos afară prin deschizăturile — bronchii. Se desfășură atunci aceleași fenomene ca la pește: învăluirea vasului cu o pânză de apă indiferentă care curge mai repede decât curentul, care împinge vasul înainte și reduce rezistența întâmpinată. Massele de apă care țâșnesc din bronchii acționează și astfel la iuțeala vasului căci vin cu o putere nouă împrumutată dela învârtirea helicei. Vârtejurile produse și lovite de pereții cu dungi ai vasului, contribue în chip și mai simțitor la creșterea vitezei.

Experiența care s'a făcut cu „păstrăvul" lui Börner pe Elba a justificat ipotezele inginerului din Dresda. Vârtejurile se crează neîncetat. Vasul, învăluit într'un lanț de vârtejuri pare că aleargă pe „valțuri". Vasul cel nou aleargă pe Enba cu o iuțeală de 25 kilometri pe oră; dacă ar fi construit după sistemul cel vechi n'ar străbate mai mult de 10 kilometri pe oră. Practica a confirmat teoria în chip desăvârșit și specialiști remarcabili s'au convins de importanța construcției lui Börner. de avantagiile ei revoluționare pentru economie și tehnică.

CUGETARI

Adevăratul meu nume e o închisoare în care cel pe care l-am închis plânge. Și în vreme ce zidurile se înalță tot mai sus spre cer, eu uit de ființa cea adevărată dinăuntru.

Rabindranat Tagore

In ce privește moravurile, fiecare le recomandă atât de mult pe ale sale, încât am avea atâți reformatori câte capete există.

* * *

Sufletele mari sunt capabile de cele mai mari vicii cași de cele mai mari virtuți.

Descartes

Cel care nu are facultatea de a vedea și socoti oamenii și lucrurile ca simple fantome și năluciri, n'are nicio aplecare pentru filosofie.

Schopenhauer

In fiecare opera de geniu recunoaștem de cele mai adeseori o idee pe care altădată o disprețuisem.

* * *

Unul din câștigurile pe care le avem ascultând un om de geniu e că ne arată infinitul unei lumi de gândire pe care noi o socoteam istovită.

Emerson

Sunt de plâns oamenii cari n'au fost niciodată timizi, precum sunt de plâns cei cari n'au cunoscut copilăria: le-a lipsit acea binefăcătoare neîncredere în sine, care e condiția desăvârșirii personale.

Dugas

Se înșeală ramura din vârful copacului care-și închipue că nu are niciun fel de atingere cu pământul!

Lessing

Flacăra nu e atât de luminoasă pentru sineși, precât este de luminoasă pentru ceilalți; tot astfel geniul.

Nietzsche

Lumina nu trebuie să ne placă totdeauna pentru eaînsăși, ci și pentru folosul ei. Un foc mare pe vârful unui munte e mai puțin de valoare, decât vreo câteva surcele care ard într'un cămin omenesc.

Maeterlinck

Oamenii privilegiați din punct de vedere moral, au luminat drumul, adesea întunecos, al evoluției noastre morale.

Höffding

Viitorul creștinismului

E o problemă care se pune întrucât creștinismul a atins o vrîstă respectabilă, — și e cunoscut din istorie că nici un fel de manifestare și de concretizare a celor omenești nu e supusă la o mai frecventă schimbare, prefacere și reînoire ca cele înfăptuite în domeniul religios. In adevăr numărul religiilor pierite sau transformate e cu mult mai mare decât al statelor, de pildă, al țărilor, al popoarelor. Dacă mai socotim că creștinizmul a fost în două rânduri sfâșiat de puternice crize interne, ca ruperea ortodoxismului de catolicism, urmată de ciuntirea adusă catolicismului prin Reforma lui Luther și Calvin, problema viitorului acestei credinți religioase, cea mai importantă care a existat și există încă în lumea albă, e demnă de luare aminte.

Creștinismul e asaltat astăzi de două forțe protivnice esenții și dogmelor lui, de libera cugetare pe de-o parte, de raționalism și de înmulțirea extraordinară a sectelor pe de altă parte, care trec astăzi de 500 și tind să crească mereu, chiar dacă unele se sting din lipsă de credincioși sau din contopirea cu altele, vechi ori de iznoavă apărute.

Problema viitorului creștinismului, ca atare, s'a pus din veacul XVIII, de când marile descoperiri științifice au venit să-i sape dogmele. E adevărat că teologii, îngrijorați, au căutat, unii, în special cei protestanți, să pue dogmele în concordanță cu știința, alții, cei catolici, să adapteze știința dogmelor, lucrare uriașă de ingeniozitate și subtilități, dar chestia rămâne totuș întreagă în picioare, deoarece — după cum crește numărul sectelor — sporește de asemeni și numărul liber cugetătorilor, a necredincioșilor. In orice caz o transformare adâncă și esențială se petrece astăzi în minți și în suflete, chiar când ele se păstrează încă religioase.

E în afară de discuție că, cu toată aparența de unitate, fie la ortodoxism fie la catolicism, avem aproape tot atâtea feluri deosebite de credință câte veacuri au trecut dela ivirea lui Isus. Cine poate susține că, luând la întâmplare, un ortodox sau un catolic din veacul X, el are absolut aceiaș credință, aceiaș mentalitate, acelaș suflet religios ca unul din veacul XX? Unul pentru celălalt ar fi un erectic dacă ar putea conviețui și discuta împreună. Religiile sunt și ele riguros și fatal supuse legii transformismului, ca orice din oricare punct al universului. De aceea se poate afirma fără greș că creștinii din veacurile următoare se vor deosebi enorm de cei din trecut și de astăzi. E posibil chiar ca această deosebire să meargă până acolo, într'un timp dat, încât titulatura de creștin să nu mai corespundă realității.

De altmintreli lucrul începe să se vadă și să se simtă chiar de pe acum. Dovadă protestantismul în genere și sectele extreme în special. Icoane, sfinți, Sf. Treime, cuminicătura, spovedania, canonurile, toate dogmele vechi au fost înlăturate sau pătrunse de raționalism. Până și Crist e pus în cauză, Isus însă nu. Protestanții nu mai consideră pe Isus ca fiind Dumnezeu în persoană, una din figurile Treimei, ci numai ca pe fiul lui Dumnezeu, un fiu ales dintre aleși, om divin, trimisul special și prea iubit al Domnului. El e pentru protestanți, ceeace este Mahomet pentru musulmani, Moise pentru evrei. Poate ceva mai mult, dar nu Dumnezeu în orice caz. Dumnezeu e unul, care nu-și împarte cu nimeni divinitatea. Presupuneți că Evreii ar primi pe Isus ca pe un prooroc de talia și importanța lui Moise, și iată protestantismul și judaismul alcătuind o singură credință. Dacă mai adăogăm la aceasta faptul înmulțirii considerabile a liber-cugetătorilor, deiști sau atei, și frământările ce s'au ivit în chiar sânul catolicismului, e clar că problema viitorului creștinismului se pune în mod serios, căci protestanții, evreii și raționaliștii alcătuesc un grup cel puțin egal în număr cu catolicii. Ortodoxismul e deocamdată la calm.

* * *

Odată ce Luther și Calvin au pus chestia comunicărei directe a omului cu D-zeu și aceia a liberului examen în materie religioasă, adică a liberei interpretări a celor sfinte, ceeace concordă atât cu noul spirit științific cât și cu evoluția generală a cugetării omenești, supunerea oarbă la dogme, la intermediari între om și Dumnezeu, la o autoritate spirituală absolută constituită în organ de control și de îndrumare fără discuție, această supunere oarbă își va pierde treptat, fie și cu încetul, aderenții ei. Deci și în materie religioasă omenirea se îndreaptă spre libertate, spre libertatea individuală.

Prin urmare chiar dacă credința religioasă, misticismul, va dăinui, să zicem și pe vecie, *Bisericile* cu organizația lor unitară, compactă și absolută de astăzi pot să dispară sau, în cazul cel mai favorabil pentru ele, să se transforme până într'atât încât să nu se mai asemene deloc cu forma și cu fondul lor din zilele noastre. Nu se poate întâmpla oare ca o asemenea transformare, renovare, să ducă până la neființa însăși a creștinismului? Lucrul nu e cu neputință și totul poate fi numai o chestie de timp.

E posibil totuși de închipuit o cale de salvare, pe care, conștient sau inconștient, creștinismul pare îndrumat dela o vreme, în special din vremea faimosului papă Leon XIII. In creștinism se găsesc două părți: una vecinică și alta temporară. Cea vecinică e formată din fondul învățăturilor lui Isus; cea timporară este adaosul de interpretări, dogme și practici de cult care au învăluit învățăturile acelea până întru atât încât ele nu se mai văd. In afară de protestanți, mulți credincioși fac astăzi opera aceasta de curățirea diamantului din sgura în care l'au prins veacurile. E o revenire, pretutindeni, la simpla credință evanghelică desbrăcată de orice adaos.

Or, învățăturile lui Isus nu au numai o latură religioasă, mistică, ci *și una socială*. Dacă creștinismul primitiv s'ar fi mărginit numai la dogme și la ritual, la rugăciuni, la minuni, etc., el s'ar fi stins repede căci în definitiv nu ar fi adus omenirii ceva esențialmente nou, ceva care ar fi lipsit din celelalte religii. Originalitatea lui însă, noutatea pe care a anunțat-o lumii, interesul deosebit pe care l'a stârnit la toată lumea, în toate massele populare în special, a fost laturea lui de pronunțate și radicale preocupări sociale. Isus n'a anunțat numai credința într'un singur Dumnezeu, modul de-a te ruga lui și nădejdea unei alte vieți, ci și pacea, egalitatea și frăția între oameni. Iar Sf. Pavel, cel ce-a complectat minunat și desăvârșit pe Isus, a pus, în noua credință, temelia unui internaționalism cum nici până atunci nici de atunci încoace omenirea n'a cunoscut un altul mai absolut. Internaționalismul socialist al finanței, al comunicațiilor de pe glob, etc., sunt de-abia niște palide còpii.

„Sex, vrâstă, rang social, avere, grad de inteligență, limbă, rasă, toate sunt contopite într'o egalitate perfectă cu toții suntem de-o potrivă fii fără deosebire ai Părintelui nostru cel din ceruri, deci frați între noi. Aceasta a fost pricina de căpetenie, dacă nu chiar unica, a succesului și triumfului creștinismului. Fără de această latură socială el ar fi pierit imediat sau ar fi dus o scurtă, obscură și lâncedă viață de sectă oarecare.

Dar împrejurările istorice au făcut ca, după triumful lui, creștinismul să arunce pe planul al doilea și chiar al treilea și al patrulea, latura lui socială, și să se transforme într'o religie ca toate celelalte, și aceasta fatalmente întrucât le suprimase pe cele de mai înainte iar spiritul mistic domina încă în omenire. Insă acest caracter social de dreptate, egalitate și fraternitate mocnea înăuntrul credinței. Dogmele și practicile rituale îl marcau numai.

Când criza protestantismului a sfâșiat Biserica iar raționalismul i-a dat asalturi îndrăsnețe și grave, când se credea că religia lui Isus începe să intre în agonie, deodată reapăru, ca renovare pentru unii, dar de fapt ca stânca cea veche ce se arată la scăderea apelor, latura aceia socială. Credința creștină putea mântui sufletele credincioșilor, dar și principiile ei sociale mai puteau sluji încă de ideal pământesc pentru cei obijduiți, apăsați, exploatați, persecutați, etc. Marea revoluție franceză n'a făcut altceva, chestia libertății fiind aparte, decât să redea o vie actualitate enunțărilor cu caracter social ale lui Isus.

Apariția, dela și după a doua revoluție, cea din 1848, a *creștinismului social,* a partidelor creștine care îmbrățișau în bună parte revendicările celor socialiste, însă sub egida sau în sânul bisericei catolice, e dovada cea mai vie despre aceasta.

* * *

Mișcările creștin-sociale au luat în curând o desvoltare considerabilă în Belgia, Germania, Austria, Italia, America, nițel chiar în Franța. Papa Leon XIII, părăsind încăpățânarea neînțelegătoare a lui Piu IX, care nici nu voia să audă de asemenea mișcări considerându-le ca eretice, a încercat, dimpotrivă, să le câștige pentru Biserică, să le disciplineze, să le domine. Catolicismul se scobora astfel, ca și creștinismul primitiv, în arena luptelor cu caracter politic, economic și social. Invățăturile omenești ale lui Isus reiau de isnoavă un rang important, cel puțin egal cu rangul dogmelor și al practicelor pur rituale.

Cu modul acesta Biserica poate să mai nădăjduiască de-a reține măcar o parte din massele populare în sânul ei, ba chiar să-și ralieze pe mulți dintre deiștii neînregimentați pe cari îi preocupă în special rezolvarea problemelor puse la ordinea zilei prin evoluarea Societății dela forma feudală la cea capitalisto-burgheză. Viitorul creștinismului e numai în direcția aceasta. Dacă ființa lui Crist cea mistică poate suferi cu vremea scăderi ba chiar o totală ștergere, învățăturile sociale ale lui Isus pot fi vecinice, pot constitui temelia societăților până în vecii vecilor.

Crist-Dumnezeu, Crist cel de pe Cruce, anunțătorul și făgăduitorul unei alte vieți, eterne, va fi, foarte probabil, încetul cu încetul întunecat de Isus Nazarineanul, de fiul tâmplarului, de iubitorul de oameni cărora le-a dat formulele cele mai lapidare și mai sigure de a-și constitui, întâi pe pământ, o viață de fericire și de înfrățire. Dacă va mai fi și alta după aceia, și cum va fi ea, cu toții vom afla-o într'o zi căci nimeni nu e nemuritor.

Așa dar întru realizarea pe pământ și în această viață a celor făgăduite și învățate de Mântuitorul, stă problema unei Biserici creștine viitoare, unită poate într'o singură comunitate peste tot globul, care să nu-și piardă rostul și rolul în omenire.

I. TEODORESCU

ANECDOTE

— Mă miră, d-le profesor, că nu-mi apreciați vocea. Vecinii mei mă sfătuesc cu toții să plec în Italia să mă perfecționez.

— Dacă aș fi vecin cu d-ta, te-aș sfătui și eu să pleci în Italia!

* * *

— Cum? Atâta costă cinci epuri? Cu prețul acesta poți organiza o vânătoare în toată regula.

— Cred, dar atunci vei rămânea multă vreme fără epuri!

* * *

— Ași vrea să știu de la cine a luat băiatul nostru atâtea obiceiuri rele? De la mine de sigur că nu.

— Nu, draga mea, căci tu ți le-ai păstrat pe toate.

* * *

— Spui că ai fost toată seara la birou?

— O femeie înțeleaptă nu pune astfel de întrebări bărbatului ei.

— Dar un bărbat înțelept, dacă soția lui...

— Dă-mi voie, dragă, un bărbat înțelept n'are soție.

* * *

— Cum îți place rochia asta cumpărată în rate?

— Mi se pare că ai îmbrăcat astăzi numai rata întâia.

* * *

O cuconiță bine cunoscută se mărită.

— Inchipuiți-vă că i-am mărturisit bărbatului tot trecutul.

— Ce curaj!

— Și ce memorie!

* * *

Un autor contestă unui vechiu critic dreptul de a se pronunța asupra ultimei sale tragedii, deoarece în timpul reprezentației dormise și nu văzuse nimic din piesă.

— Dă-mi voe, răspunse criticul, și dormitul este un fel de critică.

* * *

Un ministru fiind ocupat și neputând pleca imediat cu amica sa care-l vizitase la Minister, a dat-o în primire șefului de cabinet, un tânăr foarte drăguț și foarte spiritual. Amica ministrului râde lesne. Apoi a trecut la flirt, dar flirtul nu-i place decât puțină vreme. Ce s'a mai petrecut nu se poate ști, dar la sosirea ministrului, acesta citi pe una din rotunjimile de mătase ale amicei sale „Din ordinul d-lui Ministru..." — ștampila de pe masa șefului de cabinet!

Autentice

Nu se cunosc debuturile marii actrițe de music-hall, Régine Flory. Iată-le:

Régine Flory lucra la un atelier de mode din Marsilia și aștepta doar prilejul să arunce acul din mână spre a-și găsi norocul într'o carieră mai aventuroasă. Dar fata n'avea o lețcae și nu putea face nicio mișcare. Cum să fugă din Marsilia spre Paris, cu biata ei leafă de 7—8 franci pe săptămână?

Dar într'o dimineață mica modistă citi în ziarul „Marsilia Nouă" că o fată primise 200.000 de franci despăgubiri din partea familiei amicului care după ce se bucurase de nevinovăția ei nu voise s'o ia în căsătorie. Flory fu ca și iluminată. Săptămâna următoare mica modistă cedând stăruințelor unui tânăr brun care-i făcea curte de multă vreme, i se dete într'o trăsură cu coșul ridicat care mergea repegior. După aceia, fata cu o nevinovăție cinică ceru plata. Suma cerută era mare. Tânărul izbucni într'un irezistibil hohot de râs, arătând naivei Flory că el n'are atâți bani... Aflând însă pricina pentru care Flory cerea „despăgubiri", îi făgădui s'o ajute. Intr'adevăr, o recomandă unui mare ziarist din Marsilia care-i dete două scrisori de recomandație către doi directori de music-hall. Și cu aceste scrisori în buzunar, Régine Flory plecă la Paris. Se știe că o aștepta succesul!

* * *

Marele avocat Moro-Giafferi isbutise să scape de pușcărie un client perfect antipatic, care trebuia să primească o osândă de cel puțin doi ani. Când s'a pronunțat achitarea toată sala s'a ridicat în picioare. Chiar confrații lui Moro-Giafferi l'au felicitat fără entuziasm; unul din ei, recunoscut tip de pehlivan, i-a spus felicitându-l:

— De azi înainte, iubite confrate, conștiința d-tale îți va îngădui să accepți orice proces, oricât de detestabil!

Dar Moro-Giafferi care știe să răspundă pe loc, i-o plăti:

— Voi fi fericit, domnule, să stau la dispoziția clienților dumitale.

Selma Lagerlöf

Selma Lagerlöf, cea mai de frunte romancieră și nuvelistă a Suediei, este și una din gloriile pure ale literaturii mondiale. Operele ei sunt traduse și cu sete citite in toate limbile civilizate.

Nimic mai simplu decât viața ei externă, nimic mai măreț, mai bogat decât viața ei lăuntrică, din care au izvorit lumi miraculoase de frumusețe artistică și morală. Născută în 20 Noembrie 1858 la ferma moșiei Marbacka, ținutul Vermlanda (Suedia), dintr'o familie care mai dăduse Suediei poeți și savanți, și-a trăit tinerețea în jurul acestei ferme singuratice, și-a făcut la Stockholm studiile ei de profesoară și a predat la un liceu de fete din Land skrona între anii 1885—1895.

Dela prima ei carte, romanul „Gösta Berling Saga", de un romantism svăpăiat, într'o epocă de plin realism literar, devine celebră nu numai în patria ei, ci și în alte țări.

In Gösta Berling Saga se întreţes legendele patriei sale nordice și e o carte nu numai de o mare splendoare poetică, de o aleasă finețe de spirit, dar și de o considerabilă înălțime morală, una din cele mai impunătoare scrieri ce ne-a trimes vreodată Nordul. Avea treizeci de ani când își văzu tipărită această scriere câștigând prin ea un premiu instituit de o revistă.

De aceeaș entusiastă primire în toată lumea s'au bucurat și volumele următoare de nuvele și romane. „Legături nevăzute" (1894), „Minunile lui Anticrist" (1897), „Conacul cel vechiu" (1899), „Legendele lui Crist", „Ierusalim" (roman, 2 vol. 1901), „Comoara d-lui Arne" etc.

Selmei Lagerlöf i s'a adus un omagiu universal dându-i-se, în 1909, marele premiu Nobel pentru literatură. E prima femeie care-l deține.

A căpătat și titlul de doctor onorific al Universității din Upsala, a întreprins voiagii mari (între altele și la Ierusalim) și trăiește, necăsătorită, continuând a scrie — la vârsta de aproape 70 de ani — pe moșia ei Marbacka, unde s'a născut.

O viață impunătoare și o operă sfântă!

Simplitate și umanitate adânc și poetic vibrătoare, dar viu unită cu eternul omenesc, dau scrierilor ei o notă de o puritate evanghelică, asigurându-le înțelegerea la toate popoarele și în toate timpurile.

Cititorii români vor găsi aceste nobile calități și în cele trei nuvele: „Prințesa Păcii", „Lăutarul", și „In fața judecății", apărute în ultimul număr al „Lecturii" (110) — după cum le-au găsit și în marea nuvelă „Păcatul Astridei" din No. 1 al „Lecturii", prin care acea publicațiune a pășit cu noroc în viața literară, acum doi ani împliniți.

Scriitorii ruși contemporani

Andrei Biely

Conferințe

Biologia orașului

In ciclul de conferințe organizat de institutul social român, d. profesor Mezincescu a vorbit despre „Biologia orașului". Tipul biologic al omului urban se deosebește profund atât anatomicește cât și fiziologicește de cel al omului rural. Acestor două diviziuni ale aceleiaș spețe le corespund două mentalități tot atât de adânci, două lumi diferite, fiecare cu legile ei.

In vârtejul vieții febrile a orașului s'a creiat cea mai rafinată realizare a speciei omenești. Felul de viață al orașelor de azi nu seamănă cu nici un fel de viață orășenească din epoca feudalismului sau antichității. Ca biologie și psihologie, spații de veacuri despart pe orășeni de săteni. Criteriul de deosebire între sat și oraș nu e nici cel administrativ, nici numărul locuitorilor, ci felul ocupațiunii.

Rasele omenești se înmulțesc invers proporțional cu desvoltarea lor, cu evoluția și diferențierea individului. Procesul culminează în marile orașe. Dela 1870 încoace, natalitatea e într'o continuă descreștere în toate orașele Europei. Această diminuare a natalității denotă uzura nervoasă a orășenilor.. Fecunditatea e deasemeni într'o continuă descreștere în orașele popoarelor civilizate. Prin urmare, pe măsura desvoltării în scara biologică fenomenul diminuării natalității și fecundității e fatal. Dovada cea mai evidentă o dă America. Mortalitatea e în raport direct cu gradul de civilizație și cu organizarea sanitară. La orașe mortalitatea, în deosebi cea infantilă, e cu mult mai mică decât la sate; copiii sătenilor noștri sunt decimați cu miile de bolile infecțioase.

Populația orașelor crește prin emigrarea spre orașe a sătenilor, — exod determinat de transformarea economică modernă. Orașele noastre strâng și ucid copiii sătenilor.

Problema de guvernământ cea mai importantă pentru România, este ocrotirea și conservarea populației rurale.

Cronica Operei

Spre sfârșitul stagiunii

Printr'o coincidență curioasă, Opera Română reeditează parcă vechiul obiceiu al teatrelor rusești de Operă, care treceau în primele săptămâni din Postul Mare la sistemul „gastrolerilor", marcanți invitați din Capitale și din străinătate. Asemenea serii de spectacole au darul de a înviora și chiar a excita interesul mulțimii melomane, răcit oarecum în urma surescitării dela Crăciun și din mijlocul iernii.

Se anunță premiera „Nunții Tragice" de Alexis Catargi, reluări ca „Balul Mascat" și „Vasul Fantomă", plus trei spectacole cu Jowița Fuentes în „Buterfly"; baritonul Umberto Urbano, parizianul Razavet; apoi, desigur, încă câteva seri cu Lydia Lipcovsca, cărei i s'a refuzat pătrunderea în Rusia din motivul de „inutilitate" și pe care călătoriile, pentru câteva spectacole, la Viena, Praga, Riga, Varșovia, Paris, etc. numai o obosesc (nu tocmai „inutil").

Acestei serii de privighetori, anunțate pentru Postul Mare, i-a precedat o frumoasă fază de activitate organică, care a culminat dela sfârșitul lui Ianuarie până astăzi în reluarea mai mult decât reușită a operii „Lohengrin", pe deoparte, iar pe de altă parte a dovedit că până și „Regele Ysului" continuă să adune publicul nostru meloman. „Lohengrin" a permis chiar să strălucească perfecțiunea execuției întregului ansamblu ca și a părților, cu excepția, poate, a unor forțe feminine... „Rigoletto", în acest sens, a ocupat de asemenea un loc solid în repertoriul curent, iar d. Jean Atanasiu pare să se fi identificat cu tragicul și fermecătorul rol de bufon: de fiecare dată poate fi văzut și auzit cu un interes crescând.

Din noutățile anunțate încă la 1 Octombrie și realizate, „Gianni Schicchi" deși mediocru, scenic și muzical, ca și „Regele Ysului" (cu toate că e absolut „din altă opera"), dovedește că terenul public de exploatat pentru direcția Operii Române e extrem de favorabil: lumea vine multă cași la nouile balete combinate cu cele „vechi", care totuși nu displac nimănui și arată din ce în ce mai frumoasa și sigura interpretare ce le dă mecanismul de „păpușe" dirijat de d. Romanovschi.

A. N.

Bibliografie

Mihail Sadoveanu: *„O istorie de demult"*, Ediția IV, Editura „Cartea Romînească", București, Prețul 60 lei.

Ioan Slavici: *„Nuvele"* (Volumul VI), Ediția I, Editura „Cartea Românească", București, Prețul 75 lei.

N. Ghiulea: *„Asociațiile țărănești"* (Formele, istoricul și rezultatele asociației țărănești. Asociația țărănească în România), Edit. „Cartea Românească", București, Prețul 58 lei.

Artur Gorovei: *„Societatea Națiunilor"*, Bibl. „Cunoștinți folositoare", Edit. „Cartea Românească", București 5 lei.

P. Constantinescu-Iași: „Vechimea bisericii Sf. Dumitru din Craiova", Tip. Scrisul Românesc, Craiova.

Ioan Dafin: „Figuri ieșene" (Seria II-a), Tip. „Viața Românească", Iași.

Damian Stănoiu: „Sora Valeria" (Povestiri din viața călugărească), Bibl. Bunilor Creștini, Edit. „Glasul Monahilor", Prețul 5 lei.

Indemnul No. 6; Solia Moldovei No. 3; Revista funcționarilor publici No. 2; Cele trei Crișuri No. 2; Caetele lunare No. de Ianuarie și Februarie; Pologne literaire No. 5; Nedelno No. de 13 Martie; Revista literară No. 1; Săptămâna politică No. 17; Peninsula balcanică No. 10; Junimea Moldovei No. 1.

In Editura „CUGETAREA" au apărut următoarele lucrări de
ANATOLE FRANCE
Crinul Roșu . . . Lei 55
Zeilor li-e sete . . „ 55
Revolta Ingerilor . „ 60
Jocaste și Pisica slabă „ 50
Crima lui Sylvestru Bonnard 50
De vânzare la toate librăriile din țară

Cronica teatrală

HOȚII

Se împlinesc o sută patruzeci și cinci de ani dela întâia reprezentanție la Mannheim a „Hoților" lui Schiller.

Zilele acestea teatrul nostru Național a reprezentat această tragedie ca o adevărată sărbătorire.

D-l Soare Z. Soare a realizat un spectacol de mare izbândă, armonizând în chip minunat montarea cu interpretarea.

Din repertoriul clasic, piesa aceasta e una din cele mai grele încercări pentru actori și pentru direcția de scenă. Incă se discută dacă înfăptuirea cea mai veridică a concepției schilleriene e înfățișarea unor briganzi sălbatici care și-au făcut din crimă rostul vieții, sau marele tragedian a vrut să arate numai rostul unor nedreptățiți ce pun răzbunarea mai presus de toate, oameni de cuvânt și de credință, neclintiți în îndârjirea lor și buni în fața suferinței.

De bună seamă desfășurarea tumultuoasă a acțiunii, crimele săvârșite, egoismul și inconștiența unora, insensibilitatea tuturora în fața dragostei căpitanului lor, ne arată că oamenii strânși sub desnădejdea răzbunării ispășitoare, și-au pierdut tot ce mai aveau omenesc într'înșii.

Rămâne vie în acțiunea lor și nobilă prin jertfirea de sine, acea minunată seninătate în fața morții, rămâne pilduitoare încrederea oarbă în căpitanul lor și dorul nesfârșit de libertate.

Ca un ecou al vestitei mișcări de eliberare și de prefacere morală „Sturm und Drang", — piesa lui Schiller, cu toate neverosimilitățile și convenționalismul ce pe alocurea ne înfățișează — izbutește să câștige și astăzi o profundă semnificație etică.

Situând spectacolul într'o atmosferă de romantism, convenabilă spiritului piesei, d. Soare Z. Soare a știut să dozeze cu artă și să scoată în relief, printr'o unitară închegare a jocului artiștilor, antiteza romantică dintre bine și rău, dintre frumos și urât, dintre virtute și păcat. Dacă d-sa ar fi căutat să atenueze și răcnetele ansamblului și dacă ar fi controlat unele amănunte de regie, spectacolul ar fi fost desăvârșit.

In rolul lui Franz Moor, d-l N. Bălțățeanu a atacat cu deosebită seriozitate scenică un rol de mare compoziție. Șovăielnic la început, din ce în ce mai stăpân pe sine cu desfășurarea acțiunii, d-sa a redat rolul cu stilizare prețioasă, cu atenție pentru mimică, pentru grimasa expresivă și pentru accent.

Ipocrit, intrigant, fățarnic, de-o cruzime și de-o perversitate cum rar se întâlnesc, d-l Bălțățeanu a știut să ne tălmăcească toată complexitatea maladivă a personagiului întrupat, toată răutatea și halucinațiile mustrării de conștiință.

Franz Moor, interpretat poate mai puțin melodramatic, exteriorizând numai șiretenia și potolindu-și remușcarea într'o expresie mai reținută, n'ar fi convins. Intr'un rol pentru care nici fizicul și nici temperamentul nu i se potriveau, d-l N. Bălțățeanu a realizat o creație nu în totul unitară, dar meritorie prin greutățile pe cari a trebuit să le învingă.

Contrastul acelui spirit condus în viață numai de voluptatea răului îl imprimă celălalt rol cu greutate: Karl Moor.

Frumos, sentimental, generos, dar destrăbălat și plin de datorii de pe urma petrecerilor sale, — desperat de blestemul unui tată bătrân și bolnav, Karl se face căpitan de haiduci. Disciplina socială, bazată pe ipocrizie, pe asuprirea celui nevoiaș și pe nelegiuirile clasei conducătoare, îl revoltă pe Karl, și'n fruntea hoților, răzvrătiți sociali ca și dânsul, își alege ca singură menire de-aci înainte pe lume, răzbunarea, — răzbunarea celui slab, pedepsirea fără milă a asupritorilor.

In linia sinuoasă a unui personagiu nu prea complex, dar greu de conturat, d. G. Vraca a emoționat puternic, pătrunzând în adâncul sufletesc al lui Karl, exteriorizând cu convingere un temperament brutal, ambițios și dramatic. Dicțiunea clară, expresia sonoră, nuanțată și gradată cu patos în scenele de ansamblu, — stânjenit și nevoit să depășească adesea tonul moderat al replicei din pricina unui cor întotdeauna în fortissimo, — dominarea masselor prin prestanța ținutei și gestului, — au făcut din interpretarea unitar concepută a lui Karl un mare succes al d-lui Vraca.

Interiorizarea e secretul bunei interpretări. Gestul necumpănit și strigătul îl extenuează dela primele replici pe interpret și-l indispun pe spectator. O spunem pentru toți cei ce-au răgușit și-au obosit în seara premierei dela cele dintâi scene: se cere mai multă interiorizare.

Și lucrul se pare că l-a înțeles de data aceasta d-ra Sorana Țopa, care în rolul Amaliei a avut impetuozitatea necesară, fără stridență, a concentrat tot sbuciumul lăuntric, și a întrunit într'o desăvârșită închegare scenică tragismul romantic al unui destin dureros.

Mărturisim, și aceasta e cea mai mare satisfacție ce-i putem da d-rei Sorana Țopa, că nu vedem la Teatrul Național nici-o altă actriță care ar fi putut-o interpreta mai bine pe Amalia.

Maestrul Nottara, în bătrânul Maximilian de Moor, a realizat o admirabilă creație. D-nii Calboreanu, Sârbu, Brancomir și Theodorescu au jucat cu înțelegere și cu talent, roluri episodice.

Mișcările de ansamblu au fost bine conduse.

Efortul lăudabil al tinerelor elemente care au pus în valoare spectacolul, a meritat cu prisosință să fie îndelung aplaudat.

CINEMATOGRAFUL

Localizarea d-lui Paul Gusty s'a bucurat în actuala reluare dela Teatrul Popular, de o mai bine susținută realizare scenică.

Concursul prețios al d-lui Sică Alexandrescu și colaborarea superior artistică a d-lor V. Brezeanu și Ionescu-Ghibericon au ridicat valoarea spectacolului la cea mai înaltă și mai frumoasă izbândă de până azi a stagiunii.

H. LAZU

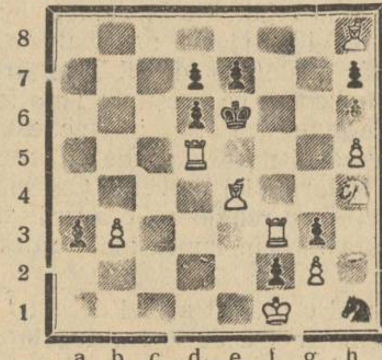
Cronica Șahului

PROBLEMA No. 2

de **Dr. Alfred Roth**, Sibiu (inedită)

Negru (10 figuri)

Ré5, Ch1, Pa3, d6, d7, é7, f2, g3, h6 și h7

Alb (9 figuri)

Rf1, Td5 și f3, Ch4, Né4 și h8, Pb3, g2 și h5

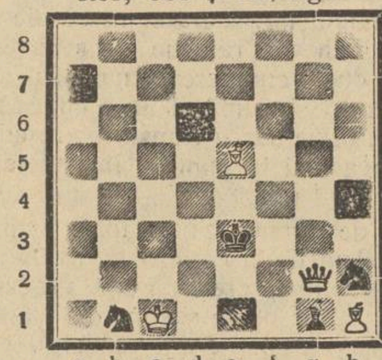
Alb joacă și face mat în 4 mutări

PROBLEMA No. 3

de **F. Hilbig**, Ruestringen (Chemnitzer Wo.-Sch. 1926)

Negru (4 figuri)

Ré3, Cb1 și h2, Ng1

Alb (4 figuri)

Rc1, Dg2, Né5 și h1

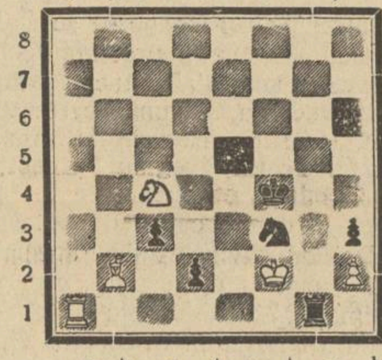
Alb joacă și face mat în 2 mutări

STUDIUL No. 1

de **Ing. L. Loewenton**, București (inedit)

Negru (6 figuri)

Rf4, Tg1, Cf3, Pc3, d2 și h3

Alb (5 figuri)

Rf2, Ta1, Nb2, Cc4, Ph2

Alb joacă și face remis

NOTA. — Pentru deslegarea fiecărui studiu acordăm câte 4 puncte.

* * *

RECTIFICARE. — La problema analitică No. 1, a d-lui Ing. L. Loewenton, *pionul alb din g2 nu se află pe tablă* iar *matul, e în 3 lovituri* și nu în patru cum din eroare s'a publicat.

Termenul acordat pentru primirea soluțiilor acestei probleme *il prelungim* până la *3 Aprilie* crt.

PARTIDA No. 2

Jucată în runda V-a la concursul internațional de maeștri la New-York în ziua de 24 Februarie 1927.

Alb: **Dr. A. Alechin**, *Negru:* **J. R. Capablanca**

Partida pionului damei.

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cg1—f3, b7—b6; 4. g2—g3, Nc8—b7; 5. Nf1—g2, c7—c5; mutare considerată, în poziția aceasta, ca nefavorabilă; a mai fost însă odată cu succes întrebuințată de Capablanca într'o partidă contra lui Gothilf, la Moscova în 1925. 6. d4—d5, această mutare împreună cu cea următoare formează sistemul de atac întrebuințat pentru prima oară de Rubinștein, spre a dovedi slăbiciunea mutării c7—c5. Capablanca pare însă a fi de altă părere. 6....., é6×d5; 7. Cf3—h4 g7—g6; 8. Cb1—c3, Nf8—g7; 9. 0—0, 0—0; 10. Nc1—f4, d7—d6; 11. c4×d5, mai bine ar fi fost să bată cu o figură, pentru ca pionul d6 să rămână slab. Luarea cu pionul are de scop întreprinderea unui atac în centru și pe flancul regelui, dă însă adversarului șanse de succes, prin majoritatea pionilor ce-i obține pe flancul damei. 11......, Cf6—h5 cu aceasta negrul dovedește că mutarea Nf4 a fost lipsită de valoare; în adevăr, nebunul, trebuind să se retragă, negrul câștigă timp. 12. Nf4—d2, Cb8—d7; 13. f2—f4, a7—a6; spre a împiedica venirea calului la b5. 14. Ng2—f3, Ch5—f6; 15. a2—a4, cu aceasta albul vrea să împiedice înaintarea pionilor negri dar își creiază, după cum se vede din răspunsul adversarului, o poziție slabă. Ar fi trebuit să continue atacul pe aripa regelui și să rămână pasiv în partea aceasta. 15......, c5—c4! dovedește lămurit slăbiciunea mutării a2—a4, deoarece negrul câștigă câmpul b3; partida albă începe să fie periclitată. 16. Nd2—é3, Dd8—c7; 17. g3—g4, Cd7—c5; 18. g4—g5, Cf6—d7; 19. f4—f5, alb trebue să atace spre a compensa înaintarea din ce în ce mai agresivă, a pieselor negre de pe flancul damei. Poziția regelui adversar e însă suficient apărată. 19......, Tf8—é8! 20. Né3—f4, Ng7—é5; 21. Nf3—g4, Cc5—b3; 22. f5×g6, h7×g6; natural!, nu Cb3×Ta1, căci ar urma g6×f7+ cu un atac puternic. 23. Ta1—b1, Né5×c3! 24. b2×c3, Dc7—c5+ 25. é2—é3, dacă mută regele, negru ia pionul d5 cu șah. 25....., Cd7—é5; 26. Ng4—f3, Cé5—d3; 27. Rg1—h1, alb nu mai are ce juca. 27......, Nb7×d5; 28. Tb1×b3, Cd3×f4; 29. Tb3—b1, (La N×d5 ar fi urmat C×d5 și apoi C×é3 cu câștigarea calității). 29......, Té8×é3; 30. Ch4—g2, Té3×f3; 31. Tf1×f3, Cf4×g2; 32. Rh1×g2, Ta8—é8; 33. Rg2—f1, Nd5×f3; 34. Dd1×f3, Dc5×g5; 35. Tb1—é1, Té8×é1 +; 36. Rf1×é1, Dg5—g1+; 37. Ré1—d2, Dg1×h2+ și alb abandonează după câteva mișcări.

ȘTIRI

♛ Membrii Cercului de Șah „Caïssa' sunt rugați stăruitor să vină în număr cât mai mare la întrunirea proectată pentru Sâmbătă 19 crt. ora 9 seara la locuința d-lui secretar Basile Mărculescu din str. Radu dela Afumați No. 21.

♗ Situația după a 13-a rundă din concursul dela Newyork al celor șase maeștri internaționali este: Capablanca 9 ½ puncte, Nimzovici 7 , Alechin 7, Vidmar 5 ½. Marshall 5. Spielmann 4 ½.

♞ D. M. Wechsler, vice-președintele Cercului de Șah „Sfatul Negustoresc" va da, Duminică 27 Martie, un simultan de 30 partide. La acest simultan, care va începe la ora 10 a. m. în localul cercului din pasagiul imobiliara, poate lua parte orice amator.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozități

Orchestra mecanică

Un compozitor modernist din America, George Antail, va concerta în Aprilie, la Berlin. Programul e compus exclusiv din propriile-i opere, care vor fi executate cu ajutorul unei „orchestre mecanice" inventate de Antail. Orchestra constă din 16 piane mecanice, conduse de un mecanism comun, 8 xilofoane, 4 darabane, 2 motoare electrice cu helice, care — la mișcare, — produc cele mai surprinzătoare sunete, o sirenă, două mari blocuri de cositor, două blocuri de oțel și două octave de sonerii electrice. Până acum Antail a dat mai multe concerte în America, și vine acuma să uimească Europa.

Cea dintâi radio-consultație

O doamnă americană care a locuit mult timp la Paris s'a întors în America, la Noul-Orleans. Aci s'a îmbolnăvit. Dorind să consulte celebritățile din Paris, a invitat pe profesorul francez Imbère, care însă n'a putut să plece în America, deși, în trecut, tocmai el o vindecase. Atunci acesta a cerut să vorbească prin radio-telefonie cu Londra, unde a sosit și Imbère, în acelaș scop. Telefonul Londra-New-York fiind unit cu Noul-Orleans, profesorul francez a vorbit cu bolnava timp de trei minute și cu medicii care o tratează — încă patru minute. Apoi el s'a pronunțat asupra curei de urmat. Această consultație n'a costat decât 300 dolari!

Cinematograful vorbitor

Un inginer american, anume Charles Hoxie, a inventat un sistem de a înregistra sunetele nu pe plăci de ceară ca la gramofon, ci pe filme cinematografice. Această invenție, numită Pallophotophon, va putea creia o nouă eră cinematografului vorbitor. Vocea se înregistrează pe film cu ajutorul unei diafragme vibrătoare și a unei raze de lumină. Când vibrează sunetele în diafragmă, raza de lumină cade pe o panglică de film care se desfășoară ca cea de cinematograf. O altă mașină ia fotografiile actorilor. Cele două filme rulează în fața spectatorilor, amândouă odată, astfel că se văd mișcările actorilor și li se aud cuvintele în acelaș timp.

Fiica lui Carusso

De pe urma marelui Carusso a rămas o fetiță, care are astăzi șapte ani. Gloria Carusso ia lecții de muzică sub conducerea celor mai buni profesori, ca să urmeze cariera strălucită a tatălui său. Medicii care au examinat gâtlejul lui Carusso și pe cel al Gloriei spun că e o mare asemănare în structura lor. S'ar putea ca vocea fetei să fie în adevăr tot așa de puternică ca și a tatălui. Gloria nu învață numai să cânte la pian și din gură; ea mai învață limbile franceză și italiană, în care se cântă cele mai multe opere.

O farsă

Francis Carco povestește în amintirile publicate de **Revue de Paris**, o farsă a pictorului Roland Dorgelès.

Era pe vremea când tablourile cubiste provocau scandaluri la Salonul Independenților.

Dorgelès, pentru a-și bate joc de snobi și de entuziaștii admiratori ai „independenților", se hotărî să expună, sub nume fals, un tablou pictat de un măgar.

Iată cum a procedat Dorgelès: Fu adus un măgar. I se legă o pensulă în vârful cozii și i se dete să mănânce din belșug. Dorgelès ținea paleta, iar de măgar apropie o pânză mare, încadrată. Pe măsură ce bravul animal își manifesta mulțumirea mișcând coada, pensula atingea pânza, care înregistra dâre de culori.

„Am constatat — începu să scrie, necăjit că a fost amestecat într'o afacere de soiul acesta, notarul public adus de Dorgelès pentru a dresa procesul verbal care avea să constate oficial farsa — că fixându-se o pensulă la extremitatea codală a sus zisului animal, d. Dorgelès, pictor, și d. Warnod, agronom, în prezența subsemnatului, notar public, au dat dobitocului grăunțe, și acesta a început a da din coadă, etc., etc..."; notarul înregistra astfel mișcările măgarului.

Pensula își continua lucrul. Intâiu o mâzgâleală acoperi suprafața pânzei care urma să fie prezentată la Salon; apoi opera începu să prindă forme. Desigur, nu era nimic inteligibil, dar odată cu golirea ultimelor tuburi cu uleiu, se puteau vedea pe pânză curioase efecte de culori, linii grosolane sau trăsături fine, lipsite totuși de orice intenție.

— Bravo!, strigă Dorgelès, fericit. Măgărușul acesta e maestru în arta noastră!

— Domnilor, întrerupse notarul, pe care această „constatare la fața locului" îl zăpăcise, închei procesul-verbal. Ce nume îi dați acestui tablou?

— Ei vezi? La asta nu ne-am gândit.

— Scrie: **Natură moartă**, interveni prietenul agronom.

— Nu, nu... se gândi Dorgelès. Să căutăm altceva.

— **Femee goală**, încercă un prieten.

— Nu, nici asta. Am găsit eu... Domnule notar, scrie: **Și soarele se culca pe Adriatica.** Apoi semnă cu litere groase: Joachim Raphael Boronali.

La Salonul Independenților pânza a fost primită cu elogii; succesul ei întrecuse toate așteptările.

...Desigur, până când Dorgelès a publicat procesul-verbal.

A apărut
„Lectura" No. 110
— Floarea literaturilor străine —
SELMA LAGERLOF
— Laureată a Premiului Nobel —
PRINȚESA PĂCII
trad. de ST. TOMȘA
Lei 5.— Scrierea complectă
La chioșcari și librari

CĂRŢI ŞI REVISTE

JOSEPH CONRAD: Lord Jim
(Editions de la „Nouvelle Revue Française")

„Lordul Jim" e unul din cele mai puternice romane ale lui Joseph Conrad. Dacă n'ar fi scris decât acest roman sau dacă, prin vre-un cataclism marin, i s'ar fi pierdut toate celelalte manuscrise, autorul englez (de origină poloneză) s'ar fi bucurat de aceiaşi glorie şi reputaţie, mulţumită „Lordului Jim": in acest roman Joseph Conrad a dus la maxima lor amploare toate insuşirile lui de poet şi romancier al mărilor şi sufletelor marine. Viaţa care se zbate în „Lord Jim" e atât de intensă, zările sunt atât de largi încât cele aproape 400 de pagini ale cărţei par numai un episod al marei lupte a omului de conştiinţă cu viaţa.

„Lordul Jim" e un ofiţer de marină de origină modestă care într'o clipă de molimă sufletească, alături de căpitan şi de ceilălţi servanţi ai unui vas, sare într'o barcă de salvare înainte ca vasul pe care se aflau pelerini musulmani, să se fi scufundat.

Tot restul vieţei Jim duce pe umerii lui povara acestei inconştiente şi fatale infamii. Insuşi hazardul cade în cumpăna vieţii tânărului ofiţer: vasul socotit pierdut nu se scufundă în noaptea în care fusese părăsit de ofiţeri. El pluteşte încă până a doua zi, când, mulţumită unui alt vas, poate ajunge la cel mai apropiat port. Scandalul care s'a deslănţuit e fără precedent: un ofiţer englez compromitea în ochii întregului Orient prestigiul rasei, singurul mare şi eficace reazim al dominaţiei albilor! Toţi foştii pelerini care duceau cu ei şi perpetuau infamia ofiţerului englez, perpetuau în acelaş timp nenorocul lui Jim.

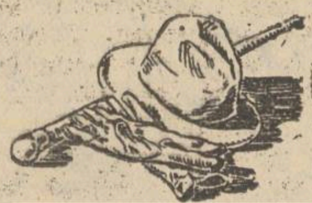
Jim nu era totuşi un om de nimic. Dimpotrivă Joseph Conrad ni-l prezintă ca pe unul din cele mai alese exemplare ale poporului care stăpâneşte drumurile pe apă dintre continente. Caracterul lui e atât de dârz iar sufletul lui atât de superb încât numai dezorientarea şi iubirea unui neaşteptat ocrotitor îl scapă dela sinucidere. Işi câştigă apoi existenţa prin porturi, la casele de comerţ, unde este unul din agenţii cei mai temuţi de întreprinderile concurente. Dar părăseşte tot, fără a privi în urmă, de îndată ce aude în biuroul patronului său o aluzie la falsa scufundare a vasului **Patna.** Această nobleţe îl alungă tot mai departe de ţările civilizate, până când ajunge într'o insulă aproape sălbatecă, între triburi malaeze inamice. Aci viaţa lui, care nu mai are în propriii lui ochi, niciun preţ, e pusă chezăşie: şi insula e pe cale să devie un centru comercial. Dar nobleţea cu care se poartă într'o împrejurare cruntă cu piraţi albi care au ştiut să atingă punctul nevralgic al vieţei lui, îi aduce moartea. Ofiţerul englez, a cărui reputaţie fusese pătată într'o noapte penibilă printr'o slăbiciune inexplicabilă, piere astfel cu tot ce era mai omenesc în el, din acelaş punct iniţial de otravă.

O asemenea lucrare, prin curajul cu care aduce în construcţia ei însuşi destinul omului superior şi cea mai mare conştiinţă care a plutit vreodată deasupra apelor şi continentelor, are cu totul altă semnificaţie şi deci cu totul altă valoare decât volumele „imperialiste" ale lui Kipling. Joseph Conrad va trăi mai multă vreme decât actuala politică intercontinentală a Angliei.

„Lord Jim" se citeşte greu, pentrucă aduce un material imens. Adevărata esenţă a cărţii lui Conrad poate fi gustată abea la a doua lectură. De altfel e preferabil — părerea nu e totdeauna impărtăşită! — să citim de două ori o carte de preţ, decât să citim două cărţi mediocre. De la cele dintâi pagini — descripţia vasului care pluteşte in noapte pe o mare orientală — scriitorul lucrează cu toată amploarea respiraţiei sale poetice:

„Le bateau s'avancait şi doucement que son mouvement restait imperceptibile aux sens des hommes, comme s'il eût été une planète surpenplée filant à travers les sombre espaces de l'éther, derriere les essaims d'étoiles, dans les formidables et calmes solitudes qui attendes le souffle des créations futures..."

Apariţia unei astfel de opere, cu asemenea proporţii şi zări, ajută la scufundarea definitivă şi rapidă a numeroaselor creaturi literare avortate care ne obosesc ochii şi infectează atmosfera artistică a veacului.

MIGUEL DE UNAMUNO: Nebel. Meyer und Jessen Verlag. München *)

Augusto Perez, un tânăr bogat, orfan şi distrat, urmăreşte într'o bună dimineaţă o domnişoară până la locuinţa ei, mai mult din distracţie decât cu intenţii precise. Pentru că tot a ajuns până în faţa casei, intră în vorbă cu portăreasa şi află că domnişoara se numeşte Eugenia Domingo del Arco. In curând tânărul observă cu mirare că s'a îndrăgostit de Eugenia, care e şi ea orfană, săracă şi dă lecţii de pian. El reuşeşte să facă cunoştinţă cu mătuşa şi cu unchiul Eugeniei, şi ii câştigă de partea sa. Eugenia însă nu vrea să-i acorde mâna, căci e îndrăgostită de un altul, de Mauricio. Augusto se arată foarte mărinimos şi plăteşte datoriile iubitei sale, dar, între timp, se consolează, în chip platonic ce-i dreptul, cu Rosario, o tânără spălătoreasă. In fine, Eugenia se răsgândeşte şi se logodeşte cu Augusto. Dar, tocmai când acesta credea că-şi vede visul cu ochii, primeşte o scrisoare în care Eugenia îi anunţă că a plecat împreună cu Mauricio într'o provincie depărtată, unde el va ocupa un post procurat tot de logodnicul păcălit.

Acum Augusto se hotărăşte să se sinucidă, mai întâi însă pleacă la Salamanca să ceară sfatul autorului cărţii, lui Unamuno. Acesta îi spune că nu poate să se omoare căci nu trăieşte şi nu e decât un product al fantaziei sale. După o lungă discuţie în care autorul şi personagiul său îşi neagă unul altuia existenţa reală, Unamuno îi anunţă lui Augusto că nu-l va lăsa să se sinucidă ci-l va omorî el. Şi într'adevăr, Augusto se întoarce acasă, ia o masă din cale afară copioasă şi moare de indigestie.

După cum se vede nu e un subiect banal. De aceia şi autorul îşi numeşte opera nu o nuvelă, ci o **Nirola,** pentruca — spune el — să nu fie legat de nici o lege şi să poată hotărî singur regulele genului său literar. In cursul povestirii principale sunt intercalate alte provestiri mai mărunte, imitând în această privinţă pe Cervantes — spune autorul.

Acţiunea se desvoltă aproape exclusiv prin dialoguri sau monologuri. Când nu mai are cui să se adreseze, Augusto ţine lungi discursuri câinelui său, Orfeu. De asemenea intervine des autorul, expunând interesante păreri literare sau filozofice.

I. D. G.

Ţara de jos

Păstrând aceeaş notă de tradiţionalism cultural şi desvoltând o activitate vrednică de luat în seamă, revista *„Tara-de-Jos"* păşeşte în al patrulea an de existenţă.

Mănunchiul de tineri scriitori bârlădeni ce s'au grupat cu entuziasm în jurul acestei reviste, pentru a-i imprima o atitudine şi a realiza un program, s'au dovedit însufleţiţi de un elan plin de făgăduinţă.

Primul număr din anul al patrulea cuprinde articole, cronici, schiţe, versuri şi recenzii, semnate: N. N. Vasilu, G. V. Botez, I. Gr. Oprişan, M. Brăescu, G. M. Vlădescu-Vlad, G. G. Costin, Virginia Gheorghiu, Sterian Dumbravă, M. Condrea, etc...

Daniel Deronda pe scenă

De curând s'a jucat în Londra pe scena teatrului Daniel Deronda, o piesă scoasă din romanul cu acelaş nume de George Elliot. Această piesă a fost alcătuită de Mrs. Lydia Lewinsohn şi Lilly Tobias.

S'a mai jucat acum de curând şi o piesă scoasă din Adam Bede tot de acest autor. Ceeace este însă interesant e că jurnalul „Observer" reproduce o scrisoare a lui George Elliot din această epocă (1870) spre a arăta cât de mult s'a schimbat opinia publică în Anglia, în ceeace priveşte evreul.

In adevăr, iată ce scrie George Elliot, prietenei sale Harriet Beecher Stowe, autoarea „Colibei lui Moş Toma": „In ce priveşte elementul evreesc m'am aşteptat să întâmpin mai multă rezistenţă şi chiar repulziune, în opinia publică de cât am întâlnit. Dar tocmai pentru că ştiam felul de a fi obişnuit al Creştinilor cu evreii, am simţit că trebue să spun cât de împotriva propriilor lor principii şi cât de neinteligent mi se pare aceasta şi am căutat neapărat să înţeleg şi să redau cu atâta simpatie cât îmi permitea firea şi cunoştinţele mele, sufletul evreesc.

Fără îndoială, zice Observer, natura lui Mordecai, sionistul entuziast, este cel puţin o figură semnificativă şi e de mirare că o creştină a pătruns atât de adânc în firea unui aşa de tipic evreu. George Elliot de sigur nu putea crede că deja după 50 de ani „visul ei straniu" va fi împlinit şi că chiar guvernul englez va lua iniţiativa formării unei patrii a evreilor în Palestina.

Până la publicarea lui Daniel Deronda nu existau în literatura engleză decât figuri groteşti şi monstruoase de evrei ca Shylock, sau tipuri de evrei idealizaţi—şi ce idealizaţi! — ca Fagin.

„Mordecai, zice Miss Tobias, este prototipul doctorului Herzl. Era fără îndoială o intuiţie genială care a făcut pe această femee creştină să ridice cu atâta adevăr, un tip, ce s'a ivit numai târziu în lumea evreilor.

*) Cartea se află de vânzare la librăria Hasefer.

Alfred de Vigny om de lume şi literat

Benjamin Constant caracterizează pe Alfred de Vigny astfel: „Era în acelaş timp om de litere şi om de lume, alianţă rară, amestec încântător".

In lumea din Apus s'a diferenţiat de mult literatul ca om cu meşteşugul său propriu, adică un om cu o îndeletnicire care e pentru el o muncă, nu o recreare. Munca scriitorului cere o continuitate, dela care nimic nu trebue să-l îndepărteze, o concentrare de puteri care absoarbe toate energiile omului şi-i stăpâneşte toate clipele vieţii, adesea pentru un rezultat cu mult mai prejos de truda închinată.

Alfred de Vigny însă era din rasa aristocraţilor, şi aristocrat a voit să rămână şi în lumea literilor. Era deci un spirit curios în toate direcţiile, cu un caracter mai mult de amator decât de om de litere, amator genial, dar amator, ca toţi acei cari nu fac din literatură interesul central al vieţii lor întregi. Ne întrebăm atunci, zice Leon Treich, dacă nu cumva am găsi aci explicaţia sterilităţii relative, a minimului de producţie din opera literară a lui Alfred de Vigny.

Ca să ne facem o idee de ce era viaţa acestui distins literat, citām o scrisoare a sa către M-lle Maunoir:

„Ca să spun de ce nu am răspuns mai curând ar trebui să povestesc un şir de griji şi supărări pe care mi le-a pricinuit sănătatea Lidiei, în aparenţă atât de voinică, şi care a trecut prin fel de fel de faze toate dureroase, mai ales din cauza împrejurărilor ei de familie. Adaogă relaţiile mele prea numeroase la Paris şi chiar în străinătate, vizitele, conferinţele prea dese, ceeace numim datorii sociale şi care ne răpesc ziua întreagă, nerămânând decât noaptea pentru a mă odihni lucrând. Această odihnă, pe care eu o numesc baia sufletului, este otrava trupului şi mă va ucide pe încetul; dar nu pot face altfel, ziua o datorez celorlalţi".

Michelet şi Victor Hugo

Care au fost legăturile dintre Michelet şi Victor Hugo se poate învedera din următoarele rânduri scoase din corespondenţa lor. Michelet scrie lui Victor Hugo:

„Părtaş de atâta vreme al emoţiilor d-tale, am fost oarecum şi părtaş la lucrările d-tale, prin admiraţia şi via simpatie cu care le-am urmărit. Trăesc din viaţa d-tale fără ca să o ştii.

Prima legătură dintre ei se datoreşte artei gotice care provocase o admiraţie şi un entuziasm comun ambilor scriitori. In aceeaşi epocă au scris şi dat la lumină unul. Introducerea în Istoria Universală, celalt „Notre Dame de Paris".

Dar când Victor Hugo a publicat „Les Contemplations" Michelet a părut surprins în mod neplăcut de versurile poetului: **„Ecrit au bas du Crucifix"** şi iată ce-i scrie în 4 Maiu 1856:

„Volumul acesta ne nelinişteşte: Lumea, scumpe Domnule, lumea pe care o hrăneşti cu opera d-tale, te roagă să te gândeşti la ea.

Mi se pare că ea ţi-ar cere să-i sacrifici câteva rânduri, cele şase versuri dedicate crucifixului.

Ni se dă în cap cu ele, sunt pentru noi un adevărat „casse-tête" indian.

Eu, voiu muri în credinţa mărturisită în capul volumului întâi din Revoluţia mea, 1847. Cristianismul şi revoluţia, dacă nu sunt vrăjmaşi, sunt ca dinţii unei roţi simetric opuşi: când unul e în vârful de sus, celalt în scobitura de jos.

Când creştinismul nu va mai fi în stare de vampir, (adică nici viu, nici mort), ci un adevărat şi de treabă mort, liniştit şi cu faţa 'n sus ca India, Egiptul şi Roma, atunci noi vom apăra ceeace e de apărat în el.

Până atunci nu!! Ne e duşman!

Autoritatea d-tale e aşa de mare, un cuvânt al d-tale cântăreşte atât de greu, încât fiecare priveşte încotro te vei pleca. De altfel afară de această pagină izolată, de această amintire dată trecutului mort, cartea d-tale este plină de un suflu atât de puternic în cât pare insufleţită în fiece rând din legea vie a naturii".

Să se noteze că Michelet nu era materialist, nici ateu, dar nu era creştin.

Când vorbeşte despre „marele mort Creştinismul" de sigur că nu vorbeşte ca un istoric. Ce ar zice dacă ar citi operile lui Claudel, Jacques Rivière etc. şi ar fi asistat la conversiunea lui Jean Cocteau şi poate.., chiar a lui Morand?

Tendinţele actuale ale literaturii ruse

Cărţile apărute după Revoluţie au început să fie cunoscute peste tot. Se pot astăzi distinge câteva tendinţe mai însemnate printre scriitorii rămaşi în Rusia.

De fapt, spune Aimot în „Vient de Paraître", nici războiul, nici Revoluţia n'au adus nici cea mai mică schimbare,— şi dacă gustul romanului nu prezintă caracterul oarecum îngrijorător pe care-l are în Franţa, trebue totuş să constatăm că este tot atât de desvoltat la Moscova. Există însă, o vastă mişcare în favoarea criticei şi a lucrărilor savante şi ca mărturie stă volumul profesorului Tomacewschi: „Puşkin în literatura mondială", un model de ştiinţă şi de erudiţie.

Noul regim a adus în literatură o înflorire a cărei abondenţă nu poate masca lipsa adevăraţilor romancieri proletari. Romancierii aceştia, nu s'au gândit la alt-ceva decât să arate că pot şi dânşii să construiască romane şi nuvele, întocmai ca şi marii autori ai veacului trecut, şi cu deosebire întocmai ca Cehov.

Romanul lui Turgheniev, nuvela lui Cehov, iată măsurile cari stau la baza acestei literaturi noui, care nu are altă preocupare în plus decât să ilustreze temele lui Karl Marx.

Printre numeroşii autori apăruţi în vremea din urmă, corespondenţii revistei franceze nu găsesc nici un nume vrednic de reţinut.

O a doua tendinţă, într'adevăr importantă, este aceea pe care o reprezintă mai cu seamă Andrei Bielâi.

Sprijinită esteticeşte pe opera unor Gogol şi Dostoiewschi, tendinţa aceasta preconizează renaşterea tradiţiei într'un fel de nou clasicism rus.

Tot o Renaştere spirituală încearcă să delimiteze şi mişcarea în fruntea căreia se află Remizov. E tendinţa cea mai autentic rusească, ce se manifestă printr'o părăsire a aşa numitei forme clasice şi a influenţelor europene, şi printr'o întoarcere la secolul al XVII-lea, la limba moscovită, la dialectele provinciale.

Din acest grup fac parte: Zamiatin, Leonov, Zocenko, ş. a.

Grupului i s'a mai ataşat în ultimul timp Sergiu Klicikov, autorul romanului: „Cerul Kinschi Balakir"; până acuma scriitorul acesta fusese cunoscut numai ca poet liric. Numele său se alătura de cel al lui Essenin.

Cu ultimele romane apărute, literatura rusească actuală porneşte un drum nou...

Adeverul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an	. . .	Lei 300
„ „ „ 6 luni	. . . .	„ 150
„ „ „ 3 „	. . . .	„ 75

In străinătate dublu

ROMAIN ROLLAND: L'âme enchantée
(2 vol.) edit. Albin Michel, Paris 1927

Operele lui Romain Rolland au un caracter arhitectural. Au o temelie, o succesiune de etaje şi o încoronare: pe vârful cel mai înalt al edificiului flutură flamura albă a unei credinţe. Astfel e **Jean-Christophe,** monument pe care trebue să-l înconjurăm stăruitor; să pătrundem în dedalul unei conştiinţe în care se resfrâng idealurile şi pasiunile unei generaţii, în care sunt concentrate (ca într'un microcosm) aspectele Occidentului, sintetizate în cultura europeană cea nouă. Şi, după ce am rătăcit prin cele zece încăperi prea îmbelşugate ale lui **Jean-Christophe,** trebue să ieşim, să ne depărtăm, ca să putem cuprinde într'o singură privire silueta monumentală a unui om devenit un simbol profilat pe cerul aspiraţiilor omeneşti.

Puteam crede că, pentru efortul solitar al unui scriitor ca Romain Rolland, **Jean-Christophe** e îndeajuns: e o mărturie a puterii de creaţie şi un dar lăsat generaţiilor viitoare cari vor vedea că au existat (înainte de masacrul popoarelor din 1914—1918) oameni cari au presimţit marea primejdie şi cari au încercat s'o evite prin fraternizare în lumea armonioasă a artelor.

Dar, iată că Romain Rolland a început un nou edificiu. După **Jean-Christophe, — l'Ame enchantée.** Al patrulea volum (ultimul) trebue să apară. Avem impresia că dacă Jean-Christophe n'ar fi murit la al zecelea volum, autorul ni l-ar fi înfăţişat într'o serie nouă: războiul şi anii tot atât de tragici de după războiu. Dar spiritul lui Jean-Christophe, îl regăsim în Anette Rivière, eroina din „l'Ame enchantée". După bărbat, femeia. Cele două jumătăţi ale speciei şi-au găsit în Jean-Christophe şi în Anette două tipuri cari sunt totodată reale şi ideale. Simţim din fiecare pagină că aceşti doi eroi au trăit, că trăesc în jurul nostru cu marile lor pasiuni, cu marile lor credinţe — şi cu slăbiciunile lor, etern omeneşti caşi darurile lor excepţionale. **L'Ame enchantée** ne-a convins că Romain Rolland nu si-a spus ultimul cuvânt. Sunt în **Jean-Christophe** figuri femenine descrise cu o gingăşie şi cu o înţelegere neîntrecută. Antoinette e de neuitat. Totuşi, lipsea femeia, în sensul integral al cuvântului, — femeia menită să întregească pe Jean-Christophe. E Anette, în care toate sentimentele s'au putut manifesta cu elanul aproape monstruos al florilor uriaşe dela Equator. Sentimente, înfrânate însă de o conştiinţă fermă, de o voinţă tenace, de o cultură devenită organică la această fiinţă care a rămas femeie, cu tot individualismul ei energic, cu toată cutezanţa ei de a frânge „poruncile" moralei curente. Anette înfruntă şi societatea umană şi destinul. Primeşte toate consecinţele, trece prin furcile caudine ale tuturor răutăţilor şi superstiţiilor sociale, numai ca să-şi realizeze propria ei personalitate — ca să asculte de glasul conştiinţei sale pe care o simte mereu aproape de conştiinţa ideală a umanităţii. E, cum se spune, un „om dintr'o bucată", care ştie însă să se mlădieze în lupta, deseori abjectă, cu reptilele cari au figură omenească şi cu societatea — hidra cu zeci de braţe şi mii de ventuse. Viaţa Anettei e o serie de înfrângeri şi de biruinţe. Pagină după pagină, sufletul complex al acestei femei se desvălue ca o lume ignorată — şi totuşi, recunoaştem în Anette eroina pură pe care mulţi au căutat-o printre miile de păpuşi fardate şi printre manechinii brutali, utilitari şi laşi.

In adevăr, Anette e faţă de Jean-Christophe ca o soră faţă de frate. E din acelaş familie spirituală; are aceiaş energie sufletească, acelaş curaj de a realiza ideea prin faptă, cu orice risc: dată la fund de valurile furtunei, ea revine, înotând spre limanul unei mântuiri provizorii. Căci astfel de eroi nu cunosc odihna sau prudenţa. Pădurea plină de fiare omeneşti e mereu în jurul lor — şi ei se jertfesc cu fiecare gest, cu fiecare pas — până la biruinţa lor cea mare. In clipa morţii, Jean-Christophe simte că se prelungeşte în viitor: copilul pe care îl poartă pe umeri, e vlăstarul nou care va creşte din vechiul trunchiu ars de fulgere, ros de timp... Aşa prevedem că va fi şi sfârşitul Anettei. Optimismul lucid, voluntar al lui Romain Rolland e stors din sânge şi din lacrimi. Caşi Beethoven, eroii lui sunt încrezători, chiar dacă sângerează şi plâng: „Prin pătimire la bucurie".

In al treilea volum din **l'Ame enchantée,** Anette ajunge pe culmea calvarului ei. E războiul popoarelor. In **Clerambault,** Rolland ne-a înfăţişat un suflet devenit eroic, care a cutezat să protesteze în faţa uriaşului masacru din 1914. Dar Clerambault, cu conştiinţa iluminată, cade doborât de furia plebei aţâţate. Anette, ştie s'o înfrunte; ea îndură tortura cea mai grea pentru o mamă: despărţirea de fiul ei încă neştiutor, dar supus în Parisul febril la toate tentaţiile şi cruzimile patriotice. Se desparte de fiul ei — ca să salveze fraternitatea omenească. Ea face să se revadă în Elveţia neutrală un rănit francez şi un prizonier german, legaţi prin una din acele mari prietenii pe care n'o pot înţelege nici mulţimile gata de bănueli imunde, nici „intelectualii" cari sunt deseori mai bestiali decât oamenii din popor.

Nu rezumăm acest episod, expus în două volume. El e însă decisiv, pentru cunoaşterea sufletului femenin, pe care sute de romancieri l-au falşificat după şabloane consacrate de codul bunelor maniere amoroase. Romain Rolland ne-a dat aci măsura întreagă a acelei simpatii intuitive şi a acelei profunde înţelegeri a sufletului femenin, încât a umplut un gol care stăruia de multă vreme în fresca istoriei omeneşti. Anette, a luat de pe acum loc alături de Jean-Christophe. Două figuri opuse — dar tot atât de mari caşi ale lui Faust sau Hamlet. Aceştia din urmă au început să devină legendari. In Anette şi în Jean-Christophe, vom crede totdeauna — pentrucă îi vom recunoaşte în noi înşine, în orele de reculegere sau în orele tragice ale vieţii noastre.

EUGEN RELGIS

EDMOND FLEG: L'enfant prophète
(Editions de la Nouvelle Revue Française)

O carte plină de sensibilitate, de tandreţă, de notaţiuni precise, pe care conciziunea le face şi mai emoţionante, — povestea copilului profet e cea mai stranie şi mai turburătoare mărturie ce posedăm asupra iudaismului contemporan.

Sub arborii care umbresc contraforţii şi turlele catedralei Notre-Dame, în clarobscurul în care se nasc şi se desfăşură mutele pasiuni ale copilăriei, micul Claude şi micuţa Marieta îşi trăiesc jocurile, visurile şi desperările lor.

O vorbă a unei bătrâne îl face pe Claude să afle că e evreu. „Evreu" — el nu ştie ce-i asta. Şi pentru a desvălui acest mare mister, copilul întreprinde el însuşi o anchetă pe care inima lui simţitoare o face zi de zi mai dureroasă.

Marieta care se pregăteşte pentru cea dintâi împărtăşanie, îl învaţă cuvintele şi minunile lui Isus şi el revede la picioarele crucii drama Pătimirii care l-a covârşit pe micul Isus în admiraţie şi în ruşine, şi îl svârle pe Claude pe pragul sinuciderii.

Zădarnic caută el o mângâere în himera sionistă, zădarnic încearcă Marieta să-i pregătească mântuirea prin dragostea şi mila ei copilărească; în fundul sufletului său el descoperă pe celălalt Messia, pe un Messia al dreptăţii şi al păcii, acela pe care Israel îl aşteaptă întotdeauna. Şi entuziasmul lui tineresc porneşte să propovăduiască oamenilor pe acest Messia, în vreme ce Marieta desnădăjduită de a-l putea converti, se închide într'o mânăstire ca să se roage pentru Evrei tot restul vieţii...

După cum a remarcat şi René Lalou, Edmond Fleg, e mai puţin sensibil la particularismul lui Israel, decât la caracterul modern şi universal al vechiului ideal al profeţilor. Ca şi marile sale opere poetice şi dramatice, această poveste atât de naiv înjghebată a celor doi copii care se apropie în aceiaş iubire şi care se simt sbuciumaţi de aceiaş nelinişte în faţa divinităţii, înfăţişează toate faţetele vieţii evreeşti şi creştine: întregul patetic moral al epocii noastre, întreaga frământare a umanităţii care încearcă să retrăiască într'o lume care se prăbuşeşte.

INSEMNĂRI

„Erezia" lui Jean Bart

Subt tit'ul, de sigur spiritual, „Străbuni ai lui Traian",— revista „Universul Literar", într'un număr recent, se sileşte să-l ironizeze pe d. Jean Bart, care ar fi comis o gravă erezie istorică.

Intr'un interview acordat „Vieţii literare" d. Jean Bart a găsit prilejul să spuie:

„De la noi se exportau grâne în Grecia încă de pe timpul lui Demostene. Se făcea un comerţ întins pe la noi, pentrucă eram în drumul negustorilor. Viaţa a curs continuu în ţinuturile noastre".

Nu ştiu de ce s'a supărat „Universul literar". Cea dintâi lucrare de specialitate pe care întâmplător punem mâna, confirmă spusele d-lui Jean Bart. In volumul „Cultura cerealelor în Grecia antică", al d-lui Sauciuc-Săveanu, publicat de Academia Română, găsim, la pag. 75, informaţii interesante. Din timpuri foarte vechi grecii aflară „inepuizabile izvoare de grâne" în părţile locuite de neamurile traco-scitice. Oraşele greceşti de pe coasta mării Negre erau în legătură cu comercianţii greci, aşezaţi şi în interiorul ţării, „pe drumul Dunării în sus şi dincolo de gura Prutului şi Siretului pe valea acestuia şi a Trotuşului, apoi pe drumul de comerţ geto-elenic pe la Iezerul Mostiştea, în pasul Buzăului spre Dacia din munţi, astfel că *cantităţile de cereale cari ieşeau din Port nu erau atât produsul muncii coloniştilor greci, cât a populaţiei indigene..."*

Din aceeaşi carte am mai putea cita multe pasagii doveditoare că d. Jean Bart n'a făcut decât să spuie un biet adevăr. De ce-l persiflează deci „Universul literar" cu „străbunii lui Traian"?

Străbunii ca străbunii, dar se pare că „Universul literar" nu stă tocmai bine cu strănepoţii. — *X.*

62, 63 şi 64...

In numărul trecut,—vorbind de cele şaizeci de permise de cale ferată, care s'au distribuit scriitorilor, — notam faptul extraordinar că S. S. R.-ul a găsit şaizeci de scriitori cu mai multe drepturi la permis decât d. I. Al Brătescu-Voineşti. Cu chipul acesta, autorul lui Pană Trăsnea Sfântul ajunsese al şaizeci şi unulea scriitor român....

Astfel, d. C. Ardeleanu — care poartă în spate premiul „I. Al. Brătescu-Voineşti" — merge cu trenul, iar titulatorul premiului... pe jos. Lucrul se explică uşor: d. Ardeleanu nu se putea mişca, cu un bagaj atât de considerabil, decât mulţumită forţii cu aburi a locomotivelor Pacific...

Dar S. S. R-ul a lăsat pe delături nu numai pe d. Brătescu-Voineşti, ci şi pe d-nii D. D. Patraşcanu, G. Galaction, M. Codreanu (pe d. Codreanu l-am văzut acum două săptămâni aproape strivit în înghesuiala de la casa de bilete a gării).

Iată deci lista scriitorilor fără bilet, descoperiţi de noi până astăzi:

61) I. Al. Brătescu-Voineşti;
62) D. D. Patraşcanu;
63) Gala Galaction;
64) Mihai Codreanu.

Prin urmare literele române posedă şaizeci de scriitori mai buni decât acei care au scris „Niculăiţă Minciună", „Amintirile lui Casian", „De la noi la Cladova", „Statui", etc.

Cine-s aceştia? In afară de vre-o zece, pe care-i bănuim — nici prin gând nu ne trece cine-s ceilalţi. Am cerut S. S. R-ului numele scriitorilor români. Repetăm cererea şi astăzi. Vrem să ştim care-s scriitorii neamului nostru —ca să-i recomandăm publicului cetitor.. Nu ni se poate da această listă?

Suntem foarte curioşi să-i aflăm pe cei şaizeci de scriitori recunoscuţi de S. S. R., — întrucât, pe lângă scriitorii No. 61, 62, 63 şi 64, au rămas pe dinafară şi d-nii Mihail Sadoveanu şi Jean Bart.

D. Jean Bart este inspector pe lângă Ministerul Sănătăţii, iar d. Sadoveanu — deputat. Şi amândoi au — în această calitate — liber permis pe C. F. R.

D. Jean Bart poate conta pe inspectorat, — dar d. Sadoveanu oare poate fi sigur de deputăţie? In momentul — ferească Dumnezeu!!.... când va cădea guvernul actual.. d. Mihail Sadoveanu, cel mai mare scriitor al epocii noastre, va rămânea fără bilet de cale ferată (căci guvernele nu obişnuesc să cadă exact la 1 Ianuarie — data când se preschimbă permisele).

Dar să recapitulăm.

Nu intră deci în numărul celor şaizeci de scriitori, înzestraţi cu permis pe drumul de fier, următorii:

61) I. Al. Brătescu-Voineşti;
62) D. D. Patraşcanu;
63 Gala Galaction;
64) Mihai Codreanu;
65) Jean Bart, şi
66) Mihail Sadoveanu.

Dacă d-nii I. Al. Brătescu-Voineşti, D. D. Patraşcanu, Gala Galaction, Mihai Codreanu, Jean Bart şi Mihail Sadoveanu nu figurează printre cei şaizeci de scriitori oficiali — oare cine-s misterioşii preoţi ai literelor române împuterniciţi de S. S. R. să circule gratis cu trenul dela Dorohoi la Oradea-Mare şi vice-versa?..

Deschidem o rubrică pentru literaţii fără permis. Incet-încet, opinia publică îi va cunoaşte pe scriitorii ignoraţi de S. S. R.

Regretăm numai că — prin eliminare — nu vom putea descoperi numele celor şaizeci de posesori ai biletelor scriitoriceşti... de oarece, după ce-i vom elimina pe toţi scriitorii autentici, va trebui să-i eliminăm şi pe profesori, doctori, avocaţi, negustori, industriaşi, lucrători, ţărani etc., — adică 17.999.940 de cetăţeni din 18 milioane de locuitori ai ţării. Numai astfel am putea pune mâna pe cei şaizeci de scriitori recunoscuţi de S. S. R.

Vom încerca şi aceasta....

„Tehnica teatrală"

„De multă vreme, — spune d. Camil Petrescu în ultimul număr al „Universului Literar", — ne gândim să publicăm un mic şi „autentic", — de data asta — tratat pentru uzul autorilor dramatici. Ştiinţa de a construi formal o piesă ar fi expusă acolo pe capitole şi sub capitole. Am arătat rând pe rând — luând drept pildă vreo piesă faimoasă franţuzească, şi la nevoie aproape tot repertoriul modern, arătând: care e reţeta dialogului vioiu — cum se construeşte un act de expoziţie — cum se introduce un personaj secundar şi ce rost are el — cum se conduce scena din actul doi — cum se săvârşeşte crima".

Şi — luând ca exemplificare piesa „Prizoniera" a lui Bourdet — d. Camil Petrescu face o senzaţională constatare: „Patru sute de cronicari dramatici, de pe două continente, au căzut în cursa întinsă de autor publicului şi au luat drept delicateţă ceeace nu era decât meşteşug poliţist".

Citind rândurile de mai sus, pline de atâta încredere. — ne vine, fără să vrem, o întrebare:

Dacă d. Camil Petrescu e stăpân pe reţeta miraculoasă a technicii teatrale — technică ce scapă celor patru sute de cronicari dramatici de pe două continente — de ce d-sa nu şi-a prescris sie însuşi această reţetă... cu ocazia confecţionării acelei piese, numită „Mioara" (dacă ne mai aducem bine aminte)?

Şezătoare literară

Deunăzi a avut loc la Teatrul Mic o şezătoare literară, organizată de Ateneul „N. Iorga".

D. Mihail Sadoveanu a ţinut o conferinţă despre Ion Neculce. A vorbit potolit, — evocând şi prin timbru-i catifelat vremuri şi oameni de odinioară. Parcă povestea de-un prieten, cu care s'a întâlnit odată, undeva departe, şi de care s'a despărţit pentru totdeauna cu bune amintiri. Caracterizându-l pe acest povestitor simplu şi plin de naturaleţă — d. Sadoveanu. drept exemplu, a citit câteva extrase din opera lui.

In timpul lecturii, văzând parcă „şesurile Ţuţorii şi apa Jijiei", cercetate cândva de Neculce şi de curând de d. Sadoveanu — cu oameni şi obiceiuri parcă eterne — am avut, în acelaş timp, fiorul nimicniciei şi al premanenţei.

Aveam înainte două personalităţi din timpuri diferite, legate însă împreună prin ceva comun, veşnic, elementar ca furtunile şi ca liniştile de pe iazuri.

L-am simţit pe d. Sadoveanu legat de trecut mai strâns decât oricând. Ne-am dat seamă de ce o expresie simplă: „apa Jijiei" are un farmec deosebit în gura lui. Ii ajută de cutie de rezonanţă opera lui Neculce — şi întreaga literatură populară.

După această conferinţă, d-ra Sorana Ţopa a citit, expresiv şi cu căldură, o nuvelă dramatică de d. Mihail Sadoveanu: „O istorie de demult" şi a recitat minunat poeziile „Spre soare" şi „Dorm trandafirii" de d. Mihai Codraenu.

A cântat, cu voce plină şi dulce, d-na Maria Snegina.

Dar „numărul" de senzaţie al şezătorii a fost lectura d-lui Ionel Teodoreanu care — chiar nepremiat de S. S. R. — a fost obiectul unei mari manifestaţii de dragoste: în sală n'avea cititori, ci numai prieteni şi prietene — ba chiar foarte multe amante ale lui Dănuţ.

Public mult — mai mult decât la o întrunire guvernamentală, şi entuziast, şi entuziast...

Premiile

Ni s'a spus că premiile, acordate scriitorilor de către diferite instituţiuni, sunt distribuite după un criteriu nu atât în legătură cu operele, cât cu autorii. S'ar avea dec. în vedere mai ales situaţia materială a scriitorilor.

N'avem nimic de zis împotriva ajutorării colegilor noştri.

Atât numai: Ar trebui ca premiile să fie onorifice, iar sumele — care în deobşte le secondează — să fie trecute la rubrica milelor, şi să fie distribuite ca atare....

Pe faţă! — *M. Sevastos.*

„Convorbirile literare"

Istoria literaturii noastre nu va putea disocia anumite curente literare de revistele şi publicaţiile care le-au determinat.

„Convorbirile literare" împlinind şaizeci de ani de activitate neîntreruptă, au însemnat o muncă rodnică şi stăruitoare şi ele reprezintă pentru cultura românească o culme.

Sufletul vechii mişcări a „Junimii" din Iaşi, s'a cristalizat în jurul „Convorbirilor", luptând pentru adâncirea şi pentru respectarea limbii româneşti.

Sub impulsul şi directiunea lui Titu Maiorescu „Convorbirile" au devenit o tribună dela care Eminescu, Conta, Slavici, Creangă şi Alecsandri şi-au spus cu convingere cuvântul.

Aceeaşi activitate consecvent naţională întâlnită pe tărâmul literar şi cultural, o manifestă revista şi pe tărâmul social, atunci când redacţia s'a strămutat la Bucureşti.

După Maiorescu, activitatea revistei a fost dusă mai departe de d. Iacob Negruzzi, până în 1900, apoi de Ion Bogdan şi 'n anii din urmă de d. Tzigara-Samurcaş.

Acelaş spirit de disciplină tradiţională atât în selecţia materialului literar cât şi în atitudinea revistei, — aceeaş continuitate a vechiului crez s'a păstrat până azi, în orientarea spiritelor creatoare către adevăratele năzuinţe ale sufletului românesc.

Paginile „Convorbirilor literare" — a spus d. I. Petrovici—vor rămâne locul de contact între tradiţa lăsată de bătrâni tinerei generaţii, şi activitatea acesteia.

Un manuscris inedit al lui Goethe

In cercurile literare din Germania a produs mare senzaţie ştirea despre găsirea unui manuscris al lui Goethe. E vorba de o operă completă,care poartă titlu de *„Cartea călătoriei, a desfătării şi a consolării"*.

Manuscrisul acestei cărţi a fost dăruit de Goethe princesei Karolina, fiica lui Karl August.

Karolina, la care Goethe ţinea foarte mult, a murit foarte tânără, în anul 1816. Pe timpul boalei ea a fost îngrijită de o prietenă din Weimar, Tinette von Reitzenştein. In semn de recunoştinţă, principesa Karolina a dăruit, fiind pe patul de moarte, amicei sale preţiosul manuscris al „Cărţii consolării".

Despre Tinette von Reitzenstein se mai ştie astăzi numai că a fost adorată de Schopenhauer în tinereţe şi că a fost vremelnic logodnica lui Fritz von Stein. Ea a rămas nemăritată şi a murit la o vârstă înaintată la Muenchen.

Nu se ştie prin ce întâmplare a ajuns manuscrisul lui Goethe dela Muenchen la Tueringen. Se ştie numai că Tinette von Reitzenstein, după ce s'a stabilit în capitala Bavariei, a fost odată pentru opt zile la Weimar şi cu acest prilej a aflat profesorul Hans Wahl despre existenţa acestei cărţi. „Cartea consolării" va fi în curând publicată.

Inteligenţa femeii

Scriitoarea irlandeză Murphy-Jameson vorbeşte într'una din lucrările sale, despre inteligenţa femeii.

Se spune adesea că inteligenţa n'are sex. Dacă prin tr'asta se înţelege că aceleaşi însuşiri de spirit sunt comune bărbaţilor şi femeilor, asertiunea aceasta e îndreptăţită; în orice alt sens, e falsă, sau simplu compliment la adresa sexului frumos.

Inteligenţa femeii e în acelaş raport cu cea a bărbatului ca şi organizaţia ei fizică. Ii e inferioară ca forţă şi ca energie, şi de o calitate cu totul diferită.

Faptul că s'au găsit câteva femei care au întrecut în forţă trupească sau în vigoare intelectuală pe bărbat, nu răstoarnă principiul general, întemeiat pe legi fireşti.

Distincţia esenţială şi invariabilă socotim c'ar trebui să fie următoarea: La bărbat facultăţile intelectuale sunt mai stăpâne pe propriul lor echilibru şi pe direcţia lor proprie, mai independente de restul caracterului, — lucru ce nu se întâlneşte în acelaş grad la femeie, la care talentul oricât ar fi de cumpănit, e modificat într'o măsură mult mai mare de sentimente şi de calităţile morale.

Literatura şi politica

Scriitorul trebuie să aibă o opinie politică?

Pierre-Mille a pus această întrebare în „Dépêche de Toulouse". El închipuie un dialog cu un oarecare Pamfil (să fie oare acelaş Pamfil, al lui Dumas-tatăl?), care e turburat de faptul că a citit într'o frază a lui Eugène Montfort că romancierul trebuie să alunge cu totul din preocupările sale, politica.

Insă Montfort, pentru a demonstra că politica e un lucru ruşinos de care nu trebuie să se ocupe un scriitor, a scris el însuş un roman, dealtminteri foarte bun, consacrat în întregime mârşăviei politicienilor şi moravurilor politice.

Dispreţuind politica, şi mărturisind astfel lucrul acesta, nu înseamnează oare, că ai o opinie politică?

Un foarte erudit gazetar dela „Action française" aminteşte în această privinţă ancheta intreprinsă, acum câtiva ani, asupra aceleaşi chestiuni, de către Gilbert Charles în „Le Buccin" — şi interesantul studiu publicat de Michel Arnaud în „Nouvelle Revue Francaise".

„Poate exista o artă literalmente absolut gratuită?"

Roger Allard a răspuns:

„O literatură, o artă complect separată de viaţa socială şi politică nu mai pot exista. Mai mult decât oricând, astăzi. ideile stăpânesc şi conduc lumile".

„Toată lumea ştie, observă Jacques Bainville, că „Eneida" e un poem politic, ceeace nu o împiedică să fie un poem".

Iar Andrei Biely: „Mi s'ar părea cu neputinţă să disociez *ideile* şi arta literară".

„Opera de artă adevărată şi vie, spune Blaise Cendrars, e întotdeauna întreagă şi în politică şi în morală, fiindcă e situată în viaţă"...

Amintirile lui Radu Rosetti

Din memoriile şi amintirile apărute la noi în ultimele decenii, cele publicate de Radu Rosetti ocupă şi vor ocupa mereu locul de frunte ,mulţumită calităţilor de om şi de scriitor ale dispărutului cărturar moldovean.

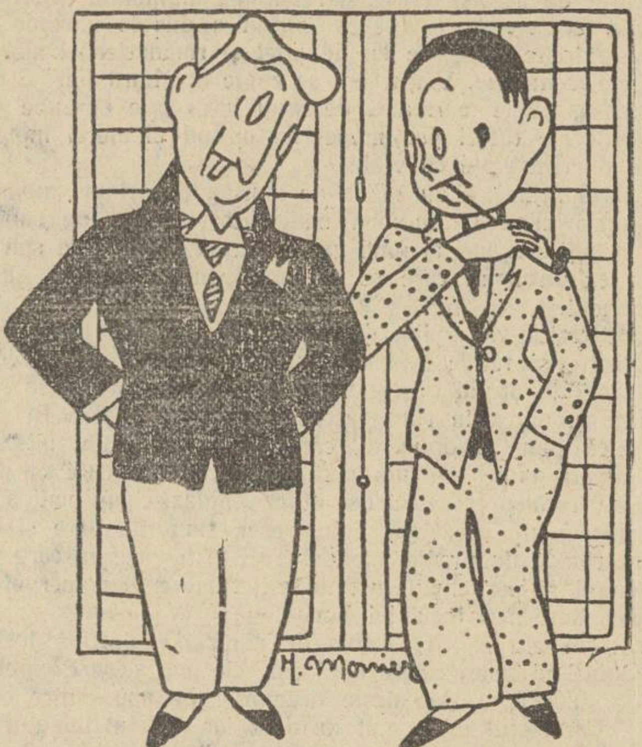
„Amintirile" lui Radu Rosetti, de când încă începuseră să apară în publicaţiile periodice, ne-au prezintat epoca 1840—1900, complectată cu incursiuni dincolo şi dincoace de hotarele marcate de aceste două date. Omenescul — cald, competent, naţional şi aurit cu umor — al acestor „Amintiri" continuă să-şi croiască drum spre inima noastră, emoţionându-ne profund.

Volumul al doilea va aduce încă zece capitole din istoria vie a ţării povestită de Radu Rosetti:

Cele dintâi amintiri. Mama. Ce ştiu despre Unire (trei capitole). Călătoriile noastre la Viena şi în Italia. Din domnia lui Cuza (două capitole). Una din cele de pe urmă curţi boereşti din mijlocul veacului al XIX-lea. Universitatea din Căiuţi.

TESTA
Vindecă
DURERI DE DINŢI
Răceli Migrene
Guturai Nevralgii
Gripă Giunghiuri
Cereţi în farmacii şi droguerii

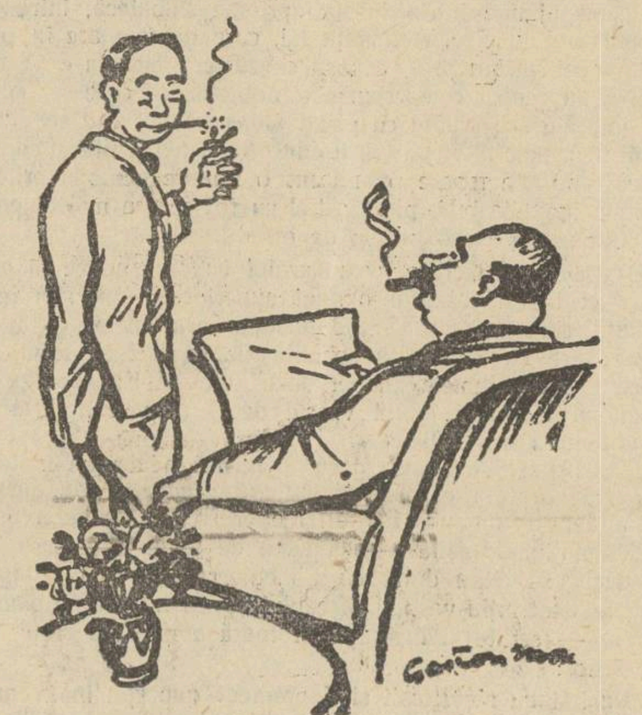
Reducerea impozitelor

— Vrei să te naturalizezi în America? Ce idee?
— Ca să devin contribuabil... acolo...

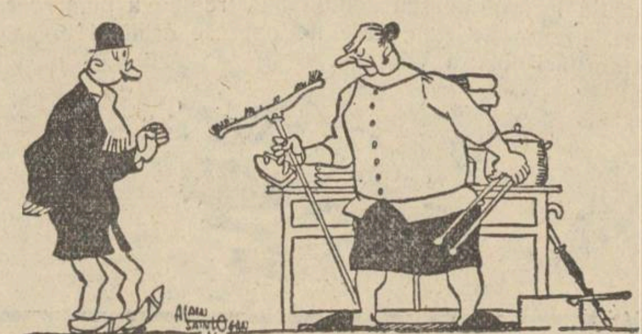
(L'Oeuvre)

Atovism

— Ai o conduită deplorabilă.
— Dar ce, tată? Crezi în atavism?

Dezarmare

— Ascultă Mélanie. Iţi propun în prealabil o mică conferinţă de dezarmare...

(Petit Parisien)

Civilizaţia

(Apropos de evenimentele din China)

... Când îşi scoate omul masca.

ANUL VIII.— No. 329

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRĂINĂTATE

Duminică, 27 Martie 1927

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888–1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT in 1893

Centenarul lui Beethoven

BEETHOVEN

Scoborând câteştrei de pe motocicletă, începuse crepusculul să-şi topească borangicul în heleştaele nopţii şi muntele pe care ne aflam, părea ridicat în fundul unui mîl secular. Eram ca nişte fantastici exploratori ai unei ălbii de ocean intercontinental, conturele se urzeau cu întunericul crescând şi formele noastre pierdute păreau ţesute într'un covor imens, cu chenare de stele şi ciucuri de argint. Ivinea lunii ne desluşi pe platoul din munte, ca pe nişte scafandari. Nichelul strălucea încovoiat la ghidon, spintecat la furci, rotund la ochii monstruoşi de con trunchiat ai lanternelor.

Hotărîţi să facem aci un popas până la ziuă, puserăm jos sacii strânşi în curele pe umeri, scoaserăm cufărul din chingile lui de pe *ataş* şi în zece minute *interiorul* nostru de dormit era confortabil mobilat cu pături întinse. Pentru eventualele neplăceri ale nopţii purtam cu noi două revolvere automate: le spânzurarăm în brad. Făcuserăm toată iarna exerciţii de precizie în capetele unui stânjen de lemne, pentru mânuirea fără greş a puştilor noastre de buzunar şi siguri de noi, ne puteam odihni liniştiţi în durata călătoriei noastre, prin toate adăposturile provizorii, de piatră, de vegetaţie şi pământ, pe care natura le-a predestinat fiarelor şi oamenilor liberi. Dumnezeu aşa a întocmit viaţa, ca să îţi aperi singur şi bucuria şi durerea, cu îndârjire şi bravură, fără să te mâhneşti dacă ora începută cu zâmbete şi cântec se va isprăvi cu luptă şi sânge.

Cina fu servită caldă la o lampă de spirt solidificat şi băurăm în piscuri laptele vacii de baltă, adus cu noi de la 400 de kilometri, rece, într'un urcior de sticlă impresurat cu gol ştiinţific.

Dintr'un sac deosebit scoaserăm un aparat de radio cu 3 lămpi, acumulatorul de 4 volţi şi bateria anodică şi îndreptarăm lanterna electrică a motocicletei către postul nostru de radiofonie. Erau orele 9.30 seara şi toate staţiile de emisiune ale Europei funcţionau. Puserăm lămpile în suportul lor şi întinserăm antena între doi molifţi de-asupra aparatelor. Ne slujeam de o antenă întocmită de noi: un disc de formă poligonală, lucrată ca un păienjiniş şi care primea emisiunile fie perpendiculare în pânza ei atârnată ca oglinda, fie orizontal în margini, aşezată ca un tavan. Dintr'un metru de sârmă, înfipt în iarbă cu o undrea, improvizarăm ceeace în electricitate se chiamă linia pământului, elementul feminin, care împărechiază în toată biologia, fizica şi chimia, un element adiacent şi completiv. Curentul activ al văzduhului trebuie logodit cu electricitatea pasivă a planetei, pentru ca în hora şi în îmbrăţişarea lor să nască scânteia, mişcarea, sunetul şi lumina.

In cei doi poli, pozitiv şi negativ, ai bateriei de acumulatori legarăm două fire, care conduc două electricităţi la aparat. De pozitivul şi negativul bateriei uscate înlănţuirăm cu alte două fire placa lămpii detectoare. Din creştetele Carpaţilor daci ne închinarăm mentalmente încă odată în memoria inventatorului american, a căruia lampă, proiectil delicat menit să dărâme barierile agresive ale statelor şi să asocieze în prietenie şi speranţă cumplitele sforţări omeneşti, întrece valoarea tuturor monumentelor literare, zidite între ipoteză şi deşertăciune.

— Gata?

— Gata!

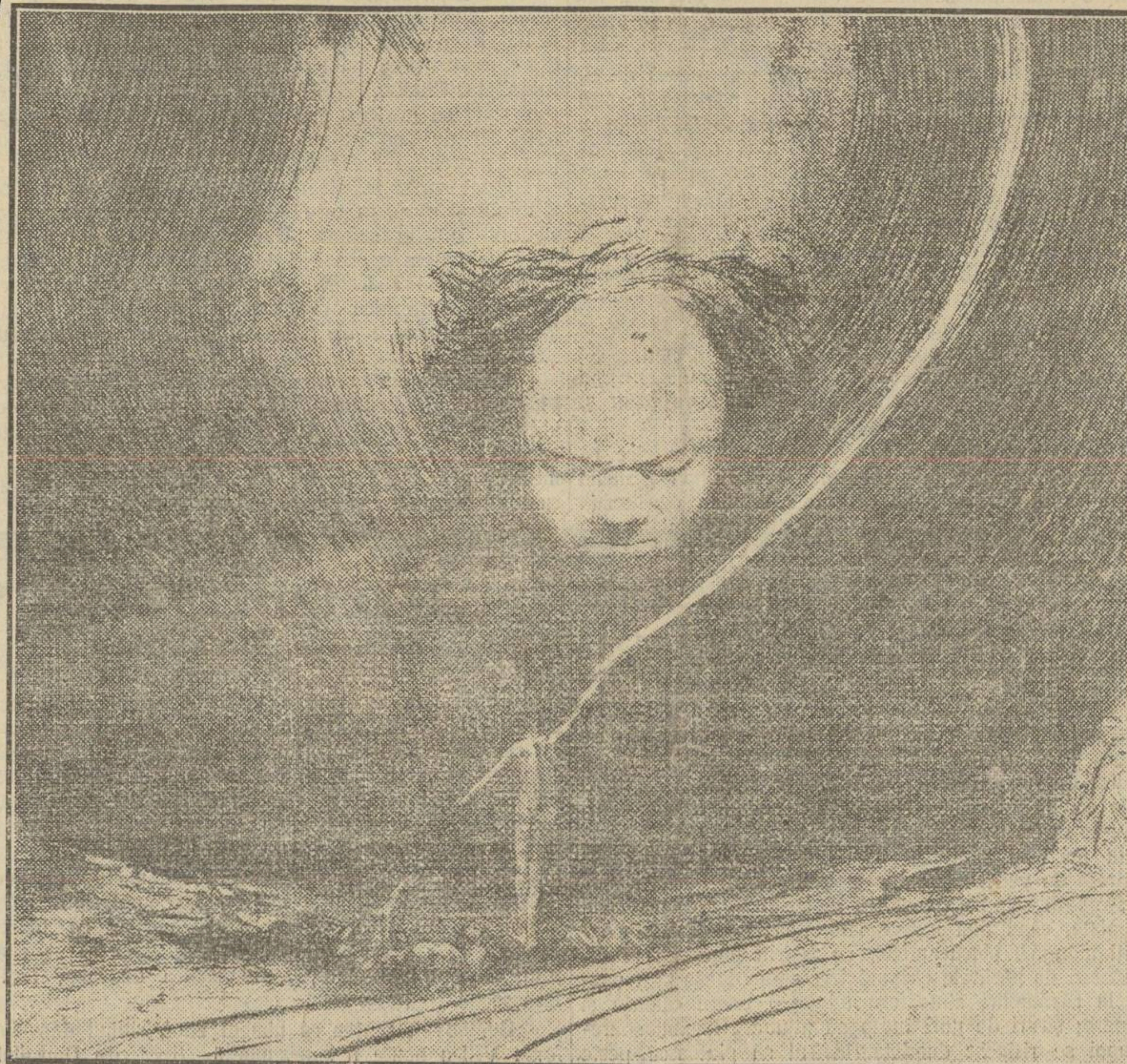
Lanterna motocicletei fu stinsă şi învârtirăm încet un condensator, apoi pe al doilea. Un şuier lung, sporit treptat şi apoi degradat până la sunetul unui contrabas. Un şuier paralel, încrucişă din al doilea condensator, şuierul redus. Punctul de întâlnire în ton amorţit al celor două stridenţe, descoperă staţia emitentă, cu vibraţiile căreia se întâlneşte un punct al antenei. O deplasare de un centimilimetru al pipăitului răzimat pe ceasornicul lămpii şi apăru orchestra... Ne găseam la Viena! Cel puţin 200 de instrumente, conduse de cel puţin 200 de muzicanţi. Scoatem casca dela urechi şi adăugăm aparatului o pâlnie răsunătoare, care sporeşte cântecul şi reproduce orchestra integral.

Ascultam, culcaţi pe pături şi muşchiu. Cânta pădurea, muntele cânta. Vocea Celui din eternitate umbla printre brazi, ca odinioară pe munţii Sinaiului şi al Maslinilor. Era fantoma miraculoasă a cântecului universal, un astru nevăzut de glasuri şi ecouri. Cine a cutezat să spuie că rugăciunea omului nu merge până la Dumnezeu? Eroica lui Beethoven ne venea din Viena în Carpaţi şi trecea mai departe şi mai sus. O auzeau pasările, îngerii şi continentele. O ascultau balena, şarpele african, girafa şi ipopotamul, care poate că au în stare firească aparatul nostru, îngropat în preştiinţa muţeniei şi tăcerii lor. O auzea Altair, o auzea Aldebaran.

De la stâni, lătratul catifelat al câinilor lui Decebal, aducea imponderalor în simfonia zeului surd şi unanim.

T. ARGHEZI

Beethoven — Prometeu — Gravură de Amedeus Dier

Omul şi opera

Nu de mult s'a publicat în Germania un concurs pentru un monument lui Beethoven. Juriul care urma să se pronunţe, nu a admis nici un proect. Şi cu toate acestea, la concurs au luat parte cei mai de seamă artişti!

Există o explicaţie. De mai bine de o sută de ani se tot glorifică personalitatea acestui genial compozitor, în cât azi nimeni nu mai poate avea o concepţie care să corespundă personajului idealizat de atâtea generaţii.

Unde mai punem că s'a scris atât de mult despre Beethoven, ceeace a contribuit să-i sporească şi mai mult faima. Figura lui de azi nu mai corespunde figurii cu care se obişnuiseră contemporanii săi.

Cu ocazia centenarului morţii lui Beethoven, a început să curgă multă cerneală. Comemoratorii se străduesc având aerul că grija lor principală ar fi numai ilustrul dispărut.

Ce s'ar mai putea spune de acest titan al muzicei, de viaţa sa atât de sbuciumată şi descrisă de atâtea ori?

Nici un compozitor, exceptând pe Wagner, nu a ajuns la culmile atinse de Beethoven. Ce pierdere ar fi fost pentru artă, dacă viaţa-i furtunoasă l-ar fi împiedicat să conceapă cea mai gigantică operă muzicală. S'ar părea că în acest supra-om trăiau doi oameni: unul care lupta cu meschinele preocupări ale vieţei; altul care părăsise lumea pământească pentru a se urca în sfere cereşti, unde gândia alături de Bach, Mozart şi Haydn. Suferinţa, bogăţia gândurilor sale, îl clasează alături de Prometeu!

Beethoven purta înaintea numelui său, particula **Van**, pentru care a fost dat şi în judecată. Această particulă dă o indicaţie că Beethovenii erau de rasă flamandă. Oraşul de origină al străbunilor săi era Anversul. Unul dintre ei părăseşte oraşul natal, în urma unor neajunsuri, şi se angajează cântăreţ într'o biserică din Louvain, unde nu stătu mult timp şi plecă în Germania, la Bonn.

In scurt timp, acest bun cântăreţ eclesiastic se face cunoscut la Bonn şi toată lumea îl stima ca pe un om de treabă. Muzica îi procura prea puţine resurse pentru viaţă, ceeace-l decide să deschidă o crâşmă. Soţia bunicului lui Beethoven era încântată de această perspectivă, de oarece bea foarte mult. Fiul acestuia, cântăreţ şi el de biserică, se numea Jean Van Beethoven. El îşi petrecea vremea în taverne, alcoolizându-se. In timp ce ducea această viaţă destrăbălată, se întâlneşte cu o femee: fiica unui bucătar şi văduva unui fecior de casă mare, căreia îi propune să o iea în căsătorie. Când fu vorba de căsătorie, tatăl său îi spuse: „Fă tot ce vrei, eu îţi las casa şi mă mut în altă parte". Jean Van Beethoven părăseşte domiciliul înainte de nuntă; iar tinerii căsătoriţi se instalează în casa părintelui, casă ce poartă azi o placă cu inscripţia: **Beethoven Haus.** In una din mansardele acestei case dărăpănată s'a născut Ludovicus Van Beethoven, la 1770.

Mama lui Beethoven era atinsă de tuberculoză pulmonară, încât Beethoven fu crescut până la trei ani de bunicul său, care, de mila acestui menaj chinuit, se reîntoarse la vechiul domiciliu.

Criticii sunt de acord să atribue puterea de creaţiune a lui Beethoven originii sale flamande. Ca şi Cezar Franck, Beethoven a servit muzica cu un caracteristic sentiment de religiozitate.

Pe când Mozart a avut o copilărie de invidiat, tânărul Ludovic era torturat de tatăl său, care — descoperindu-i calităţi de executant — dorea să-l treacă drept un copil-fenomen. Nu se pot descrie torturile suferite de micul Beethoven, în cât cronicarii lui se mirau că bătăile pe care le încasase, nu l-au îndepărtat dela muzică. Cu toate acestea, el căuta să-şi câştige viaţa, ba să-şi ajute şi pe cei doi fraţi, deoarece tatăl lor manifesta simptomele unui alcoolism înveterat, care-l făcea inapt de orice câştig.

Ce putea însă să câştige Beethoven cu pianul sau cu vioara, instrumentul său de predilecţie? A avut însă norocul să întâlnească profesori cu suflet, cari, descoperind în el scânteia genială, l-au învăţat muzica. Unul dintre ei, Neefe, l-a învăţat fuga şi contrapunctul, făcându-l să aprecieze perfecţia arhitectonică a compoziţiilor lui J. S. Bach.

La vrâsta de 13 ani Beethoven fu prezentat lui Mozart. El compusese deja la acea epocă quartete, lieduri; şi Mozart, ascultându-le, ar fi spus: „Luaţi seama şi urmăriţi-l, căci în curând veţi auzi vorbindu-se de acest tânăr!"...

Graţie prietenilor şi protectorilor săi, mai toţi oameni cu vază la Viena, Beethoven începe să fie remarcat. Intre 1792 şi 1794, el avu ocazia să pătrundă secretul simfoniei, luând lecţii chiar cu Haydn.

Ambasadorul rus la Viena, contele Razumovski, îl invita la audiţiile sale muzicale, care adunau în saloanele ambasadei toată aristocraţia din capitala Austriei.

In scurtă vreme Beethoven căută să viziteze şi alte oraşe: Praga, Lipsca şi Berlinul, unde începe să se vorbească de dânsul ca de un compozitor mare. Dela 1800 toată lumea îl admite şi în toate părţile se execută din primele sale compoziţii, cari au o factură specială, caracterizând primul său gen de a compune.

Simfoniile lui Beethoven au fost compuse între 1801 şi 1814, o altă epocă, a doua, cu un caracter diferit de prima epocă. Ultima epocă, **a messei în re** şi a **simfoniei a 9-a** este cuprinsă între 1815 şi 1827.

Imediat ce Beethoven a început ascensiunea, dând dovezi de o putere creatoare extraordinară, o afecţiune de ureche se declară, ameninţându-l cu surzenia. Nimeni mai mult decât dânsul nu avea nevoe de acest simţ al auzului, indispensabil pentru orice muzicant. Beethoven constată zilnic progresele afecţiunii ce se instalase pentru totdeauna şi care i-a produs o mare depresiune morală. Acestei oto-scleroze progresive se poate atribui caracterul său irascibil, care-l făcea atât de insuportabil.

In 1802 starea sa nervoasă ajunge la paroxism, din care cauză a vrut să se sinucidă. Beethoven pregătise totul, formulându-şi ultimele dorinţe într'un testament, adresat fraţilor săi Carol şi Iohannes. Ceeace l-a reţinut, o spune chiar în testament, a fost **arta:** „Mi s'a părut greu să părăsesc lumea aceasta înainte de a realiza tot ce cred că mi se impunea. De aceea m'am decis să prelungesc viaţa aceasta mizerabilă...".

Cu toate zbuciumurile de care se plângea tot timpul, Beethoven, care rămase celibatar toată viaţa, găsea totuşi momente pentru a le sacrifica amorului. Cronicarii care au descris scene din viaţa lui intimă, ne spun că se înamora uşor, însă amorul său nu prea dura.

Unui prim amor al lui Beethoven datorăm celebra Sonată „Mondschein", dedicată Julietei Guicciardi.

Beethoven citea foarte mult; scrierile filosofilor îl interesau, în deosebi Plutarc. De multe ori după un insucces în materie de dragoste, Beethoven îşi îneca gândurile în cetirea autorilor clasici.

Ideile sale politice erau sincer democratice. De aceea când a crezut că Bonaparte este republican, s'a decis să-i compună o simfonie, pe care a modificat-o, când a aflat că primul consul s'a proclamat imperator.

Intre 1804 şi 1814, spiritul său torturat căutând inspiraţie în natură, compuse „simfonia pastorală". Era o necesitate pentru el să facă să cânte privighetoarea, pe care nu o mai putea auzi.

La 1810 se duce la Paris, unde fu foarte bine primit. Simfoniile sale au fost mult apreciate de publicul parizian; ele s'au executat pentru prima oară la Operă şi mai târziu în sala de concerte a Conservatorului de Muzică.

Incepând cu anul 1815, Beethoven din pricina surzeniei totale, devine foarte melancolic şi modifică chiar felul său de a compune. Muzica sa îşi schimbă pentru a treia oară factura, devine mai savantă, deci mai puţin înţeleasă de contemporani.

Dela 1815, Beethoven avu o viaţă foarte necăjită de fel-de-fel de griji familiare. Izolat din ce în ce mai mult, aprofundat în lectura filosofilor, gândul său caută să conceapă o simfonie măreaţă, unde să introducă un cântec pentru fericirea supremă, pe care nu a putut-o gusta niciodată. In astfel de momente Beethoven a creat cea mai măreaţă operă: „Simfonia cu coruri", în care a introdus o odă a lui Schiller „Oda fericirei"; iar mai târziu compune „messa solemnis" care, în programele de concert, a fost mult timp nedeslipită de ultima simfonie Beetoveniană.

Simfonia a 9-a marchează apogeul său.

„Pentru a gusta fericirea, trebuie să suferi", scrie el undeva şi — fiindcă nu a gustat-o în realitate — a căutat să o exprime în felul cel mai uimitor, care a fost dat unui compozitor.

Apropiindu-ne de 1826, găsim pe Beethoven foarte schimbat de o boală, pe care unii o atribue alcoolului. In asemenea condiţiuni o afecţiune pulmonară îi puse capăt zilelor şi el muri la Viena la 25 Martie 1827, în vrâstă de 57 ani. Din cauza hidropisiei, care-l destindea abdomenul, i s'au făcut câteva puncţii pentru a-i se extrage apa din pântece. Cum îl chinuiau aceste intervenţii paliative! De patru-cinci ori a fost puncţionat şi tot de atâtea ori şi-a exprimat neplăcerea lui sinceră faţă de discipolii lui Hipocrat.

Dealtmintrelea Beethoven avea groază de medici şi atribuie surzenia lui — ignoranţei unora dintre cei ce l-au căutat.

La 29 Martie, acum 100 ani, avu loc ceremonia funebră. Cortegiul porni dela locuinţa sa din Schwarz-Spanierhaus No. 200, la ora 3 după amiază. Schubert, Czerny, Lablache şi Grillparzer ţineau cordoanele. O bună parte din populaţie compunea cortegiul. O **messă cantată** avu loc la biserica Trinităţei din Viena, de unde cortegiul se îndreptă către cimitirul dela Währing, unde corpul lui Beethoven se află şi azi.

Nici un artist nu a avut, mai mult ca Beethoven, conştiinţa talentului său fenomenal şi o încredere mai mare în reputaţia sa. El a scris toată viaţa urmărind fie o inspiraţie a momentului, fie un vis trecător, fie o impresie inexplicabilă.

Opera sa este imensă şi emoţiile pe care le simţim când ascultăm compoziţiile sale, nu se pot descrie.

In muzica sa, cu toate influenţele venite din Italia, Germania ori Franţa, sau din oraşul pe care-l locuia, nu a făcut să dispară caracterul originei sale flamande. Beethoven este considerat ca un simbol al artei. Nu este atelier de artist, fie el pictor, sculptor sau muzicant, în care, afară de rare excepţii, să nu fie atârnată de perete, masca sa de ghips. Este cel mai mare omagiu pe care-l aduc artiştii din toată lumea memoriei unui mare compozitor!

Beethoven a arătat lumii întregi cât de departe poate fi transportat sufletul nostru. El face parte din acei pe cari Victor Hugo îi numea:

Ceux qui font reculer plus loin dans l'infini
Le point sombre où l'homme commence!

I. FLORESTAN

CUGETARI

de Ludwig van BEETHOVEN

Pentru tine, sărmane Beethoven, nu există nici o fericire în afară de tine; tu trebue să creezi totul **în tine însuţi**; numai în lumea ideală vei găsi prieteni.

* * *

Aceasta este trebuinţa aşa de esenţială pentru om: de a exprima tocmai şi numai aceea, ce doreşte şi ce simte.

* * *

Arta reprezintă în totdeauna dumnezeirea, iar relaţiile omului cu Ea sunt o religiune. Ceea ce câştigăm prin artă este un lucru dela Dumnezeu, este inspiraţie divină, care pune facultăţilor omeneşti o ţintă, pe care omul o ajunge.

* * *

Nu există nimic mai sublim decât să te apropii de Divinitate, mai aproape decât alţii şi să împrăştii de acolo razele Ei asupra genului uman.

* * *

Muzica este o revelaţie mai superioară decât toată înţelepciunea şi filosofia.

Culese şi traduse de: **LIVIU MARIAN**

Viaţa amoroasă a lui Beethoven

Mic de stat şi îndesat, cu faţa lată, osoasă, ciupită de vărsat ,nasul scurt, pătrat, părul abundent, negru, ochii mari, sălbatici, de un albastru-gri, Beethoven surâdea arar — un fel de grimasă — şi se complăcea într'o tristeţe fără leac.

Beethoven e pururi îndrăgostit şi pururi nefericit, pradă femeilor venale şi dorind femeia la care nu poate ajunge. La 28 de ani auzul începe a-l slăbi, din pricina unei otoscleroze, a unei congestii cronice a timpanului. Incepe să evite lumea, căci îi e greu să mărturisească acest adevăr: că nu mai aude. Dar în acea vreme se produce o schimbare minunată în viaţa lui. Iată ce scrie amicului său Vegeler: „Această schimbare a produs'o o fată dragă şi frumoasă, care mă iubeşte şi pe care o iubesc. După atâţia ani, trăesc iar ceasuri frumoase şi simt pentru întâia oară că aşi putea fi fericit — prin căsătorie. Din nenorocire împrejurările mă împiedică dela acest pas". E vorba de o fetiţă, de o elevă de 16 ani, frumoasă, Giulietta contesă Guicciardi care a venit din Cremona la Viena cu părinţii şi pe care muzicantul a cunoscut'o la surorile contese de Brunsvick, unde i se executaseră primele cuartete. Fata purta părul tuns „à la guillotine" (azi am spune „à la garçon"), era zveltă şi elegantă. Tereza Brunsvick rămâne nemăritată; Josefina Brunsvick se căsătorise cu contele Dym, în vîrstă de 50 de ani, de origină olandeză. Pe cine iubeşte cu adevărat Beethoven? Pe Teresa, pe Iosefina sau pe Giulietta? Nu putem preciza. Contesa Teresa e pentru Beethoven „iubita nemuritoare". Muzicantul fusese adesea musafirul ei, în timpul verei, la Korompa în Ungaria. Odată Beethoven îi spusese: „Scriu o operă. Figura principală o am în mine, înaintea ochilor, ori unde mă duc. Niciodată nu m'am simţit pe asemenea culmi! Numai lumină — lumină curată! Până azi eram asemenea ţăranului fără minte din poveste, care adună pietre şi nu bagă de seamă florile din cale". Teresa Brunsvick scrie: „Astfel ne-am cunoscut şi în anul 1806 am devenit logodnica lui. Dar el trebui să plece numaidecât. Prin persoane străine am putut afla ceva despre el şi viaţa lui". Beethoven scrie totuşi din Pistyan trei înflăcărate scrisori de dragoste — pe care însă nu le-a trimis niciodată Teresei.

Giulietta se mărită curând cu contele Robert Wenzeslaw Gallenberg în vârstă de 17 ani şi se mută la Neapole. Să fi mângâiat Iosefina pe Beethoven? Bărbatul Iosefinei moare şi-şi lasă soţia cu trei copii în mare strâmtoare. Cele două surori părăsesc Viena. Teresa a lăsat lui Beethoven un portret minunat cu această dedicaţie: „Geniului rar, artistului mare, omului bun, din partea T. B.".

De data aceasta apare o a doua Tereză în viaţa lui Beethoven, fiica unui medic, Teresa Malfatti, pe care ar fi vrut s'o ia în căsătorie. Dar împrejurările, şi de data aceasta i-au fost potrivnice. Intre timp se întoarce la Viena cu soţul ei, Giulietta, o frumuseţe a Vienei din timpul Congresului şi al cărei salon era foarte atent supraveghiat de poliţie. Beethoven a scris pe acea vreme în carnetul său: „....Fusese măritată încă înainte de a pleca. Inapoindu-se la Viena, m'a căutat cu lacrimi în ochi, dar eu n'am vrut s'o mai văd". Ries scrie următoarele cu privire la Beethoven, din aceiaşi vreme: „Beethoven iubea toate chipurile femeeşti tinere pe care le întâlnea, dar le iubea fără putere şi durată. Vorbindu-i odată de răpirea unei anumite femei frumoase, îmi mărturisi că acea femee îi inspirase cea mai lungă pasiune — o pasiune de şapte luni! Intr'o seară ducându-mă la Baden să continui lecţiile, găsii la Beethoven şezând pe sofa o femeea tânără şi frumoasă. Socotind că am căzut la vreme nepotrivită şi voind să plec, Beethoven mă ţinu şi-mi zise: „Cântă ceva!" El şi femeia cea frumoasă rămaseră în spatele meu. După ce am cântat o bună bucată de vreme, Beethoven îmi zise deodată: „Ries, cântă ceva de dragoste"! Apoi mai târziu: „Ceva omenesc!" şi la urmă: „Ceva pasionat!" Femeia cea frumoasă a plecat şi Beethoven spre marea mea umire n'a ştiut să-mi spue cine era. Venise doar cu câteva clipe înaintea mea, spre a-l cunoaşte pe Beethoven... Şi la plecare, Beethoven îmi zise: „Trebue să aflu cine e şi te rog să-mi ajuţi!" Mult mai târziu am întâlnit acea femee la Viena şi am aflat că era iubita unui prinţ străin".

Tereza de Brunsvick este iubita nemuritoare *(die unsterbliche Geliebte)* Leonora lui (Fidelio) care-şi liberează soţul dintr'o nedreaptă osândă (destinul lui Beethoven). Numai această nobilă iubire avea preţ în ochii lui Beethoven. Din ce pricină s'au despărţit cei doi îndrăgostiţi? Nu se ştie. La 40 de ani Beethoven e stingher. Imbrăcămintea lui devine iar neîngrijită, el stângaci şi trist, pururea iritat, aruncând călimara de cerneală asupra pianului. Când se spală face băltoacă şi apa curge în etajele dedesubt. Nu găseşte pace nicăieri, îşi schimbă locuinţa de câteva ori pe an. Cântă cu furie la pian ca să ajungă în creerul lui, prin urechea surdă, măcar un sunet din lumea reală. Un prieten care l'a vizitat notează că a găsit „o cameră în complectă neorânduială, pretutindeni hârtii, haine răvăşite, cufere, pereţi goi, abea un scaun. E chinuit de lipsă de bani". Care femee ar primi să ţie casă cu el? Şi toată dragostea lui o revarsă asupra unui nepot, cu toată lipsa de caracter a acestuia. Beethoven scrie în carnetul lui: „Cine vrea să culeagă lacrimi, să samene iubire". Ar vrea să aibe un copil în jurul lui. Fiind vizitat de Streicher cu micul lui nepot, Beethoven ridică în sus copilul, îl sărută cu lacrimi în ochi spunând: „Ce fericit eşti!" Şi în altă parte a carnetului său, Beethoven însemnă: „„O! Doamne! Dă-mi puterea să mă înfrâng! Nimic nu trebue să mă lege de viaţă!"

Lipsit de iubire, Beethoven trăieşte lumea destinului său, Simfonia destinului (Simfonia 5, op. 67) şi „Pastorala", îndepărtarea de oameni în sânul purei, sfintei naturi Dar nu s'a stins dorul după „iubita nemuritoare". In cântecele sale închinate „iubitei, departe" (op. 98) iubirea lui creiază din nou corespondenţa ei muzicală. La 49 de ani simte prietenia caldă a unei amice a mamei sale, bătrâna contesă Erdödy. Dela desamăgirile femeii Beethoven trece la sentimentele materne, la dumnezeescul din natură. Astfel că el urmează un drum strict logic trecând dela *Sonata Lunei* şi *Apasionata* la *Simfonia Destinului* la *Missa Solemnis*, la *Simfonia a noua*, tragedia omenirii.

Grav bolnav, Beethoven este în grija atât de puţin sigură a nepotului său. Un amic care-l vizitează găseşte pe bolnav în mână cu potretul Terezei Brunsvick, căreia muzicantul îi vorbea cu ochii în lacrimi. După două zile închide ochii pentru totdeauna.

Muzica lui Beethoven

Beethoven, deşi a avut o îngrijită educaţie muzicală, a fost un autodidact, s'a silit să cunoască toate operele mari cari fac patrimoniul omenirii, prin lectură şi avea o deosebită predilecţie pentru Odissea, Plutarc, Shakespeare şi Goethe.

Credinţa lui religioasă se ridică până la acele aspiraţiuni nemuritoare al căror răsunet sublim se simte în ultimele sale **sonate** şi **quatoruri**, în **Simfonia cu coruri** care e afirmarea existenţii lui Dumnezeu şi a fraternităţii oamenilor, în Messa solemnă şi altele.

Opera lui Beethoven este imensă, câteva volume abia ar putea-o caracteriza mai complect. Mulţi s'au încercat să împartă această operă în trei grupe care să reprezinte trei maniere sau trei epoce în stilul beethovenian. Lucrul e însă cu neputinţă, pentrucă în fiecare operă se găsesc idei şi forme care printr'o neîncetată schimbare dau naştere la opere ulterioare. E la fiecare pas o izbucnire genială, o desfăşurare neaşteptată care desfide orice clasificare.

Nici un compozitor nu poate fi privit mai presus de el, ci cel mult egal cu dânsul. El a fost un poet pentru care arta în technica ei cea mai desăvârşită n'a fost decât limbagiul minunat de expresiv al tuturor emoţiilor şi aspiraţiilor omeneşti, zice Alfred Ernest.

Cele nouă simfonii dau o idee despre muzica orchestrală a lui Beethoven, întocmai după cum sonatele pentru piano şi quatorurile dau idee despre muzica sa de cameră.

„In cele 9 simfonii, zice Richard Wagner, Beethoven a scris Istoria universală a muzicii".

In simfonia eroică geniul lui Beethoven se afirmă în mod strălucit, totul e frumos în această operă: prima parte condusă cu o fugă fără comparaţie pe un fond simplu, marşul funebru de o măreţie neîntrecută, scherzo atât de bizar şi finalul cu variaţiile sale atât de impresionant.

Despre simfonia în si bemol (op. 60) Berlioz zice că adagio pare un imn „cântat de arhangelul Mihail planând în armonia sferelor". Simfonia pastorală e plină de lumină şi sentimentul naturii e atât de adevărat încât se explică entuziasmul pe care-l trezeşte în totdeauna. Simfonia a VII este numită de Wagner „apoteoza dansului", adică expresia vieţii ritmice şi a armoniei în mişcarea lucrurilor şi a fiinţelor. Cât despre simfonia a noua, ea este nu numai legarea îndrăzneaţă a muzicii instrumentale cu poezia lirică, ci contopirea acestor două arte una într'alta şi ştergerea limitei dintre ele.

După simfonii, sonatele pentru piano singur sunt, de sigur, acele ce au popularizat opera lui Beethoven şi au mai multă valoare. A patra sonată dedicată contesei de Keglewich este considerată ca revelaţia cea mai desăvârşită a geniului lui Beethoven.

Dar ar trebui să vorbim despre toate ca strălucind fiecare de frumuseţe şi mai ales de acea a 24-a (op. 78), dedicată Therezei de Brunswik şi care era sonata preferată a lui Beethoven, appassionata atât de apreciată şi care, după mărturisirea lui Beethoven, a fost inspirată de **„Tempesta"** lui Shakespeare, şi fără a mai pomeni de altele bine cunoscute să încheem şi noi cu sonata 32, cu care se închee acest şir de „poeme muzicale", dedicat prinţului Rudolf şi plin de greutăţi technice, de splendori şi îndrăzneli.

Quatorurile lui Beethoven apoi sunt opere de muzică absolută şi pură, în care imaginaţia nu are nici un rol ca în simfonii sau în sonate. Din unirea şi dialogul instrumentelor nu putem evoca nici tablouri, nici peisagii. Frumuseţea foarte precisă a formei, care impresionează şi provoacă o admiraţie statornică, exprimă numai mişcările intime, dialogurile interioare ale sentimentului, aspiraţiile infinite ale sufletului.

Singura operă dramatică complectă a lui Beethoven este **Fidello** zis şi **„Leonora"**. El nu se împacă însă deloc cu livretele care, emfatice şi meschine, nu erau la înălţimea concepţiei sale muzicale şi dramatice. Se resimte în toate încercările lui aspiraţia de a crea un gen de dramă muzicală cu totul diferit de acel ce era pe vremea lui.

Hector Berlioz

Simfonia pastorală a lui Beethoven

Acest minunat peisagiu care este **simfonia pastorală**, pare a fi compus de Poussin şi desenat de Michelangelo.

Autorul operei **Fidellio** şi al **Simfoniei eroice** încearcă să ne descrie aci liniştea câmpiilor şi viaţa senină a păstorilor, inspirându-se direct dela natură.

Prima parte a simfoniei este intitulată: **Senzaţii plăcute inspirate de vederea unui peisagiu frumos.** Păstorii pornesc să străbată câmpia cu aeru-i moleşitor, cu ecouri când mai apropiate, când mai îndepărtate, de fluer; fraze încântătoare îţi mângâie plăcut auzul, ca zefirul parfumat al dimineţii; stoluri de păsărele ciripind trec sgomotoase prin văzduh, iar la răstimpuri atmosfera aduce o boare călduţă şi binefăcătoare; şiruri de nori încep să întunece lumina soarelui, — apoi se risipesc deodată, lăsând să plutească peste întinsul nesfârşit de câmpii şi de păduri, valuri strălucitoare de lumină.

Iată ce-mi trece prin minte când ascult această simfonie; şi cred că străduinţa instrumentelor de a interpreta cât mai lămurit textul muzical, îi impresionează în acelaş chip pe cei mai mulţi auditori.

Urmează **scena de pe malul pârâului.**

Contemplare. Autorul a creiat de bună seamă acest **adagio** admirabil, întins în iarbă, cu ochii pe cer, cu urechile deschise vuetului vântului de vară, vrăjit de mii de dulci reflexe sonore şi luminoase, uitându-se şi ascultând în acelaş timp gâlgâitul micilor valuri albe, scânteietoare, ale pârâului, undele subţiri ce se sfărâmă cu un sunet uşor de prundişul de pe maluri.

Unii i-au imputat autorului că a făcut să se audă la sfârşitul **adagiului** mai întâi pe rând, apoi împreună, cântecul a trei păsărele. Intrucât, după părerea mea, succesul sau nesuccesul hotărăsc îndeobşte de temeinicia ori de absurditatea unei încercări de soiul acesta, le voi mărturisi adversarilor că critica lor îmi pare întemeiată în ceeace priveşte privighetoarea, al cărei cântec nu e prea izbutit imitat; cântecul ei nelăsând să se audă decât sunete imperceptibile sau variabile, nu poate fi interpretat de instrumente cu sunete fixe în acelaş diapazon; mi se pare însă, că în ceeace priveşte pitpalacul şi cucul, al căror cântec nu are decât o notă pentru cel dintâi şi două pentru cuc, note curate şi fixe, au înlesnit chiar prin acest fapt o imitare exactă şi complectă.

Dar să urmărim mai departe firul simfonic: poetul ne duce acuma în mijlocul unei **vesele adunări de săteni.** Se dansează, se râde, la început cumpătat; cimpoiul lasă să-i scape un refren inveselitor, acompaniat de basul care atacă mereu aceleaşi două note. De câte ori oboiul intonează cântecul său naiv şi vesel ca o fetişcană gătită pentru horă, basul răguşit îşi trimite cele două note; dacă fraza melodică modulează, basul tace, îşi numără liniştit pauzele până când reîntoarcerea la tonul primitiv îi dă răgaz să-şi sufle iar statornicul său: **fa, do, fa.** Acest efect scapă aproape cu totul atenţiunii publicului. Hora se însufleţeşte nebunatec, sgomotoasă; o arie greoaie în doi timpi anunţă sosirea muntenilor cu cizme grele; partea întâia în trei timpi începe mai însufleţită ca niciodată: totul se amestecă din ce în ce mai cu vioiciune; părul femeilor începe să se resfire pe umeri; muntenii au adus cu ei veselia sgomotoasă; unii bat din palme, alţii strigă, aleargă, se aruncă unii peste alţii, e o adevărată furie, o turbare generală... Când deodată bubuitul tunetului în depărtare vine să îngrozească câmpeneasca sărbătoare, punând pe fugă pe dănţuitori.

Furtună, trăznete. Vijeliile de vânt încărcate de ploaie, bubuiturile surde ale basurilor, flueratul ascuţit al piculinelor, anunţă o furtună grozavă pe cale să izbucnească; uraganul se apropie, creşte mereu; o imensă linie sonoră cromatică, pornită din înălţimile instrumentaţiei, îşi caută loc în cele din urmă adâncuri ale orchestrei, smulge cu dânsa în clocote basurile, într'un vârtej ce răstoarnă totul în drumul său. Deodată izbucnesc tromboanele, tunetul timpanilor îşi dublează puterea; nu mai e nici ploaie nici vânt, ci un cataclism îngrozitor, potopul care grăbeşte sfârşitul lumii.

Simfonia se isprăveşte cu **mulţumirea sufletească a ţăranilor după ce se face iar vreme frumoasă.** Totul zâmbeşte din nou; păstorii apar iarăş, se răspândesc prin văi şi dealuri să-şi adune turmele risipite. Cerul e senin; şuvoaiele se scurg încetul cu încetul; liniştea se aşterne din nou peste câmpii, şi odată cu ea renasc şi cântecele rustice ale căror melodii dulci aduc odihnă sufletului sdruncinat şi înmărmurit de sublima grozăvie a tabloului de mai înainte.

„PROMETEU"

BALETUL LUI BEETHOVEN

Cunoaştem moştenirea lăsată de geniul lui Beethoven. Ea cuprinde toate aspectele muzicii: sonate, simfonii, muzică de cameră, opere pentru piano, pentru orchestră, opere vocale, etc. Cum a privit însă Beethoven muzica dansului şi baletul, nu se vede clar din comentariile şi din criticele consacrate genialului compozitor.

Muzica de balet fiind simfonică, e înrudită cu sufletul lui Beethoven ca simfonist neîntrecut al tuturor timpurilor. Baletul se apropie foarte mult de „poemul simfonic" sau de „suita simfonică". I se incrustează muzicii de balet şi un conţinut literar, scenic, dar în acelaş timp ea se execută şi prin concerte simfonice, fără plastica dansului, fără libret, fără scenă.

Beethoven simţea ca nimeni altul, ritmul dansului. Simfonia VIII-a poate fi supranumită „Apoteoza Dansului": atât de numeroase şi de variate sunt pentru el ritmurile dansului. Sonatele ante-beethoveniane cuprindeau mai multe „menuete"; Beethoven le-a înlocuit cu „scherzo"-uri, însă nu fiindcă nega vreodată ritmul dansului, exploatat de dânsul pentru simfonia strictă şi complicată. El a scris 18 menuete,, 12 dansuri populare germane, 12 „contradansuri", 13 „laendler"-uri, 12 variaţiuni pe tema dansurilor ruseşti.

Singura creaţiune pură de balet a lui Beethoven e „Prometeu" (op. 43), — ale cărui dansuri fuseseră compuse de celebrul maestru Vigano, — şi care e împărţit astfel: uvertură, introducţie şi 16 capitole de dans. La 28 Martie 1813 „Prometeu" s'a reprezentat la Viena, în beneficiul celebrei dansatoare Cassantini.

Introducţia din acest balet ne aminteşte „Furtuna" care intrase în „Simfonia Pastorală". La dansul capitolului 5, Beethoven a făcut o inovaţie: partida harpei, care până atunci nu era admisă în orchestre.

Maestrul Vigano merită să fie cunoscut amatorilor de balet. O vom face data viitoare. Beethoven îl aprecia foarte mult şi a scris cu mare entuziasm muzica din „Prometeu" — pe combinaţiile coreografice ale lui Vigano. Dar compozitorul, cu mult înainte, o adorase pe soţia lui Vigano, Maria Medina, cea mai mare balerină a secolului XVIII-lea. Pentru ea scrisese un menuet: „à la Vigano".

Cariera Mariei Medina apusese în 1813 şi Cassantini a executat partida Minervei din „Prometeu". Apoi Beethoven i-a dedicat acesteia o variaţie de „Danse Russe."

Partitura baletului „Prometeu" e fermecătoare. Il vom reproduce fabula scenică, tot data viitoare. Baletul acesta însă e aproape uitat, deşi e plin de cele mai frumoase mişcări de grupuri, de mulţime, bazate pe elemente ritmice supreme. Din „Prometeu" se execută de obicei numai uvertura, în concerte simfonice.

Iată o problemă de rezolvat pentru o scenă de balet: restauraţiunea lui „Prometeu", în anul jubiliar al lui Beethoven!

...s ...r

Zâmbetele

Versuri pentru Bitty

Sunt flori crescute 'n colţurile gurii,
Nu spun nimic şi totuş veşnic chiamă,
Iţi dau curaj sau îţi inspiră teamă,
Sunt norii sau luminile figurii.

Copil cu ochii de culoarea murii
Când pentru prima oară spune: „mama",
O, zâmbetele lui sunt mai de seamă
Ca aurul ce-l caută impurii.

Din zâmbete se nasc atâtea vise,
Ce îşi pornesc deasupra lumii sborul
Ca nevăzute aripe deschise...

Dar cele ce înving necunoscutul
Trăgând deasupra timpurilor storul,
Sunt zâmbetele care cer sărutul.

1927 DEM. GALMAN

Ultimele ceasuri ale lui Beethoven

(Din nemţeşte după I. Haydn)

In după amiaza zilei de 26 Martie 1827 bântuia deasupra Vienei un uragan furios. Nori negri, furtunoşi, se ridicau pe cerul cenuşiu; deveniau tot mai întunecoşi, mai ameninţători şi pe la ceasurile 5 stăteau uriaşi deasupra reşedinţei imperiale, cufundate într'o linişte de moarte.

Cu o furie nemaipomenită isbucni furtuna. Fulgere spintecau aerul, tunete urlau şi bubuiau. Vântul şuera, ţiuia, vâjâia, rupând olanele şi hornurile depe acoperişuri, desrădăcinând copaci, sfărâmând geamurile ferestrelor.

O ploaie torenţială, însoţită de grindină, începu să cadă, inundând străzile cu valuri spumegânde.

Palizi oamenii contemplau cerul plin de mânie, buze tremurânde şoptiau rugăciuni, şi chinuite de groază băteau puternic inimile.

Numai o **singură** inimă rămăsese neatinsă de această furioasă manifestare a naturii, — inima unui bărbat cu faţa palidă, ce zăcea pe patul său de boală, într'o casă din strada „Schwarz-Panier"; un bărbat, care, deşi avea abia 56 ani, totuşi îţi dădea impresia unui moşneag. Faţa sa serioasă, spirituală, cu înalta frunte de cugetător, sediul unei majestuoase forţe creatoare, era scofâlcită; părul său odinioară aşa de bogat şi negru, însurise; ochii săi negri, de obiceiu aşa de strălucitori, erau fără strălucire şi pe jumătate închişi şi numai la lumina orbitoare a fulgerelor se deschideau. Expresia posomorâtă a chipului său, cu gura delicată, strâns închisă, rămase neschimbată. Mut şi nesimţitor zăcea acest om greu bolnav întins în pat, căci urechia sa nu prindea nici un sunet al elementelor deslănţuite.

Ingrozitoare soartă!

Ludwig van Beethoven pedepsit cu surzenia!

Cu mâna crudă o năpastă demonică îi sguduise viaţa, îl apucase tocmai de aceea parte, care îi era mai simţitoare, îl împinse pe mândrul şi energicul bărbat adese ori spre prăpastia desnădejdii.

El, cel bogat în sunete, cel ce iubia aşa de pătimaş natura, cel ce i-a furat cu urechea totul, dela dulcele cântec al prepeliţei până la sălbatica răzvrătire a elementelor, — era surd!

Dar, după cum se spune despre Sanzio, că şi fără mâni ar fi devenit un mare pictor, asemenea şi Beethoven a atins culmile creaţiunii în arta muzicală, — căci în urechia sa internă şopteau şi susurau armonii divine, melodii minunate, cari toate purcedeau din inima sa şi pătrundeau în cea a oamenilor. Cât de mult iubia el oamenii, — şi totuşi o soartă tristă îl ţinea departe de societatea lor!

Şi precum din copilărie fusese pentru el o fericire de a putea lucra pentru alţii, tot aşa rămăsese el, necăsătoritul, până la ultima suflare devotat familiei sale cu toată dragostea şi jertfa. Dar câte neplăceri trebuise să sufere din partea rudelor.

Nemulţumiri şi supărări îndemnară pe Beethoven să părăsească subit în mijlocul iernii anului 1827, moşia fratelui său din Gneixendorf şi, suferind cum era încă de vreme mai îndelungată, sosi încă mai suferind la Viena. Nemulţumiri şi supărări îl aşteptau şi aici şi anume din partea nepotului său, fiul unuia din fraţii săi, pe care îl adoptase. Aceste puternice sdruncinări sufleteşti îi înrăutăţiră tot mai mult boala, la care se adăogă încă guta.

De săptămâni de zile zăcea ţintuit în pat, unde din când în când îşi mai făcea încă planuri mari. Simfonia a X-a şi muzica lui Faust îl preocupau. Spiritul plin de foc mai lucra încă, dar trupul bolnav se dădea biruit şi cu paşi uriaşi se apropia de sfârşit...

. . . .

Un fulger orbitor, care inundă camera bolnavului ca într'un foc puternic, trezi pe Beethoven din piroteala sa.

Prietenului său Schindler cât şi elevului său Hüttenbrenner, cari se apropiară de el, le spuse acum bolnavul cu tonul vechii sale energii: **„Aplaudaţi, prieteni, căci drama s'a sfârşit!"**

Cei doi voiră să-l departeze de gândul morţii — el însă dădea din cap, în semn de îndoială. Şi când prietenii îşi exprimară dorinţa, ca el să se împace cu cerul, maestrul răspunse resemnat:

„Vreau!"

Un preot, care se înfiinţă repede la patul bolnavului, îi aduse mângâierile religiunii.

După primirea sfintelor taine, muribundul se adresă confesorului:

„Sfinţia ta, îţi mulţumesc. Mi-ai adus mângâiere!"

Când voiră să-i dea vin, el şopti:

„Păcat... păcat... prea târziu!"

Aceste fură ultimele sale cuvinte şi după aceasta intră în agonie.

La ora 6 jum. fix, un mic ceasornic în formă de piramidă, un cadou al ducesei Lichnowsky îşi încetă bătăile. Un trăsnet puternic sgudui cuprinsul şi fulgere luminară orbitor camera mortuară.

Beethoven deschise încă odată ochii, ridică mâna dreaptă, privi nemişcat în sus, — apoi mâna îi căzu îndărăt, pe pat. Un suspin pătrunse printre buzele palide, ochii i se închiseră pe jumătate. Marea inimă de artist a lui Beethoven încetă de a mai bate.

* * *

Trei zile în urmă — era o admirabilă zi de primăvară — Vienezii se înghesuiau în cârduri pe glacis-ul de dinaintea porţii „Schottentor", la casa cu No. 200 din strada Schwarz-Panier, de unde fură duse rămăşiţele neînsufleţite ale marelui compozitor la biserica Sf. Treime a minorităţilor din Alsergasse şi de aici spre vecinică odihnă la cimitirul din Währing.

Era un convoiu funebru impunător.

Cei mai mari capelmaiştri ţineau lentele dricului. In rândul celor 38 de purtători de făclii, cari mergeau alături cu dricul se aflau printre alţii compozitorii: Franz **Schubert**, Franz **Lachner** şi Franz **Grillparzer.** Acesta din urmă vorbi la mormânt.

Din toate straturile populaţiei se adunaseră admiratorii şi prietenii marelui compozitor, pentru a-i aduce ultimul salut, — vreo 20.000 de oameni îi însoţiră sicriul până la groapă.

De marea popularitate a lui Beethoven dă dovadă următorul incident, întâmplat în timpul înmormântării:

Inghesuiala în străzile Vienei era aşa de mare, încât s'a făcut apel la armată, pentru a se păstra ordinea. Un străin curios, care voia să ştie ce însemnau cordoanele de soldaţi, întrebă pe o coloneleasă.

Aceasta, minunată, făcu ochi mari privind pe străin şi apoi îi dădu următoarea explicaţie cu toată greutatea convingerii sale: „Domnul, de sigur, nu-i din Viena, căci de altfel ar trebui să ştie că azi îl îngroapă pe **generalul tuturor muzicanţilor!"**

tradusă de LIVIU MARIAN

Chipul lui Beethoven

In fiecare an, spune Adolphe Boschot în al său „Carnet de artă", Beethoven solicită talentul pictorilor. La fiecare salon ne sunt înfăţişate câteva pânze în care figurează autorul celor Nouă Simfonii. Multă vreme încă, de bună seamă, va continua să apară în toate primăverile, pe alte pânze şi aproape cu alte trăsături.

Asemenea opere sunt uneori semnificative. Desigur, ele nu spun nimic nou despre Beethoven; un comentar plastic nu poate să aibă decât preciziunea cu totul specială, seducătoare şi suspectă a unui simbol. Dar, ca orice lucru, e şi un document; seamănă puţin cu modelul, şi-l reprezintă mai mult pe pictor; însă ceeace ne interesează cu deosebire e că ne arată cum era închipuit Beethoven în cutare sau în cutare epocă.

Către 1830, în Franţa, spune Boschot, Beethoven era închipuit ca un fel de Béranger (cântăreţul popular). Intr'adevăr, când un artist de pe atunci voia să-l reprezinte pe „sensibilul" autor al „Simfoniei pastorale", îi împrumuta o înfăţişare prostească într'un halat cu găitane.

Ludwig van Beethoven

Mai târziu, litografii şi gravorii în lemn îmbracă un contimporan cu propriile lor vestminte, fără să se sinchisească prea mult de deosebirile dintre ţări şi de nuanţele modei. Beethoven ţine un manuscris într'o mână distrată. In acest **passe-partout** atât de firesc, Titanul de la Bonn, care face impresia că ştie că pozează, lasă să-i alunece în voie privirea, urmărind cu lumina ochilor întredeschişi sborul nevăzut al serafimilor. Părul îi cade pe frunte într'o dezordine sentimentală, osianică.

După această sarbădă imagine, când vre-un artist voia să mai tălmăcească prin forme emoţia încercată la auzul muzicii lui Beethoven, făcea apel la clasicul procedeu al alegoriilor sau al viselor. Il adormia pur şi simplu pe Beethoven undeva, şi deobicei cu capul pe claviatura unui pian: toată lumea socotim că l-a văzut popularizat prin cele mai variate procedee pe acest tânăr elegant care doarme, lăsând să i se vadă pantalonii scurţi şi pulpa sveltă. Talia e suplă, aproape ondulată, iar fruntea i se odihneşte pe braţele încrucişate. Manuscrisele împrăştiate pe jos şi călimara de pe pian, bine pusă în evidenţă, ne mărturisesc că avem de-aface cu un compozitor. In ultimul plan al tabloului se vede o orchestră luminată şi inconsistentă, cum apar îndeobşte în viziuni; figuri alegorice plutesc şi se profilează pe tavan: chipuri convenţionale, academice, dar romantic purtate de-o adiere de coşmar.

Alţi artişti, mai aproape de noi, au închipuit un alt soi de alegorie, — sau, fiindcă în artele plastice astăzi o alegorie echivalează cu un simbol neizbutit, iar un simbol însemnează o alegorie reuşită, — vom spune mai bine că artiştii au căutat să ne dea un alt simbol al geniului beethovenian.

O încercare impresionantă am găsit într'o apă-tare. Meşteşugul însăş, morsura, calitatea nuanţelor de negru, cuceresc ochiul şi emoţionează; prin „materia" ei, gravura aceasta e tragică. Dar e concepută într'un stil, care prea curând nu-şi va redobândi preţuirea.

De departe, silueta acestui simbol seamănă foarte bine cu un bronz japonez. Apropiindu-ne, constatăm că această stranie fantezie ornamentală e figura lui Beethoven, care nu apare în dreptunghiul obicinuit al apei-tari, ci într'un octogon desigur ezoteric şi misterios; apare ca un fel de cap de Meduză, împodobit cu un bicorn, sau mai de grabă cu un accent circonflex. Capul acesta e o interpretare hoffmanescă a mulajului luat în 1812 chiar de pe faţa lui Beethoven. Insă aci masca e împodobită cu două figuri alegorice cari ca două larve omeneşti îşi crispează nuditatea, buzele li se unesc într'un sărut spasmodic, braţele li se înoadă dureros, iar trupurile lor se îndepărtează, lăsând să le atârne pe fiecare tâmplă a lui Beethoven picioarele convulsionate. E un simbol. E un simbol care a găsit mulţi admiratori. Noi ne mărturisim infirmitatea spiritului: nu putem să pricepem cum a putut fi înzestrat Beethoven sub creştetul capului cu o supapă mititică de unde ţâşniau drăcuşoii aceia.

Drăcuşori, figuri alegorice sau simbolice, stafii plutind deasupra lui Beethoven adormit, — iată tot ceeace au putut găsi artele plastice pentru a reprezenta geniul lui Beethoven.

S'au înfăptuit desigur şi portrete bune. Acelea însă nu prea sunt cunoscute. Au izbutit să dea o interesantă interpretare a imaginii lui Bethoven numai acei artişti cari n'au denaturat-o după fantezia lor bolnăvicioasă.

Oricum, cei ce s'ar simţi ispitiţi să mai vulgarizeze această figură, ar fi bine să mediteze asupra unuia din cele din urmă crochiuri ce s'au făcut chiar după marele muzician: l-ar vedea acolo pe Beethoven întorcându-le spatele şi depărtându-se cu paşi mici şi repezi, — ca un călător ciudat, misterios şi iritat.

H. Bl.

Carnetul lui Beethoven dela Moscova

„Gazeta Roşie" află că la Moscova cercetările făcute în arhiva „Materialelor Muzicale" au dus la descoperirea unui carnet al lui Beethoven din 1825, conţinând schema a două cuartete. Comitetul însărcinat cu sărbătorirea memoriei lui Beethoven, prezidat de M. M. Ippolitov-Ivanov, se şi ocupă cu aranjarea acestor scheme pe partituri. Se crede că ele se vor putea executa chiar în cursul serbărilor.

Bucuria în durere

„Arta mea trebuie să fie consacrată celor sărmani, — nu lipsiţilor de bogăţii, nu săracilor cu duhul, ci celor lipsiţi de bucurie...".

Ludwig van Beethoven.

Infrângând toate dificultăţile, cele dintâi perfidii ale destinului, Ludwig van Beethoven, porni, după moartea părinţilor săi, spre Viena, ducând în bagajele sale, împreună cu toată tinereţea lui şi cu iluziile ce-i mai rămâneau, geniul şi germenul suferinţelor ce-l vor doborî mai târziu.

Debuturile lui la Viena sunt încununate de cel mai strălucit succes. E perioada fericită a primelor flacări de glorie, şi a celor dintâi izbânzi amoroase. Prietenia prinţului Lichnowsky îl ajută să pătrundă în cercurile cele mai înalte şi să cucerească simpatia unanimă a Vienei, — oraş pervertit, uşuratec, frivol, dar iubitor de muzică aleasă.

Minunatul dar de improvizator al lui Beethoven e bine preţuit în lumea saloanelor, şi gloria îl copleşeşte cu totul pe compozitor, făcându-l să-şi uite adevărata lui menire. Petrece, improvizează ca să fie pe placul tuturor cucoanelor din lumea mare, se preocupă cu meticuloasă atenţie de exterior, şi nu cată să se fixeze şi să se concentreze asupra unei opere definitive.

Iată însă că pe neaşteptate el se trezeşte brutal chemat la realitatea vieţii dureroase.

In 1797, povesteşte Gaston Rageot, înainte de-a împlini treizeci de ani, Beethoven a simţit în urechi cele dintâiu zbârnâituri. La început, el nu s'a prea neliniştit; apoi, încet încet a simţit cum lumea sunetelor, imensul ocean muzical pentru care trăise până atunci, se stinge, se şterge, se decolorează. Când era la pian, când era la teatru, ritmurile nu-i mai parveniau decât fragmentar; sunetele ascuţite nu le mai auzea de loc; nu mai auzia decât sunetele grave. Atunci el nu încearcă numai spaima profundă, instinctivă, animală a muzicantului ce simte că începe să fie lipsit de organul său esenţial, dar într'însul se revoltă şi tânărul ce vede închizându-i-se lumea, tânărul ce vede buzele bărbaţilor şi ale femeilor agitându-se fără ca el să audă vre-un sunet, fără ca să le poată răspunde. Şi ceeace avea atât de adânc şi de instinctiv săpat în firea sa sălbatecă, reapare brusc, atunci când se vede violent asvârlit din rândul oamenilor... Face eforturi uriaşe ca să-şi ascundă infirmitatea Ar fi prea dezonorant, prea umilitor să se ştie....

După prima decepţie în dragoste, şi atunci când începuse tratamentul atât de greu de suportat, Beethoven scrie o pagină care închide tabloul celei mai sfâşietoare dureri omeneşti: e testamentul său.

„O! voi oameni cari mă socotiţi rău, aspru sau ursuz, cât de nedrepţi sunteţi cu mine! Voi nu bănuiţi motivul tainic care vă face să mă credeţi astfel. Din fragedă copilărie inima şi spiritul mi-au fost înduioşate de sentimentele cele mai frumoase, şi întotdeauna am fost dispus să înfăptuiesc lucruri măreţe. Gândiţi-vă însă: de peste şase ani un rău nevindecabil m'a izbit, un rău agravat încă prin intervenţia medicilor nepricepuţi. Născut cu un temperament iute şi arzător, sensibil chiar la distracţiile societăţii, a trebuit prea de vreme să mă izolez, să duc o viaţă solitară. Nu mi-ar fi fost cu putinţă să le spun oamenilor:

— „Vorbiţi mai tare! Strigaţi, căci sunt surd!

„Ah! cum aş fi putut mărturisi atrofierea unui simţ care trebuia să fie la mine mai desvoltat decât la ceilalţi! Dar ce umilinţă când cineva care mergea alături de mine auzia în depărtare un sgomot pe când eu n'auziam nimic, — sau când cineva asculta cântecul păstorului, iar eu nu auziam nimic!... Aceste împrejurări m'au svârlit aproape'n desnădejde. Puţin a lipsit ca să nu-mi pun capăt existenţei. Numai arta m'a susţinut.

„O! oamenilor! dacă veţi ceti vreodată rândurile astea, să ştiţi că m'aţi făcut să sufăr, să ştiţi că nenorocitul se consolează găsindu-şi o fiinţă asemenea lui care în ciuda tuturor obstacolelor firii a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să fie admisă în rândul artiştilor şi al oamenilor vrednici.

„S'a sfârşit! plec vesel în întâmpinarea morţii..."

Un monument fără nume

Parisul s'a împodobit în cursul ultimului secol, cu monumentele mai multor genii universale. Cu prilejul diferitelor comemorări, statuile lui Dante, Goldoni, Gutenberg, Shakespeare, Velasquez şi Washington când împodobesc, când strică pieţele pariziene. In 1870, la sărbătorirea centenarului naşterii lui Beethoven, Parisul arătase că înţelege să-l introducă pe acest geniu al muzicii în rândul străinilor adoraţi de Capitala Lumii. Locul pentru monumentul lui Beethoven fusese ales în pădurea Vincennes, astăzi înlocuită definitiv pentru parizieni, ca loc de plimbare, de pădurea Boulogne.

In câteva luni s'a ridicat acolo un piedestal la încrucişarea aleelor „Doamnei Albe" şi „Porţii Galbene": o mare lespede de mormânt pusă pe umerii a patru îngeri, ale căror aripi ornamentează, ca nişte draperii, tot piedestalul. Pe lespede trebuia să se aşeze statuia lui Beethoven întins pe jumătate şi rezimat cu un cot ca pentru o scurtă odihnă. Statuia n'a fost însă executată. Au venit evenimentele războiului franco-german 1870—71 şi... „Neamţul" Beethoven nu mai putea să intre în rândul nemuritorilor adoraţi la Paris. De-abia în 1910 a reînviat ideia monumentului. Dar nu s'a putut găsi nici o urmă a statuii lui Beethoven, proectată pentru pădurea Vincennes. Sculptorul Jose de Charmois concepu atunci o nouă statue, aprobată de juriu. Părerea generală era că monumentul acesta va fi cel mai frumos din câte sunt în Paris. Insă, războiul din 1914 hotărâse altfel, şi nici până astăzi nu se mai poate vorbi la Paris despre ridicarea unui monument — unui „compozitor german". Astăzi, Capitala Lumii sărbătoreşte din nou un alt centenar al lui Beethoven. Pretutindeni sună simfoniile şi sonatele lui geniale, care formează culmea muzicii produse de omenire. In pădurea Vincennes însă stă o lespede de mormânt şi pe ea nu odihneşte compozitorul, despre care publiciştii francezi scriu acuma:

„Beethoven a cântat, fără să fi bănuit poate el însuş, sufletul Franţei — cel pastoral, patetic şi eroic".

Ceiace, credem, nu e tocmai exact: mai degrabă Beethoven a cântat sufletul omenirii întregi — pastoral, patetic şi eroic, opus tendinţelor de zbucium deşert şi de violenţă.

Dar cum rămâne cu monumentul fatal? Când se va complecta monumentul lui Beethoven din pădurea Vincennes?...

Clasicism si romantism în muzică

Beethoven a ajuns pe culmile clasicismului muzical şi l-a epuizat prin geniul său. Operele sale sunt impregnate de gândire filosofică. Formele muzicale în care îşi turna ideile caşi metodele de care uza, erau perfecte şi severe. Armonia lui nu părăsea niciodată bazele nezdruncinate şi canonizate ale creaţiunii muzicale clasice.

Dar, încântaţi de frumuseţea şi perfecţiunea operelor lui Beethoven, nu putem totuş să nu ne dăm seama, că ele conţin cam puţine avânturi, puţină pasiune şi puţină simţire a Naturii. Numai „Imnul Bucuriei" din „Simfonia a IX-a", precum „Furtuna" din „Simfonia Pastorală" posedă unele izbucniri de entuziasm şi de frenezie puternică, ceeace nu le schimbă totuş caracterul general de calm clasic dominant.

„Imnul Bucuriei" e creiat mai mult dintr'un spirit raţionalist, decât printr'o explozie autentică de bucurie sau de avânt înflăcărat. Iar „Furtuna" conţine mai mult metoda descripţiunii exterioare, decât sentimentul şi conştiinţa mintală a frumosului, suveran şi groaznic, al furtunii: Beethoven i-a fixat aci trăsăturile elementare servindu-se de imitaţia fonetică a tunetelor şi a cântecelor de păsări, trecute, parcă, mai întâi prin carnetul unui muzicant-naturalist cu multă şcoală teoretică.

Aceste tablouri muzicale ale Naturii constitue, poate, la marele creator de simfonii, singura încercare de a se îndrepta prin propria-i atracţie interioară, nelămurită încă şi tulbure, spre romantismul muzical, care acum o sută de ani se pregătea să-şi ocupe locul, ce i se şi cuvenea, în evoluţia muzicii.

Romantismul lui Schubert dobândise, odată cu moartea lui Beethoven, supremaţia în muzică... In vasta literatură beethoveniană a acestor zile de centenar, oricine poate găsi, în lumina celor mai variate culori, amănuntele biografice şi intinsele caracteristice, făcute asupra lui Beethoven, şi **ad hoc** şi în genere. In ziua de 26 Martie 1927 se mai cuvine însă să ştim cine i-a fost moştenitorul imediat: Regele e mort — Trăiască Regele!

Viaţa însăşi a lui Schubert a fost romantică. „Boem", el părăsise cărarea virtuţilor burgheze. Gras, gros, roşcat, pocit, purtând ochelari, se afla în permanenţă îndrăgostit: nu era fată care să nu-i pară că răspunde idealurilor lui — totdeauna nelămurite, vaporoase. Domnişoara Grobe l-a respins şi a preferat să se mărite cu un brutar: Schubert n'a căzut în disperare, şi din fiecare nouă dragoste (platonică sau foarte prozaică la sfârşit) a creiat numeroasele-i serenade, barcarole, cântece, **impromptuuri.**

Ducea un trai distrat, nebunatec, prin cârciume. Umbla cu o ceată de golani ca şi dânsul. Celebra-i serenadă, vecinic veche şi vecinic nouă ca şi dragostea însăşi, a fost scrisă de el într'o înflăcărare de dragoste, pe un colţ de masă, într'o berărie, pe dosul listei de bucate unde un prieten trăsese cu creionul liniile portativului. Un zgomot infernal vuia în jurul celui mai solemn act al romantismului muzical; iar Schubert îşi scria capodopera cu o inspiraţie, care nici nu-şi dădea seama de a-muzicalitatea absolută a mediului...

Schubert creia fără metodă, fără să-şi poarte operele în incubatorul prealabil al sufletului de compozitor, numai printr'o intuiţie pogorită irezistibil pe copertele cărţilor, pe bucăţi rupte de hârtie de împachetat. Apoi, acasă, îşi perfecţiona operele, refăcându-le totuş foarte puţin.

Pentru a confrunta clasicismul cu romantismul în muzică, e bine să vedem cum au tratat Beethoven şi Schubert una şi aceiaş temă: „Erlkoenig" — „Craiul Ielelor". Beethoven a încercat să interpreteze muzical balada lui Goethe, dar cine mai cunoaşte astăzi această compoziţie beethoveniană, care nu intră nici în programele concertelor, nici în cursurile conservatoarelor? Şi-a scris şi Schubert un „Erlkoenig" al lui. Insă ce diferenţă!

Marele simfonist n'a dat acestei opere cadrul încântător al Naturii, nu i-a pus bazele pe acel fond mistic pe care se desfăşură delirul ei fantastic. Iar acordurile finale — frumoase şi ireproşabile din punct de vedere muzical — deşi sună amar şi jalnic, nu dau impresia groazei şi a fiorilor morţii.

Mai există un „Erlkoenig" — o medie între opera lui Beethoven şi aceea a lui Schubert. Dar când se execută una după alta tus-trele versiunile, devine clar ca ziua că la priceperea supremă a romantismului a ajuns numai Schubert.

Romantismul literar e mai vechiu decât cel muzical cu vreo 75 ani. Goethe a scris „Erlkoenig" nu ca o baladă independentă, ci ca o intercalaţie în versuri pentru o piesă. După intenţia lui Goethe, o actriţă trebuia să recite „Craiul Ielelor" ca o declamaţie sau şi o melodeclamaţie — cu acompaniamentul clavecinului. Dar Schubert a făcut din această intercalaţie o minunată şi uimitoare poveste, un basm plin de mistere. Chiar după primele pasagii simţi cum te învăluie frumuseţea mistică a pădurii nocturne.. Limbajul „Craiului Ielelor" nu e real (în interpretarea muzicală), ci e compus din delirul copilului bolnav. Ultimul acord — al morţii — produce impresia groazei încă netrăite!

Armonia lui Schubert s'a îndepărtat de aceea a lui Beethoven. Ele nu seamănă, de loc, una cu alta. Armonia lui Schubert e o succesiune de alternări între major şi minor, care joacă un rol însemnat, complectând şi înădind melodia. Şi melodia lui Schubert a înaintat mai mult decât a lui Beethoven. Acesta din urmă utiliza frazele scurte muzicale ca material pentru a le exploata mai departe temele. El amplifica melodia de bază, o îmbrăca în vestminte de o bogăţie polifonică neînchipuită.

La Schubert, melodia a devenit mai lungă. Ea se desfăşură liber şi nemijlocit din nevoia puternicelor inspiraţii interioare, intuitive, şi niciodată din necesitatea unei munci raţionale, îndreptate asupra temelor, cu intenţii ştiinţifice. Melodia lui Schubert e precursoarea concepţiei lui Wagner care a înălţat melodia până la forma şi conţinutul de cantilenă neîntreruptă, infinită.

Creaţiunile contrapunctuare reuşite îşi au rădăcinile în clasicismul lui Beethoven, pe când aria melodică, cantantă şi emoţionantă, îşi trage origina din muzica romantică a lui Schubert. Wagner a luat naştere din romantism, ale cărui elemente primordiale constitue nervii genialei sale producţii.

N'a apărut, însă, în muzică un geniu de [illegible] care să unească într'o integritate deplină — clasicismul, romantismul şi muzica „universală" wagneriană. Aceasta din urmă n'a făcut decât să contopească eclectic elementele muzicale din legende, lirică, tragedie...

După Beethoven, clasicismul, ca metodă şi ca muzică emoţională, a rămas desăvârşit. Continuarea tradiţiilor clasice n'a adus nimic nou în blocul încheiat de Beethoven şi format în cursul celor câteva milenii, de când omul cultivă muzica. Mai sus de Beethoven nu s'a ridicat încă nimeni. Incercările sale romantice însă, au arătat şi viitorul drum al muzicii. Schubert a început, Wagner a adâncit romantismul, care nu s'ar fi produs, de bunăseamă, dacă n'ar fi avut ca predecesoare — epoca clasicismului. Apoi au urmat în muzică toate căutările moderne şi „moderniste", „impresioniste", etc. — până la cele „constructiviste" şi „integraliste".

Dar geniul care să culmineze elementele nouă muzicale, post-beethoveniene, încă n'a apărut. Şi când, mai sus, am constatat ce-i lipseşte lui Beethoven, faţă de muzica post-beethoveniană, n'am atins chestiunea: ce are, ce a dat Beethoven lumii. Căci răspunsul la această întrebare se găseşte în tot ceeace s'a scris despre el ca monografii, precum şi în operele lui cântate mereu de aproape un secol şi jumătate încoace. Nefiind, ca predecesor, în stare să cuprindă în clasicism pe Schubert şi Wagner cu muzicile: italiană, rusă, germană şi franceză până la Stravinschi, Straus şi până la ceilalţi pioşi strănepoţi ai săi, — cel mai mare dintre muzicanţii lumii, creatorul simfoniei, — chiar numai în calitate de creator al simfoniei, — nu va putea fi întrecut de nici un eventual geniu codificator al muzicii post-beethoveniene.

ALEXIS NOUR

Intre „Omul sunător" şi Beethoven

In muzică, artă identică cu *însăşi dispoziţia sufletească a omului: produsă de întreaga epocă, totalizată şi pură, energică, tristă sau senină, dar întotdeauna filosofică şi intuitivă, atotştiutoare şi de supremă dreptate, fără imixtiuni din restul manifestărilor vieţii,* — moartea lui Beethoven a marcat, acum o sută de ani, apusul clasicismului eşit din primitivitatea capricioasă a lumii de sunete de mai 'nainte.

Clasicismul muzical a sistematizat, a legiferat şi purificat materialele rudimentare răsleţite, creiate ori debordate de capriciile nenumăraţilor fantezişti sau de frenezia firii *„oamenilor sunători"* ai d-lui T. Arghezi *). Ne referim aci la titlul dat de autor unei schiţe care defineşte cel puţin o jumătate din sursa generală a muzicii, şi o face în termeni şi forme literare de o consistenţă intuitivă, cu atât mai uimitoare, cu cât se ştie că d. T. Arghezi are cam puţin comun cu muzica propriu zisă: de casă, de cameră, gramofon, concerte, simfonii, operă, balet.

De ce anume a coincis o combinaţie literară a d-lui T. Arghezi cu însăşi sursa muzicii? De unde a scos un agramat în note, în melodii, în exerciţii, în şcoli şi curente muzicale, etc., un adevăr filigranat cu atâta artă şi cu atâta preciziune de logică şi chiar de gnoseologie cu care d. T. Arghezi nu prea are puncte de contact? Ne interesează această întrebare tocmai acuma, în preajma centenarului lui Beethoven — acest geniu, stăpân şi victimă supremă a muzicii...

Pe deoparte lumea beethoveniană, aparţinând integral sunetelor dumnezeeşti ale simfoniei, — şi pe de altă parte o uimitoare pătrundere în fundul isvoarelor muzicale din partea unui om, el însuşi nu tocmai „sunător", care mai are şi avantajul de a se fi născut şi de a trăi într'o ţară, ai cărei primi şi secunzi miniştri, preşedinţi ai filarmonicelor, etc., n'au ajuns încă să aibă în casă nici ventilatoare şi nici instrumente muzicale!..

Presupunem că d. T. Arghezi nici nu ştie: ce e clasicismul muzical, cum s'a format odată cu perfecţionarea orgei şi a clavecinei; cum dela creaţiunile rudimentare s'a ajuns prin Bach la Mozart şi de aci la piscul clasicismului — Beethoven, pentruca apoi muzica să se arunce în furtuna romantică a lui Schubert, să treacă în Wagnerism, etc. Şi totuşi, epoca în care trăim, până şi reflexul ei atât de slab, care se poate numi „viaţa intelectuală şi artistică a României moderne", a dat unui ne-muzicant putinţa şi ocaziunile să se urce, inconştient şi inert, poate, — până la regiunea **dispoziţiei sufleteşti a omului, produse de întreaga epocă, totalizate şi pure, energice, triste sau senine, dar întotdeauna filosofice şi intuitive atotştiutoare şi de supremă dreptate.**

Dotat cu o intuiţie unică în felul ei, d. T. Arghezi a definit în „Omul sunător" sursa principală a muzicii; celelalte lucruri, ca jonglarea cu elementele melodiilor primitive, plus şcoala muzicii, clasicismul ei, romantismul wagnerismul şi modernismul ei — rămânând pentru domnia-sa un domeniu pe care **alţii** îl studiază şi-l exploatează.

Ne oprim aci, asupra acestei simple şi categorice constatări. Nu vom argumenta, nici cita din autori sau din manuale smulse la noroc din milioanele de cărţi scrise până în prezent de oameni care au scris şi mai scriu. Cei ce vor fi intrigaţi, în clipa sărbătoririi lui Beethoven, de „Omul sunător" şi de intuiţia d-lui T. Arghezi în ale muzicii, ne vor înţelege atitudinea. Ei se vor gândi şi vor complecta singuri locul gol lăsat de tăcerea, care urmează mai jos, pentru a nu împiedica pe nimeni să contemple în ziua de astăzi, măreţia şi eternitatea muzicii, care se întinde între „Omul sunător", ghicit de T. Arghezi cu ajutorul cuvintelor a-muzicale, şi — Ludwig van-Beethoven de pe piscul simfoniei în care cântă Creatorul şi Creaţiunea însăşi.

A. N.

*) „Ad. Literar" No. 312 dela 28 Noembrie 1926.

Un complot

Vârâţi în fundul trăsurii de frontieră şi dispăruţi in şube, comandantul sectorului de nord împreună cu subalternul şi tovarăşul său de inspecţii, Colonelul Costache, se întorceau pe vifor la Lipkani, din vizitele făcute unităţilor depe frontieră. Se întunecase de mult, iar acum coborâse şi o negură deasă, ca o pânză neagră, de nu se zărea om de om. Vântul işi striga urgia prin văzduh şi flutura sinistru pânzele trăsurii. Caii ciuleau des urechile, neliniştiţi de întunerec.

— Să nu ne răstorni în şanţ, băete. Vezi drumul?

— Da' cum să-l văd, străiţi domn' ghinărar, cu pâcla aiasta?... da' să nu ne răsturnăm, c'am lăsat hăţurile lungi... caii simt mai bine şleahu.

— Amarnică iarnă, domnule general.

— Vai de sărăcime, Costake. Noi, însă, cred că vom găsi o ciorbă caldă, ce zici.

— Avem potroace, domnule general.

— A! bravo Costake... şi cu un vinişor bun, alungăm frigul. Mai ales că ajungem tocmai la vremea mesei.

— Ho, băeţi, ptruu! — făcu soldatul oprind caii şi sărind depe capră.

— Ce-i, băete, a sărit vreun şleau?

Soldatul văzuse ce s'a petrecut, auzise şi planul mesei, de aceea se codea să le strice cheful.

— Hai, băete, gata?

— Gata, s'trăiţi dom' ghinărar... o pocnit un şleau. Intr'o clipă, şefii erarhici fură jos.

— Cum s'a rupt iar, mă? N'ai fost de l'a reparat?

— Am fost... da's cam putrede, domn ghinărar... amu s'a rupt altu'.

— Asta-i a doua oară că ne lasă în drum, domnule general. Dar, vorba-i ce ne facem acum?

Generalul fluera a pagubă.

— O fi departe satul?

— Avem patru verste până'n Cotu-Vameşului, dom' ghinărar.

— Mergem acolo, Costake, cunosc pe popa Iordache. Vom cer o sanie. Trăsura o răsturnăm în şanţ şi trimitem mâine s'o ia. Hai, băete, desprinde şleaurile.

Apoi şefii îşi cercetară revorverele şi încălecară.

— Tu ia arma, băete, — şi ţinte la pas după noi.

Şi porniră prin omăt, urmaţi de soldatul care-i ştrejuia dela distanţă potrivită.

* * *

Pela orele 11 noaptea, căpitanul dela brigadă, aflând că şefii erarhici plecaseră de peste cinci ceasuri, de la ultima unitate inspectată bănui îndată că li s'a întâmplat ceva pe drum, chemă la telefon toate posturile de jandarmi şi dădu ordin ca să se trimită degrab' patrule în căutarea celor doi comandanţi.

Şi în curând din zece sate, porniră călăreţii să străbată cărările şi pustia câmpie albă, prin noaptea neguroasă.

Gerul le biciuia feţele, vifornita ii bătea în ochi, dar ei mergeau tăcuţi, pe caii neliniştiţi de întuneric.

Când şi când, la încrucişări de drumuri şi poteci, se'ntâlneau câte două-trei patrule.

— I-aţi găsit, măi vere?

— De unde!... şi pe vremea asta!.. nu vezi la trei paşi. Le-o fi eşit lupii'n drum?

— Mai ştii, pe vifornita asta!

Işi aprindeau ţigările, îşi frecau mâinile, apoi se pierdeau iar în noapte, pe cărările pustii.

Prin sate era mai cald, crivăţul vuia mai tare, dar îşi sfărma furia de casele sărăcăcioase.

Jandarmii străbăteau uliţele tăcute, întâlneau străjeri sgribuliţi pela colţurile adăpostite, se opreau, îi întrebau dac'au trecut p'acolo „nacialnicii."

— Niet.

— Niet?!

Şi porneau mai departe, pe când vifornita îmbrăca în flori albe cai şi călăreţi.

...... Intr'un târziu, mult după miezul nopţii, patrula din Bălăsineşti, condusă de şeful postului, dădu peste trăsură, în marginea drumului.

Aici descălecară, şeful începu să se'nvârtească cercetător în jurul ei, şi cum văzu bucata din şleaul rupt se lovi cu mâna peste faţă, se'ntoarse scurt către patrulă:

— Spre rugăciune des-co-pe-riţi.

Se descoperiră cu toţii, se'nchinară cuvios de trei ori.

— Dumnezeu să-i erte, continuă şeful... i-a mâncat lupii.

— Unde-s, domn'le p'toner — i-ai văzut? întrebă un soldat.

Cum era cuprins de tristeţă, şeful se'nfurie:

— Cum să-i văd, mă... dacă i-a mâncat?.. nu pricepi, ori te faci prost?

— Doar că nu le-o fi mâncat şi hainele.

Şeful parcă s'a mai lămurit.

S'apucă să caute prin omăt rămăşiţele celor doi nefericiţi. Ceilalţi vânturară şi ei zăpada, cu teama'n suflet să nu dea de vre-un os.

După truda zadarnică, un soldat, cercetă trăsura mai cu deamănuntul.

— Numa'un şleau e rupt, dincoace, la calul din stânga se vede c'a fost scos că nu-i rupt.

Plutonierul cercetă şi el: avea dreptate.

Se gândea acum ce s'a putut întâmpla, ce căta trăsura acolo, cu un şleau rupt?

— A!!... Da...

Indată i se lumină mintea. Se lovi iar peste faţă:

— Tii! asta-i... i-a prins tâlharii.

Bănuiala dintâiu suferise o mică schimbare.

— Aveau năcaz... că pusese poteră după ei,.. doamne fereşte, le-o fi făcut vreun fel, completă unul.

— Asta-i întări şeful. Hai să raportez cazul la brigadă: 'ncălecarea!

Până la Kelmenţi, postul mai apropiat, erau vreo 5 km. Plecară în trap mare, să nu piardă timp. Şeful mergea 'nainte şi se muncea să reconstituie în gând, „cazul". Scenele prindeau să se 'nfiripe rând pe rând, una câte una; unde au stat ascunşi tâlharii, cum i-a luat pe neaşteptate, unde credea că i-a dus. Tot firul nenorocirii şefilor săi se torcea clar în mintea lui.

Luminat pe deplin, îndemna calul tot mai mult, până când s'aşternură cu toţii la galop. „Cazul", cerea urgenţă.

La post, un bătrân sgribulit la eşi 'nainte.

— Ce eşti tu mă? întrebă răstit plutonierul.

— Strajă.

— Şefu' i-aici?

— Mă tem c'a hi.

Lăsă calul şi intră grăbit.

Lampa fumega liniştit, şeful sprijinit în braţe pui... [illegible] cu receptorul la ureche.

S'apropie de el, îl bătu pe umăr:

— Dormi, şefule?

— A?!... nu... ascult.

— Nu mai asculta... stăi să raportez că le-am găsit urma...

— Unde?

— La faţa locului.

— Ei, atunci raportează.

— Allo Lipkani,.. allo brigada!

— Cine sună?

— Şeful postului Bălăsineşti. Unde-i domnu' căpitan.

— Aici,.. spune... i-ai găsit?

— Le-am găsit urma domne căpitan.. la faţa locului... pe şoseaua principală... 5 km. de Kelmenţi, am găsit trăsura... şi din cercetările făcute cu toată patrula am stabilit că le-a eşit tâlharii 'nainte... le-a luat caii cu hamuri cu tot, i-a luat şi pe dumnealor şi au dispărut... fără urme... la faţa locului am găsit o bucată de şleau aşa cum l-au tăiat tâlharii... alt corp delict n'am găsit.

Căpitanul auzea şi nu credea.

— Eşti sigur, băete?.. cum ai aflat?

— Sigur, domne căpitane... dac'am stabilit chiar eu! uite stă trăsura'n drum cu un şleau rupt, caii şi ceilalţi lipsă.

— Dar vizitiul?

— Nu l'am găsit... dac'a fost... l'au luat şi pe el.

In urma puterii argumentului — căci stabilise chiar şeful — nu se mai putea îndoi de tristul adevăr. Dacă li s'ar fi întâmplat altceva, l'ar fi anunţat ei prin telefon. N'avea timp de zăbavă, trebuiau anunţate trupele din sector şi trimise patrule în urmărirea tâlharilor.

Dar pe când se pregătea să vestească trista ştire, în mintea sa încolţi o bănuială:

— Dacă o fi vreun complot!

Scoase din sertar lista celor „suspecţi" din sector, o cercetă nume cu nume.

— Sigur... aici între străini!.. Nistru colea...

Rămase pe gânduri.

Şi cu cât îşi trudea mintea mai mult, cu-atât tristeţea-i sporea, cu-atât bănuiala prindea siguranţă:

— Sigur... sigur... i-a dus spre Nistru.

Chemă îndată unităţile la telefon şi vestea dureroasă s'anunţa la Bălăsineşti, la Rotunda, la Kelmenţi, la Văscăuţi, în tot locul unde se găseau trupe şi mai apoi şi la autorităţile civile.

Comandanţii respectivi, cu inimile strânse de durere, dau alarma în puterea nopţii, se formează detaşamente tari, unele de călăreţi, unele în căruţe, altele pe jos şi cu toţii pornesc în toiul gerului şi întunericului să tae drumurile spre Nistru.

Iar dela prefectură — văzându-se pericolul situaţiei — se telegrafia secret guvernului:

„Descoperit complot contra siguranţei statului. Un general şi-un colonel răpiţi."

* * *

La vreun ceas după cântul al treilea, o patrulă obosită şi îngheţată de urgia Crivăţului, tăia anevoe satul Cotu-Vameşului.

Când s'apropiară de biserică, vântul le-aduse sunet ascuţit de viori şi mai în vale, la casa părintelui lumină şi petrecere.

— Doar n'o fi având popa cumătrie!

Unul descălecă, intră în curte. Vizitiul generalului îl întâmpină.

— Ce cauţi, camarade?

— Pe domnu' general şi domnu colonel.

— Sânt aci, la părintele.

— Nu se poate.

— Vin şi tu de-i vezi.

S'apropie bine de fereastră, privi 'năuntru. Işi dădu căciula mai pe spate, apoi se lovi cu palma'n obraz:

— Tii!... aici eraţi? şi lumea de când vă caută... mă duc să raportez.

Alergă într'un suflet alături, la primărie.

— Allo brigada!

— Da, ce-i?

— Sergentul Condrea, dela postul Rotunda.

— Ei... i-ai găsit?

— Da...

— Spune, băete, trăesc ori nu... spune cum i-ai găsit, spune repede, întrebă speriat căpitanul.

— Sânt sănătoşi... slavă Domnului... la popa Iordache dela Cotu-Vameşului... chefăluesc...

C. C. PETROVICI
(Em. Paulet)

Se mută Reinhardt în America?

După o şedere de aproape patru luni în Statele-Unite, ilustrul regisor Max Reinhardt s'a înapoiat în Europa şi se află de câtva timp la Londra. La întrebarea pe care i-au pus'o ziariştii dacă are intenţia să părăsească definitiv Europa, a dat acest răspuns: **„Deocamdată nu".** Fireşte, ispita e mare. Reinhardt ar avea o misiune mare de împlinit dacă s'ar muta în America. Aci nu se cunoaşte un teatru cu repertoriu, ci doar un teatru cu piese de succes. Lipsa unei tradiţii artistice se resimte şi se va resimţi încă multă vreme în America.

La New-York i s'a propus lui Reinhardt să preia conducerea unui mare teatru cu un ansamblu propriu, căruia să-i creeze un repertoriu. Iar unul din cei mai mari bancheri din America, născut în Germania, dar unul din distinşii sprijinitori ai artei şi artiştilor americani, s'a oferit să construiască pe spezele lui un teatru, în cazul mutării lui Reinhardt în America. Bancherul visează de multă vreme la întemeerea unui Teatru Naţional american, care să fie o şcoală pentru autorii şi actorii americani.

Ispita e mare, dar Reinhardt e un european, şi încă un european diferenţiat artisticeşte, adică legat de acest izvor de creaţie. In tot cazul, nu se poate ştii precis, ce va face Reinhardt mai târziu.

Marele regisor a pomenit şi de filmul american, în conversaţia sa cu ziariştii londonezi. El a stat câteva luni la Hollywood şi Los Angelos, oraşele filmului. Filmul american e de multă vreme, din punct de vedere technic, superior celui european iar ceiace lipseşte întreprinderilor americane, forţele artistice, pe acestea le aduce din Europa, şi în acest scop nici o sumă nu li se pare prea mare.

Reinhardt a desminţit zvonul că se va ocupa de montarea filmelor; vede marele posibilităţi de desvoltare ale filmului, dar totuşi, e convins că teatrul are încă o îndreptăţire şi un viitor.

Reinhardt pleacă la Paris spre a pregăti spectacolele din Iulie ale lui „Deutsches Theater". Va monta „Intrigă şi Amor", „Hoţii", **(Schiller)** „Visul unei nopţi de vară" **(Shakespeare)** şi „Ţesătorii" **(Hauptmann).**

AUTENTICE

Bancherul american Morgan fiind întrebat odată cum şi-a agonisit averea, a răspuns:

— Administrând fiecare din afacerile mele caşi cum de fiecare din ele ar depinde pâinea mea zilnică.

Şi cum cineva de faţă îi lăuda dibăcia cu care juca la bursă, bancherul surâse:

— Nu întrebuinţez nici un fel de dibăcie; şi sunt gata chiar să vă împărtăşesc secretul meu: cumpăraţi dela pesimişti şi revindeţi celor optimişti. Asta e tot.

* * *

Se ştie că Briand la începutul carierei sale era un admirabil ziarist căruia nu-i displăceau petrecerile de noapte. Intorcându-se târziu, cu vreo câţiva camarazi, de la o petrecere, a fost întâmpinat pe bulevardul Strassbourg de o „ţigăncuşă" care l'a oprit să-i citească în palmă. Briand, amuzat, a primit şi a întins palma. Dar cum aruncă privirea în palma viitorului om de stat, ţiganca exclamă:

— Asta e mâna unui peşte sau a unui chefliu!...

— N'ai ghicit, fetiţo, zise Briand. Asta e mâna unui viitor ministru!....

* * *

Un tânăr jucător de bursă avea o inimă excelentă. Câştigând frumoase parale dintr'o afacere neaşteptată, s'a gândit să facă un dar frumos bătrânei sale mame, care n'avusese, sărmana, niciodată noroc.

Ii cumpără, deci, un mic automobil, tocmi un şofer şi trimise acest dar mamei. Şoferul se prezentă la adresă şi declară că aşteaptă ordinele cucoanei.

Plină de bucurie dar şi intimidată de acest noroc la care nu se gândise niciodată, cucoana nu găsi în mintea ei decât acest ordin:

— ...vino mâine!

* * *

Un tânăr actor din Paris, care reuşise al şaselea la conservator şi avea mari succese prin teatrele de cartier, visa o carieră artistică tot atât de strălucită ca a lui Mounet-Sully sau Le Bargy.

Şi până atunci plecă în turneu în Provenţa. In turneul rapid, el da curaj camarazilor lui, gesticulând şi perorând:

— Veţi vedea ce primire îmi vor face! Sunt compatriotul lor! Mă iubesc şi cunosc succesele mele!...

Au ajuns. In bodega unde intrară să-şi ia aperitivele, patronul zărind pe tânărul artist, se repede la el:

— Tu, Pierronnet!... Ce mai faci? Dar tata? Dar mama? Dar surorile? Şi adresându-se camarazilor care aşteptau sfârşitul acestor efuziuni:

— L'am cunoscut de copil... când era numai atâtica!... De pe atunci făcea un tămbălău!... Mă duc să-l văd totdeauna când joacă aici la noi, la teatrul comunal!..

Şi apropiindu-se de tânărul artist, roşu de orgoliu, îl întrebă la ureche — aşa cum întreabă la ureche oamenii din Provenţa, de poate fi auzit de toţi din jur — plin de bunăvoinţă:

— Cel puţin ai mai făcut progrese?....

Wilhelm Schlegel

Arta clasică şi arta romantică

Arta şi poezia din vremurile antice se preocupau să despartă în mod riguros toate elementele cari au origini deosebite; arta şi poezia romanticilor tinde dimpotrivă să le contopească în chip mai intim; toate antinomiile dintre natură şi artă, dintre poezie şi proză, dintre tragic şi comic, dintre amintiri şi presimţiri, dintre abstract şi concret, dintre terestru şi divin, dintre viaţă şi moarte, sunt întemeiate laolaltă într'o cât mai strânsă contopire.

După cum cei mai vechi teoreticieni şi-au desvoltat învăţăturile înţelepte şi legile lor în lumi determinate, tot astfel întreaga poezie, toată arta antică sunt un **nomos ritmic**, o revelaţie armonioasă cârmuită de-o legislaţie fixată pentru totdeauna, într'o lume bine orânduită care reflectează într'însa tipurile eterne ale lucrurilor.

Poezia romantică, dimpotrivă, e expresia unei năzuinţi tăinuite către haos, străduindu-se necontenit să zămislească noui şi minunate roade, — către acel haos care dăinueşte în substanţa creaţiei armonioase, ascunsă în fiinţa ei: adierea înviorătoare a amorului primitiv pluteşte aci din nou deasupra valurilor.

Cea dintâi e mai simplă, mai limpede, mai asemănătoare naturii în desăvârşirea independentă a operelor sale izolate; cea de-a doua, în pofida înfăţişării sale fragmentare e mai aproape de enigma universului. Căci ideea nu poate decât să delimiteze fiecare lucru pentru el însuş, pe când din punctul de vedere al adevărului un obiect nu poate exista niciodată pentru el însuş; sentimentul însă, percepe în acelaş timp totul în tot.

In ceeace priveşte genul poetic de care ne interesăm acuma, am comparat tragedia antică cu un grup plastic; figurile corespund caracterelor, gruparea corespunde acţiunii, şi atenţiunea noastră se îndreaptă exclusiv către aceste elemente.

Drama romantică, pe de altă parte, trebuie să ne-o închipuim ca pe un tablou uriaş, în care, în afară de forma şi de mişcarea grupurilor mai numeroase, înconjurul, atmosfera din preajma figurilor e deasemenea reprezentată, şi nu numai înconjurul imediat ne e redat, dar şi o perspectivă întinsă, deschisă depărtărilor, în vreme ce ansamblul e iluminat de-o rază magică care slujeşte să determine impresia în cutare sau în cutare sens.

Un astfel de tablou va fi mai puţin perfect delimitat decât un grup, fiindcă e asemenea unui fragment desfăcut de scena vizibilă a lumii. Cu toate acestea prin cadrul în care-şi închide primele planuri, prin lumina concentrată la mijloc şi printr'alte mijloace încă, pictorul va şti să oprească îndeajuns privirea, împiedicând-o să se rătăcească în pictura lui, sau să observe vre-un cusur.

In reproducerea formei, pictura nu poate rivaliza cu sculptura, fiindcă nu o reproduce decât cu ajutorul unei iluzii şi n'o consideră decât dintr'un anumit punct de vedere; dar pictura îi dă imitaţiei mai multă viaţă, cu ajutorul culorii de care ştie întotdeauna să se folosească pentru a tălmăci cele mai fine nuanţe ale expresiei morale a fizionomiilor. In plus, cu ajutorul privirii pe care sculptura n'o poate reda decât într'un chip imperfect pictura ne îngăduie să cetim mai adânc în suflet, şi ne face astfel perceptibile cele mai uşoare tresăriri ale sale.

Schimbările de timp şi de loc, presupunând că ni se arată şi cum lucrează ele asupra sufletelor şi cum ar concura la perspectiva scenică; contrastul dintre comic şi tragic, presupunând că prin gradul şi prin natura lor ar alcătui un fel de relaţiune; în sfârşit, amestecarea părţilor dialogate cu părţile lirice, ceeace i-ar da poetului posibilitatea de a face mai mult sau mai puţin din personagiile sale naturi poetice, — iată ceeace constituie drama romantică şi adevărata ei frumuseţă...

In româneste de AL. N. BIAZ

Cugetări

Arborii mari şi frumoşi nu dau fructe; arborii fructiferi sunt mici, piperniciţi. Trandafirul cu arome e sterp; măceşul — tradafirul sălbatec — face fructe. Cele mai frumoase clădiri nu sunt pentru folos: un templu nu e o casă de locuit. Un om cu înalte facultăţi intelectuale silit să facă lucruri utile, e asemenea unui vas de preţ împodobit cu picturi, şi care e întrebuinţat la bucătărie. A compara oamenii folositori cu oamenii de geniu înseamnă a pune pe aceiaşi linie pietrele de construcţie cu pietrele preţioase.

Schopenhauer

Geniul e doar o mai mare capacitate de a iubi şi care, asemenea oricărei iubiri, tinde spre fecunditate şi creare de viaţă.

Guyau

Există o mare mulţime de oameni pe suprafaţa pământului, al căror rost e, în urma unor lungi şi misterioase încrucişări de rase, să dea naştere unui om care să aibă în sfârşit o oarecare independenţă

Ce puţini oameni apar pe pământ cu o idee nouă în cap, sau să fie în stare să rostească vre-o idee în chip original!

Dostoiewski

Cel care, în mijlocul oamenilor n'a trecut prin toate nuanţele mizeriei, trecând dela aversiune la desgust, de la milă la tristeţe şi izolare, acela nu poate fi un om de gust superior.

Un caracter nobil se deosebeşte de un caracter vulgar prin faptul că n'are la îndemână un anumit număr de obiceiuri şi de puncte de vedere dovedite foarte utile.

Firile alese nu pot trăi în societatea cu legi determinate. Un Shelley n'ar fi putut trăi în Anglia. Hölderlin, Kleist au pierit victime ale caracterului lor excepţional neputând suporta climatul culturii timpului lor; numai temperamentele unui Beethoven, Goethe, Schopenhauer, Wagner au putut rezista. Dar cutele de pe faţa lor desvăluesc lupta aspră şi cruntă pe care au dus-o: respiraţia lor e adesea penibilă, glasul lor prea adesea violent.

Nietzsche

Aproape toţi oamenii de valoare se poartă simplu, pentru că purtările simple sunt socotite ca fiind de puţină valoare.

Leopardi

Nu există spectacol mai frumos decât al unui suflet care rezistă violenţei unei lumi întregi.

Edgar Quinet

Un suflet mare e de-asupra injuriei, nedreptăţii, durerii şi batjocurei, şi ar fi într'adevăr invulnerabil dacă n'ar avea suferinţa milei.

La Bruyère

O societate alcătuită numai din oameni mari ar fi puţin numeroasă şi ar părea tristă. Oamenii mari nu se pot suferi unii pe alţii. De aceea trebuesc amestecaţi cu alţii mai mici. Acest lucru îi amuză. Cei mici câştigă în vecinătatea celor mari, iar cei mari câştigă prin comparaţie.

Anatole France

Se întâmplă cu nouăzeci şi nouă la sută dintre femei un lucru greu de explicat.

Pentru fiecare de ele soţul ei e un mizerabil; iar toţi ceilalţi 98 de bărbaţi sunt victimele răutăţii soţiilor lor.

Dacă eşti sortit să vezi prin ochii altora, trebue sa şi vrei prin voinţa altora.

J. J. Rousseau

Scrisoare

Prietene, de când nu ţi-am mai scris
Fereastra către mare am închis, —
Atâtea umbre rătăcesc pe dig,
Şi-i tot mai întuneric şi mai frig.

Infrigurat, în noapte mă ascund
Căci valurile mi-au tîrît la fund
Un gând care în mine-a fulgerat,
Şi-abia tîrziu pe ţărm l-au aruncat

Mă fulgeră din nou acelaş gând, —
O geamandură urlă când şi când, -
Nici un vapor nu flueră în port, —
Şi te sărut prietenul meu mort.

D. N. TEODORESCU

Din expoziţia „Tinerimii Artistice"

Mina Bick-Weppe — Supărata

Aurel Băeșu

Agonia lentă a societății „Tinerimea artistică" păstrează din ce în ce mai greu contactul cu adevărata artă.

In expoziția jubiliară care ar fi trebuit să însemneze și o rodnică privire înapoi și un impuls hotărîtor în drumul evoluției, abia de mai putem distinge crâmpeie stinghere de frumos, luminișuri odihnitoare pentru retina obosită de convenționalismul, de lirismul rânced, de lipsa de gust și de talent a atâtor „meșteri" ajunși la încheierea carierei lor artistice.

Ce mai poate câștiga un Kimon Loghi lângă sensibilitatea picturală atât de prețioasă a lui Petrașcu?

Cele câteva nume în cari avem încredere vor trebui să se desprindă dintr'o atmosferă în care talentul e sugrumat iar arta aproape inexistentă.

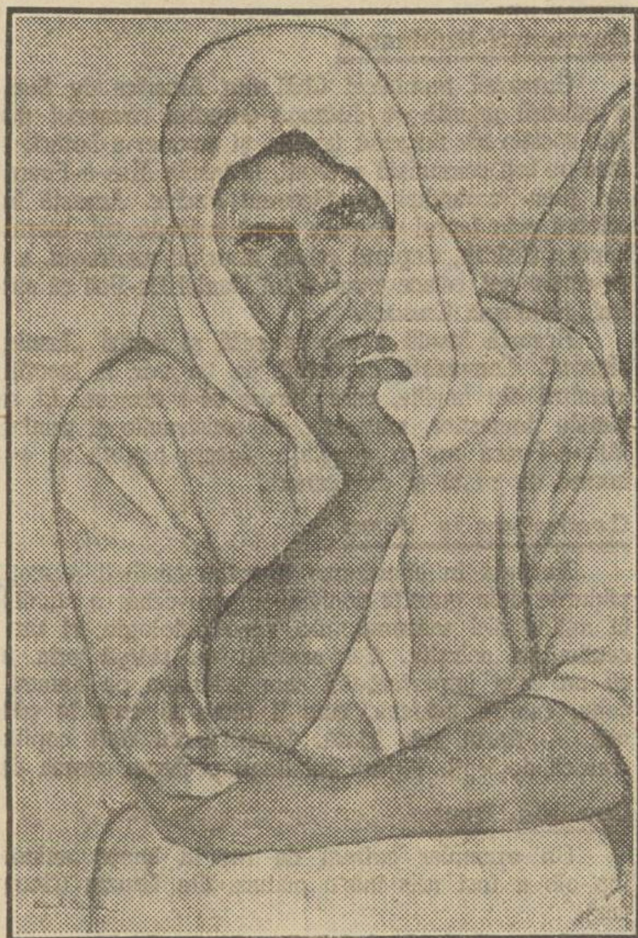
Ce caută, de pildă, aci tineretul nostru plastic, tineretul acela avântat către mai largi orizonturi și care ne-a îndreptățit făgăduinți întemeiate?

Ce caută aci, alături de ratații artei, artiști ca Biju, Papatriandafil, Ștefan Constantinescu, Miracovici, Phoebus, Pherekyde, Georgeta Holban-Peters, Mina Bick-Wepper, Aurel Băeșu, Rodica Maniu, I. M. Nițescu, Onofrei, Visconte și alții?

Poate cei mai mulți au fost solicitați să expună numai pentru a se găsi o justificare numelui Societății. Ori-cum, apropierea nu crește cu nimic valoarea pânzelor de umplutură ci mai degrabă sugerează comparații dureroase pentru mulți dintre membrii... fondatori și asociați.

* * *

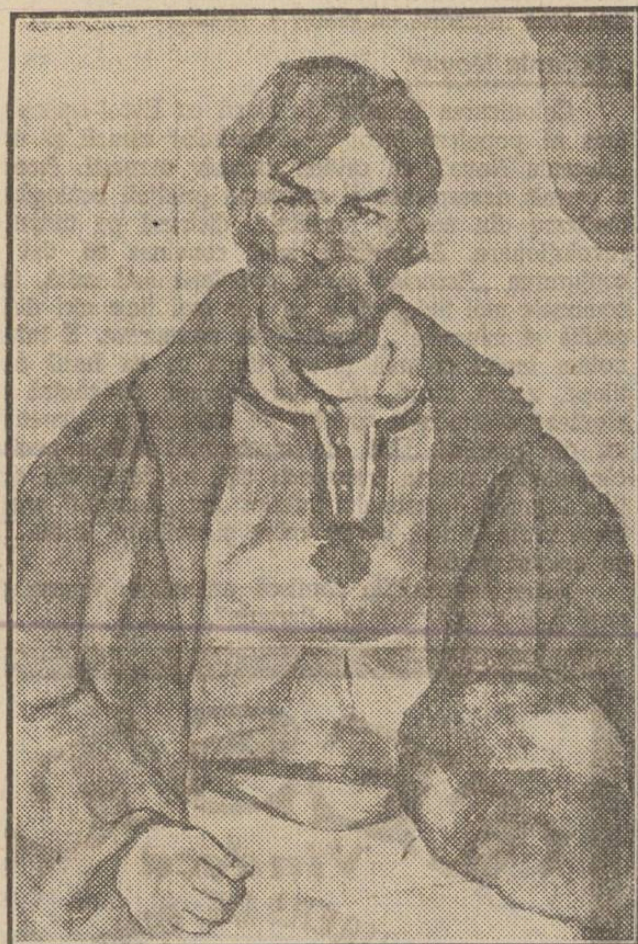
Fără a pecetlui o definitivă găsire de sine, Aurel Băeșu expune trei pânze original concepute și sensibil tratate.

Aurel Băeșu — Mare Poznă!

Cromatica lui emotivă, tălmăcitoare de lăuntrică frământare, se așterne pe un desen bine condus și adânc expresiv, un desen care prin linearitate și contur trasează cu vigoare caracterul figural, rotundul formelor exterioare și arabescul costumului rustic.

„Domnul Vasile din Vaduri", „Mare poznă!" și Peisagiul de iarnă", nu mai seamănă din punct de vedere pictural, cu lucrările de anul trecut ale artistului. Compunerea culorilor a dobândit însușiri nouă de prospețime și luminozitate, tratarea păstrându-și totuș acea vagă tristeță caracteristică portretisticei sale.

Aurel Băeșu — D-l Vasile din Vaduri

Aurel Băeșu nu mai e de mult un începător. Ne obicinuim cu fiecare pânză nouă să vedem într'însul pe artistul conștient de sensul artei, sever cu sine și îndârjit în evoluția lui emotivă.

Reprezentarea artistică ne fiind însă aci supusă numai unei discipline exterioare, ci răspunzând unui constant principiu sufletesc, stilul atât de personal pe care îl afirmă Băeșu se arată guvernat de o strânsă organizare menită să înfrunte vremelnicia, realizând ceeace prin esență s'a numit în estetică, fixajul monumental al artei.

H. BLAZIAN

Un pod peste Ocean

De curând a început să apară din nou în ziarele americane această problemă a unui pod peste Ocean. Nu e o utopie, nu e o temă à la Jules Verne, nu; căci oameni serioși, de știință, capacități ale ingineriei lucrează la această problemă, și oricât am clătina neîncrezători din cap, oricât am socoti chestiunea o năluc?re fantastică a creerului — planul există. Trăim într'o vreme când multe s'au realizat, deși se credeau cu puțin înainte cu neputință. In curând vom avea imagini, tablouri, transmise prin radio. Războiul mondial a fost binevenit, din acest punct de vedere, deși rezultatele științifice strălucite au fost plătite cu valuri de sânge omenesc. A fost un stimulent al inventatorilor, al tehnicianilor. Un pod peste Ocean! Ce lucrare gigantică, demnă ca cele mai luminoase capete din cele două continente s'o realizeze. Distanța cea mai mică între noul și vechiul continent e cam 1900 mile. Toate proectele sunt de acord asupra celor două capete de pod: capul de pod european ar fi la Queenstown (Irlanda), iar cel american la St. Louis (New-Fundland). In ce privește felul de construcție al podului, domnește părerea să se dea precădere unui „pod suspendat" care îngădue cea mai mare distanță între picioarele de reazim. Inginerii de poduri din America au și dat dovada priceperii lor în ce privește distanțele mari dintre picioare. Podul Manhatta din New-York are o distanță de 987 metri între picioare, iar podul depe Galvestonbai din Texas la o lungime de 3390 metri se sprijină doar pe patru picioare. Problema picioarelor podului peste Ocean este cea mai grea. Odată cu rezolvarea acestei probleme, toate celelalte se rezolvă ușor. S'ar putea clădi stâlpi pe fundul oceanului, blocuri uriașe de beton, numai întrucât omul ar putea lucra la o atât de mare presiune a apelor. Cele mai puternice clopote de scufundare din oțelul cel mai tare împiedecă lucrul omului la mari adâncimi și sub podul plănuit sunt adâncimi de 4760 metri. Dacă în acele locuri am îneca Mont Blanc, vârful său cel mai înnalt s'ar ridica abia cu 42 metri de-asupra apelor. Se fac deci calcule pentru construcția unor uriașe corpuri plutitoare a căror ancorare să fie atât de sigură încât marea cea mai agitată să îngădue suspendarea unui pod.

Această problemă nu pare americanilor insolubilă, ba este și rezolvată din punct de vedere teoretic. In ce privește podul, s'a plănuit construirea lui cu două etaje, un etaj slujind la circulația trenurilor, iar cellalt la circulația automobilelor de persoane și mărfuri. Sunt deasemenea prevăzute și câteva stații, astfel ca drumeții osteniți să se poată odihni, locomotivele să găsească apă și cărbuni iar automobilele benzină. S'au cercetat în amănunt și posibilitățile de realizare. Cheltuelile de construcție sunt uriașe, dar nu sunt în stare să sperie pe americani, capitaliștii lumii. Construcția podului ar ține optsprezece ani. Interesant e faptul că proectul prevede colaborarea armatelor Angliei și Americei de Nord la realizarea acestei opere de pace de primul rang. Se vor deschide perspective nebănuite comerțului și traficului. E de ajuns să ne gândim că în 40 de ore petrecute în expresul transatlantic care va sbura pe șine paralele și drepte deasupra valurilor oceanului, oricine va putea lua contact cu Lumea Nouă. Nu trebue să pierdem din vedere schimbările care vor avea loc în domeniul navigației din pricina concurenței uriașe pe care o va face calea ferată rapidă. Animozitățile vor dispărea, vor avea loc apropieri culturale — numai prin acest simplu fapt că oamenii din cele două continente vor fi mai aproape unii de alții.

Nu vor trece mulți ani și desigur această „utopie" — ca atâtea altele — va fi realizată.

I. I.

Academia Germană

Se știe că Germanii n'au o Academie asemenea celei franceze, care să confere membrilor ei o glorie oficială și care să consacre anumite opere literare. In trecerea lui prin Viena, romancierul berlinez Heinrich Mann a stat de vorbă cu dr. Friedrich Lorenz și i-a făcut vre-o câteva declarații în legătură cu Academia Germană pe cale de întemeere la Berlin, după modelul celei franceze. Iată unele din opiniile reputatului romancier:

„Scriitorii din Paris au un rol mai mare în societate decât scriitorii germani la Berlin. Faptul se datorește moravurilor vechi parlamentare din Franța, dar și existenței unei Academii cu o mare influență asupra publicului, influență adeseori de natură politică. In Germania literatura are foarte puțină influență asupra societății. Această stare de lucruri e pe cale să se schimbe prin întemeerea Academiei germane, prin reuniunea scriitorilor germani într'o înnaltă asociație. Se va face astfel dovada necesității romanelor cu subiect social, așa precum am scris eu-însumi, romane care să redea viața și evoluția societăței. Din acest punct de vedere, Viena e superioară Berlinului. Literatura vieneză are mult mai multe legături cu societatea decât cea berlineză. De-aci purcede și acea puternică rezonanță pe care o are literatura vieneză. Literatura germană își are rădăcinile în afară de metropola și trebuie abea să-și caute o rezonanță, ceiace nu e cazul literaturei vieneze. De la Fontane încoace, nu se oglindește în literatura germană contemporană! Există însă o „literatură berlineză": Societatea berlineză nu se oglindește în literatura germană contemporană! Există însă o „literatură vieneză", al cărei strălucit reprezentant este Arthur Schnitzler."

Evident crearea Academiei Germane nu va avea efecte imediate asupra spiritului public și a societății berlineze. O fabrică își arată produsele imediat. O tradiție culturală are nevoe de secole pentru a se infiltra, chiar în vremurile noastre exprese.

Aurel Băeșu — Peisaj de iarnă

DIN CARNETUL UNUI SOLITAR

Revoluția de moravuri

de C. STERE

Revoluțiile politice și sociale sunt întotdeauna împreunate cu o revoluție și în moravuri.

Se poate chiar spune că numai revoluția moravurilor, — întodeauna un rezultat al schimbărilor lente și nesimțite sub presiunea condițiunilor de viață — face în definitiv necesară și inevitabilă o radicală reformare a instituțiunilor, care la rândul ei determină o nouă și mai adâncă schimbare în moravuri, care face cu neputință „restaurațiunea".

O sguduire oricât de violentă nu duce încă la o adevărată revoluție — ca o radicală și durabilă renovare a formelor de viață politică și socială — dacă nu e pregătită sau însoțită și de o renovare a moravurilor.

De aici o relativă stabilitate a instituțiunilor, întrucât nicăeri inovațiunile nu sunt mai anevoioase ca în sfera de moravuri și obiceiuri populare.

Folcloriștii, sociologii și istoricii culturii, ne-au deprins cu desvelirea supravieţuirilor de străvechi obiceiuri ale păgânismului, cari se ascund sub practicele curente ale vieții moderne — ca de pildă libațiunile antice pe altarul penaților, sub banalul și uita-modernul bacșiș!...

De altfel cine vine în contact cu viața satelor știe cu câtă tenacitate două cătune vecine pot câte odată păstra, din generație în generație, obiceiuri deosebite, despre a căror rost și origine nimeni astăzi nu-și mai dă seama.

Dar mai ales moravurile cari sunt în legătură cu viața de familie și cu raporturile dintre cele două sexe, nu pot fi ușor desrădăcinate.

Și se înțelege: de condițiunile, în care se desfășoară viața „amoroasă" și asociația familială, atârnă mai mult poate decât de orice „fericirea" individuală și sănătatea socială.

Din acest punct de vedere nimic nu poate fi mai interesant decât studiul transformărilor de moravuri din Rusia sovietică provocate de revoluție.

O povestire a d-nei A. Kollontay, fostă ambasadoare Uniunei sovietice la Stockholm, și actuală ambasadoare în Mexic, care e și o scriitoare nelipsită de talent, — „Amorul în trei generațiuni" 1), — ne poate arăta cât de adâncă e revoluția de moravuri, în deosebi în ce privește viața „amoroasă", în Sfânta Rusie de altădată.

D-na Kollontay ne descrie romanele de dragoste la trei generații de femei: bunică, fiică și nepoată (fata acesteia din urmă).

Romanul bunicii — Maria Stepanovna — vădește începuturile revoluției de moravuri, cu cel puțin jumătate de veac înainte de revoluția din 1917,—așa cum aceste începuturi ne-au fost cunoscute și din literatura clasică („Anna Karenin" de L. N. Tolstoi și nenumăratele eroine ale lui Turghenev).

Maria Stepanovna, un temperament bogat, nu se simte fericită în căsătoria ei cu un colonel comandant de regiment din provincie, — om de treabă, dar searbăd; și într'o bună zi se trezeșe în brațele unui medic de plasă, cunoscut radical — „eroul" romanului.

Cam împotriva așteptărilor eroului, care s'ar fi mulțumit cu o intrigă galantă, ea, mamă a doi copii, rupe cu colonelul, părăsește apartamentul său luxos, fiindcă „drepturile dragostei sunt mai puternice decât îndatoririle căsătoriei", și se instalează în locuința modestă a eroului, deși îi era milă de bietul colonel, care o iubea cu adevărat.

Maria Stepanovna, alături de doctorul ei, se înfundă în activitatea culturală, înființează biblioteci populare, ia parte la toate manifestațiunile „liberale", — ceeace părea o consecință naturală a răzvrătirii împotriva lanțurilor matrimoniale.

Cercurile opoziționiste văd chiar în aventura ei în care un medic de plasă (funcționar al „zemstvei") a fost preferit unui colonel de cavalerie, o formă de protest împotriva regimului; un ziar local îi dedică versuri entuziaste, la un banchet al „zemstvei" (aproape întotdeauna opoziționistă), se închină toasturi „femeilor eroice, cari se emancipează de jugul căsătoriei tradiționale, și se asociază sclavilor muncii pentru a lupta pentru binele poporului"....

Arestul și deportarea în Siberia, — în Rusia țaristă nedespărțite de orice manifestare prea expresivă de „emancipare eroică", — n'au pus capăt idilei. Dar pe neașteptate Maria Stepanovna își surprinde eroul de plasă în brațele tinerii sale slujnicuțe Arișa....

Cu toate jurămintele infidelului că incidentul nu are nici o importanță, un simplu capriciu al simțurilor, — Maria Stepanovna, care dispreţuește jugul tradițional al căsătoriei, — dar nu admite nici o profanare a dragostei libere, — rupe și cu doctorul, își ia fata, născută din idilă, pleacă în alt oraș, unde duce o viață austeră, împărțindu-și timpul între educația copilei și munca pe tărâmul cultural și social.

Fiica, Olga Sergheevna, — crescută în această atmosferă de protest și emancipare — e, natural, și mai înaintată în idei decât mama ei, Maria Stepanovna; ea se consacră direct acțiunii revoluționare, se pune „în starea ilegală" (adică trăește sub un nume și cu un pașaport falșe), dar trece și ea printr'o dramă de dragoste,— ce deosebită însă de a Mariei Stepanovna!

Emanciparea și revoluția de moravuri în generația imediat premergătoare revoluției politice au făcut un salt uriaș: este epoca romanelor d-nei Verbițcaia și ale defunctului Artibașev, ale căror traduceri au fost condamnate de justiția germană la confiscare și distrugere și n'au fost acceptate nici de editorii cei mai îndrăzneți din Franța (deatunci !).

Olga Sergheevna încheiase o „uniune liberă" cu un tovarăș de luptă, un vestit terorist, pe care îl stima și-l iubea foarte mult, deși era cu mult mai bătrân decât ea. Insă peripețiile „vieții ilegale", necesitatea de a-și ascunde urmele față de poliție, duc pe revoluționara noastră în casa unui „burjui", în calitate de guvernantă la copii.

Olga Sergheevna nu are nimic comun sufletește cu „burjuiul", pe care nu-l poate stima ca om, totuși într'o seară se trezește și ea, ca mama ei altă dată, în brațele „burjuiului", „amețită de sălbatecile lui sărutări".

Insă ea nu simte nici o trebuință să rupă cu teroristul, nici să ceară amantului nou să se despartă de soția sa, — nici măcar când rămâne însărcinată.

Mama — Maria Stepanovna — este indignată. Bătrâna emancipată înțelege că dragostea este sfântă și primează totul. Pe cine, în defintiv, îl iubește Olga Serghevna? Pe terorist? Atunci să rupă cu „burjuiul", care a abuzat de o clipă de slăbiciune. Pe acesta din urmă? Atunci să mărturisească totul cinstit tovarășului-amant, și să ceară „burjuiului" să-și lichideze căsătoria.

Dar fiica, Olga Sergheevna, declară că ea își iubește pe cei doi amanți, — *altfel* pe fiecare din ei, — *dar deopotrivă de tare*, și nu se poate despărți de nici unul! Dacă își poate mărturisi tovarășului romanul cu burjuiul nădăjduind că va fi înțeleasă, nu crede însă necesar să tulbure pe „păpușa" de soție a noului amant; aceasta ar suferi degeaba, iar pe dânsa nu o supără sarcinile matrimoniale ale „burjuiului" care și el le „iubește altfel"...

Maria Stepanovna e bine înțeles îngrozită de acest sacrilegiu și de această abominațiune.

E de prisos să urmărim desfășurarea acestui dublu roman. La un moment dat Olga Sergheevna se răcește față de amândoi partenerii, și rupe cu amândoi cam în același timp. Ea e silită, ca să scape de urgia poliției, să emigreze în străinătate, se întâlnește acolo cu un alt emigrant, un muncitor de fabrică, bolșevic fanatic, mult mai tânăr decât Olga Sergheevna, dar care o adoră și e foarte mândru când această intelectuală consimte să răspundă la omagiile lui de dragoste „proletară".

După revoluția din 1917, amândoi se întorc din exil și iau parte la toate luptele în rândurile partidului bolșevic.

Ca tovarășă în aceste lupte apare și fiica Olgăi Sergheevna, tânăra și frumoasa Genia, — fata „burjuiului",— ajunsă la adolescență spre momentul revoluției.

S'ar părea, că o mamă bolșevică, cu un trecut așa de pitoresc și de vijelios, ar fi trebuit să fie prea oțelită în ce privește emanciparea de tradiții și de prejudecăți în sfera dragostei.

Dar Genia a reușit să-i pregătească o surpriză „asomantă",—când într'un moment dat, foarte liniștită, îi cere sfatul cum ar putea să avorteze mai ușor, întrucât „nu are vreme să-și bată capul cu copiii".

Urmează o discuție pasionată și lungă, dar ale cărei momente esențiale se reduc la puținele declarațiuni „epice", în grandioasa lor simplicitate.

— Cum ai putut tu, Genia, să-mi tăinuești dragostea ta?

— Dar nu iubesc pe nimeni, — răspunse fata calm.

— Cum? Atunci cu cine?

— Nu știu.

— Cum poți să nu știi?

— Sunt mai mulți...

Mama înțelegea că pot fi iubiți odată doi, sau chiar mai mulți bărbați, „altfel, dar deopotrivă de tare". Dar să nu iubești pe nimeni, și în acelaș timp să faci copii fără să știi cu cine? — Astfel de sacrilegiu și abominațiune Olga Sergheevna nu le putea admite, și a preferit să creadă că Genia are motive să-și tăinuiască partenerul, și i-a respectat libertatea.

Dar întorcându-se într'o zi acasă înainte de vreme (era foarte ocupată într'un înalt oficiu sovietic), — Olga Sergheevna își surprinde fata în brațele lui Andrei, proletarul ei amant.

O furtună și un dialog și mai „epic".

— Pentru ce mi-ai spus că nu știi cu cine ești însărcinată?

— Și acuma spun acelas lucru. — nu știu dacă-i Andrei sau vr'un altul....

— Cum altul?

— Am avut în acea vreme relațiuni și cu un alt tovarăș...

— I-ai iubit în acelaș timp?

— N'am iubit pe nici unul.

— Atunci pentru ce li te-ai dat? Numai din sensualitate? E anormal la vârsta ta.

— Nu e nici o sensualitate. Băeți drăguți, le-am plăcut, mi-au plăcut — ne-am îmbrățișat, — ei și? E un lucru așa de simplu și nu obligă la nimic. Nu înțeleg, mamă, pentru ce te superi atâta? Dacă eu m'aș fi vândut, sau

(Continuare în pagina a 6-a)

1) Din volumul în traducere germană „Wege der Liebe, Berlin 1927.

cineva m'ar fi siluit, — înţeleg. Dar aşa? Mare treabă? Şi cine ce pierde?

— Dar te-ai gândit, Genia, la mine, cum voiu privi eu relaţiunile tale cu Andrei?

— Dar ce schimbă aceasta? Andrei te adoră, ca şi înainte; eu nu ţi-am luat nici un pic din dragostea lui; el nu mă iubeşte. Dar dacă ne sărutăm — tu nu prea ai vreme să-l săruţi. Vrai, mamă, să înlănţueşti aşa pe Andrei încât el să nu aibă, fără voia ta, nici o plăcere? E un urât instinct de proprietate, — nu e drept, şi e numai un reflex al educaţiei tale burgheze...

Pe Olga Sergheevna nu o revoltă infidelitatea lui Andrei, — oricare ar fi durerea ei, ea recunoaşte libertatea de dragoste.

Dar fără dragoste? Acest cinism, această bestialitate?

Genia însă e convinsă de dreptatea cauzei sale. Unei prietene, care intervine după rugămintea mamei, ea-i explică:

— Nu înţeleg ce vrea dela mine mama. Eu nu am vreme să fac dragoste. Dacă eram băiat se făcea atâta scandal pentru fiecare partidă de plăcere? Dacă aş fi iubit pe Andrei, eram datoare desigur să-i spun totul, — dar n'am crezut că un astfel de accident are vreo importanţă. Eu nu iubesc pe nimeni ca pe mama, sânt gata să-mi dau oricând viaţa pentru ea. Dacă ştiam că are să facă atâta tragedie pentru Andrei, nici nu mă uitam la el. Poţi să o asiguri, că Andrei îi aparţine cu totul, şi că n'am nevoie de el. O socoteam mai presus de aceste nimicuri, — şi nu cred că are dreptul să mă judece aşa...

Socot că orice comentarii sânt de prisos.

Dar trebue să relevez, că revoluţia n'a provocat această răsturnare a valorilor morale numai în cercurile intelectualilor sau ale proletarilor revoluţionari, — ci şi în straturile cele mai adânci ale populaţiei rurale.

Intr'o povestire a d-lui Zavadovski (revista „Crasnaia Nov", No. 5, 1926) găsim următoarea scenă:

O simplă fată de ţăran, rămasă însărcinată şi părăsită de flăcăul cu care s'a iubit, îl dă în judeactă pe acesta, cerând ailmente (amorul e liber, — dar copilul cade şi în sarcina tatălui natural).

Flăcăul, stăpânit de reminiscenţe prerevoluţionare, aduce în faţa judecătoriei, ca martori, pe alţi doi flăcăi, cari afirmă, că au avut în acelaş timp relaţiuni cu reclamanta.

Sentinţa:

„Judecata, constatând că pârâtul, ca şi cei doi martori, ei înşişi recunosc că au avut relaţiuni cu reclamanta; considerând, că în aceste condiţiuni nu se poate şti, cine din ei este tatăl copilului; — condamnă pe tus-trei în solidar să plătească alimente, câte cinci ruble pe lună"...

Cred că o mai mare emancipare de tradiţii şi prejudecăţi nu e cu putinţă.

Drept concluzie, o mică socoteală:

La o populaţie de 150 milioane trebuesc socotite cel puţin 30.000.000 de femei în vârstă... necanonică.

Treizeci milioane de femei emancipate de orice tradiţii şi prejudecăţi în domeniul amorului, — ce formidabilă acumulare de forţe corozive şi explozive, pentru Europa întreagă!

Singur acest fapt ajunge pentru a ne convinge că, după un asemenea cataclism de moravuri, o întoarcere la vechile condiţiuni şi forme sociale, nu mai e cu putinţă, — oricare ar fi soarta revoluţiei politice propriu zise.

Consecinţele unei revoluţiuni morale de această anvergură sânt, în adevăr, incalculabile şi insondabile, — în timp şi în spaţiu.

Ar fi chiar interesant de cercetat cum se resfrânge ea de pe acum în Europa apuseană, — şi chiar în austera Anglie, unde pe vremuri Dickens nu a îndrăznit în toate romanele sale să facă măcar o aluzie la posibilitatea adulterului.

C. STERE

Bucov. 15 Martie.

„ZOOLOGICE"

COCOŞII

Strident, cocoşi — ceasoarnice de pene
Trezesc din somn tăcerea în poene...
Chemarea lor în peisajul rustic
Sburând fulgerător şi vertical
Pe evantaiul vântului acustic,
Pătrunde în timpanul matinal; —
Apoi, ca un ecou îndepărtat,
Metalic, emigrează până 'n sat...

Când soarele din vasta sa uzină,
Pe placa fotografică a zării
Aşterne praf subţire de lumină,
Cocoşii, de parfumul verii, beţi,
Pe discul transparent al depărtării
Imprimă imnul caldei dimineţi....

ALEXANDRU BILCIURESCU

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (fost Karagheorghevici) recomandă următoarele volume de celebra scriitoare daneză Karin Michaelis:

IN LIMBA FRANCEZA

Cea mai recentă lucrare a lui *Karin Michaelis:* „Femmes" — volum tipărit pe hârtie fină, în ediţie restrânsă, lei 155.

IN LIMBA GERMANA

Karin Michaelis: Das gefährliche Alter — opera cea mai celebră (legată, lei 200); Die sieben Schwestern (roman, lei 179); Mette Trapp (roman, lei 170); Die Kleine Lügnerin (roman, lei 170); Das Mädchen mit dem Scherben (roman, lei 170; Die grosse Beichte (roman, lei 150); Der Fall d'Annunzio (lei 40).

CARŢI DISCUTATE:

Aimé Pallière: Le sanctuaire inconnu (fostul preot catolic povesteşte cum a ajuns dela catolicismul cel mai intransigent la judaism). Preţul lei 80.

Comte Keyserling: Le monde qui naît (în jurul cărţii acesteia, filosoful Keyserling a conferenţiat de curând la Ateneu) lei 95.

Henry Wickham Steed: Trente années de la politique en Europe: Mes souvenirs 1892—1914. Cartea de memorii cea mai interesantă apărută în ultima vreme.

ULTIMELE CARŢI LITERARE

Panait Istrati et *Josué Jehouda:* Famille Perlmutter (roman din viaţa evreilor-români).

Romain Rolland: Ame enchantée: ultimele două volume din serie, intitulate: „Mère et fils" (Primele sunt: Annette et Sylvie şi L'été.

In provincie trimitem contra ramburs numai în urma remiterei anticipate prin mandat poştal a unui acont.

Conferinţe

Clasicismul francez

La Ateneul popular „Nicolae Iorga" a vorbit săptămâna trecută d. Paul Zarifopol despre „Clasicismul francez".

Ideile d-lui Zarifopol ne sunt de mult cunoscute din chiar paginile acestei reviste.

Clasicismul francez nu este un produs specific francez, un stil al naţiunii franceze, o sinceră închegare a sufletului acestei ţări, — care altădată s'a afirmat în manifestări spirituale cu mult mai expresive.

Clasicismul francez este doar o parodiere burgheză a antichităţii greceşti. Tot teatrul unor Corneille şi Racine e alcătuit din discursuri moralizatoare. Efectele sunt mai dinainte cumpănite. Totul e calculat şi strâns. Tragedia însemnează metafizică şi mister. Nimic din toate acestea nu se regăseşte în clasicismul francez. Găsim numai parodie, convenţionalism, lipsă de sinceritate, simţ practic, economie burgheză, poză moralizatoare.

Mitul valorii clasicismului francez, de care estetica nu a putut ţine seama, dăinueşte numai cu ajutorul explicaţiilor, prin concursul istoriei literare şi dintr'o falsă înţelegere a tradiţiei.

Obiecţiunile d-lui Zarifopol şi exemplele citate, au fost simplu enunţate, cu argumente hotărîtoare, — şi atitudinea d-sale desbrăcată de ipocrizie şi de prejudecăţi a convins prin sinceritate şi intelectualism.

Naţionalizarea oraşelor

In ciclul de conferinţe organizat de Institutul Social Român, d. Ştefan Zeletin a vorbit despre „Naţionalizarea oraşelor".

Oraşele noastre n'au fost niciodată româneşti din punct de vedere etnic. Chestiunea se pune, dacă e cu putinţă restabilirea unei omogenităţi naţionale în ele.

Mai întâi, trebue să spunem că diferenţierea socială e un indiciu de progres. Cea mai de seamă diferenţiere în societăţi e funcţiunea schimbului, după funcţiunea primitivă a producţiunii. Centrele unde se desvoltă funcţiunea schimbului sunt oraşele: ele se nasc şi depind numai de schimb. Oraşele sunt puncte de întâlnire ale universului şi în ele se găsesc elementele cele mai eterogene.

In sens modern, oraş vrea să zică un centru de comerţ. Relaţiile internaţionale din vâltoarea schimbului modern au atras cu fatalitate cosmopolitismul etnic al populaţiei orăşene. Acelaş proces s'a petrecut şi în România.

Istoria oraşelor noastre se poate împărţi în două perioade: până la 1829, şi de atunci încoace. In prima perioadă, coloritul etnic şi origina mai tuturor oraşelor româneşti a fost străină. Totuş, ele ajunseră a deveni româneşti. Dela 1829, odată cu — şi din pricina extensiunii capitalului englez în Orient şi la noi, invazia străină în oraşe a irumpt şi a mers crescând. Acest proces era fatal: agenţii extensiunii capitaliste nu puteau fi decât străini, ca şi capitalul.

Oraşele fiind înstrăinate, chestiunea mare e a naţionalizării lor.

Procesul se poate forma pe multe căi. In Europa s'au afirmat două curente. Primul e curentul agrarian creştin, manifestat în Occident în veacurile XV şi XVI prin expulzarea străinilor (Spania). Contingenţele sociale de astăzi exclud procedeul pentru România. Căci viaţa economică e complexul funcţiunilor unor celule interdependente, şi eliminarea unora din ele atrage cu necesitate dezorganizarea şi decadenţa ţării.

Al doilea curent tinde să înlocuiască elementele străine prin cele autohtone. Mijlocul e naţionalizarea instrumentului: cucerirea capitalului, piedestalul burgheziei oraşelor. Lupta va fi paşnică. Când se va naţionaliza capitalul, străinii vor fi colaboratori la opera naţională".

Bibliografie

Ludovic Dauş: *„Drăceasca schimbare de perle"* (Roman), Ilustraţii de Th. Chiriakov, Edit. „Ancora", S. Benvenisti, et Comp., Bucureşti, Preţul 80 lei.

„Viaţa Românească" No. 2 (A. Lambrior: Insemnări de drum; Otilia Cazimir: Cântec pentru copii: Carol Kurt Klein: Rainer Maria Rilke; Ieromonahul Damian Stănoiu: In căutarea unei parohii; Dr. C. Vlad: Eterna revenire; T. A. Bădărău: O cucerire deplină; Dr. Grigore I. Odobescu: Necesitatea extensiunii profilaxiei tulburărilor mintale; Mihai D. Ralea: Etnic şi estetic; G. Zane: Burghezia română şi marxismul; D. D. Roşca: Scrisori din Paris; D. I. Suchianu: Cronica economică; Gr. Mladenatz: Cronica socială, etc.).

Pompeiu Hossu Longin: *„Valea Jiului din Ardeal"*, Bibl. „Cunoştinţi folositoare", Edit. „Cartea Românească", Preţul 5 lei.

— *George Magheru*-Tudor Ardeleanu. Dramă în 4 acte. Din ciclul „Latinii la Dunăre". Cultura naţională. 135 pagini.

Conţinutul Dramei îl arată autorul în însemnările pentru domnul regisor astfel: „această dramă se petrece în cadrul moravurilor politice. Intenţia autorului nu a fost să zugrăvească aceste moravuri; alegerea unui orăşel din Ardeal, întâlnirea în acest mediu a personagiilor din toate unghiurile ţărei, banalitatea moravurilor alese, subliniază îndeajuns intenţia. Această dramă, prima din Ciclul *Latinii la Dunăre*, încearcă, sub figura lui Tudor Ardeleanu, să fixeze unul din aspectele dominante ale întregei vieţi sociale în ultimele trei decenii: Tudor este eroul instabilităţii intelectuale şi psihice".

Din franţuzeşte

Un profesor întreabă într'o zi pe-un băiat:

— Cine a luat Troia?

Copilul, neînţelegând şi crezând că e vorba de-un obiect dispărut, protestează:

— N'am luat-o eu.

Seara, invitat la o masă profesorul povesteşte vecinei din stânga întâmplarea. Doamna după ce-l ascultă cu atenţie, zise:

— Dar o luase el!

Profesorul se întoarce către vecina din dreapta, o domnişoară şi-i povesteşte şi răspunsul copilului şi al doamnei. Domnişoara după ce-l ascultă întreabă:

— Dar n'o luase el?...

Peste câteva zile profesorul povesteşte toată întâmplarea într'un cerc de prieteni. Toţi râd cu hohote; afară de unul, care întreabă:

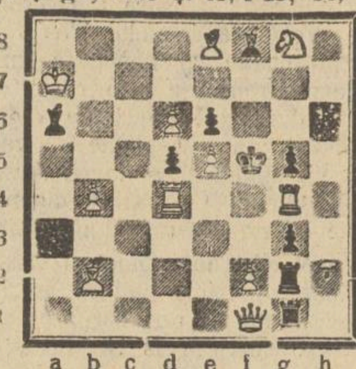
— Ei! şi nu s'a putut descoperi de loc cine o luase?

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 4

de **Dr. I. Obermayer**, Viena
(„Deutschoesterr. Tageszeitung" 1926)

Negru (9 figuri)
Rf5, Tg1 şi g2, Na6 şi f8, Pd5, é6, g3 şi g5

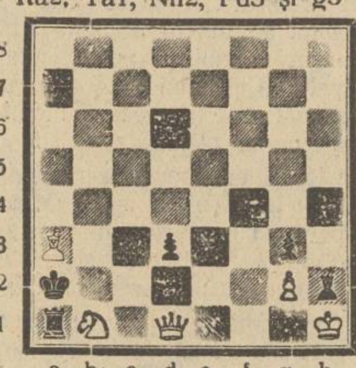

Alb (11 figuri)
Ra7, Df1, Td4 şi g4, Cg3, Nb2 şi é8, Pb4, d6, é5 şi f2
Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 5

de **O. Nemo**, Viena
(Chemnitzer Wo.-Sch. 1926)

Negru (5 figuri)
Ra2, Ta1, Nh2, Pd3 şi g3

Alb (5 figuri)
Rh1, Dd1, Cb1, Na3, Pg2
Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 3

Jucată în actualul concurs dela New-York.
Apărarea lui Nimzovici
Alb: **R. Spielmann** *Negru:* **A. Nimzovici**

1. é2—é4, Cb8—c6; 2. Cg1—f3, é7—é6; 3. d2—d4, d7—d5; 4. é4—é5, partida s'a transformat acum într'o variantă din apărarea franceză, recomandată pe vremuri de Alapin 4...., b7—b6; de aci în colo Nimzovici joacă în stilul său original. Scopul negrului e să-şi păstreze intactă aripa regelui şi să atace pe flancul damei. 5. c2—c3, Cc6—é7; 6. Nf1—d3, a7—a5; ameninţă Na6 spre a schimba nebunul agresiv al albelor. 7. Dd1—é2, Cé7—f5; 8. h2—h4, h7—h5; împiedică g2—g4. 9. Cf3—g5, g7—g6; 10. Cb1—d2. Cg8—é7; 11. Cd2—f1, c7—c5; 12. f2—f3, c5—c4; 13. Nd3—c2, b6—b5; 14. g2—g4 cu intenţia: h×g, f×g, T×h4; T×T, C×T şi Df2! 14...., Cf5—g7; 15. Cf1—g3, Cé7—c6; 16, Dé2—g2, preludiul unei fine combinaţii. 16...., Nf8—é7; 17, g4×h5!, g6×h5; 18. Th1—g1, Ta8—a7; 19. Cg5×f7?, pripit! 19..., Ré8×f7; 20. Cg3×h5, Né7×h4+! Slab ar fi fost C×C căci ar fi urmat Dg6+, Rf8; Nh6+, T×N: Dg8 mat. 21. Ré1—é2, Cg7×h5; 22. Nc2—g6+, Rf7—é7; 23. Ng6×h5, Ré7—d7!; 24. Dg2—g7+, Nh4—é7; 25. Nh5—f7, Th8—h2+!; 26. Ré2—d1, Rd7—c7; 27. Nc1—f4, Th2×b2; 28. Dg7—h7, Rc7—b6; 29. Tg1—g8, Dd8—c7; 30. Dh7—h8, Cc6—d8; 31. Nf7—g6, Tb2—g2; 32. Dh8—h1, Tg2×g6!!; după ce s'a apărat corect, negrul începe prin acest sacrificiu un atac decisiv. 33. Tg8×g6, b5—b4; 34. Tg6—g7, Dc7—c6; 35. Dh1—h8, Dc6—a4+; 36. Rd1—é1, Cd8—c6!; încă un sacrificiu care grăbeşte sfârşitul. 37. Dh8×c8, Né7—h4+; 38. Nf4—g3, Ta7×g7; 39. Ng3×h4, Da4—c2!; 40. Nh4—d8+, Cc6×d8; 41. Dc8—b8+, dacă D×d8+, Rb7! 41...., Cd8—b7 şi albul abandonează. (Adnotaţii după H. Kmoch în „Neues Wiener Journal).

ŞTIRI

In concursul internaţional din New-York al celor şease maeştri de şah situaţia după runda a 16-a este: Capablanca 12 puncte, Alechin 8 jum., Nimzovici şi Vidmar câte 8, Spielmann, 6 jum., Marshall 5.

Cu ocazia sesiunii dela Londra a *Federaţiei Internaţionale de şah* (Fide) se va ţine acolo în luna Iulie un congres de şah, pentru care *British Chess Federation* face mari pregătiri.

Se va organiza între altele un concurs internaţional pe echipe de câte 4 jucători fiecare; la acest concurs au intenţia să participe următoarele state cu câte o echipă: Anglia, Argentina, Austria, Belgia, Cehoslovacia, Danemarca, Elveţia, Finlanda, Franţa, Germania, Italia, Jugoslavia, Olanda, Spania, Suedia şi Ungaria. *(De ce nu ia parte şi România?)*

Se va mai ţine apoi la acest congres un concurs internaţional de maeştri, unul de amatori şi unul de dame, fiecare cu câte 12 participanţi.

Deoarece se acordă tuturor participanţilor întinse despăgubiri de transport şi întreţinere, cheltuelile congresului se evaluează la vre-o 2000 de lire sterline.

După concursul internaţional al celor 6 maeştri din New-York, se mai anunţă pentru anul acesta următoarele evenimente şahiste mai importante: La Baden-Baden un concurs internaţional în Aprilie, la Magdeburg aniversarea jubileului de 50 de ani al Federaţiei germane de şah, la Berlin jubileul de 100 de ani dela existenţa societăţii berlineze de şah, la Londra congresul Federaţiei internaţionale de şah, despre care am vorbit mai sus, la Kecskémét un concurs internaţional de maeştri în August şi ca încheiere încă unul la Meran.

Am primit la Redacţie numerile 1, 2 şi 3 din „Revista de Şah" care apare la Soroca sub îngrijirea entuziastului şahist A. F. Ianovcic.

Având printre principalii colaboratori, maeştrii ca S. Herland, Dr. Rduch şi I. Schlarko, ea a fost adoptată la recentul congres dela Sibiu ca organ oficial al Federaţiei Române de Şah.

Pentru numeroasele probleme şi partide cum şi pentru ştirile importante ce se găsesc în această excelentă publicaţie o recomandăm călduros cititorilor noştri.

CORESPONDENŢĂ

Soroca — A. F. Ianovcic. — Mulţumim pentru cele trimise.

Loco — S. I. — Problema d-v. (Rc1, Rd4) e incorectă. Nomenclatura greşită şi multe soluţii între care mat într'o mutare prin 1, Dd6+.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

A apărut
„Lectura" No. 111
— Floarea literaturilor străine —
JEROME K. JEROME
FII ŞI TU BARBAT!
Lei 5.— Scrierea completă
La chioşcari şi librari

Curiozităţi

Omenirea e pacifistă?

Marea Britanie are 14 cuirasate, 48 crucişetoare, 158 torpiloare şi 55 submarine. Statele Unite posedă, în aceiaş ordine de unităţi: 18, 32, 309 şi 121. Japonia: 6, 33, 109 şi 58. Franţa: 9, 16, 49 şi 44. Italia: 6, 14, 60 şi 42. Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice: 5, 7, 83 şi 23. Germania: 8, 8, 17 şi n'are dreptul să aibă deocamdată submarine.

Morala cea nouă

Preşedintele direcţiunii de cale ferată din Omsc (Siberia), Dubinin, membru al partidului comunist, a fost destituit — prin deciziunea Comitetului Executiv al partidului, luată de acord cu direcţiunea căii ferate, — şi mutat la postul de mecanic al trenului de marfă. Vina lui Dubinin era: modul de viaţă neproletar şi birocratismul.

„Valul de scumpete"

Astfel ironizează presa engleză preţurile stabilite pentru convorbirile radio-telefonice între Londra şi insula Cuba: primele trei minute — 17 lire sterline, şi pentru fiecare trei minute în plus — câte 6 lire. Şi doar compania Radiofonică n'a avut nevoe să cheltuiască ceva pentru... spaţiul conducător de deasupra oceanului!...

Un club... fără pisici?

După două expoziţii de pisici, ţinute cu mare succes la Paris, s'a organizat în Capitala Franţei un mare club de amatori ai pisicilor, în frunte cu d-na Marcel Adam. Clubul şi-a închiriat un frumos local. Ziarele pariziene întreabă, dacă în acest club vor fi admise şi pisicile, sau numai amatorii lor.

Comunişti-Robinsoni

Guvernul republicei Chili din America de Sud, a găsit o măsură menită să distrugă curentul comunist din aspiraţiile sociale ale timpului nostru, şi anume: a hotărît să deporteze pe toţi comuniştii arestaţi, la insula Mas-a-Fuera din grupul Juan-Fernandez din Oceanul Pacific. Această insulă este celebră prin faptul că acum două sute de ani, marinarul Alexandru Selkirk, singurul salvat dintr'un naufragiu, a vieţuit pe ea câţiva ani, ceiace a servit lui Daniel De-Foë ca subiect pentru „Robinson Crusoe".

Această insulă e supranumită şi astăzi „insula lui Robinson". Comuniştii deportaţi pe ea vor fi însoţiţi de toţi membrii din familie, care doresc să-i urmeze. Li se dau animale domestice, materiale de construcţie şi seminţe. Insula Mas-a-Fuera are o vegetaţie foarte bogată şi cantităţi enorme de peşte şi de homari.

Canibalism la ţigani

Ancheta în chestiunea ţiganilor-canibali descoperiţi prin pădurile dela graniţa româno-ungaro-cehă, a stabilit că nu-i la mijloc nici sadismul, nici vreo patologie, ci un adevărat canibalism colectiv. Cei arestaţi au sfârşit prin a povesti cu un calm imperturbabil cum prindeau pe oameni în capcane, cum îi ucideau, cum îi tăiau şi cum le găteau carnea — fiartă sau friptă. Creerii erau daţi copiilor ca să crească deştepţi. Ţiganii cei tineri preferau carnea de femee...

Lup alb. Zimbri

Un exemplar extrem de rar în lumea animalelor: un lup alb a fost ucis într'o pădure din Gruzia (Georgia, Caucaz).

O turmă de 8 zimbri (bouri) a apărut pe parcelele cultivate ale pepinierei din riveria Caucaziană, care aparţine Crimeei. Zimbrii, s'au coborît evident, din masivul păduros neexploatat încă, dela centrul lanţului muntos al Caucazului. Se ştia că la poalele lui Elbrus, Cazbec şi Dâhtau mai sunt încă zimbri (ultimii în Europa), însă nimeni nu-i văzuse până acum. Zimbrii veniţi la pepiniera Crimeii au dovedit o inteligenţă surprinzătoare, părăsind pădurile înzăpezite şi stabilindu-se în sectorul unde se cultivă pomii pentru decoraţiuni şi pentru împăduriri artificiale. Ierburile şi tufele de aci constitue pentru zimbri cea mai plăcută hrană. Impuşcarea zimbrilor fiind oprită în Rusia sub pedeapsa cu ocna pe viaţă (mai sunt vreo 400 de zimbri în pădurea Belovej de 200.000 hectare din Polonia şi Rusia) s'au luat măsuri ca zimbrii dela pepinieră să fie prinşi şi internaţi într'o pădurice decorativă bine îngrădită cu ziduri şi gratii.

„Ascania Nova"

Colonizarea Crimeei de Nord cu Evrei-agricultori, a ajuns să populeze înconjurul vestitelor câmpii şi dealuri din „Ascania Nova", cu cătune exclusiv evreeşti. Acest rezultat a permis deasemenea şi refacerea grădinii zoologice de aclimatizare din aceeaşi localitate, distrusă pe timpul anarhiei revoluţionare. Autorităţile sunt convinse că, dat fiind înconjurarea „Ascaniei" cu o populaţie mai cultă, ţăranii din comunele mai îndepărtate nu vor mai fura nici distruge bogăţiile şi minunile „Ascaniei" în restaurare. E interesant să notăm faptul că unii ţărani, după ce au furat cămile, antilope, zebre, struţi, etc., din grădină, au căutat să le exploateze oferindu-le condiţii de întreţinere asemănătoare celor din grădină. Unii au întrebuinţat cămile pentru munca câmpului şi pentru transport; alţii au făcut din ouăle struţilor... jumări (personalul inferior din „Ascania" era hrănit în mare parte la fel), iar pe zebre şi antilope le au... încrucişat cu măgari şi cai.

Acum autorităţile confiscă animalele rămase pe la ţărani şi le reinstalează în „Ascania".

TESTA
Vindecă
DURERI DE DINŢI
Răceli Migrene
Guturai Nevralgii
Gripă Giunghiuri
Cereţi în farmacii şi drogherii

CĂRŢI ŞI REVISTE

PIERRE LOUYS: Journal inédit
Editions Excelsior *)

E vorba de jurnalul intim al lui Louys scris la 16 ani, de la 24 Iunie 1887 la 16 Mai 1888. Cu greu ai putea prevedea, după aceste extrem de naive note zilnice, talentul de mai târziu al autorului. Totuşi, rare ori, găsim calificative amuzante — „des pieds spirituels" spre pildă — sau chiar descrieri reuşite, cum ar fi următorul portret al profesorului Michel Bréal: „Monsieur Bréal est un petit homme voûtée, calme, une petite chouette. Des sourcils de hibou, des yeux de chat-huant, un nez de faucon, et puis une grande bouche juste sur le menton, bouche qui n'a pas d'égale chez les mammifères de son espèce, une bouche de carpe. Ses yeux ne bougent pas. Jamais les paupières ne s'abaissent; quand il parle, son menton se déplace lentement comme un poisson rouge qui respire, et, par-dessus le marché, une tête qui n'en finit plus par derrière"...

Entuziasmele nemăsurate ale băiatului de 16 ani pentru unii compozitori şi scriitori, pentru Victor Hugo spre pildă, sunt mişcătoare adesea în sinceritatea lor. Astfel, după ce copiază o scrisoare autografă a acestuia, exclamă: „Quel homme! Quel homme!" de dragul următoarelor cuvinte: „Je veux le bien, j'aime le beau, je cherche le vrai. C'est la toute mon âme et toute ma vie".

Mai interesante decât textul jurnalului sunt notele marginale făcute de autor 30 de ani mai târziu, în 1918. Aceste note, ironice în majoritatea cazurilor, constitue împreună cu textul o amuzantă polemică între bătrân şi tânăr. Adesea ele dovedesc o pătrundere literară şi o auto-critică remarcabile. Astfel, când tânărul exclamă plin de entuziasm: „Je voudrais être en littérature ce que Massenet est devenu en musique" bătrânul îi răspunde melancolic: „C'est bien a peu près ce que je suis devenu-hélas!"

Pe la sfârşitul jurnalului, tânărul Louys vorbeşte de colegul lui de liceu Gide, fără să-i treacă prin minte că mai târziu îi va fi coleg întru literatură. Totuşi spune că dintre colegi e singurul „qui ait des goûts litteraires, le seul qui s'enthousiasme comme moi, le seul à qui on puisse parler d'autre chose que des p'tite femmes"... Fără voie îţi aduci aminte de discuţiile literare dintre liceenii din „Les faux monnayeurs"

D. G.

ROLAND DORGELÈS: — Partir
edit. Albin Michel, Paris

Autorul unui volum de războiu: **Les Croix des Bois**, care a avut un mare răsunet în urmă cu vreo cinci ani, a publicat sub titlul **„Partir"** un roman sub forma unui jurnal de călătorie. In primele pagini ale romanului, Roland Dorgelès scrie: „Unde pleci?... Unde? oare interesează aceasta? Scopul nu interesează. Pentru mine, călătoria nu înseamnă să ajung — ci să plec. E plăcerea zilei care începe, neprevăzutul escalei următoare; e dorinţa niciodată potolită de a cunoşte mereu altceva; e curiositatea de a confrunta visurile tale cu realităţile lumei; e mâine, e veşnicul mâine"...

Această carte pare atât de puţin un roman, încât cetitorul porneşte cu autorul, de la primul până la ultimul capitol, uitând că voiajul său e o simplă ficţiune. Pachebotul pleacă din Marsilia spre Orient „sorbind lacom aerul din larg". Autorul face cunoştinţă cu tovarăşii de călătorie; sunt oameni pe cari i-a întâlnit în fiecare zi prin oraşe. Tipuri cunoscute: fata modernă, femeia cochetă sau artăgoasă, bărbatul ascultător sau gelos, funcţionarul, financiarul, directorul de trupă teatrală, medicul misantrop, englezul flegmatic. Părăsind pământul, aceşti oameni n'au uitat de interesele, antipatiile, pasiunile sau idealurile lor. Singura diferenţă e în decor: e mereu altul. Acest decor mereu schimbător dă cărţii lui Dorgelès adevărata sa valoare, aşa că „desnodământul" romanului nu e interesul principal.

Apare Port-Said cu furnicarul său de bărci, — cu străzile în cari se frământă rămăşiţele tuturor raselor; acolo „costumul naţional e sdreanţa". Marea Roşie cu zăduful ei copleşitor; Djibuti pitoresc şi curios; spectacolul ameţitor al furtunei; petrecerea pe bord; Colombo, paradisul pământean — unde isbucneşte drama acestui roman pitoresc. Unul dintre călători, ucigaş al unchiului său, se ştie urmărit de poliţie. Se desparte de prietena lui şi e obsedat de iminenta arestare. Durerea despărţirii, gelozia, diverse întâmplări, turbură adesea pitorescul călătoriei. Singapore, ucigaşul e arestat; el isbuteşte însă să se arunce în apă. Se îneacă, târând după dânsul pe o tânără pasageră care s'a îndrăgostit de el, în cursul călătoriei, şi care se sinucide de disperare. — O intrigă, ca atâtea altele. Poate oarecum curioasă, complicată. Cadrul mereu mobil în care se desfăşură drama e însă în primul plan: Drama omenească are mai multă amploare şi, e mai suportabilă. Natura aruncă repede, peste cadavrele sacrificaţilor, miragiile ei imense: valuri, ţărmuri, porturi, oraşe, ca o frescă înşelătoare a tuturor deşertăciunilor.

DEN.

*) De vânzare la librăria Hasefer.

Mihail Sadoveanu

D. Mihai Ralea, publică următoarele juste rânduri în numărul recent al „Vieţii Româneşti":

„Ultima nuvelă a d-lui M. Sadoveanu, „Orb sărac", publicată în numărul trecut al acestei reviste, din punctul de vedere al perfecţiei artistice a atins, mi se pare, culmea. Conştiinţa estetică a autorului e la apogeul ei. Farmecul minunat al limbii, care e în acelaşi timp plastică, de o proporţie arhitectonică desăvârşită şi totuşi muzicală, calmul naraţiei, justeţea momentelor psihologice, proporţia compoziţiei sunt organic legate între ele ca să dea o mică capodoperă.

Cu această bucată, limba românească a atins aceleaşi înălţimi pe care le-a atins cea franceză cu Anatole France ori M. Barrès. Citind-o simţi că e din aceeaşi familie cu „Le chanteur de Kymé" şi cu „Un jardin sur l'Oronte". Orice bucată literară românească, afară de acelea ale lui Eminescu şi Caragiale, nu pot da acea satisfacţie estetică deplină, în care nu mai ai sentimentul nici unei insuficienţe, nu mai ceri nimic autorului, simţi că nimic în plus sau minus nu mai convenea tratării. Perfecţiunea e de ordin matematic prin stringenţa ei. Puţine producţii literare româneşti care să nu pară pe lângă aceasta ratate, chinuite, stângace, dibuind alături de ceeace trebue, adăugind balast sau cercând în zadar să umple lacune. Fără îndoială d. M. Sadoveanu e cea mai inaltă conştiinţă estetică a neamului în momentul de faţă şi desigur alături de Eminescu şi Caragiale cea de a treia culme a literaturii noastre moderne.

Psihologia orbului, a babei care-l conduce, a gelosului comis Ioniţă care nu poate plasa nici o povestire, fără a reeşi din vreo analiză pedantă, prin simpla comportare a eroilor, e definitivă. Iar psihologia moravurilor din trecut se înscrie cu un caracter melancolic prin arhaismul său, desenând tot sufletul de altădată — şi de acum, — al acestui popor. Această umilă şi modestă întâmplare din viaţa cotidiană a veacului trecut ia proporţii de epopee. E într'însa o bucată bună din istoria noastră a Moldovenilor.

Citind *„orb sărac"* nu poţi să nu ajungi la reflecţia că atâta conştiinţă estetică a apărut tocmai la un scriitor care n'a făcut nici odată caz de arta pură, care vrea să fie un cetăţean şi un om, înainte de a fi numai un artist. Dar simţul frumosului şi realizarea lui nu se „fabrică" după comandă, iar cel care-l are tocmai pentru aceasta nu vorbeşte niciodată de dânsul.

Gândiţi-vă acum la realizările schiloade, groteşti, chinuite ale acelora care strigă toată ziua în favoarea esteticii pure şi veţi înţelege perfect de ce au nevoie de atâta teorie.

Din biografia artistică a înjurăturii

Pe caldarâmul mahalalei şi în „bodegile"-i chioare şi sordide, pe asfaltul Bulevardului şi la Capşa 'n cafenea, în biurouri luxoase sau pe coridoare infecte, Românii de orice clasă înjură la fel. In această privinţă subsistă o deplină unitate sufletească a norodului întreg.

Formulele înjurăturii tremură pe buzele oricărui cetăţean care nu a fost, de mic copil, prea deformat de educaţie străină.

Şi prezenţa în gând, şi realizarea răsunătoare a înjurăturii sunt probabil mai vii şi mai frequente la noi decât aiurea; fiindcă noi întrebuinţăm formula înjurătoare aproape tot atât de des pentru a exprima admiraţia entuziastă cât şi pentru dezaprobarea extremă".

Aşa îşi începe d. Paul Zarifopol articolul foarte substanţial, scris cu talent şi cu spirit, pe care-l publică în No. 2 revista „Cărvunarii".

Fără îndoială, în toată lumea bărbaţii vorbesc mai slobod decât femeile. In societăţile apusene însă, spune d. Zarifopol, influenţa feminină a disciplinat aspru, în evul mediu mai întâi, apoi în veacul XVII şi XVIII, vorbirea soldăţească şi necioplită a bărbaţilor.

Insă pe când acolo se scurseseră sute de ani de luptă contra înjurăturii şi a oricărei grosolănii verbale, la noi boierii suduiau fără perdea înaintea cucoanelor. Astăzi, înjurătura în loc să dispară, devine şic când e debitată în faţa femeilor. E desigur, spune d. Zarifopol un efect al spiritului viril potenţat de războiu, şi ajutat de tradiţionalismul acut cu care se trudesc să se glorifice şi să se tonifice acum clasele conducătoare.

Cu intervenţia literaţilor, înjurătura îşi marchează drumul dela imaginile îngrăşate din viaţa aparatului excretor — dejecţii nazale, bucale, renale, intestinale, — până la înjurătura bună şi dreaptă care ne umple voluptuos gura, care ne satură şi ne potoleşte deplin şi care îşi trage esenţa, emfaza şi fala literară din anatomia şi fiziologia organelor sexuale, poetic îmbinate desigur cu funcţiunile pe care acele organe le cumulează.

Cântece pentru copii

D-ra Otilia Cazimir publică, în ultimul număr al „Vieţii Româneşti", o serie de cântece pentru copii — delicate, discrete... pe care, citindu-le, le auzim parcă cu muzica lor de departe.

Citâm primul cântec:

CA S'ADOARMĂ..

Pe platonul din odae,
Pentru tine nalt cât cerul,
Lampa s'a aprins, bălae,
Şi-i lumină 'n tot ungherul
Umbre şi oftări şi şoapte
Au fugit afară 'n noapte.

Nu întinde mâni ce 'mbie
(Flori cu câte cinci petale)
Nu e luna — cine ştie
Să oprească luna 'n cale? —
E-o lanternă de hârtie...
Luna nu e jucărie
Pentru fete mici ca tine!
Uite ţi-au venit bunicii...
Vrei povestea cu măslina
Din hambarele furnicii?
Vrei să-ţi cânte-o horă veche
Horă ce era bătrână
Când erau şi ei ca tine?
Ori să-ţi pue la ureche,
Răsucit din fire moi,
Un cercel rotund de lână,
Cum se pune la pisoi?

Incă o internaţională!

O cere **E. Armand** în revista lui **L'en dehors** (No. 103). E „internaţionala individualistă anarchistă". Aceşti trei termeni sunt greu de conciliat. Există atâtea concepţii individualiste, câţi individualişti. O internaţională presupune în orice caz câteva interese comune. In această vreme de interdependenţă planetară în toate domeniile (nu numai în cele politice şi economice) — s'au convins şi individualiştii că ei nu pot exista fiecare ca un univers aparte; ei pot avea atitudini personale, gesturi izolate; ei pot trăi în marginea societăţii — dar nevoile lor zilnice atârnă de o conlucrare pe care n'o pot evita. Neputându-se supune „autorităţii consacrate", ei îşi crează un mediu propriu. Aceasta se vede în coloniile individualiste tot mai numeroase, pe cari ei isbutesc să le realizeze chiar în statele autoritare. Mai numeroase sunt coloniile în ţări încă „necivilizate"; individualişti „à outrance" se refugiază în Patagonia, în Tahiti, în Brazilia, în Africa — putând trăi în libertate, muncind din greu în unele ţări, sau având o viaţă mai uşoară în ţările equatoriale.

„Internaţionala individualistă" pe care o cere E. Armand e menită să ducă la unele realizări în ţările europene, unde individul are de îndurat la fiecare pas autoritatea socială, politică, religioasă, morală. Printre unele consecinţe utile ale internaţionalei individualiste, ar fi, de pildă, în domeniul artei şi literaturei: eliberarea de concepţiunile clasice; creaţiunea liberă, în afară de „scop social sau interes de clasă". Arta şi literatura să fie expresii ale spiritului liber, antidogmatice.

Interesante sânt consecinţele de „ordin sexologic". Internaţionala individualistă va trebui să lupte pentru „emanciparea sentimentală şi sexuală a unităţii-individ". Să înlăture tirania familiei, proclamând dreptul de a trăi în comun, în afară de legile familiare ori de clasă. Maternitatea să fie considerată ca o „funcţiune pur individuală", ca o „afacere exclusiv a mamei"(!). Acestea duc la reforme radicale în ce priveşte sexualismul: amorul liber, camaraderie amoroasă, campanii contra geloziei şi alte acţiuni, cari vor speria desigur pe acei deprinşi să creadă în amorul unic, autoritar, bazat pe ideea de proprietate a femeii. Copilul trebue să-şi aparţie lui însuşi, să-şi aleagă „mediul familiar" care îi convine, profesorii cari îi plac, tovarăşii cari il atrag.

Am indicat numai câteva din desideratele acestei internaţionale individualiste. Ele există în multe conştiinţe timide, în multe inimi deprinse să sufere în tăcere. Realizarea unei astfel de internaţionale nu e „posibilă decât dacă acei cari o alcătuesc posedă o mentalitate şi moravuri ale lor, deslegate de frica de experienţă, desrobite de teama de a trăi". Aci e adevărul: teama de a trăi potrivit cu convingerile intime, teama de a asculta de poruncile propriei tale naturi, de instinctele fireşti pe cari civilizaţia modernă n'a isbutit decât să le pună în lanţurile legilor sociale — dar nu să le nimicească. Dorinţa de libertate e înăscută chiar intr'o societate de sclavi. Această libertate o proclamă individualiştii, adesea sub forme excesive. Faptul că ei au ajuns să ceară o **internaţională** a lor, e un semn că încep să recunoască marile legi ale solidarităţii, însă sub alte forme decât ale tiraniei. — *F. R.*

Construcţia în critica

„Revue de Genève" *) publică în numărul de Februarie un interesant articol de Albert Thibaudet, cu titlul „La construction en critique". Iată-i ideile esenţiale:

Gustul nu se poate defini şi cu toate astea el e la baza ori cărei critici. Ar părea deci natural ca criticul, oprindu-se la acest adevăr, să se mulţumească să-şi descrie plăcerea şi ideile cu ocazia lecturilor sale, aşa cum a procedat Montaigne. Dar, după Thibaudet, aceasta nu e critică adevărată; opera acesteia trebue să fie constructivă, ea trebue să creeze o ordine sau, mai bine zis, diverse ordine. Şi, după cum distingem ordinele arhitectonice, putem deosebi în critică patru sisteme de idei generale, cari corespund poate la patru spirite constructive deosebite: ordinea generică, tradiţională, contemporană şi locală.

Cea dintâi e legată de ideia **genului literar.** Genurile au jucat în critică un rol asemănător cu acel al ideilor platonice în filozofie. Intr'adevăr, unele citate din Marmontel şi Chapelain arată că ei îşi închipuiau, asemenea câtorva antici, că există în artă „idei" modele inteligibile, pe care marii artişti le copiază. In realitate noţiunea de gen nu e necesară artistului, care nu copiază ci creiază. Dar ea e necesară criticului, care trebue să judece şi să clasifice.

Critica, din punctul de vedere al tradiţiei, clasează operele după şcoli literare, dar nu în înţelesul strict al cuvântului: o „şcoală literară" poate să reapară aceiaşi cu secole mai târziu, ca un râu al cărui curs e în parte subteran. Cele trei literaturi clasice spre pildă, cea greacă, cea latină şi cea franceză, formează un fel de perspectivă unică, ai putea chiar zice că nu sunt două antichităţi ci trei, numărând între ele şi pe cea din secolul al 17-lea francez.

Deşi o generaţie nu începe şi nu sfârşeşte în chip precis, nu se poate nega că fiecare are trăsături caracteristice şi va produce deci o literatură a ei. Să facă tabloul viu al unei astfel de generatii literare e iarăşi una din interesantele îndatoriri ale criticei. Tipul unei opere critice de acest fel e „Histoire de Port-Royal" de Sainte-Beuve.

In fine, literatura mai poate fi subîmpărţită după regiuni sau popoare. In această privinţă rolul principal l'a jucat Taine care a introdus în critică ideia etnografică. — *I. D. G.*

*) De vânzare la librăria Hasefer.

PAGINI ORIENTALE

LAO-ŢE

1.

La începuturile gândirii chineze — se deosibesc două curente, două atitudini potrivnice: **taoismul** şi **confucianismul.** Curentele acestea s'au desfăşurat paralel — fără să se influenţeze şi fără să încerce o împăcare — aproape şaisprezece veacuri. Pentru întâia oară, **Ceu Toen I** (1017—1073), întemeietorul „Şcoalei literaţilor" **(Ju Kiao)** — încearcă o completare şi rafinare a confucianismului, religia oficială cu noţiuni metafizice împrumutate din taoism. La această operă au colaborat toţi membrii „Şcoalei literaţilor", în frunte cu genialul **Ciu Hi** (1130—1200) care dărui confucianismului un sistem metafizic şi o logică.

Taoism şi confucianism, — deci Lao-Ţe şi Kong-Fu-Ţen (latinizat în Confucius). Alăturarea acestor două personalităţi luminează şi mai mult specificul gândirii fiecăruia. Confucianismul e o religie practică, lipsită de speculaţii metafizice, săracă în noţiuni abstracte, propovăduitoare a moralei bunului simţ, a cumpătării, a bunei cuviinţe, a respectului faţă de părinţi şi autorităţi. Nu e nici o mistică, nici o filosofie. Orice exces — fie în bine, fie în rău — este îndepărtat de confucianism. Atitudinea eroică sau religiozitatea exagerată — sunt privite cu neîncredere. Pentrucă acestea ridică valoarea individului. Ceiace e păgubitor statului.

Confucius înţelege religia numai în funcţia ei socială. Riturile şi credinţele sunt menite să păstreze coherenţa lăuntrică a Statului, să lege pe toţi credincioşii Impăratului într'o unitate. De aici însemnătatea pe care o au riturile rigide în confucianism. Ele sunt un mijloc de a accentua comunitatea socială şi a statornici autoritatea sacerdotală, deci imperială. In ceeace priveşte morala — ea e lipsită de un fundament filosofic. Sunt sfaturi practice, datorite experienţelor vieţii, iar nu speculaţiilor filosofice.

Taoismul — e tocmai dimpotrivă. Trăsăturile sale specifice sunt contrariile celor vădite de confucianism. Asupra acestora ne vom opri îndelung în paginele de faţă.

2.

Despre Lao-Ţe — caşi despre Ciuang-Ţe, cel care a dat taoismului aspectul definitiv — se cunosc prea puţine lucruri sigure. După cum era şi de aşteptat, adevărul istoric a fost împânzit cu elemente legendare. Se ştie, totuş, că a trăit în veacul VI în. Chr. (unii precizează: 570—490) că a fost arhivar la curtea împăraţilor **Ceu**, că a călătorit mult în Occident, unde a şi murit (după ce predicase Iranienilor — adaogă legenda). După ce şi-a părăsit slujba de arhivar — a meditat mult timp în singurătate şi a scris **„Tao-Te-King"**, acea admirabilă **„Carte a Principiului şi a Virtuţii".** Opera aceasta e cea mai obscură lucrare filosofică a Extremului Orient. Insăşi savanţii chinezi nu ştiu, adesea, cum trebuie să înţeleagă pasagii din Lao-Ţe. In ceeace priveşte pe europeni — răbdarea acestora e pusă la grea încercare. Lectura „Cărţii Principiului şi a Virtuţii" nu e mai puţin lesnicioasă ca a fragmentelor lui Heraclit. Originalul chinez este atât de întunecat, termenii filosofici sunt atât de vagi, cuvintele au atât de multe înţelesuri — încât traducerile europene diferă simţitor unele de altele.

„Tao-Te-King", împreună cu opera lui Ciuang Ţe, **„Nan-Hoa-Cen-King"** — alcătuieşte temelia taoismului. Totuş, ea nu e o carte în adevăratul înţeles al cuvântului. Nu are plan; e lipsită de structura organică a unei opere europene. E alcătuită din optzeci şi unu de capitole scurte, ce se înşiruie la întâmplare. Fiecare capitol cuprinde meditaţii sau aforisme expuse într'o formă extrem de sobră, concentrată până la obscuritate.

„Tao-Te-King" nu poate fi, deci, cetită aşa după cum se citesc cărţile europene. Capitolele ei trebuiesc meditate cu foarte multă grijă. Ele nu vor fi pricepute decât la a treia sau a patra lectură, după ce se va cunoaşte spiritul taoismului. E curios acest fapt în **„Tao-Te-King"**: că fiecare capitol, deşi fără nici o legătură cu capitolele anterioare sau cele ce vor urma — nu poate fi înţeles cu adevărat, decât dacă se cunoaşte întreaga carte. Sau — dacă cetitorul cunoaşte în prealabil doctrinele taoismului.

Deaceia — o expunere fugară a gândirii lui Lao-Ţe, nu e lesnicioasă. Pentrucă o asemenea expunere e o sinteză, o reconstituire a filosofiei din **„Tao-Te-King"** — şi, deci, nu mai poate fi întovărăşită şi întemeiată pe texte. Lao-Ţe poate fi înţeles fie printr'un comentar, fie printr'o sinteză. In aceste pagini, ne vom folosi de mijlocul din urmă.

3.

Spre deosebire de Confucius, care era un moralist rigid dublat de un politician — Lao-Ţe e un mistic şi un filosof. Atât misticismul cât şi filosofia lui, însă, — se deosibesc de cele ce se înţeleg de obiceiu prin aceste cuvinte. Misticismul lui nu e pătimaş, spasmodic, vibratil — ca cel european. Ci concentrat, închis în sine. E, mai de grabă, o iluminare — atinsă prin introspecţiune, prin dezvoltarea lăuntrică a forţelor şi însuşirilor necunoscute. In ceeace priveşte filosofia, ea se mărgineşte la cunoaşterea unei singure realităţi: **Tao.**

E foarte greu de precizat ceeace se înţelege prin **Tao.** El ar fi Principiul dinamic al Universului, esenţa creatoare, Unitatea primordială şi spirituală din care s'a desprins Universul sensorial. Dar aceste caracterizări sunt insuficiente. In capitolul II din **„Tao-Te-King"** se găsesc câteva consideraţii asupra identităţii contrariilor — cari trebuesc neapărat luate în seamă. Ele lămuresc ce se înţelege prin Tao. Există o Realitate unică şi suprasensibilă. Intr'însa nu se pot distinge margeni şi, deci, nici părţi opuse. Dacă se fac diferenţieri în această Unitate — apar valori cari se opun unele altora, deci valori contrarii. Iar aceste diferenţieri le face conştiinţa omenească de toate zilele. Pentru conştiinţă există valori. Existând valori, există alegere, liberul arbitru. Suntem nevoiţi, deci, să luăm atitudini, să întreprindem acţiuni cari nu întotdeauna ne sunt plăcute. Adevăratul înţelept, însă, caută esenţa lucrurilor. El descoperă acelaş **Tao** înapoia apariţiilor sensoriale. Existenţele şi realităţile fiind identice, neexistând raporturi între ele — nu există motive pentru acţiune. Adevăratul înţelept nu acţionează, pentrucă a cunoscut Principiul suprem, unic, etern: **Tao.**

Deaici rezultă câteva concluzii însemnate. Mai întâi, caracterul antisocial al taoismului. Omul nu trebuie să-şi piardă timpul lucrând pentru societate — spune Lao-Ţe — ci trebuie să se îngrijească de mântuirea personală. Iar mântuirea e contopirea cu **Tao.**

In al doilea rând, e de amintit trăsătura, am spune, ocultă a taoismului. A găsi Calea, **Tao** — înseamnă a se iniţia în tainele realităţilor suprasensibile. Inseamnă a dezvolta în suflet noui posibilităţi de cunoaştere. Inseamnă a se pregăti pentru iluminare — ceeace constitue încă o asemănare (pe lângă **Tao-Nirvâna**) cu budismul. Cunoaşterea **Principiului** nu se atinge prin raţiune, prin observaţie exterioară, prin **bunul simţ** pe care-l propovăduieşte Confucius. Ci printr'o intuiţie mistică, pe căi necunoscute de cei preocupaţi de valorile pământeşti (în deosebi, capitolul XIV). **Tao** nu poate **fi cunoscut** — ci **experimentat.** Ceeace întăreşte spusa noastră că doctrina lui Lao-Ţe e în acelaş timp o mistică şi o filosofie.

4.

„Tao-Te-King" e o carte specific orientală. Profundă, ţesută într'un simbolism exagerat, cu avânt metafizic, cu restricţiile impuse celor neiniţiaţi. O carte care e tot atât de religioasă pe cât este de filosofică...

Iar Lao-Ţe apare ca o personalitate reprezentativă gândirii chineze. O personalitate care poate fi alăturată tuturor celor cari au luptat pentru drepturile individului împotriva societăţii, a cugetării libere împotriva legilor rigide, a spiritului împotriva trupului. Lao-Ţe încurajează renunţările de tot felul — familie, societate, patimi — pentru a se atinge mântuirea sufletului. E, deci, un filosof revoluţionar, — deoarece adepţii lui nu vor putea fi nici buni cetăţeni, nici buni credincioşi. Deaceia doctrinele lui au fost atât de crunt combătute de doctorii confucianişti.

Dar polemicele nu au nimicit elanul mistic-filosofic al taoiştilor. După cum acesta nu putea fi înăbuşit prin persecuţii. Doctrinele lui Lao-Ţe au degenerat, cu toate acestea, datorită însăş credincioşilor. Credincioşilor cari pierduseră înţelesul originar al „cărţii" — şi ajunseseră a se mulţumi cu rituri şi superstiţii populare.

MIRCEA ELIADE

INSEMNĂRI

C. Sandu-Aldea

A murit un scriitor autentic.

Un scriitor care a zugrăvit tipuri reprezentative dela noi, prinse în acţiuni cu caracter general: lupta dintre diferite categorii de oameni.

Dar Sandu-Aldea a descris ca un maestru mai ales natura. A cunoscut-o nu printr'o aplecare de studiu, ci instinctiv, parcă prin toate simţurile — natura îmbibându-i de soare, de răvineală, de aromă sufletul întreg. Şi aşa a şi redat-o Sandu-Aldea în opera lui: punând în legătură directă — parcă fără intermediul scriitorului — pe cititor cu pământul plin de vlagă.

Opera lui Sandu-Aldea se caracterizează printr'un stil artistic. Era şi greu ca bogăţia şi varietatea naturii să fie altfel transpuse decât cu culori vii.

Sandu-Aldea a fost un pictor al ţarinii, pe care a iubit-o cu o dragoste religioasă — şi sub care s'a culcat acum de-apururi, pe când deasupra cerul şi câmpul, vântul, copacii şi lanurile de grâu vor trăi mai departe aşa cum le-a cântat el... cu o viaţă intensă, plină de farmec.—*A. L.*

Constantin Morariu

Că Dragostea e supremul bun al omului — de curând dispărutul preot C. Morariu a căutat s'o dovedească prin predici rostite unde se găsesc mari frumuseţi, şi în predici rimate unde sunt mari sforţări, nu prea izbutite. Dar că nu numai dragostea, ci şi ura a purtat pe hârtie mâna scriitorului Constantin Morariu, se poate vedea tocmai din nota la *Summum bonum* al acestuia, notă plină de diatribe împotriva unuia din ciclurile „Romanţelor pentru mai târziu". In acea notă, „liturghiile barbare" ale lui Minulescu sunt numite *otrăvitoare infamii;* se spune că românimea vădeşte cu privire la ele „o criminală indolenţă". Şi întrebându-se: *„Chiar descreeraţi dintre noi să ne otrăvească sufletul"*, preotul-poet predică *boicotarea numai de cât din răsputeri a mânjiturilor hulitoare de lucrurile cele sfinte...*

Sunt note (mult-intolerante, — aproape de neînţeles din punctul de vedere *estetic)* cari nici nu se potrivesc cu înalta propăvăduire a Luminii de către acelaş scriitor, şi cu tinderea de a-i scoate pe oameni din clocotul „de răzbunare, prigonire". Şi apar cu atât mai stridente notele acestea, cu cât defunctul a trăit — literariceşte — pe culmi, şi s'a înfruptat, ca puţini alţii, din paginile Bibliei, din Schiller şi Goethe. Din aceştia a şi făcut tălmăciri: două broşuri. Traducerile în versuri albe sunt cetibile. Unele rânduri merg chiar, în frumuseţe, pas la pas cu originalul:

Lasă băiatului jocul şi-a hoinăritului sete...
..Farmec deplin se arată la înfloritoarea copilă,
El însă-i aspru veghiat de mândrie ca şi de brâu.

Cele traduse în stihuri rimate sunt, însă, imposibile.

Cine l'ar recunoaşte pe un Goethe din „proverbialele" acestea:

Un domn atuncea bine-o găceşte
Când face singur ce porunceşte.

Păsăroiul în aer se veseleşte
Când păsăruica acolo în cuib cloce!

Mii de muşte eu seara am omorît
Şi des dimineaţa una tot m'a trezit.

Şi, totuşi, printre versurile-i originale, iată un sonet, ce-i drept nu pe de-a 'ntregul sculptat, dar cu destulă îndemânare alcătuit:

Tu ai ajuns în Glauha ca 'ntr'o pustietate ;
Dar a credinţei tale tărie nesecată
A prefăcut pustiul în viaţă 'mbelşugată.
Tot neamul ţi se 'nchină cu-adâncă pietate.

Şi fapta ta de dânsul va fi 'n veci neuitată
Căci singur tu, măiestre, ziditu-i-ai cetate,
In care el oţelul tău, cald mereu, îl bate
Şi făureşte zalea şi arma ferecată

De tainica putere, de care se sdrobesc
Orice porniri vrăjmaşe cari i se 'mpotrivesc
Şi de-a cărei triumfuri suspină şi Ananke.

Umila rugă 'nalţ eu la bunul Dumnezeu:
„Trimite Doamne sfinte, şi la poporul meu
„Zidari de-ai tăi puternici ca August Herman
Francke!"

Sonetul e dedicat acelui Francke „omul lui Dumnezeu", al cărui nume — mulţumită preotului Constantin Morariu — a devenit popular în Bucovina, prin paginile tipărite mai întâi în foile „Deşteptarea" şi „Patria" şi după aceea într'o „bibliotecă de petrecere şi învăţătură pentru tineret". — *Barbu Lăzăreanu.*

„Mercantilism literar"

In sfârşit au capitulat şi „Convorbirile Literare"..

Această revistă, după ce s'a războit ani de zile cu „Viaţa Românească" pe tema „mercantilismului literar" (pentru „Convorbiri Literare" era un lucru abject plata colaboratorilor), s'a hotărât şi ea să-şi înjosească scriitorii — plătindu-i.

Intr'adevăr, iată ce spune d. Tzigara-Samurcaş, directorul C. L., într'un interview acordat unei reviste săptămânale :

„Viaţa Românească îşi plăteşte colaboratorii ; de aceia a putut să-şi menţie rubrice interesante până azi. Cu noua organizare a „Convorbirilor" vom putea să plătim şi noi. In acest sens avem promisiunea câtorva personalităţi marcante care ne vor sprijini intenţia noastră".

Ne aşteptăm ca d. Mihail Dragomirescu să redea, într'o dare de seamă a sindrofiilor literare din Empireu, indignarea vechilor junimişti la auzul acestei abominabile ştiri.

Ingratitudine

In una din revistele d-lui Mihail Dragomirescu, citim următoarele :

„D. Romulus Voinescu, directorul Siguranţei generale — şi trons, Marico ! — a „Propileelor literare" şi-a dat demisia din membru protector al Institutului de Literatură.

Se ştie că poate fi membru protector oricine plăteşte o cotizaţie anuală de 1000 de lei.

Iar întrebarea ce şi-o pun acuma toţi e : cine a pierdut ?"

Suntem siliţi să luăm apărarea d-lui Romulus Voinescu.

D-sa a protejat câtva timp Inst. de Literatură cu câte 1000 lei pe an ; azi nu mai vrea să-l protejeze — probabil după o judecată foarte simplă : dacă-i vorba să pierzi parale cu literatura proastă... cel puţin s'o pierzi cu literatura ta, nu cu a altora !

Dar d. Mihalache Dragomirescu se indignează: d-sa descopere acum că d. Romulus Voinescu este... „directorul Siguranţei Generale". Cum ? D. Voinescu nu plătise cotizaţia în această calitate — ci în acea de „scriitor" român ?

D. Dragomirescu afirmă un lucru foarte important : „poate fi membru protector al Institutului de Literatură oricine (!) plăteşte o cotizaţie anuală de 1000 lei", deci chiar şi şeful Siguranţei. Când însă un astfel de „membru-protector" se retrage din Institut, — d. Dragomirescu îl caută imediat de situaţie morală.

Cu alte cuvinte, banii nu miroase — când ţi se dau... dar put din momentul ce ţi se refuză.

D. Romulus Voinescu are perfectă dreptate. Noi suntem cei dintâi gata să i-o recunoaştem — cu toată părerea de rău, dublată de o îngrijorare : oare ce ocupaţie va avea acel „oricine" care-i va lua locul la Institut?

Sustragere de manuscrise

O revistă lunară nu-i mulţumită de loc de „Adevărul Literar".

Ce să facem ? Noi publicăm numai manuscrisele care ni se dau. N'avem obiceiul să sustragem şi manuscrisele din sertarele scriitorilor — ca revista protivnică nouă, contra căreia scriitorii sunt nevoiţi să dea anunţuri în ziare : că poezia cutare li s'a publicat fără ştirea lor, fiindu-le luată prin fraudă. — *M. Sv.*

Din antologia p. români

Am găsit— citate într'o revistă—următoarele versuri scoase din volumul „Poeme cu îngeri" al cărui autor se numeşte V. Voiculescu.

Recenzentul ne spune că „îngerii d-lui Voiculescu sunt înarmaţi cu securi". Interesant. Pe urmă citează următorul pasagiu.

Nu te mai face înger cum râvneai odată,
Ajungi iar pământ, şi te faci iar apă.

(Adică vei asuda ? Aceasta e sancţiunea când râvneşti— cum zice autorul— să o faci pe îngerul ?)

Pe urmă :

Alba îngereţă închegată 'n tine !

(Semnul de exclamaţie e al autorului; probabil pentru „îngereţă").

In sfârşit:

Noaptea peste tine s'a lăsat pe labe :
Linge, aţâţată, coastele ei slabe
Şi, ulmând lumina, mârâie spre stele.

Par'c'o văd !

(Titlul poeziei e „Inger amânat"). — *S.*

Artiştii români în America

Mulţi artişti români au emigrat în America, fiind descurajaţi de atmosfera post-belică cu totul neprielnică manifestaţiunilor pur artistice.

Exodul l'a început cunoscutul compozitor D. Cucliu, care-i foarte apreciat în Lumea Nouă.

Violonistul Sandu Albu, stabilit de câţi-va ani la New-York, obţine de asemenea remarcabile succese.

Recitalul dat de Albu în „Steinway Hall" a produs un răsunător ecou în coloanele presei americane.

Iată ce scrie marele critic Olui Downes în ziarul „Times":

„D. Sandu Albu, violonist român, a executat într'un stil cât se poate de clasic, Rondo de Mozart şi Variaţiunile lui Tartini-Kreisler.

D-sa are un ton foarte clar şi o tehnică minunată".

Presa americană e de obicei atât de sgârcită în elogii, încât ne bucurăm mult de aceste laude aduse compatriotului nostru. — *Al. Bl.*

Ce nu e într'o monarhie

Maria Simon, o vânzătoare, de 20 ani, a fost aleasă „Regina Parisului", după ce fusese câteva zile numai Regina Arondismentului XVI". Alegerea a avut loc în ziua de Mi-Carême („Lăsatul secului" al nostru), după care Maria Simon, însoţită de o numeroasă „suită", a vizitat redacţiile ziarelor pariziene. „Regina" a declarat, că acum trei ani, pe când a fost în Anglia, o ţigancă îi prezisese o mare glorie ce o aşteaptă în 1927. Maria Simon adoră cinematograful şi visează o carieră prin filme. Ii place deasemneea pictura.

Iată, o „regină" într'o ţară republicană!

Inmormântarea lui Arţibaşev

La Varşovia, o mare mulţime a petrecut rămăşiţele scriitorului rus M. Arţibaşev, la cimitirul ortodox.

Erau de faţă nu numai ruşi ci şi foarte mulţi polonezi, ceeace se întâmplă pentru prima oară la o procesiune rusească şi ortodoxă. S'au depus circa 70 de coroane, tot atâtea din partea polonejilor cât şi din partea ruşilor. Presa poloneză, fără excepţie, a consacrat autorului lui Sanin — „acest tip universal, întâlnit la orice naţiune", necrologuri foarte elogioase.

Ministerul de instrucţie a exprimat personal văduvei dispărutului scriitor sentimentele de sincere regrete, din partea sa şi a guvernului polonez.

Revoluţia rusească 14. III. 1917—1927

A zecea aniversare a revoluţiei ruseşti (14 Martie a. c.) a provocat torente de amintiri politice şi literare în presa rusească din Rusia şi din „Diaspora" rusească. Ni-i imposibil deocamdată să dăm loc vreunui ecou care să ne aducă în minte tropotul răsunător al forţelor ruseşti în luptă, cum apar ele în literatura ocazională. Dar ne vom ocupa despre aceasta în numerele viitoare.

„Turghenevo-logia"

Academia de Ştiinţe şi Societatea de Literatură din Moscova au sărbătorit pe profesorul francez A. Masond, cel mai cunoscut dintre comentatorii lui Turghenev, sosit din Paris. Sărbătorirea şi banchetul au avut loc în mijlocul „Expoziţiei de o zi" organizată din exponatele muzeului Academiei, care poartă numele lui Turghenev. Expoziţia a fost vizitată de corpul diplomatic şi de colonia franceză din Moscova.

Azorin

Georges Pillement, care a făcut cunoscuţi cetitorilor francezi pe scriitorii spanioli moderni, prezintă pe **Azorin** („Europe", No. 50) ca unul dintre principalii reprezentanţi ai „generaţiei numită dela 98". Această generaţie a înoit cu totul literatura spaniolă la începutul acestui veac. Ea tinde să cedeze locul generaţiei lui Perez de Ayala, a lui Miro şi Gomez de la Serna.

Azorin, pseudonimul lui Martinez Ruiz, s'a născut la Monovar, provincia Alicante, în 1876. La începutul carierei sale, el a fost un „polemist feroce", un anarchist care ura cu întărîtare. Ocupându-se apoi cu politica, a ajuns deputat în partidul conservator cel mai reacţionar. Prin aceasta, romanele şi povestirile sale n'au pierdut acel spirit de liberalism şi de adâncă omenie care le însufleţeşte.

Opera lui Azorin e pe acelaş plan : n'are evoluţie.

Farmecul scrierilor sale se datoreşte unor daruri simple, naturale. E un „intimist". A zugrăvit, în trăsături delicate şi evocatoare, viaţa micilor oraşe spaniole, tipurile, scenele de moravuri, păstrând o mare milă, o inimă plină de tristeţe pentru această viaţă mediocră.

Azorin mai este unul dintre cei mai buni evocatori istorici. In cadrul unor lucrări de erudiţie, el ştie să prezinte o figură literară, să pătrundă în intimitatea ei şi să creeze din nou cele mai mici lucruri, în cele mai mărunte detalii.

Caşi Pio Baroja, cel mai bun prieten literar al său, Azorin are gustul autobiografiei. In romanele sale: „Confesiunile unui mic filosof", „Antonio Azorin", „Voinţa", el descrie copilăria şi adolescenţa lui, folosindu-se de stări de suflet ca să-şi expună ideile sale filosofice.

Jerome K. Jerome

Jerôme Klapka Jerôme e unul din cei mai de vază scriitori humorişti englezi. S'a născut în Walsall, la 1859, ca fiu de preot.

Şi-a făcut studiile la Philological School şi a fost pe rând băiat de prăvălie, conţopist, profesor, actor, jurnalist şi editor în Wallingford. Amănunte privitoare la viaţa lui ciudată se găsesc în romanul său autobiografic „Paul Kelver" (1902), şi în amintirile lui de actor „On the stage and off" (1888).

Dela 1892 la 1897 a fost redactor-şel la „Idler" şi „To-Day".

Zeci de volume au apărut aproape an cu an, timp de câteva decenii, din pana inepuizabilului Jerôme, răspândind în toate stratele lumii anglo-saxone humorul sănătos şi plin de vervă al acestui autor. Caracteristica humorului său este acel amestec autentic englez de agere observaţii mărunte ale vieţii burgheze zilnice, cu exagerările mucalite ale caricaturistului. O savuroasă bucată „Fii şi tu bărbat", apărută în ultimul număr al „Lecturei" (111), scoate deplin la iveală aceste însuşiri ale autorului favorit al englezilor, din scrierile căruia multe s'au tradus şi în alte limbi şi şi-au cucerit largi simpatii mai ales în Germania şi Franţa.

MARUNTE

— Cultura românească se face cunoscută în străinătate, cu deosebire mulţumită activităţii conştiincioase a esperantiştilor români.

In editura Rudolf Mosse-Berlin, a apărut No. 10 din „Biblioteca Mondială", conţinând în Esperanto câteva din scrierile cele mai însemnate ale d-lui O. A. Brătescu-Voineşti, în traducerea d-lui Tiberiu Morariu.

Se pregăteşte o antologie a scriitorilor români care va fi editată în esperanto de către Editura „Biblofila", Bucureşti.

— In colecţia „la Brochure Mensuelle" din Paris, a apărut în versiune franceză : **„Les Principes humanitaristes et l'Internationale des Intellectuels"** a colaboratorului nostru d. **Eugen Relgis.**

In editura I. Brănişteanu apare, în curând, un nou roman al d-lui **Eugen Relgis**, intitulat : **Miron**.

— In momentul când încheiem revista aflăm că un pictor, nu dintre cei lipsiţi de talent, ar fi lovit pe un tânăr critic de artă, în localul unei expoziţii. Protestăm cu toată energia împotriva gestului lipsit de civilitate al artistului, cu atât mai mult cu cât el răspunsese într'un ton destul de civilizat, prin ziar, unor critici poate prea severe, dar cu curaj susţinute.

Nu cu pumnul se învederează adevărul.

MIHAIL SADOVEANU

Cântecul amintirii

— EDIŢIA IV-a —

Editura „Cartea Românească"

Moarte naturală

— A murit de moarte naturală ?
— Desigur, doamnă. L-a călcat un automobil.
(Petit Parisien)

Războiul viitor

(... In timp de războiu, toţi Francezii — fără distincţie de *vârstă* sau *sex* — trebue să participe la apărarea ţării. — *Paul Boncour).*

Un colţ de front în timpul războiului viitor.
(Petit Parisien)

Moştenirile

— Averea mea reprezintă zece ani de muncă şi de sforţări de fiecare moment.
— Şi eu care credeam c'ai moştenit-o dela o mătuşă..
— Exact! *(Le Matin)*

Da, dar...

El. — Am aflat că tatăl tău m'a vorbit de bine...
Ea. — Da, dar... a fost numai o glumă. A vrut s'o necăjască pe mama. *(Le Matin)*